ATHENAE LVBECENSES

ſiue de

ATHENAEI LVBECENSIS

INSIGNIBVS MERITIS,

per inſtitutionem optimorum virorum acquiſitis,

in Rempublicam ſacram, ciuilem & litterariam

COMMENTARIVS,

praeter glorioſas Memorias quorundam

CONSVLVM LVBECENSIVM,

quos ſequuntur alii Viri meritisſimi ad

SENATVM LVBECENSEM

pertinentes,

multas praeſtantisſimorum

THEOLOGORVM, ICTORVM, MEDICORVM, PHILOLOGORVM ET PHILOSOPHORVM

Vitas,

partim renouatas, partim nunc primum litteris conſignatas, adiectam

SCRIPTORVM EDITORVM ET NON EDITORVM

notitiam habentes, complectens.

Accedit

ATHENAEI LVBECENSIS HISTORIA.

Auctore

IOAN. HENR. VON SEELEN

Rect. Lubec.

LVBECAE, Sumtibus PETRI BOECKMANNI, A. MDCCXIX

LEOBVRGI, Typis CHRISTIANI ALB. PFEIFFERI.

Digitized by Google

Digitized by Google

INCLYTAE.

LIBERAE. ATQVE. IMPERIALIS.

LVBECENSIS.

REIPVBLICAE.

SENATVI.

MAGNIFICO. ET. ILLVSTRI,

Digitized by Google

VIRIS.
MAGNIFICIS. HONORIBVS.
EXCELLENTISSIMA. IVRIS.
SCIENTIA. MERITORVM.
GLORIA.

ILLVSTRIBVS.

NOBILISSIMA. DIGNITATE.
GENEROSO. SANGVINE.
PRVDENTIAE. LAVDE.
MVNERVM. AMPLITVDINE.
CONSPICVIS.

PATRI-

Digitized by Google

PATRIBVS. PATRIAE.
EXOPTATISSIMIS.

DOMINIS.

DEMISSO. PIETATIS. OBSEQVII.
ET. HONORIS. CVLTV. AD.
CINERES. VSQVE. DEVENERAN-
DIS.

MAECENATIBVS.

ET.

PATRONIS.

OPTIMIS. MAXIMIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

HAS.

ATHENAS. LVBECENSES.

OBSERVANTIAE. DEBITAE.

TESTES.

AC.

SVBMISSI. CVLTVS.

QVO.

TANTOS. VIROS.

VENERATVR.

INTERPRETES.

ET.

CVM. IIS.

SE. IPSVM.

D. D. D.

IOANNES. HENRICVS. VON. SEELEN.

Annus

Digitized by Google

ANnus cum duobus circiter menſibus eſt elapſus, ex quo celeberrima Respublica Lubecenſis (quae ſemper floreat!) Veſtra, DOMINI, qui ſumma CONSVLARI & ſplendida SENATORIA dignitate in ea eſtis illuſtres ac conſpicui, auctoritate atq; Veſtris cōmunibus ſuffragiis me benigne excepit. Beneficiorum, quibus per hoc breue tempus ſum ornatus, tam ingens eſt copia, vt habeam, quod per omnem vitam praedicem, & tamen non ſatis poſſim praedicare. Retinere nihilominus ſtudebo mente gratiſſima, atq; memoriam eorum, quae mihi

mihi praeſtita ſunt, cum ipſa demum vita deponam. Requirit hoc VESTRA beneuolentia, quae mihi adeo cecidit grata, adeo profuit, vt, ſi tenuitati meae liceret, ad immortalitatis memoriam eam conſecrarem. Requirunt muneris, quod gero, rationes; quippe hoc munere mihi benigniſſime demandato ſurrogaſtis me viris, quorum gloria, virtute & eruditione parta, ex litterata ciuitate nunquam exterminabitur: imo eiusmodi viris, a quibus dum MAGNIFICO SENATVI nullum pietatis, nullum obſequii, nullum ſtudii officium defuiſſe video, ad ſimilem pietatem, idem obſequivm,

Digitized by Google

vm, par ſtudium non poſſum non inflammari. Monumentum huius rei erigerem aere perennius, ſi poſſem aliud, quam chartaceum, ponere. Hoc igitur a me *Athenis Lubecenſibus* ſtatutum intueamini, rogo humillime, oculis beneuolentisſimis, ſcriptoris non facultatem, quae tenuis, quae exigua, quae nulla eſt, ſed animum deuotum, ingenuum, ſalutis Lubecenſis cupidum reſpicientes. Vobis, o! STATORES fortunae meae, ſacer eſto hic qualiscunque liber, qui nullo non tempore, quod, ſumma benignitate veſtra fretus, certisſime ſpero, VESTRA fruetur tutela, VESTRO gaudebit

Digitized by Google

patrocinio, VESTRO praeſidio erit munitus. Tuebimini enim, O DII TVTELARES! quod Veſtrum eſt. Veſter autem eſt hic liber, quoniam Athenaeum, in cuius gratiam conſcriptus, Veſtrum eſt, & VOS veneratur ſummos Patronos, qui praecipuam eius curam gerunt: colit benigniſſimos Patres, quorum amorem vere paternum maximam ſuam ducit felicitatem. Veſter eſt hic liber, quia VOS eidem elaborando anſam ſuppeditaſtis, dum me iudicauiſtis dignum, quem Athenaeo Veſtro principe loco praeficeretis. Veſter denique eſt hic liber, quoniam VOS ipſi ſplendidisſimis Veſtris nomi-

nominibus & praeclariſſimis meritis maximum ei decus conciliaſtis. Accipite igitur, VIRI ILLVSTRES, MAGNIFICI, NOBILISSIMI, CONSVLTISSIMI, GENEROSI, PRVDENTISSIMI, AMPLISSIMI, quod Veſtrum eſt, & date mihi hanc veniam, vt, cum aliud munus non habeam, ſubmiſſe ac decenter offeram VOBIS, quod Veſtrum eſt. Diuinum autem Numen VOS omnes ſeruet & ſummae felicitatis reddat participes, vt per Vos, PATRIAE PATRES, per Vos, PATRONI ac FAVTORES, & per Veſtram curam, prudentiam, fidem ſtet haec praeclara Reſpublica: Ciues ſint incolumes, ſint florentes, ſint beati, & tranquilla, felici, exoptata republica nullo non tempore fruantur: Veſtrum quoque *Athenaeum*, meum delicium, quod VOBIS de meliori nota commendo, ſemper magis magisque effloreſcat. Ego ſancte teſtor, quod ob Veſtra, DOMINI, MAECENATES, PATRONI, FAVTORES, merita, quae immortalia, quae magna, Veſtrum

ſtrum amorem erga optimas litteras, qui intenſisſimus, Veſtram virtutem, quam diſertisſimus quoque non poteſt digne celebrare, praeſtantiorem fortunam, meliorem incolumitatem, gratius gaudium, maiorem gloriam cum ſplendidisſimis ac gravisſimis muneribus, quae in ſalutem patriae optime adminiſtratis, quouis tempore coniungi cupiam, quam omnes, eloquentisſimi etiam oratores, poſſunt verbis ornare. Supremus rerum arbiter annos Veſtros ita augeat, vt permultos posſitis iis accenſere: fortunae autem Veſtrae ea largiatur incrementa, ad quae enarranda & deſcribenda non tam mea in dicendo infantia, quam ipſa Tulliana facundia obmuteſcat. Valete VIRI ILLVSTRES, MAGNIFICI, NOBILISSIMI, CONSVLTISSIMI, GENEROSI, PRVDENTISSIMI, AMPLISSIMI, & me porro ſumma Veſtra beneuolentia ac fauore dignamini. Scr. Lubecae, d. IV April, MDCCXIX.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

LECTOR BENEVOLE!

TRado Tibi & aequae ac prudenti Tuae cenſurae Partem primam *Athenarum Lubecenſium*, horis ſubſeciuis, animi recreandi cauſa, concinnatam. Inſcripſi Athenas, non ſolum, quia vidi, haud diſſimilis argumenti libros eodem inſignitos eſſe titulo, ſed etiam, quia commodius mihi non occurrit vocabulum, quo ſtatim in fronte oſtenderem, me, ſummo ſic volente Numine, ſcholis dicatum & iam tertium diuina gratia ſcholaſticum munus obeuntem, in gratiam Scholae ſcripſiſſe. Scholae, quod Tibi non ignotum, ab Athenis, illa quondam florentiſſima Muſarum ſede, nomine ſatis honorifico, dicuntur Athenaea, vti a perpetuo, quod in iis eſt, exercitio, Gymnaſia, & ab Apolline Lyceo, cui Schola Ariſtotelis, Lyceum dicta, ſacra fuit, Lycea nominantur. Indicare igitur hac inſcriptione volui, fuiſſe per duo mox ſaecula in ciuitate noſtra Lubecenſi celebre Muſarum domicilium (quod hodieque ſuperſtes diuina ſuſtentat ac tuetur clementia per optimos & mea laude maiores Patronos), in quo permulti illuſtres, meritiſſimi & egregii Viri, ope praeſtantiſſimorum doctorum publicorum, ad altiora ſtudia vtiliſſime tractanda inſigni ratione praeparati. Hoc me non ſcribere nimio erga iſtam officinam, in qua mihi laborandum eſt, amore ductum, neque etiam iactabundum

(iactan-

(iactantiam enim ſemper auerſatus ſum), ſed rei veritate permotum. haec iam Athenarum initia docent, luculentius autem apparebit, ſi integrum hunc laborem licuerit abſoluere. Reſtant enim laudandi non ſolum celeberrimi Theologi, ſed etiam alii illuſtres & meritis inclytisſimi, ſcriptis quoque famam praeclarisſimam nacti Viri, quos inter Conſiliarii intimi & alii grauisſimis muneribus functi comparebunt. Praemiſi introductionis loco *Orationem Inauguralem* Lubecae an. 1718. d. 24 Febr. pro ſplendidisſima PP. CC. & numeroſisſima aliorum Auditorum concione habitam, quam plane non immutaui. Dedi in ea tum aliarum rerum, tum praecipuorum virorum, qui Lubecenſe Gymnaſium doctrina ſua & meritis mirifice illuſtrarunt, breuem notitiam, quae cum prolixiori indigeret explicatione, *Obſeruationes* quasdam adiunxi. In ipſis Athenarum Sectionibus tantum reddo, quantum licuit inueſtigando adipiſci. Potuiſſem facile vnamquamque Sectionem copioſisſimam ſiſtere, ſi omnes iſtos voluiſſem addere, de quibus memoriae non eſt proditum, ideoque certo non conſtat, quod in Athenaeo noſtro litteris ſint imbuti. Sed hos aliis praedicandos relinquo. Mihi ſufficit, eos collaudaſſe, qui Scholam noſtram ſtudiorum ſuorum matrem honoris cauſa nominarunt nominantque. Quosdam tamen Conſules Lubecenſes, coniectura, quam ſuggesſit ipſorum patria, forſan non fallente, commotus, praemiſi iis Conſulibus, quibus, tanquam ſuis olim ciuibus, Athenaeum noſtrum certisſime poteſt gloriari. Perfectum hic nihil deprehendi, atque ſine dubio multo maiorem eſſe numerum praeſtantisſimorum Lycei noſtri alumnorum, quam a me potuit recenſeri, ipſe lubens fateor. Iuuare me potuiſſet egregie Album, ſi id, quod antiquis temporibus haud dubie adfuit, eſſet Athenaeo noſtro relictum & conſeruatum. Illud, quod supereſt, ab Abrah. Hinckelmanno coeptum, Enoch. Suantenio continuatum & a me, quamdiu Numini placebit, continuandum nonnullam mihi praeſtitit vtilitatem. Haud pauca debeo praeterea *Programmatibus Lubecenſibus*, quae hac occaſione non poſſum non laudare. Vtilisſimo nimirum inſtituto, vt perſonarum laude dignarum, quas Muſa vetat mori, obliuioni eripiantur memoriae, in funeribus perſonarum honoratiorum, more in Academiis & quibusdam etiam Vrbibus aliis recepto, per Rectorem Latina Programmata ſcribuntur, quibus vita, laudes & merita defunctorum

rum

rum continentur. Fuit hic laudabilis mos iam tempore Kirchmanni, cuius vidi Programma in exequiis Eliſabethae Haniae, Friderici Heinii, I. V. D. relictae Viduae Lubec. 1630. 4. Haec Programmata, & ea quidem, quae Viros laudant, ſi quis ad celeberrimi Polyhiſtoris Hamburgenſis, Io. Alb. Fabricii, Memoriarum Hamburgenſium, ex eiusmodi Programmatibus conſtantium, collectoris & editoris, exemplum vellet colligere, & titulo *Memoriarum Lubecenſium* euulgare, poſſet facili negotio multa molis haud exiguae volumina exhibere, quamuis nonnulla iam *ſint a Wittenio*, *Pippingio* & Goetzio in Memoriis atque Elogiis repetita. Praeter haec Programmata & ſubſidia alia vſus etiam ſum quibusdam MSStis, e quibus aliqua adduxi, plura reſtant adducenda. His aequiparo inſcriptiones epitaphiorum & nummos, quibus inſerendis ideo operam nauaui, quoniam iis, tanquam documentis publicis, fides habetur. Quae porro poterunt detegi ad inſtitutum meum ſpectantia, ea cum beneuolo Lectore in Parte II bona fide communicabo, *Supplementa*, quia dies diem docet, ad vnamquamque forſan Sectionem daturus. De quibusdam etiam viris, qui in Obſeruationibus ad Orat. Inaug. iam laudati ſunt, aut in Sectione Philoſophorum, aut in Hiſtoria Athenaei quaedam porro commentabor. In primis de Io. Kirchmanno, cuius MSSta, quae magno numero reliquit, perinſignia mihi cuncta innotuerunt. Indicem denique etiam promitto. Non erat initio animus,hunc Commentarium in duas partes diuidere, ſed facere hoc me oportuit partim ob laborum, quibus per elapſam hyemem fere obrutus fui, multitudinem & inde fluentem temporis penuriam, partim ob alias cauſas, quae in fine adducuntur. Ordinem coactus ſum in Athenis ſeruare alphabeticum, ne huius vel illius honorem laederem, aut laedere ſaltem viderer. Quem ergo litterae faciunt ordinem, is quia nullius dignitati fraudi eſt, nemini, niſi imprudenti, diſplicebit. Ceterum gratias decentiſſimas iis omnibus publice hic perſoluo, qui mihi pro beneuolentia ſua aliquid ſuppeditarunt, quod inſtituto meo potuit inſeruire. Eosdem rogo, velint hunc fauorem continuare; ab aliis vero, qui aliquid poſſident, quibus Athenae meae poſſunt augeri & exornari, decenter peto, velint pro humanitate ſua eius quoque mihi copiam facere. Si quid relictum, quod ad Sectiones iam exhibitas pertinet, poterit illud com-

Digitized by Google

commodum in Supplementis (in quibus deinceps laudandos eodem honore, quo collocatos in Sectionibus, volo affectos) locum inuenire. De reliquo hodierni ſaeculi genius, mihi non ignotus, me non ſinit dubitare, fore quosdam, qui exiſtiment, eos tantum fuiſſe a me commemorandos, qui editis libris & ſcriptis in orbe litterato famam ſibi acquiſiuerunt. Cui cenſurae facile poſſem opponere exempla Pauli Iouii, Papirii Maſſonii & aliorum, qui in Elogiis ſuis multos, etſi nunquam fuerunt ſcriptores, tamen commendandos eſſe putarunt: itemque inſtitutum Io. Rentorfii, qui de Viris eruditis, a quibus nihil publici factum iuris, olim librum edere voluit, quem conatum nuper admodum in Selector. Litterarior. Specimin. I. p. 20 commemoraui. Sed hi, antequam cenſeant, euictum, quaeſo, dent, quod Virorum iſtorum nomina ſint tacenda, & memoria non ſit retinenda, qui meritis ſunt inclyti, licet non ſcriptis. Ingenii monumenta, quod minime nego, merentur omnino memoriae conſeruationem: ſed ideo meritis aliis hic honor non eſt abiudicandus. Quod ſupereſt, Lector ſincere, rogo, velis non de his initiis ſolum, ſed tum demum iudicium ferre, cum totus hic labor ad finem perductus. Videbis, operae fuiſſe pretium, illum ſuſcipere & ſuſceptum exantlare. Vale.

Digitized by Google

ORATIO INAVGVRALIS.

Quod DEVS immortalis, ſummus ille Scholarum Rector, bene ac feliciter euenire iubeat!

VIRI MAGNIFICI ET CONSVLARI DIGNITATE ILLVSTRES, PATRIAE PATRES OPTIMI, DOMINI AC MAECENATES SANCTE ET DEMISSE VENERANDI.

SVMME REVERENDE ATQVE EXCELLENTISSIME SACRORVM PRAESVL: NOBILISSIMI, CONSVLTISSIMI ET EXPERIENTISSIMI DOCTORES: ADMODVM REVERENDI ET PRAECLARISSIMI SENIOR, PASTORES ET SYMMYSTAE: NOBILISSIMI, GENEROSI, AMPLIS-

Digitized by Google

PLISSIMI AC PRVDENTISSIMI SENATORES, PROTONOTARIE AC SECRETARII, DOMINI ET PATRONI OMNI HONORIS CVLTV PROSEQVENDI; VOSQVE RELIQVI VIRI CLARISSIMI ATQVE DE RE SCHOLASTICA, LITTERARIA ET CIVILI BENEMERITI, COLLEGAE, FAVTORES, AMICI EA, QVA PAR EST, RATIONE COLENDI.

TVQVE IVVENVM IN ARTES LIBERALES INCVMBENTIVM CORONA DILECTISSIMA.

ACcedo iuſſu & auctoritate ILLVSTRIS atque MAGNIFICI huius reipublicae SENATVS ad hanc celebrem Muſarum ſedem & inſignia illa diuinae prouidentiae documenta, quae ego quidem adhuc haud exiguo numero habui, hodierno die aucta deprehendo. Praeter omnem enim ſpem atque opinionem diuinum Numen, quae eſt ipſius clementia, me peregrinum in ciuitatem Lubecenſem (1) adſcribi & eiusmodi beneficio ornari voluit, quod qui laudibus non

effert

effert, qui ſtudiis non proſequitur, nae! illum oportet eſſe ingratum & a cultu atque humanitate longisſime remotum. Etenim hac ciuitate donatus videt, & cum ſtupore videt ea, quae gaudendi, quae laudandi, quae demirandi occaſionem quotidie largiuntur. Excitat vnumquemque ciuem bonum & religioſum ſplendidisſimum illud ac grauisſimum huius ciuitatis conſilium, quod acerrime vigilat ad incolumitatem publicam, conſulit patriae, proſpicit ciuibus, iuuare ſtudet omnes, populi Lubecenſis nomen ſalutemque defendit: imo feliciſſime ſequitur veſtigia maiorum, ad quos celeberrimi rerum ſacrarum apud Gieſſenſes doctores Ioannes Winckelmannus, Balthaſar Mentzerus & Ioannes Giſenius olim iſthaec ſcripſerunt: *Vos religionem Chriſtianam ſincere conſeruatis, fideles Eccleſiae* (addo etiam ſcholae) *doctores beneficentia veſtra ſubleuatis, pietatis ſtudia omni conatu promouetis.* (2) Non minus mouetur quiuis purioribus ſacris ſincero animo addictus praeclarisſimis illis meritis, quibus viri munerum ſanctitate conſpicui in hac republica inclaruerunt. Quis ignorat Bonnum, Curtium, Pouchenium, Stampelium, Hunnium, Hannekenium, Pomarium, Pfeifferum, Goetzium, ex ſacro ordine ipſa lumina? (3) Quis ignorat reliquos clarisſimos viros, ſanae doctrinae, ſi Laurentius Surius (4), Ianus Guilielmus (5) & pauci alii excipiantur, per Lutherum purgatae ſtrenuos vindices, quos Lubeca noſtra protulit, olim coluit & hodie veneratur ob eo-

Digitized by Google

rum operam in rebus diuinis gerendis adeo eximiam, vt eam merito nuncupare poſſim gloriae fontem perennem. (6) Quis ignorat aurea eorum ſcripta & iſthaec non ſumma cum voluptate euoluit? Laudis quoque ſegetem & materiam vberrimam inuenio in praeſtantiſſimo illo huius ciuitatis iure (7), quo maximo cum fructu vtuntur multi huic reipublicae ideo valde obſtricti: quo delectantur omnes intelligentes: quod opera ſua non indignum iudicant ſummi viri ac harum rerum longe periſſimi, vt exempla Meuii, Cothmanni, Sibrandi & aliorum euincunt. Quid dicam de magnitudine & multitudine beneficiorum, quae Lubeca noſtra conſueuit laudatiſſimo exemplo tum in alios, tum inprimis in optimarum artium & litterarum ſtudioſos conferre (8)? Sane iſthaec non poſſunt non laetitia perfundere eum, qui amat litterarum incrementa: amat excolentes doctrina, quae vera, quae ſalutaris, quae pia, animos ſuos: amat eos, qui ita in vtiliſſimas diſciplinas incumbunt, vt poſſint aliquid ex iis ad communem afferre fructum & in aſpectum lucemque producere. (9.) Imo vero tota haec ciuitas oſtendit tot egregias, tot pulchras, tot mirandas res, vt lubens fatear, me ad eas digne praedicandas parem animi magnitudinem afferre non poſſe. Quaedam ei praeconia detulit Petrus Lindenbergius, Poeta non inelegans, his verbis vſus (10):

— — — Gemina circumdata Nympha
Vandaliae caput ipſum, Vandaliaeq; corona,

Teu-

Teutoniaeque decus nos lauta Lubeca receptat,
Lauta Lubeca ſitu, cenſu generoſa frequenti,
Magna viris magnis, qui iuſta lance miniſtrant
Sacratas leges, praeſcriptaque iura tuentur:
Vt Iouis & Charitum, vrbs dici, incunabula poſſit
Tantus amor recti, tantum hic valet aurea virtus.

Ipſe Iulius Caeſar Scaliger, at quantus vir! quantus in orbe litterato heros! in laudem Lubecae noſtrae ita cecinit (11):

Si referam: mihi quis credet? ſub limina mundi
Vltima legiferi iura vigere Dei.
Ingenium, candorem animi, cultumque, fidemque,
Fortiaque inuicta pectora pura manu,
Dum mirata ſtupet terras Aſtraea relinquens,
Atque putat coeli regna, reſedit ibi.

Eadem eſt ſententia Paulli Neucrantzii, Medici celeberrimi, qui de republica noſtra Lubecenſi affirmat, (12) quod *nulla vicinarum fide & conſtantia maior, nec religione in Deum, munificentia in pauperes ſanctior, nec bonis exemplis ditior fuerit.* Sed an hi & alii laudibus Lubecam noſtram, quae impleuit orbem terrarum nominis ſui gloria, ſatis extulerint, intelligentium eſto iudicium. Ego ſaltem fateor, quod non ſim tanta eloquentia, neque tam excellenti genere dicendi, qui ea huius reipublicae ornamenta, quorum mentio-

Digitized by Google

tionem feci, oratione mea ſatis poſſim ornare. Quamobrem iſthaec viris, quibus ampliſſima vbertas ingenii & diuinum plane ac incredibile genus orationis, laudibus relinquo proſequenda. Ego vero omnem cogitationem in hoc Muſarum domicilium confero, daturus operam, vt aliquo modo oſtendam, quantum emolumenti tam ab iis, qui in eo docuerunt, quam iis, qui didicerunt, ad rempublicam redundarit. Diuinis itaque auſpiciis initium dicendi faciam *de praeclaris Gymnaſii Lubecenſis meritis in rempublicam ſacram, ciuilem & litterariam.* Vos, Domini, Maecenates, Patroni, Fautores, complectemini me ea beneuolentia, vt benigne audiatis pertractantem argumentum, quod ob vtilitatem maxime ſe commendat, dum docentes pariter ac diſcentes ad praeclara quaeuis ſuſcipienda non poteſt non inflammare. Atque hoc ſi mihi a Vobis tribuetur concedeturque, quod fretus ſumma iſta humanitate, quae in Vobis ſemper eluxit, certiſſime ſpero, contendam, vt, cum in hoc ampliſſimo argumento oratio mihi deeſſe neutiquam poſſit, non tam copia, quam modus in dicendo a me quaeratur.

Eam, Auditores, laetus cognoui virorum non paucorum, qui in hac publica bonarum mentium officina & docuerunt & didicerunt, excellentiam, vt ei vix ac ne vix quidem poſſit par oratio inueniri. Teſtis eſt reſpublica ſacra, in cuius ſalutem ſchola haec, velut foecunda & fidelis mater, enutriuit optimos filios

lios, viros ad cuſtodiendam ſanam doctrinam diligentisſimos & ad vindicandam fortisſimos: viros & integritate & doctrina & ardore & conſtantia immortale nomen adeptos. Teſtis eſt respublica ciuilis, cui illa praeparauit viros eruditione, prudentia, circumſpectu illuſtres: viros, quorum labor in negotio, fortitudo in periculis, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo maximam mouit admirationem. Teſtis eſt respublica litterata, cui illa dedit viros litteratisſimos, qui poſteaquam ipſi ſtudiis humanitatis tam ſtrenue animos ſuos excoluerunt, vt ab illis neque otium eos abſtraxerit, neque voluptas auocarit, neque ſomnus retardarit, ad rem litterariam multa attulerunt. Atque hunc inſignem fructum magna ex parte respublica acceptum referre debet viris commemorabili pietate, ſcientia, induſtria & aliis virtutibus praeditis, qui, huic ſapientiae domui praefecti, illis principes & ad ſuſcipiendam & ingrediendam rationem ſtudiorum extiterunt. Horum memoriam, quantum per temporis anguſtias licebit, renouare ſuadet non ſolum iucunditas & iubet vtilitas, ſed ipſa etiam aequitas videtur poſtulare. Aequum ſane eſt, vt viri maximis meritis inclyti quauis occaſione ab obliuione vindicentur. Imo aequum eſt, vt illorum, quos intelligentes omnes praedicant, merita ex noſtra quoque memoria non euellantur. Equidem praeter ſolum nomen vix quaedam habeo in medium proferenda de HERMANNO BVS-

CODVCENSI, quem non ſolum Dauid Chytraeus (13) & alii, verum etiam illuſtris Seckendorfius primum hanc ſcholam, cui *egregiae* nomen imponit, rexiſſe diſertis verbis affirmat. (14) Sed plura ſunt & illuſtriora, quae de HERMANNO BONNO poſſunt commemorari. Ille multorum hominum, qui ſua aetate fuerunt, gloriam ſuperauit. Ille, ille eſt, cuius, ſi a Ioanne Bugenhagio receſſerimus, ope res ſacrae pariter ac ſcholaſticae emendatae, in ordinem redactae, amplificatae. Scholam noſtram, in quam aetatis anno ſexto & viceſimo eſt ingreſſus, ſua prudentia, eruditione, auctoritate breui tempore illuſtrauit, omni iure ideo a Melanchthone (15) & aliis ſummis viris celebratus. Vti vero non eſt dubium, quin multis, poſtea de rebus ſacris praeclare promeritis, viam ad veram ſapientiam monſtrarit, ita & ipſe, adiuncta ſibi ad amplitudinem & gloriam & ad res ſacras bene gerendas diuinitus fortuna, ſanctiori Antiſtitis muneri admotus eximiis meritis inclaruit & velut Imperator, in quo magna ſcientia, ſingularis virtus, clariſſima auctoritas, ſtrenue geſſit bella domini, quae ita neceſſaria erant, vt negligi non poſſent, ita magna, vt accuratiſſime eſſent adminiſtranda. Neque ſunt ſpernenda huius viri ſcripta (16), quae vel rebus ſacris lucem afferunt, vel ad pietatem excitant, vel ad humanitatem hiſtoriamque pertinent & valde vtilia complectuntur. His rebus factum eſt, vt viri docti certatim in Bonno noſtro laudibus ornando experiri viderentur, quas laudes collectas induſtriae

ſtriae

ſtriae Starckii (17) debemus. Eandem felicitatem minime inuiderem GVILIELMO RVTENIO, liberalium artium magiſtro, ſcholae noſtrae principe loco poſt Bonnum praefecto, ſi illius fuiſſet particeps factus, ac praeter ea, quae ſepulchro eius ſunt inſcripta (18), quaeue Bangertus (19), qui bonum inprimis Grammaticum eum fuiſſe affirmat, de eius abitu ad ciuitatem Magdeburgenſem & , poſt obſidionem, reditu ad Lubecenſem annotauit, aliquid de eo memoriae eſſet proditum. Nam hic quoque ſine dubio doctrina liberaliter inſtituit viros, qui magno fructui gloriaeque reipublicae fuerunt. Eadem me ſpes tenet, quando recordor MATTHIAM BRASSANVM, ex Sundenſi vrbe anno ſaeculi decimi ſexti quadrageſimo tertio Lubecam vocatum & anno ejusdem ſaeculi quinquageſimo ſecundo mortuum, de cuius meritis celebrandis nemo fere cogitauit (20). Paullo benigniora fata expertus eſt PETRVS VINCENTIVS, cuius memoriam non plane intercidiſſe gaudemus. Nouimus enim, quod Vratislauia eum produxerit, Wittenberga & Gryphiswaldia publicis ſuis magiſtris annumerarit, Gorlicium vero, Lubeca noſtra & patria quoque viderit Gymnaſia bene gubernantem. Nouimus, quod ſtudiis ſapientiae probe fuerit imbutus, diuina illa carmina condendi ſcientia perpolitus & dicendi artem ſcientisſime complexus. Nouimus, quod publici fecerit iuris ſcripta, in quibus Lubecam pariter ac virum optime de Lubeca meritum Ioannem Bugenhagium laudauit: Triden-

dentini Concilii damna piis precibus auertere ſtuduit: Tullii Philippicam primam in gratiam humanitatis ſtudioſorum excusſit & alia elegantioris doctrinae dedit documenta. Nouimus, quod multis ſit admirationi ob ingentes, quas poſſedit, diuitias, optime ad litterarum, & praeſertim hiſtoriae (21) incrementum collocatas. Digna igitur vtique eſt eius memoria, quae apud nos eodem conſeruetur ſtudio, quo Hankius, Henelius, Wolfius, Monarius & plures viri docti (22) litteris eam conſignarunt. Tot illuſtres praecones non nactus eſt LAVRENTIVS MOLLERVS, cujus nomen Bangertus paucis verbis ab obliuione vindicauit, apud alios nihil fere de illo reperitur. Cognitam magis perſpectamque eſſe gaudemus gloriam HIOBI MAGDEBVRGI, viri magnae famae, qvem feliciſſime a Ioanne Riuio, idoneo valde magiſtro, formatum, praeter vrbem Miſenenſem & Freibergenſem, noſtra etiam Lubeca publicum admirata eſt doctorem. Hic celebris eſt ob inſtauratas in Misnia Graecas & Latinas litteras: celebris ob noſtri Athenaei gubernationem: celebris ob praeſtitam fidem, ſtudium, prudentiam in aula Ioannis Alberti, Principis Megapolitani, qui eum in deliciis habuit & Principi iuueni, in ſpem regni nato, ſacris aliisque Principem ornantibus diſciplinis erudiendo praefecit: celebris ob res aliis in locis praeclare geſtas: celebris etiam ob ingenii monumenta, quae per eximium diuini Lutheri libellum prima ſaluberrimae ſcientiae rudimenta complectentem explicant,

Tullii

Tullii Officia & Demoſthenis Orationem de Pace illuſtrant, Graecaeque linguae ſtudioſis vtilisſima ſuppeditant praecepta. Cauſas itaque ſat graues habuerunt Menckenius, Lipſienſe illud decus, Dietericus, alii, ob quas non niſi honoris cauſa Magdeburgum noſtrum nominarent. Facem iis praetulit Henricus Pantaleon, quo iudice *praeclaram ſibi eruditionem comparauit & ſtudiis vitae innocentiam atque docendi perſpicuitatem adiunxit* (23). Digna profecto laus immortalium meritorum viro, quem IOACHIMVS HANFIVS, ludi antea litterarii Stendalienſis Rector, excepit. De hoc obſeruari meretur, quod ſcriptis Annotationibus in Tuſculanas Ciceronis Quaeſtiones & Obſeruationibus in Dialecticam Philippi Melanchthonis famam ſibi acquiſiuerit. Hanc augere contendit defenſa & introducta in ſcholam noſtram Ramaea Philoſophia (24), quae tamen paullo poſt eiecta a PANCRATIO CRVGERIO, quem dicendi pariter ac diſputandi artem diligenter exercuiſſe, aliosqve laude dignos labores in gratiam Athenaei huius exantlaſſe haud ſine inſigni voluptate legimus relatum (25). Poſt Crugerium ſcholam video regendam eſſe traditam MICHAELI RACKELMANNO, cuius merita licet ob annorum etiam paucitatem (quatuor enim tantum annos ſupremi doctoris ſcholaſtici munia Lubecae geſſit) non poſſint eſſe adeo magna, largisſimam tamen eorum copiam annis ſequentibus ſuppeditauit OTTO GVALTPERIVS, qui cum ſummis, quibus ſtrenui ſanctioris ſcientiae cultores ornan-

ornantur, honoribus iam eſſet inſignitus & munus publice Graecam ac Hebraeam linguam in Marpurgenſi Academia docendi conſecutus, acceſſit nihilominus ad ſcholam noſtram, cuius illuſtre quondam decus fuit & inſigne ornamentum. Quid ego, Auditores, de hoc praeſtantiſſimo viro dicam? aut quis de eo ſatis digne vnquam verba faciet? Loquantur, qui amant vtramque ſanctam linguam: loquantur, qui eximia charitate diligunt diuinum Lutherum eiusque doctrinam: loquantur, qui abhorrent a veneno Zvingliano: loquantur, quibus curae eſt ſanior Philoſophia optimarumque litterarum ſtudium, & omnes vno ore fateri oportet, Gualtperium de ſingulis his ſcientiis & ore & calamo egregie eſſe promeritum (26). Maximae quoque gloriae particeps factus eſt IOANNES KIRCHMANNVS, qvem Lubeca noſtra genuit ac educauit, Roſtochienſi deinceps Academiae, vt eius ciues artem condendi carmina doceret, conceſſit & tandem ſibi ob praeſtantiam vindicavit. Etenim tantus eſt ſplendor in laude eius, vt iſthaec non a fortuna commodata, ſed a virtute donata eſſe videatur. Laudant, & iure laudant, ſummi viri eius de Funeribus librum, quem limatiſſimis de hoc argumento commentationibus Quenſtedii, Faeſii, Gyraldi ob reconditam antiquitatis Romanae cognitionem nonnulli ſi non praeferunt, ſaltem cum iis omnino exaequant: commendant elegantem de Annulis libellum: non ſine voluptate legunt Epiſtolas: probant, quae eum in finem elaborauit, vt in noſtra

noſtra ac aliis ſcholis ars rationis, eloqventia ac morum praecepta ex antiquis gentium monumentis deſumta commode poſſent doceri: calculo digna iudicant alia omnia, quae ab hoc viro ſunt profecta (27). Haud ſpernenda etiam eruditionis dedit documenta SEBASTIANVS MEIERVS, vir Medicinae pariter ac litterarum humaniorum valde peritus: vir bene meritus de multis viris optimis, quorum memorias voluit extare: bene meritus de Graecae linguae ſtudio, dum Gualtperii Grammaticae annotationibus augendae haud inutilem operam impendit: bene meritus de tota hac ſchola, quam per multos annos gubernauit (28). Non eſt itaque dubium, quin eius cura & ſtudio aucta ſint Lycei noſtri merita, ad quae, iam tempore Meieri huius innumerabilia, maximus praeſtantia HENRICI BANGERTI (29) cumulus acceſſit. Eius enim nomen celeberrimum, quod hodieque longe & late vagatur, noſtro quoque Gymnaſio decus, famam, honorem conciliauit. *Florebat*, inquit Ioannes Andreas Schmidius (30), *tum Lubecae Gymnaſium, ſiue ſchola illuſtris duumviris clariſſimis Sebaſtiano Meiero Rectore & Henrico Bangerto Prorectore, Polyhiſtore celeberrimo.* Imo vero, quis poteſt de Bangerti inſignibus valde meritis dubitare, qui legit, quae magnus ille Henricus Meibomius, celebris quondam huius ſcholae alumnus & Bangerti diſcipulus, ad ipſum his verbis ſcripſit: *Regrediebar in id tempus, quo fideli & dextra tua informatione fruebar, qua nec meliorem ſperare auſus fuiſſem, quam-*

que

que amicis meis omnibus optarem (31). Confirmant iſthaec, ut alia non adducam in primis ea, quibus Helmoldum pariter atque Arnoldum illuſtrauit. Haec enim prae ſe ferunt maximam eruditionem: haec oſtendunt limatum iudicium: haec indicant conſtantem diligentiam: Paucis: haec eum reddunt immortalem. Propagare ſtuduit bene merendo gloriam Bangerti HERMANNVS NOTTELMANNVS (32), qui per octo quidem tantum annos Gymnaſio noſtro praefuit, iuuenes tamen ſibi commiſſos tanta fide, tanta ſedulitate, tanta prudentia inſtituit, vt Nottelmanniana etiam merita digna iudicem, quorum ſuauiſſima ſemper recordatio habeatur. Ille enim haud paucos quoque formauit & diuinam illam praeſertim dicendi artem docuit, qui meritorum ſuorum in rempublicam magnos, & merito quidem, praecones inuenerunt. Multum quoque admirationis, multum gloriae habet virtus ABRAHAMI HINCKELMANNI (33), qui vix vnum & viginti annos natus Gardelegienſis primum ſcholae, deinceps, interiectis vix duobus annis, noſtrae moderator eſt conſtitutus, vir ob praecox ingenium, quod haud ita pridem praedicauit Ioannes Kleſekerus (34), ob maximam eruditionem, quae multos in ſtuporem dedit, ob praeclara ſcripta, quae multorum manibus non ſine inſigni teruntur voluptate, ad inuidiam vsque a nonnullis laudatus. In ipſa, quae ſepulchrum ejus ornat, inſcriptione vocatur *magnum diuinae & humanae ſcientiae lumen, pietatis & integritatis vitae ſpectatiſſimum exemplum, ſcri-*

pturae

pturae ex ſcriptura interpres longe accuratisſimus ac Dei voluntatis diligentisſimus ſcrutator. (35) Tandem venio ad te, ENOCHE SVANTENI (36) & licet laudibus tuis enarrandis tempus non ſufficiat, volui tamen ad illas meam ſaltem voluntatem afferre. Nouit eas Roſtochium, quod te publicum doctorem vidit: cognitas habet Lubeca, cuius Gymnaſium rexiſti: non ignorat respublica litteraria, quae ſuis ciuibus te dudum annumerauit. Vix ex pueris exceſſeras, cum laude, qua maiorem viri & annis & eruditione graues non poſſunt obtinere, te iam mactaret Henricus Dringenbergius, cui ſi omnis tua praeſtantia fuiſſet perſpecta, quanta gloria te dignum iudicaſſet? Quare nunquam deſiſtam, pios manes tuos colere & ſancte venerari. Habetis, AVDITORES OPTIMI, viros maximis meritis inclytos, quos Gymnaſium noſtrum ſibi principe loco habuit praefectos. Inter reliquos dantur quoque, qui immortalitatis amore flagrarunt, eandemque etiam ſcriptis, meritis, induſtria ſunt conſecuti. ERASMVM SARCERIVM (37) dum ex his nomino, virum nomino, cuius maxima exſtant merita: virum, cuius memoriam Athenaeum noſtrum Lubecenſe, aeque ac Roſtochienſe, Viennenſe & Graecienſe in Stiria nunquam deponet; virum primis accenſendum, qui purgatam doctrinam & voce & ſcriptis ſtrenue defenderunt; virum, cui ciues reipublice ſacrae pro Corpore Iuris Matrimonialis, pro libro de Diſciplina Eccleſiaſtica & aliis ingenii monu-

mentis

mentis nunquam ſufficientes gratias poſſunt perſoluere. Quantum vero ſacrarum litterarum cultores debent Sarcerio, tanto amore, poſt fata etiam, humanitatis & omnis diſciplinae elegantioris ſtudioſos oportet proſequi IOANNEM POLZIVM (38), virum eloquentiae & Graecae Linguae ſtudiis perpolitum, quia magnum illum Morhofium optime formauit. Neque contemnendus eſt MARTINVS LIPENIVS (39), cuius merita in ſcholam noſtram & vniuerſam doctam rempublicam ingenui omnes recte norunt aeſtimare, admirantes in eo incredibilem diligentiam, quam elaboratis ſcriptis antiquitatem, Philoſophiam, rem litterariam illuſtrantibus & amplificantibus luculenter oſtendit. Religioni porro mihi ducerem, ſi hic plane tacerem IOANNEM HENRICVM HESSIVM (40), qui cum in illuſtri ſchola Gothana & Smalcaldienſi res ſuas praeclare egiſſet, noſtram iuſſu Numinis ingreſſus eſt & acuti valde ingenii dotibus cum indefeſſa diligentia coniunctis eius commodis egregie proſpexit, praematura morte ereptus non ſine ingenti dolore vt multorum aliorum, ita praecipue auditorum, qui hodieque ſuperſtites fatentur, eruditionem cum ingenio, ingenium cum induſtria, induſtriam cum prudentia in hoc viro certaſſe. Praeter hos adſunt alii, quorum ope, labore, doctrina noſtrum Lyceum feliciſſime vſum eſt ad merita ſua amplificanda. Adeſt IACOBVS KOCKERTVS (41), qui ob ſtudium humanitatis & potiſſimum laborem

Teren-

Digitized by Google

Terentio impenſum merito celebratur: adeſt DAVID BRVGGIVS(42), quem poëmata elegantisſima valde commendant: adſunt alii, quos recenſere temporis anguſtia prohibeor. Tam doctos vero, tam eximios, tam celebres cum habuerit ſchola noſtra magiſtros, fieri aliter non potuit, quin ex ea tanquam equo Troiano prodirent maximo numero viri inſignes meritis, quae ampla, diuina, immortalia. Atque hi ſummi viri debitis nunc eſſent laudibus ornandi, niſi ſatius ducerem, tacere, quam ob temporis penuriam imperfecte dicere. Dabitur, quod diuina benignitas me ſperare iubet, in poſterum occaſio praedicandi tam defunctos, quam ſuperſtites ſcholae noſtrae quondam alumnos, quorum incredibilis ac diuina virtus reipublicae ſacrae, ciuili, litterariae maximam attulit vtilitatem. Nunc ea ſunt dicenda, quae nouum munus, quod diuinis auſpiciis in me ſuſcipio, iubet, quaeue & pietas requirit & ſummorum PATRONORVM ac MAECENATVM gratia a me non exſpectat ſolum, ſed etiam poteſt iure poſtulare. Te itaque primum mente humillima veneror, benignisſime DEVS, qui mihi, quod animo gratisſimo publice profiteor, per omnem vitam tot ſingularis tuae prouidentiae, curae, amoris, beneuolentiae documenta oſtendiſti, vt ad ea celebranda maior, quam humana eloquentia requiratur. Tibi, optimum Numen, gratias, quas mente poſſum conci-

cipere, maximas perſoluo pro maximis beneficiis mihi non merenti conceſſis, dum me, patre iam in ipſa iuuentute orbatum, paterno amore adhuc complexus es: me nullo non tempore iuuiſti: me inuidia, quam ſemper fere comitem habui, opprimi non es paſſus, ſed inuidorum conatus repreſſiſti, meum vero animum egregie confirmaſti, adeo, vt inde quoque ſenſerim fructus non ſpernendos, hac quippe re non parum excitatus. Tu, o coeleſtis Pater, paterno tuo amore me in poſterum quoque dignum iudica, & quia opinione citius mihi per huius reipublicae PATRES CONSCRIPTOS nouum munus demandaſti, ſimulque, dum eſt ſatis graue atque arduum, nouum humeris meis onus impoſuiſti, iube etiam beneficia adeſſe noua, meque tua ſapientia rege, fortitudine tuere, auxilio iuua, fauore fortuna, vt munus meum geram religioſe: geram ad augendum & amplificandum tuum honorem: geram ad recte formandos iuuenes, quorum officia aliquando vtraque reſpublica exſpectat. A Deo immortali ad Vos venio, o Dii mortales! VIRI MAGNIFICI ET SVMMA IN HAC INCLYTA REPVBLICA DIGNITATE CONSVLARI ILLVSTRES, patriae Patres optimi, Maecenates demiſſe colendi, atque gratias humillimas Vobis vna cum omnibus reliquis ILLVSTRIS SENATVS MEMBRIS ago pro ſum-

ſumma beneuolentia, qua me eſtis complexi, quaeue mihi ad extremum vsque vitae halitum exhibebit praedicandi argumentum. Deus, cui magiſtratus curae ſunt, Vos quoque ſibi habeat commendatisſimos: Vos iubeat eſſe felicisſimos: Vobis cumulatisſime impertiatur omnia, quae ſecunda, quae fauſta, quae faſtigio fortunae illuſtrium virorum digna poſſunt exiſtimari. Vobis, quos veneramur Dominos, veneramur Maecenates, veneramur ſummos Athenaei noſtri Patronos, Vobis, inquam, det Numen felicisſimum imperium, conſtantem ſalutem, ſeram immortalitatem, vt vita diuturna ſit, gloria meritorum maximorum aeterna. Praeſtet porro Deus felicem Te, Vir ſumme reuerende excellentisſimeque, qui ſupremi ſacrorum in hac republica Praeſulis munus ſumma cum laude ſuſtines & praeclarisſimis meritis famam dudum es conſecutus, vt te diutisſime ſuperſtitem videat respublica ſacra pariter ac litteraria, quam vtramque iam diu ornaſti, ornas hodieque & in poſterum quoque ornabis, ſi Numen conceſſerit vitam, valetudinem & vires, quas Tibi ex animo precor. Non ſinat etiam Deus amittere ſecundam fortunam Vos, Viri nobilisſimi, conſultisſimi, experientisſimi, qui ſupremis in iurisprudentia pariter atque medendi arte honoribus eſtis conſpicui, vt nunquam ludibrium fortunae experiamini, ſed ſemper conſtantem illam videatis, eiusque

iucunditate nullo non tempore frui poſſitis. Idem Deus curam gerat Veſtrum, Viri admodum reuerendi & praeclariſſimi, ſacri ordinis Senior, Paſtores ac Symmyſtae, vt omni felicitate abundetis, doctrina veſtra nunquam exoptato fructu deſtituatur, munerumque veſtrorum grauitatem fortunae magnitudo queat ſuperare. Omnis porro proſperitatis ſummum Numen participes reddat Vos, Viri nobiliſſimi, generoſi, ampliſſimi, conſultiſſimi, prudentiſſimi, qui Senatorum, Protonotarii & Secretariorum munia in reipublicae commodum, cum quo ſalus ſcholae noſtrae eſt coniuncta, laudatiſſime adminiſtratis. Viuatis, opto, proſperrime. Viuatis ita, vt omnes res bene ac feliciter eueniant. Viuatis Dei benignitate in commune gaudium. Ille Deus patrocinio ſuo etiam non indignos eſſe velit omnes reliquos bonarum litterarum, & Gymnaſii noſtri fautores, ſed quicquid honori, ſaluti, commodo eorum expedit, id omne iis quouis tempore largiatur. Veſtrae non minus ſalutis, ſi quid mihi optare datur, rationem habeat ſupremus rerum arbiter, Collegae honoratiſſimi, vosque ſeruet, felicitatem veſtram incrementa capere iubeat, & tam exantlatos quam exantlandos labores veſtros moleſtiſſimos ac difficillimos (quos enim oportet maiores perferre moleſtias & maiores ſuperare difficultates, quam viros ſcholaſticis muneribus admotos?) praemiis, quae eſt ipſius clemen-

clementia, afficiat. Perſuadeatis vobis velim vnicum meum votum eſſe videre vos, videre veſtros florentisſimos, imo videre hanc celebrem Muſarum ſedem in antiquum gloriae locum reſtitutam. Agedum, Viri optimi, laboremus coniunctis viribus, laboremus coniunctis animis, laboremus coniuncta induſtria, vt ſemper ſchola noſtra mereatur laudes, quibus eam ornauit diuus Pfeifferus, idoneus valde cenſor, his verbis vſus (43): *Habemus nos bene conſtituta Lycea & Gymnaſia, quae inter noſtrum a multis iam annis tantum caput effert, quantum lenta ſolent inter viburna cupresſi.* Haec vt obtineatur gloria, vos, iuuenes filiorum inſtar dilectisſimi, quos ſchola haec velut mater benigna lacte verae ac ſolidae doctrinae nutrit, eo contendetis, vt vitam non vituperandam, ſed laudandam, ſed aliis in exemplum proponendam agatis, quo verum illud iuuentutis decus, vera illa elegantia in vobis conſpiciatur. Pietas, pietas, inquam, non fucata illa, ſed vera, ſincera & incorrupta prima lex erit. Cum pietate coniungetur obedientia: cum obedientia modeſtia: cum modeſtia temperantia: cum temperantia induſtria: cum induſtria omnes reliquae virtutes, quae adoleſcentes optimae indolis ornant, iuuant, commendant. Sic habebitis Numen propitium: ſic conſcientia poteſt eſſe tranquilla: ſic optatum ſtudiorum veſtrorum finem certisſime aliquando conſequi poteſtis. Ego quicquid ingenii, quicquid do-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ctrinae, quicquid exercitationis poſſideo, id omne vſibus veſtris ac vtilitatibus nunc conſecro & ſancte polliceor, me illos iuuenes in deliciis habiturum, qui non ſolum in litteras incumbunt, ſed etiam vitia mature auerſantur & iſtud ornamentum aſſequi ſtudent, quod optimi mores largiuntur. Tu vero, clementisſime DEVS, qui mihi nouum hoc munus per vocationem, quam vere diuinam dicere audeo, detuliſti, reges omnia tuo numine: aderis tua gratia omnibus iis rebus, quae mihi conſcientiae & muneris religione ducto erunt perficiendae: auertes cuncta mala, vt omnis moleſtia felicisſime vincatur. Tu conſeruabis Viros meritorum gloria illuſtres, quos vtraque reſpublica vindices ſuos & ſtatores agnoſcit. Tu conſeruabis integram hanc rempublicam, vt omnes, quos illa fouet, ciues viuant, floreant, vigeant. Viuant diu: floreant, ex animi ſententia: vigeant, vt bonorum omnium & meis etiam votis poteſt optari. Tu conſeruabis denique ſcholam noſtram, celebre iſtud ingenuarum mentium Gymnaſium, vt in poſterum quoque meritis inſignibus magis magisque inclareſcat.

OBSER-

OBSERVATIONES

ad praecedentem Orationem Inauguralem,

quibus breuiter commemorata paullo copioſius illuſtrantur & explicantur.

(1) *REipublicae Lubecenſi* multi vtilem operam praeſtare voluerunt, eius *Hiſtoriam* litteris conſignantes. Vide eos diligenter recenſitos a Cl. Mollero in Iſagog. ad Hiſtor. Cherſoneſ. Cimbric. p. 430 ſqq. Inter antiquiores in primis conſulendus eſt, praeter *Arnoldum, Helmoldus*, in *Chronico Slauorum* in primam Lubecae originem multo ſtudio inquirens, quo diligenter vſus eſt *Hermannus Kornerus*, cuius Chronicon adhuc ἀνέκδοτον in Curia noſtra aſſeruatur. Speciminis loco dabo ex eo verba, quibus recuperatam Lubecae libertatem deſcribit. Ita autem Hermannus T. II. fol. LXXIX. col. a. ad An. 1227. *Lubicenſis*, ait, *urbis ciues miſerunt ad Fredericum Imperatorem nuncios ſolempnes, ſecundum Cronicam Lubicenſem, offerentes ei ciuitatem ſuam, eo quod per Fredericum primum auum ſuum Imperatorem fuiſſet victorioſe & virtute belli ad imperium acquiſita ac acceptata in tuicionem Imperialis maieſtatis, nec non privilegiis ejusdem dotata. Quam oblacionem ſpontaneam ciuium gratanter acceptans, ipſam Lubicanam urbem & ſuos inhabitatores, ipſe Fredericus in*

 dedicio-

Digitized by Google

dedicionem pariter & defenſionem Imperii iterum recepit, & eos a fidelitate & paccione quacunque contracta & facta cum Woldemaro Rege Danorum totaliter & ſimpliciter abſoluit, ac libertates eorum antiquas bulla imperiali roborauit & innouauit, nec non nouas adiecit liberaliter. Non pauca etiam Lubecenſia habet Chronicon MStum inſigne & nitidis litteris exaratum, quod ſeruatur apud nos in illo Curiae loco, qui dicitur die Wette/ & cuius auctor Dethmarus, Lector Franciſcanus (Minoriten Leſe-Meiſter zu St. Catharinen) eſſe creditur. Kornerus ad hoc Chronicon ſaepe ſolet prouocare. Congeſtum eſt an. 1385. Inter recentiores eminet Celeberrimus noſter *Jacobus a Melle*, vir vt omnis antiquitatis & hiſtoriae, ita Lubecenſis in primis longe peritisſimus, qui non ſolum *Hiſtoriam Lubecenſem Antiquam, Mediam & Recentem* in Academia Ienenſi edidit, auſpiciisque *Caſp. Sagittarii* publice defendit, ſed dedit ἀνονύμως etiam Chronicon Germanicum, ſiue *Gründliche Nachricht von der Kayſerlichen, Freyen und des H. Röm. Reichs Stadt, Lübeck, welche denen Einheimiſchen und Fremden, aus unverwerfflichen Documenten, mit aufrichtiger Feder ertheilet wird.* Lub. 1713. 8. Optant vero mecum omnes hiſtoriae & antiquitatis ſtudioſi, vt aliquando iuris publici fiant omnia, quae Hiſtoriae Lubecenſis ſacrae pariter ac ciuilis illuſtrandae cauſa ex fide dignis documentis magno iudicio nec minori induſtria conſcripſit.

(2.) In

Digitized by Google

(2) In Dedicat. T. VI. Diſpp. Gieſſ. Conſentit ſummus Theologus *Iuſtus Feurbornius* ſub finem eruditisſimae Epiſtolae Dedicatoriae Syntagmati ſecundo Sacrar. Disquiſitt. praefixae, his repetitione dignis verbis LVBECENSES CONSVLES, SYNDICOS & SENATORES allocutus: *Vos eſtis noſtrae religioni ſincerae, in S. litteris fundatae, in Symbolis Apoſtolico, Nicaeno & Athanaſiano breuiter repetitae, in Auguſtana Confesſione inuariata eiusdemque Apologia, in Concordia Wittebergenſi, in Smalcaldicis Articulis, in Catechismo D. Lutheri vtroque & in Libro Formulae Concordiae ſuccincte & dextre expoſitae pie & candide deditI. Vos Miniſtros Eccleſiarum & Scholarum veſtrarum orthodoxos & fidos aliosque in orbe Chriſtiano noſtrae purae fidei intemerate addictos doctores, profeſſores & praecones ſincere diligitis ac colitis honeſteque alitis ac auide & maſcule protegitis. Vos, diuina gratia communiti, theſaurum noſtrae illibatae* ὀρϑοδοξίας *in Scholis, in Eccleſiis & in Ditionibus veſtris religioſa ſolicitudine cuſtoditis & ad poſteritatem propagare induſtrie allaboratis & quosuis falſa dogmata ſpargentes & exitialia ſcandala cientes decenter coercetis atque veſtram Ciuitatem (praeclarum illud Chriſti habitaculum!) in religione incontaminatam, in vita ſanctam, in commerciis iuſtam, in ceteris etiam negotiis innoxiam conſeruare inceſſabiliter annitimini. Vos nullis ſumtibus parcitis, vt Doctores, Paſtores & Miniſtros Eccleſiae pios ſolideque doctos & praecellentibus donis a Deo condecoratos aſſequamini. Quod vel exemplum Viri plurimum reuerendi, clarisſimi & excellentisſimi Domi-*

ni Menonis Hannekenii, *SS. Theologiae D. eximii, veſtrarum Eccleſiarum & Scholarum Superintendentis vigilantisſimi*, *teſtatur. Quem, Deo omniſapiente ſic dirigente & celſisſimo noſtro Principe & Domino, Domino GEORGIO, Hasſiae Landgravio &c. tandem conſentiente, ex Haſſo-Marpurgenſi Academia & Eccleſia, non ſine veſtrae inclytae Reipublicae honore & emolumento, conſecuti eſtis.* & reliqua. Sapientem pietatem & piam ſapientiam SENATVS LVBECENSIS ex Curia prope Templum primarium Marianum (quod Conſules pariter ac Senatores frequentant) aedificata probat D. Io. Draconites in Dedicat. Sermon. de Emanuele I. C. an. 1584. his verbis vtens: *Mir gefällt der Lübiſchen Radherren Gottſeligkeit und Weißheit ſeer wohl, daß ſie Rathauß und Kirche ſo nahe zuſammen gebauet, daß eins das ander gleich umbfähet.*

(3) De *Praeſulibus Lubecenſibus*, viris mea laude maioribus (de quibus omnibus dici poteſt, quod de Stampelio ſcripſit Seb. Meierus in Memoria B. Io. Reichii: *Magnus ille Georgius Stampelius, qui tamdiu laudabitur, dum memoria rerum Lubecenſium manebit*) poſſem multa h. l. annotare, ſi aliquid praeripere animus eſſet Pl. Reu. *Starckio*, Paſtori Siebenbäumenſi, quem Vitas Antiſtitum Lubecenſium pleniores moliri ex Bonni Vita in lucem edita ſatis conſtat. Vidi apparatum ad laude dignum opus profecto eximium, qui propter multas epiſtolas & alia documenta nondum edita mihi adeo placuit, vt ex animo non poſſim

ſim non optare, velit Numen doctiſſimo viro vitam & vires ſufficientes ſuppeditare, quo telam coeptam feliciter pertexat. Quaedam interim de his ſummis viris legi poſſunt in Io. Hilmeri libello Germanico de Reformat. Lubec. p. 36 ſqq. & ſcriptis ab eo citatis. Speciatim de *Goetzio* noſtro (quem Deus ſeruet!) vid. Bücher-Saal P. XLIV. p. 556. ſqq. & P. LII. p. 322. ſqq., vbi habetur ſcriptorum catalogus, augendus ſcriptis poſtea editis, quae ſunt

Ecloga Hiſtorico-Litteraria de Peregrinationibus Eruditionis Orientalis colligendae cauſa ſuſceptis. Lubec. 1716. 4.

Eccloga Theologica de Concionibus Sacerdotum, calamo exceptis. a. e.

Ecloga de Conuiuiis Eruditorum ad Pericopam Euangelicam Dom. XVII. p. Trinit. a. e.

Diſſertatio Theologica in Salutem Moribundorum, IEſus Maria ingemiſcentium, inquirens. 1717.

Ecloga Anti-Pontificia, Mariam Matrem Fidelium dicendam haud eſſe, ex Io. XIX. 26. 27 probans. a. e.

Diſſertatio Theologica de Moribundis Euangelico-Lutheranis, inſidiis Pontificiorum obnoxiis. a. e.

Disquiſitio, Num flexis genibus ſtudiis incumbere liceat? a. e.

Diſſertatio de Peregrinationibus periculoſis ob doctrinae Euangelicae hoſtes. a. e.

Bibliotheca Anti-Pontificia Presbyterii Lubecenſis. e. a.

Biblia-

Bibliothecae Anti-Pontificiae Clarorum Lubecenſium Specimen. a. e.

Bibliotheca Lutherana tribus Diſſertatt. exhibita. a. e.

Miracula Catechismi Lutheri, oder ſonderbahre Denckwûrdigkeiten des Catechiſmi D. Martini Lutheri, a. e.

De Salute Lutheri Διάσκεψις. 1718.

De Praeceptoribus Lutheri Commentatio. a. e.

Ecloga Theologica de Moribundi Lutheri Colloquio in vltima Coena habito. a. e.

Exercitatio Theologica de Gradibus Gloriae in Vita aeterna Luthero aſſerendis. a. e.

De Ισαγγελία *Lutheri.* a. e.

Vindiciae Catechiſmi Lutheri aduerſus Laur. Surium. a. e.

Diatribe Theologica de Pictura Electoris Saxoniae & Martini Lutheri, coram imagine crucifixi procumbentium. a. e.

Diſſertationes, Oraculum Lutheri: Fleiſſig gebetet, iſt über die Helffte ſtudiret, ac Praeſagium Lutheri de Ioan. Stromero, Anteceſſore Academiae Ienenſis, editum, illuſtrantes. a. e.

De Euangelii Miniſtris a D. Martino Luthero ordinatis, ad Art. Smalcald. P. III. Art. X. a. e.

Propoſitiones varii argumenti, hiſtoriam D. Lutheri illuſtrantes. a e.

Miſcellanea Theologica ex Hiſtoria Vitae Actorumque D. Martini Lutheri collecta. 1719.

Conf. etiam Celeberr. Walchii, Fautoris noſtri valde colendi (cui hac occaſione ſero quidem, ex animo tamen, nouum publice in Salana

lana Academia docendi munus gratulamur) Progr. de Germania Hiſtoriae Litterariae ſplendore noſtra in primis aetate inluminata Lipſ. 1715. 4., vbi de Noſtro p. 4. recte iudicatur, quod harum litterarum adeo amans ſit, & in his tam praeclara praeſtiterit, vt inter principes hiſtoriae litterariae patronos numerari mereatur.

(4) De *Laur. Surio*, Lubecenſi, ſacrorum Lutheranorum deſertore & hoſte infenſiſſimo, peculiare ſcriptum promiſit laudatus Goetzius. Hoc loco lubet ea dare, quae de illo in Ghilini Theatr. Viror. Eruditor. Italice edito Venet. 1647. 4, libro hodie rariſſimo, ſunt annotata. Leguntur autem Vol. II. p. 184. ſq. haec verba: *Lubech, città Marittima ne i confini di Saſſonia & Alſazia in Alemagna, fu Patria di Lorenzo Surio, il quale, benche foſſe nato & alleuato trà gli heretici, contuttociò riuſcì boniſſimo Cattolico, e gran difenſore della Romana Cattolica Religione: Fu ne' puerili anni mandato a Colonia per attendere alli ſtudii delle buone Lettere; nelle quali, come anco nella pietà, e modeſtia fece riuscita mirabile, maſſime conuerſando con alcuni altri coſtumatiſſimi giouinetti, ſuoi condiſcepoli, figliuoli di Cattolici: Dimorò in quella Città ſin' a tanto, ch' hebbe finito il corſo de' ſuoi ſtudij, e poi inſpirato da Dio, abbandonò il Mondo e ricouerosſi nell' Ordine Certoſino; quiui atteſe alle migliori graui ſcienze, nelle quali s' approfittò di maniera, che pochi di quella Religione lo pareggiarono, e niuno li fu ſuperiore: All' eſortazioni del Padre Gherardo Hamontano, huomo*

huomo dottiſſimo, e de' migliori ſoggetti dell' iſteſſo Ordine, ſi eſercitò primieramente in tradurre dall' Alemanno Idioma nel Latino, le Opere d' alcuni non men diuoti, che dotti huomini; dipoi applico l' animo a produrre dal ſuo buon' ingegno parti di ottimi componimenti; come, e nell' vno, e nell' altro riuſcì eccellentemente a gloria del ſuo nome, & a benefizio de' ſtudioſi, maſſime hauendoli tutti publicati colle ſtampe: Le traduzioni dunque ſono, Conciones omnes Ioannis Tauleri, *le quali prediche anco beniſſimo correſſe*: XV. Conciones de Sacroſancto Miſſae Sacrificio Michaëlis Sidonii: De SS. Euchariſtiae Sacramento, ſiue de Veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Ioannis Gropperi: Florentii Batauí Inſtitutionis Vitae Chriſtianae lib. 5: De Hiſtoria contra Ioannem Sleidanum: Sermo Martini Eiſengreinii, cur tam multi ad Lutheraniſmum hodie deficiant; *dal Fiamingo poi traduſſe le ſeguenti Opere nel Latino, cioè*, Opera Ioannis Ruisbrochii: Compendium verae ſalutis: Henrici Suſonis Opuſcula omnia: Friderici Staphyli Apologia 1. de vero Germanorum Sacrae Scripturae intellectu, 2. de Sacrorum Bibliorum in Idioma vulgare translatione, 3. de Lutheranorum Concionatorum inter ſe conſenſione. *Furono da lui ſimilmente mandati in luce*, Homiliae priſcorum Eccleſiae Patrum in totius anni Euangelia &c. *Del ſuo ingegno ſi vedono ſtampati ſei Volumi, che contengono*, Collectanea de probatis Sanctorum Hiſtoriis; *la qual fati-*

Digitized by Google

fatica fu dipoi publicata ſotto il nome di Luigi Lippomani; e queſt' altra Opera, cioè, Commentarius Rerum in Orbe geſtarum, ac praeſertim Caroli Quinti Imper. ab anno 1500 vsque ad annum 1574. *Non tantoſto egli bebbe finiti i ſuddetti ſei Volumi delle Vite di tutti i Santi, comi finì lui ancora la ſua vita, alli 23 di Maggio, dell' Anno 1578, nell' età di cinquanta due anni, de' quali ne conſumò trentaſei nel ſuo Ordine Certoſino dopò, che in eſſo bebbe fatta la profesſione.* Pauca de hoc Surio habet Koenigius in Biblioth. V. & N. p. 786. falſo aſſerens, eum fuiſſe Carmelitam. In conſcribendis Commentariis Hiſtoricis Sleidanum aemulatus eſt, ſed impari doctrina & iudicio. Quare calculo dignum eſt iudicium Iac. Verheidenii in Elogg. praeſtant. Theologor. p. 132, eſſe in libris Surii hiſtoricis *multa ridicula, affectata & ſine iudicio ſcripta.*

(5) Benigniorem cenſuram meretur *Ianus Guilielmius*, quam Surius. Licet enim, quod dolendum! ſacra quoque Lutherana deſeruerit, eadem tamen tot conuitiis non onerauit, quot Surius aduerſus illa effutire auſus eſt. Ceterum humanitatis ſtudiis optime fuit excultus & haud ſpernendis in rem litterariam meritis inſignis, licet, cum an. 1584 obiret, aetatis annum 30 nondum expleuiſſet. Quare ſummis laudibus ſummi viri eum ornarunt. Thuanus fatetur, *ſe ſemper ab amicisſimi iuuenis colloquio meliorem ac do-*

ctio-

ctiorem diſceſsiſſe. Lipſio iudice ſcripta eius nil iuuenile ſpirant. Ipſe Gaſpar Scioppius, ille maximorum virorum rigidus & iniquus ſaepe cenſor, in Art. Crit. p. 16. ſcribit, *nullum eo praeclarius & elegantius ingenium aeuo ſuo extitiſſe.* Imo in Suſpect. Lect. P. VIII. his declarat verbis, quanti Guilielmum faciat: *Valde, ſi quisquam alius, amo & colo elegantisſimum Iani Guilielmi ingenium, cui ſi ſuperſtiti eſſe diutius licuiſſet, nae nos Germani exteris nationibus inuideremus.* Recte proinde iam ante Kleſekerum in Bibliothec. Eruditor. Praecocc. p. 146 ſqq Bailletus in libro Gallico: des Enſans celebres p. 177 in eruditorum prima aetate doctrina & ſcriptis illuſtrium numerum eum cooptauit. *Ianus Guilielmius*, inquit, *de Lubeck, dont les ouvrages ſont les fruits d'une adoleſcence tres laborieuſe & tres docte.* Eius *Veriſimilium* & *Annotationum in Plautum* libros Ianus Gruterus T. III. P. II. Theſaur. Critic p. 258 ſqq. inſeruit: *Poemata* autem, nempe *Roſae*, *Elegiae*, *Epigrammata* & *Manes Palmeriani* vna cum Iani Lernutii & Valentis Acidalii Poematibus Lignic. 1603. 8 prodierunt. De reliquis ſcriptis vid. Koenigius l. c. p. 371. Kleſekerus l. c. & qui ab vtroque citantur. Laudum ipſius pleni ſunt *Iani Gruteri Manes Guilielmiani* Poëmatibus Guilielmi p. 141.-179 adiecti, e quibus ſiſto carmen, quo patriam defuncti Guilielmi p. 166. ſq. alloquitur:

Lubeca

Lubeca, ocelle nuper vrbium, quotquot
Mane exerens os, veſperi inſerens Nereo,
Perenni clarâ Lampade aſpicit Titan:
Quaenam te ita horrida afflat aura fortunae,
Vt ille maieſtatis arduus ſplendor
Stet obſoletus ſqualidi ſitu luctus?
Et ille, verberans modo polum vertex,
Deiecto eat nunc in nigrantem humum vultu?
An fors, parens tenerrima, ad tuas aures
Delatus eſt rumor quoque ille funeſtus,
Guilelmium qui diceret periuiſſe?
Nondum ah! ſed alte ſaucia es cor, abs illo
Quod ſeparata mille millibus multis
Amabili pauiſſe lumina aſpectu
Deſideras incaſſum: abeſtque foecunda
Reconditiſſima illa vena Suadelae. ah!
Ah! ſi dolorem illum diu latere atra
Te fama vellet, auribusque non vti
Poſſes. Enim Deos tuam in ruinam, ipſa at
Elementa coniuraſſe proximum eſt vero.
Fruſtra, heu, tibi nomen parentis eſt. Natus
Fuit tibi mage vnico vnicus. Magnus
Gulielmius, dico fuit, decorque ille
Defloruit praeſtantis oris & linguae
Sicut remota in valle Amaracus, terrae
Quam immanis aër, auſter aut venenato
Inuaſit halitu virente paulatim orba
Honore formae germinantis, expirat
Herbisque languido incubat ſuis collo.
Proh ſortem iniquam! proh grauiſſimum caſum!
Nunc, nunc, Lubeca, o vnguibus genas carpe,
Nunc vellito a radicibus capillorum

Suggeſtum opacum, eburque pectoris candens
Inuſta turpet multiplex nota, ac pullo
Amicta tegmine, hinc & inde turbatos
Cie ore lacrimoſiore clamores,
Maiora nunquam vulnera vlla in aeuo vllo
Tulit, feretue femina. Heu! tui coeli
Abiuit ille ſol, tuumque regnum atra
Caligine inuoluit, timorque is eſt conſtans
Ne ſurgat alter, qui tibi ferat lucem.
Heu! Heu! Lubeca, laneae genae nati
Blanda admouebis oſcula amplius nunquam.
Nunquam amplius lacertis obuium ſtringes
Tenacibus: tibi nec illa ſub denſis
Guilelmicos iugis reponet accentus
Iocoſa linguae filia aërisque Echo.
Non nominis tui vim ad aethera excelſi
Montes ferent, non maxima aequoris monſtra,
Non arborum vmbra, non vagi amnium fluctus
Te Ciuitatium omnium canent primam.
Heu! Heu! Lubeca. Iam Hippocrenidas fruſtra
Poſthac requires tinniente per rura
Palatim euntes barbito, entheum aut carmen
Lingua integrantes. Non in herbidis poſthac
Riui ad fluenta murmurantis vmbraclis
Fuſae iacebunt Gratiae, ſua ac raptim
Cum Principe atque Amore humum pede alterno
Sub populo patentiore pulſabunt,
Natumque laudibus ſupra globum aſtratum
Ferent tuum. Nec iam profecta turmatim
Ex omnibus plebs plurima angulis mundi
Curret, Lubeca, te anxie ſalutatum,
Flexoque adorabit ſolum genu, primum

Guilel-

Guilelmius cui inſtitit pede humenti.
Quondam haec fuere. Quae omnia abstulit ſecum
Ad regna ſubterranea inclytus natus,
Olim inclytus: nunc, heu, dolorque luctusque,
Digitis dum onus tribus leuatur! o fatum!
O ſortem iniquam! o miſerrimum caſum!

Ex hoc carmine fama & gloria Guilielmi in orbe erudito ſatis apparet. Eandem luculenter docet haec repetitu digna eiusdem Gruteri inſcriptio, Manibus p. 180 annexa:

MEMORIAE SACR.
IANO GVILIELMO
LVBECENSI
SANCTISS. MORIBVS IVVENI ET VERE
FLORI ILLIBATO INGENIORVM
AD AETERNIT. ROMANI
NOMINIS NATO,
EIVSDEM
SEMPITERNO DAMNO
DENATO
IANVS GRVTERVS
AMICO INCOMPARABILI
EIVLATIONE DAMNATVS
HOS TITVLOS HOC MONVMEN
CHARTACEVM
QVIA MARMOREVM NON
POTERAM
B. M. P. S. D. M.
VALE ET SALVE ANIME MI GVLIELMI
DISCEDENS TERRAM TIBI DICO LEVEM.

Conf. elogia maxima Io. Caſelii (qui Carmini ſuo Graeco elegantisſimo haec praefixit: *Iano Guilielmio, Lubecenſi, doctrina varia & antiquitatis cognitione perinſigni, ad ſpes magnas, ob acumen ingenii, de liberalibus & eloquentiae ſtudiis opera ſua promouendis & ornandis, quorum cauſa Galliam luſtrarat, erecto; at in primo iuuentutis limine non ſine multorum luctu e vita ſublato, amici poſuerunt*) Io. Matalii Metelli, Sequani & Nathan. Chytraei, quae l. c. p. 181 ſqq. leguntur. Add. omnino Thom. Pope Blount Cenſur. Auctor. Celebr. p. m. 830 ſq. Mart. Hankius de Scriptor. Rer. Roman. P. I. c. 69. p. 243. ſq.

(6) Praeclara de *ordinis ſacri Lubecenſis meritis* docet B. Sam. Pomarius in eruditisſima Praefatione Commentar. in Epiſtol. Iudae, quae, praeter alia, Miniſterii Tripolitani maxima in rem ſacram merita exponit. Addi merentur omnino eiusdem elegantisſimae Notae ad ſcriptum, cuius titulus: Hundertjähriges Ehren-Gedâchtniſs des Chriſtlichen Concordien-Buchs. Lub. 1680. 4. Imo vero ad exemplum ſumme reu. *Goetzii*, qui *Bibliothecam Anti-Pontificiam Presbyterii Lubecenſis* probando valde inſtituto edidit, poſſent eiusdem Presbyterii *Bibliothecae Anti-Caluiniana, Anti-Fanatica* & plures conſcribi. Eiusdem Goetzii *Elogia Theologorum* laudes & merita multorum ſacri ordinis Lubecenſis virorum complectuntur. Clarisſimus etiam Mollerus in Iſagog. p. 455. -489 hoc de virorum ſanctioris

Digitized by Google

ctioris ordinis Lubecenſis rebus in ſalutem Eccleſiae praeclarisſime geſtis argumentum egregie illuſtrauit.

(7) *Ius Lubecenſe* omni tempore in magno pretio habitum fuiſſe, notisſimum eſt. Quare etiam *multae vrbes*, ſunt verba Meuii in Dedicat. Commentar. ad Ius Lubec., *in Liuonia, Pomerania, Megapoli, Holſatia & inferiori Saxonia ſuum illud fecerunt, nec dedignantur ſub nomine eodem ſibi ſuisque ius capere & dicere.* Comp. Conringius de Orig. Iur. Germ. c. 28. In primis valet ad Lubecae gloriam iure & legibus accurate obſeruatis partam, quod Carolus IV. Imp. Lubecam viſendi deſiderio flagrans, eamque ingreſſus feratur dixiſſe: plurimum ſe laetari de biga ſplendidisſimarum vrbium, quarum altera Roma, caput mundi, altera Lubeca, corona & decus Germaniae; ſeque non adeo magnificentiam aedificiorum, quam reipublicae ſtatum admirari. Vid. Sibrandus ad Ius Lubec. & ex eo B. Andreas Langius in eleganti Diſſ. de Aequitate Iuris Lubecenſis Th. VI, quae ab eo Lipſ. 1703. conſcripta & praeſide celeberrimo Godofr. Chriſtian. Goetzio defenſa. Conf. quae de Iure Lubecenſi copioſe congesſit Cl. Mollerus in Iſagog. ad Hiſt. Cherſ. Cimb. p. 493. ſqq. Add. Cl. Reimmannus Introd. in Hiſt. Lit. German. P. III. c. 4. p. 360 ſqq. Habet quoque Lubeca peculiare *Ius maritimum* quadraginta & octo legibus conſtans, quod ſumme reue-

rend. Goetzius ſuo Catechiſmo Nautarum Lipſ. 1707. 8. edito p. 757 ſqq. adiecit. Noua eius editio anno ſequenti 1708. 4. prodiit Lubecae, hoc titulo: *Lübeckiſches wolgeordnetes Schiff- oder See-Recht, in nachfolgenden Articulen und Puncten, welchen alle diejenigen, ſo über See gedencken mit zu fahren, gehorſamlich nachleben müſſen.*

(8) Conf. omnino Georg. Frid. Neumanni Orat. de Favore Lubecenſium in Exteros Lipſ. 1709. 4. euulgata, quam auctor. an. 1707. d. VIII Cal. Octobr. Lyceo noſtro dicens vale recitauit. Inprimis apud Lubecenſes celebre eſt lautum illud *Stipendium Schabbelianum*, cuius ope viri, qui ſacrae reipublicae maximo fuerunt ornamento & emolumento, hodieque ſunt, adiuti. Magna profecto in Eccleſia noſtra ſunt nomina Io. Ern. Gerhardi, Ioan. & Bartold. Botſaccorum, Chriſtiani Kortholti, Phil. Ludou. Hannekenii, Guil. Zeſchii, Sebaſt. Niemanni, Ad. Tribbechouii, Mich. Siricii, Iuſt. Chriſtoph. Schomeri, Hect. Godofr. Maſii, Thom. Honſtedii, Mich. Vermehren, Zach. Grapii, Io. Herm. Elswichii & plurium, quibus laudatum ſtipendium larga ſtudiorum ſubſidia ſuppeditauit. Conf. Neumannus l. c. p. c. 3. Vnde non inutilem laborem ſuſcepit B. Io. Ehrenfr. Pfeifferus, peculiari ſcripto oſtenſurus, *quantum res litteraria Stipendio Schabbeliano debeat.* Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1704. p. 34.

Imo

Digitized by Google

Imo ad hoc & alia ſtipendia ac beneficia (quorum copiam demirabitur, qui aliquando leget laudati Mellii *Lubecam Religioſam*) reſpiciens vere ſcripſit de Lubeca noſtra ſumme reu. Wernsdorfius in Progr. Orat. Inaug. Elswichii Wittenb. 1717 praemiſſo : *Floret Vrbs illa gloria, quod pietate ac munificentia erga miſeros afflictosque excellat, ac omnes prope alias beneficiorum multitudine, amplitudine ac facilitate vincat, ita vt litterarum iuxta & litteratorum benigniſſima nutrix iure merito ſalutetur.*

(9) Schabbelianum Stipendium habet legem, eum, qui illo fruitur, iubentem, vt collectam doctrinae copiam in publicos etiam vſus convertat ſcriptis vtilibus & reipublicae ſacrae commodum promouentibus ac defendentibus aduerſus Eccleſiae hoſtes. Exhibet legem illam Neumannus l. c.

(10) In Hodoeporic., quod eſt in Iuuenilibus p. 59 ſq. Conf. Ioach. Edelingi Itiner. cum Dau. Chytraeo confecta pag. A. 2.

(11) In Poëmatib. pag. 610.

(12) Exercitat. Medic. de Harengo p. 62.

(13) Chytraeus in Chron. Saxon. P. II. ad anno 1530. d. 28. Octobr. p. 156 *Paulo poſt*, ſcribit, *Ioannes Bugenhagius Paſtor Witteberga euocatus, ordinem concionum & rituum in templis ſcripto complexus eſt, & communem ſcholam in coenobio D. Catharinae inſtituit, cuius Rector primus* Hermannus Buſcoducenſis: *Conrector Eraſmus Sarcerius Roſtochio euocatus fuit.* In eandem

dem ſententiam Mich. Henckelmannus in Orat. de Lubeca *ad huius*, inquit, *ſcholae gubernaculum primi, Rector Hermannus Buſcoducenſis, Conrector Eraſmus Sarcerius Roſtochio euocatus acceſſere, eamque ſumma cum ſua laude & maximo iuuentutis emolumento feliciter moderati ſunt.* A nonnullis vocatur *Nicolaus.* Quae ad Vitam eius pertinent, piis hiſtoriae litterariae deſideriis ſunt adſcribenda. Diſtinguendus interim probe eſt ab *Henrico Buſcoducenſi*, cuius Epiſtolam in cauſa Sacramentaria ad S. P. Q. Bremenſem ſcriptam exhibet ſumme reu. Loeſcherus in Hiſt. Mot. P. II. p. 172.

(14) In Commentar. de Lutheraniſm. L. II. Sect. 36. §. 84. p. 219.

(15) Melanchthon in Dedicat. Chron. Carion: *Excelluit ingenio, eruditione, conſilio & virtute* Hermannus Bonnus, *qui in inclyta vrbe Lubeca & doctrinae ſtudia rexit & Euangelium docuit,*

(16) Scripta Herm. Bonni ſunt:

Farrago praecipuorum exemplorum de Apoſtolis, Martyribus, Epiſcopis & ſanctis Patribus veteris Eccleſiae, qui docentes verbum Dei & veritatem illius aſſerentes religioni fideliter patrocinati ſunt. Hal. Sueuor. 1539, 8.

Eine korte Vorvatinge der Chriſtliken Lere, vnde der vornemeſten Frageſtücke, ſo vnder dem Evangelio gemenliken vörvallen. Magdeb. 1539. 8.

Gecorrigerede Geiſtlyke Geſenge und Chriſtlyke Leder. Lub. 1545.

Enar-

Digitized by Google

Enarrationes ſuccinctae & eruditae locorum inſignium, praeſertim e Paullinis & aliorum Apoſtolorum epiſtolis deſumtorum, quae ſingulis diebus Dominicis proponi ſolent. Baſil. 1571. 8.

Inſtitutiones de modo & ratione orandi, ſeu vere & recte inuocandi Deum. Baſ. 1571. 8.

Chronicon Lubecenſe, quod lingua in inferiori pariter ac ſuperiori Saxonia vſitata, vt & Latina, interprete Iuſtino Goblero, Goarino, Syndico Lubecenſi, euulgatum.

Chronicon Io. Carionis Latine redditum. Hal. Sueu. 1539.

Elementa & Grammatica Latina.

Epitheta boni Magiſtratus, ſeu Principis, Latine reddita ex Polluce.

De his ſcriptis omnibus, vt & ἀνεκδότοις *Agendis Eccleſiaſticis Oſnabrugenſibus: Annotationibus in Acta Apoſtolorum*, quae in Bibliotheca publica Lubecenſi aſſeruantur, nec non deperdito *Commentario in omnes Veteris Teſtamenti libros* fuſe egit Cl. Starckius in Vita Bonni, docte & diligenter ſcripta, pag. 106 ſqq.

(17) l. c. pag. 94. ſqq.

(18) Lapis oſſa *Rutenii* tegens haec verba legenda praebet:

Anno 1555. 7 *Octob. Magiſter Guilielmus Rutenius quondam huius ſchole Rector pie in dno obdormiuit.*

 (19)

(19) In Catal. Rector. Lubecenſ. p. C. 4.

(20) Memoriam *Braſſani* tamen conſeruare voluit Bangertus in citato Catalogo, infra reddendo.

(21) Elias Maior in Orat. pro Georg. Seidelio ap. Celeberr. Ludouicum P. V. Hiſt. Gymnaſ. p. 311 ſq. de *Vincentio* noſtro *Vir clarisſimus*, inquit, *& doctisſimus, inprimis bonus Poëta, bonus Orator, bonus Hiſtoricus, cuius memoria litteratis eo debet eſſe iucundior, quo munificentiore largitate etiam poſt obitum ſuum Muſas pauperiores adiutum iuit. Quemadmodum enim Petrus Ramus ex eo commendatione eſt dignisſimus, quod ingenio, diligentia, asſiduitate & opibus etiam ſuis, quantum in ipſo fuit, rem litterariam iuuit ac promouit, inſtituta Mathematices profesſione, cui annuum vectigal quingentarum librarum e facultatibus ſuis attribuit: ita Petrus Vincentius teſtamento condito Profesſionem Hiſtoricam in hoc ipſo optimarum mentium formatorio & officina inſtituit, legata ad eam rem pecuniae eiusmodi ſumma, vt ex illius reditibus annuatim Profeſſori Hiſtoriarum ſexaginta Ioachimici ſolui poſſint: Vt taceam, quod idem Vincentius partem etiam ſuarum facultatum ad ea iuuentutis paupertinae in Academiis ſuſtentandae adminicula, quae ſtipendia vulgato iam nomine dicimus, deſtinauerit.* Reliqua ad vitam, fata & merita Vincentii ſpectantia laudati Ludouici induſtria l. c. P. I. p. 78. 83. 101. ſq. & P. V. p. 310. -317 collecta habemus. Conf. Molleri Iſagog. p. 443. Lexic.

xic. Erudit. Germ. p. 2406. Addo ſolum eius Epitaphium, quod Vratislauiae in Bibliothecae Eliſabethanae atrio conſpicitur:

PETRO VINCENTIO VRATISLAV.
VIRO CLARISSIMO
DVARVM ACADEMIARVM GRYPHISVV.
ET VVITTEB.
RECTORI
AC TRIVM CELEBRIVM GYMNASIORVM
LVBEC. GORLIC. ET VRATISLAV.
INSTAVRATORI
FELICITER ET SANCTE IN PATRIA
MORTVO
CAL. OCTOBR. A. MDLXXXI. AET. LXII.
MENS. VII.
VVOLFGANGVS ET MARTINVS VINCENTII FRATRES
H. M. P. C.

(22) Vid. Ludou. l. c. p. 313. ſqq.

(23) Pantaleon in Proſopogr. Viror. Illuſtr. p. 556. Alios pluribus de *Magdeburgo* commentatos adduxit Ludouicus, qui ipſe etiam l. c. P. I. p. 56 ſqq. & P. V. p. 318 ſq. de eo eſt conſulendus. Scriptis editis, ibidem diligenter recenſitis, dubiam forſan palmam reddet liber ἀνέκδοτος, inſcriptus: *Sacra Imperiorum Anchora, ſeu opus ſacrum politicum ex Lutheri ſcriptis.* Laudant egregium opus & cenſent dignisſimum, quod edatur, Celeberr. Auctores Relatt. Innoxiar. 1703. p. 126 ſqq. his verbis, quae h. l. placet exhibere, quoniam Magde-

Magdeburgi characterem & operis laudati praeſtantiam ac contenta docent: *Es verdienet der ſelige Jobus Magdeburgius unter den treuen Lehrern des 16. Seculi billig einen Platz, und iſt er inſonderheit wegen ſeiner gar ſonderbahren Bekandſchafft in Lutheri Schrifften, die er in ſuccum & ſanguinem convertiret, berühmt geweſen. Ein ſpecimen hievon hat er in gegenwärtigen noch nicht edirten Buch gegeben, welches mit des Auctoris eigener Hand geſchrieben, Herr D. Anton Günther Loeſcher, Hoch-Fürſtl. Cammer-Conſulent zu Merſeburg, beſitzet. In ſelbigen iſt alles, was zum Loco de Magiſtratu gehöret, zuſammen aus Lutheri Schrifften getragen, unter gewiſſe Lemmata gebracht, und hernach die Worte des ſeel. Lutheri ſelbſt darunter geſetzt worden. In der Vorrede wird gar wol ausgeführet, wie alle Weißheit der Welt, und alſo auch die politiſche, wahrhafftig vor GOtt Thorheit ſey, und demnach die wahre Politic aus Gottes Wort müſſe gelernet werden, aus welchen der ſeel. Lutherus den rechten Kern zuſammen geſucht, dahero ein gewiſſer Premier-Miniſtre eines groſſen Fürſten Lutheri Schrifften allezeit aufgeſchlagen auf ſeinem Tiſch gehabt hätte. Das Werck beſtehet in 7 Büchern. Das erſte handelt von der Welt und weltlichen Sachen: Das 2. von Reichen und Republiquen: Das 3. von Fürſten und Obrigkeitlichen Perſohnen: Das 4. bringt die ſchönſten Exempel von allerhand Regenten, handelt auch von denen Helden, ſo GOtt erwecket: Das 5. von Tyrannen und Hoff-Leuten: Das 6. von Geſetzen und Straffen, imgleichen von der rech-*

rechten politiſchen Weißheit, wie auch von Krieg und Frieden: Das 7. von Gottes Regierung in weltlichen Dingen und Erhaltung ſeiner Kirche. - - Es wäre zu wündſchen, daß dieſes Werck, welches ſchon ehemahls auf beſondern Befehl Chriſtiani II. hat ſollen gedruckt werden, zum Druck befördert würde, indem gewiſs, daß nirgends in der Welt die Lehre von der Obrigkeit beſſer als in der Euangeliſchen Kirche und Lutheri Schrifften getrieben wird. &c. Ceterum corrigendus eſt error Koenigii in Bibl. V. & N. p. 493, vbi noſter *Ioannes* vocatur. Alii falſo quoque eum dicunt *Freibergenſem*, cum fuerit Annaebergenſis. Leg. Dieterici non inelegans Diſſ. de Annaeberga & claris viris inde oriundis p. 49.

(24) *Ramaea Philoſophia* vti in multis aliis Germaniae locis, ita Lubecae etiam radices agere voluit. Sed vti ex aliis locis, a Celeberr. Edzardo in Diſſ. de Statuto Gymnaſii Hamburgenſ. de Philoſophia Ramaea §. 3 recenſitis, fuit extirpata, ita quoque ex noſtro Gymnaſio mox iuſſa eſt emigrare. Succesſit enim Hanſio Crugerius, qui Romaeam Philoſophiam improbauit, quod fecerunt magno numero plures; alii cum temperamento quodam & iudicio: alii ſine omni temperamento ac iudicio. In his princeps eſt Iacobus Carpentarius, cuius inſanum erga Ramum eiusque Philoſophiam odium licebit perſpicere ex his verbis, quae P. IV. Com-

Commentarior. de Stat. Relig. & Reip. in Regn. Gall. f. 38. b. leguntur: *Petrus Ramus, Regius Profeſſor, eloquentiae & Philoſophiae nomine apud omnes celebris, cum in illa ſcholaſtica dimicatione varios habuiſſet aduerſarios, Iacobum Carpentarium maxime, illius opera a mactatoribus quibusdam e cellula, in qua latitabat, extricatus, depenſa primum pecunia, acceptis aliquot vulneribus, e feneſtris deturbatur, ilibusque effuſis, ita anxiis ictibus enecatur. Tum adoleſcentes ſcholaſtici inſanorum praeceptorum ductu, ilia & cadaver per vias illudentes & ſcuticis diuerberantes in profesſionis opprobrium raptant. Lambinus quoque, vir eruditus, Carpentario propter eandem cauſam odioſus, metu, ne eo modo, quo Ramus haberetur, ita conſternatur, vt intra paucum tempus ſit mortuus.* En! barbariem horrendam & truculentam, cui Ramaea Philoſophia anſam dedit. Meo quidem iudicio non omnia in hac Philoſophia ſunt probanda, neque tamen etiam omnia plane contemnenda. Valent hic quoque verba Plinii L. III. ep. 5 *nullum librum* (nullam Philoſophiam) *eſſe tam malum* (malam), *vt non aliqua parte proſit.* Interim maxime vtilia minus vtilibus recte praefe死runtur. Sed haec obiter occaſione Ramaeae Philoſophiae noſtro quoque Lyceo olim obtruſae.

(25) ap. Bangert. l. c. p. D. 2. ad quem infra plura de Crugerio annotabimus.

(26) *Otto Gualtperius*, D. a multis Theologis magni fuit aeſtimatus, & inprimis ab

Aegid.

Aegid. Hunnio, quod patet ex Epiſtola ad Virum Magnificum & illuſtrem Hermannum a Dorne, Conſulem Lubecenſem, ſcripta, qua ei Gualtperium Gymnaſio praeficiendum commendauit. Dignam cenſeo hanc epiſtolam, quae hic quoque legatur, licet iam ex ſumme reu. Goetzii Conc. Scholaſt. p. 34 a Cl. Ludouico l. c. P. I. p. 90 ſit repetita:

Gottes Gnade durch Chriſtum, neben Entbietung meiner willigen Dienſte, zuvor.

Ehrnveſter, Hoch- und Wohlweiſer, günſtiger Herr Burgermeiſter. Mir hat M. Georgius Meiſnerus, ſo Ew. Ehrenv. Sohn Hermannum in ſeiner Diſciplin und Inſpection hat, vor wenig Tagen angezeiget, daß zu Lübeck das Rectorat in der Schule ledig, und ein Erbarer Rath darauf bedacht ſey, wie daſſelbe mit einer qualificirten Perſohn anderwerts verſehen und fruchtbarlich beſtellet werden möge. Und weil ihm Andeutung beſchehen, Gedancken darauf zu haben, ob iemand alhie bey uns zu finden, der ſich dieſer Function unterfangen wolte und könnte, hat er deshalben vertraulich mit mir conferirt, und iſt zwiſchen uns Clariſſimi Dni. Doctoris Othonis Gualtperii gedacht worden, welcher bey uns Graecae und Hebraicae Linguae Profeſſor iſt, ob derſelbige vielleicht zu dieſem Officio Scholaſtico ſich gebrauchen laſſen wolle. Dann ob er wol profeſſione Theologus und in Theologia gradum Doctoratus

tus vor etlichen Jahren erlanget, iedoch weil er ſich mehr auf die Scholaſticas Exercitationes Theologicas begeben, mit Leſen, Schreiben, Diſputiren, und dergleichen, weder auf das Predigen, und er aber bey einem ſolchen Rectoratu auch Gelegenheit und Anlaß haben kan, in Theologia, zu voraus in dem lieben Catechiſmo und Locis communibus, ſeu Capitibus fidei noſtrae die Scholaſticam Juventutem zu unterweiſen, hielten wir dafür, er würde ſich deſto eher hierzu bewegen laſſen, bevorab, dieweil er der reinen Confeſſion halber albie von wegen des einreiſſenden Calviniſmi allerley Incommoditaet biß daher erfahren müſſen. Demnach als wir mit ihm deswegen geredt, hat er ſich gegen uns erklärt, wofern er legitime darzu vocirt und beruffen würde, wolle er eine ſolche honeſtam vocationem nicht ausſchlagen. Und weil er mich hierauf um Fürſchrifft an E. E. erſucht und gebeten, habe ich ihm dieſelbige nicht wiſſen zu verweigern. Denn wiewol ich an ihm in unſerm Senatu Academico einen getreuen Collegam gehabt, und für meine Perſohn hertzlich wünſchen mögte, daß ſeine Gelegenheit wäre länger albie zu verharren, er auch mit ſeiner fürtrefflichen und berühmten Erudition groſſen Nutzen biß daher bey der ſtudierenden Jugend geſchafft, auch hinfort ſchaffen könnte: Jedoch weil er eine ſolche Vocation anzunehmen aus erheblichen Urſachen nicht ungeneigt, habe ich ihm dißfals an E. E. hiermit verſchreiben wollen. Und zweifeln wir gar nicht, nachdem er in der Lehr und Confeſſion rein und durchaus (GOtt Lob) richtig, auch darbeneben eines erbarn, Chriſtlichen, friedlichen und löblichen

Wan-

Wandels, und denn der Geſchicklichkeit, daß er ein ſolch Munus nach der Gebühr vertreten und verwalten kan, und ohne Zweiffel ſein Opera der Schul bey euch zum Aufkommen und Gedeyen, der Jugend zu Gutem, und gemeiner Stadt Lübeck zu ſonderlichen Lobgereichen wird, er auch in Fall der Noth, als in unſerer Zeit Controverſien trefflich geübet, den Herren Theologen daſelbſten in Verantwortung reiner Religion einen getreuen Beyſtand leiſten kan; Als zweiffle ich nicht, wofern Rectoratus Scholae veſtrae noch ledig, es werde E. E. itztgemeldten Doctorem Gualtperium ihn diſſfals günſtiglich laſſen commendirt und befohlen ſeyn. Wird er ſich Zweiffels ohne vermittelſt Göttlicher Gnade alſo verhalten, daß E. E. wie auch einen Erbarn Rath ſolcher günſtigen Promotion nicht gereuen wird, und bin ichs an meinem ringfügigen Ort nach Möglichkeit zu verſchulden geneigt. Hiermit thue E. E. ich in den Schutz des Allmächtigen befehlen. Datum Marpurg den 20. Septembr. A. Chr. 1589.

Euer Ehrnv.

Dienſtwilliger

Aegidius Hunnius, D.

Alia ad Gualtperium ſpectantia a Goetzio l. c. p. 36 ſq. ſunt annotata. Conf. eiusd. Acta Huberiana, quibus p. 66 ſcriptum Gualtperii de controuerſia inter Theologos Wittenbergenſes & Sam. Huberum orta inſertum. In primis vero conſulendus eſt Ludouicus, qui l. c. P. I. p. 86-98. P. V. p. 306 ſq. tam de

D Vita

Vita quam ſcriptis Gualtperii copioſe egit. His addi meretur eius elegans multamque eruditionem oſtendens *Melete, ſiue Diſcurſus Hiſtoricus & Didacticus de Magis Theologis & Aſtrologis ex Oriente, ſeu Perſide, in Palaeſtinam deſcendentibus: metropolin eius primo Hieroſolymam, dein Bethlechemum oppidulum tenue viſitantibus, ſpectatum, ſalutatum adoratumque Regem nuper natum, Chriſtum ſaluatorem & Immanuelem noſtrum, venientibus: cum annexa doctrina, quid de facie illuſtri Magis praelucente, & generatim de praeuiſionibus ceteris ex aſtrorum poſitu collectis, ſobrie cenſendum iudicandumque ſit: lectu ſuauis & vtilis*, Lubec. 1606. 4. Ceterum maximae laudi ducitur Magnifico Senatui Lubecenſi, quod hunc virum meritisſimum, cum ſenectutis cauſa muneri ſuo, ſumma cum laude annos triginta & vnum adminiſtrato, amplius praeeſſe non poſſet, honeſtisſime ad vitae vsque finem, quem habuit A. 1624. d. 28. Dec., ſuſtentarit. Praedicat hanc beneuolentiam merito Ludouicus l. c. P. I. 89. 94.

(27) De *Ioanne Kirchmanno*, inſigni quondam Roſtochienſis Academiae & deinceps Athenaei noſtri ornamento, eiusque meritis & ſcriptis ita egerunt B. Iac. Stolterfohtus in Orat. Funebr. Lubecae primum 1643. 4. edita, deinceps Memoriis Philoſophorum Wittenianis inſerta: Celeberrimus noſter Mellius in Notit. Maior p. 25 ſqq: Petr. Baylius T. II. Dictionar. Hiſtorico-Crit. p. m. 1717 ſq

ſq & alii, vt mea opera hoc orbis eruditi decus vix videatur indigere. Licebit tamen poſt laudatos viros obſeruare quaedam notatu non indigna. Optimum eius ſcriptum ſine dubio eſt *Liber de Funeribus* vndiquaque celebratisſimus, cuius commendandi cauſa non repetam praeſtantisſimorum virorum Hieron. Mercurialis, Radulph. Fornerii, Raemundi Maſſaci, Georg. Remi, Conr. Rittershuſii, Iani Gruteri, Dau. Hoeſchelii & Mich. Piccarti honorifica teſtimonia eidem praefixa, ſed adducam modo iudicium Iul. Caeſ. Capacii, vrbis Neapolitanae Secretarii, quod in Illuſtrium Mulier. & Illuſtr. litteris Viror. Elogiis Neapol. 1608. 4. editis (libro rarisſimo) p. 278 ſq. his verbis conceptum: *Nulla de re diſſerentes doctos viros libentius audiui, quam de Gentium funeribus: nihil enim in tota antiquitate curioſius exiſtimaui. De humatione multa ignorabam. De Combuſtione in varias ferebar opiniones. Verebar, vt a Græcis vterque mos defluxerit, vel a trium Philoſophorum dogmatibus. Nam Heraclitus combuſtionem propoſuit, quod omnia ex igne conſtare dicebat: Thales humationem, vt corpora humore reſoluerentur, ex quo omnia procreari arbitrabatur, & Democritus in melle ſeruanda affirmabat, quae ſic reuiuiſcere poſſe pollicebatur. Ignorabam, an Romani ex Graecis exemplum ſumſerint: nec conſtabat, quo pacto in rogum cadauer cum lecto collocatum comburebatur, quo pacto legerentur oſſa, ſeruarentur cineres; neſcio, quid de lino Asbiſtino, vel Indico in mentem venerat, quo comburi corpora ple-*

rique tam vere affirmabant, vt vel etiam credidiſſent, nauibus onerariis opus fuiſſe, vt comportaretur ad tot corpora comburenda, multaque alia, ad quae ediſcenda multorum annorum vſuram contuliſſem. Cum ecce tibi eruditum opus, a Ioanne Kirchmanno, Lubecenſi, elaboratum accepimus, qui fortaſſe aſpernatur Porcachii exiles in ea materie labores (ſed plurimi faciendos, quod primus in arenam deſcendit,) vberius abſoluit, quae ille ieiunus inchoavit. Nihil eſt, quod amplius deſideres. Ex optimis quibusque Latinis, Graecisque auctoribus, effosſis coementis, nobilisſimum ſepulcrorum aedificium condidit. Habes itaque indictiua, tacita, vulgaria, plebeia, translatitia, cenſoria, triumphalia funera; oſcula, lotionem, vncturam, veſtitum, coronas, lectum, conclamationem, elationem, cantus, tubas, tibias, naenia, ludos, imagines, pheretra, lacertationes, conuiuia, crines, digitos abſciſſos, inſignia, orationes, pyras, decurſionem, mactationem, ſepulcrorum loca, munera, odores, δῶρα, ψυχαγωγίαν, Leges, Praeficam, vrnas, pacis precationem, osſilegia, ſepulcrorum rationem, diuiſionem, περιοικομιδὴν, ſimulacra, emblemata, elogia, religionem, violationis poenam, parentationes, Feralia, Nouemdialia, Denicalia, victimas, menſas, aras, inferias, vnguenta, vel χοάς, Arſeriam aquam, vel Arſerial, aut Adſerial, vt in Glosſis, quam Graeci χθόνια λουτρὰ dixere, vinum, lac & ſangvinem, flores taenias, ſilicernia, Manes, ferales cibos, cuncta praeterea, quae cum in libris, aut in lapidibus legeris, in Nomismatibus inſpexeris, in eorum notitiae cupiditatem te impellere

re

re poſſe videbantur. Breui ſcies. Callebis optime, & multa, quae in Poëtis praeſertim legendis praeterieras, diligentius cum hac lectione animaduertes.

Triſtia cum lacrimis, extinctis, funera praebes,
Perfundisque ſacros, macte, liquore rogos.
Viuere ſic diſcis, vaſto ſic labier orco
Credis & inuerſas dum regis arte vices.
Naenia das cunctis: laudes tibi quaeris, & vrnis
Corpora dum ſeruas, te domus alta teget.

Cum hoc iudicio plurium ſummorum virorum iudicia poſſunt comparari. Scaliger in Scaligeran. alter p. 133. ap. Magir. in Eponymolog. Crit. p. m. 495 *Kirchmannus*, inquit, *de Funere eſt bon. C' eſt un jeune homme, qui ſ' en va fait. Il eſt eſtudient en Theologie. Il a tres-bien fait de Funere.* Locum hunc non eſſe corruptum, neque ab ipſo Scaligero profectum, quod de multis Scaligeranorum locis idonea ratione adductus credo, oſtendunt haec verba Dan. Heinſii in Epiſt. ad Kirchmanum Lugd. Batau. 1605. ſcripta: *Scaligero noſtro quantum placuerit opus tuum, non facile dixerim. Laudat enim καὶ τὴν ἀφέλειαν in ſcribendo, καὶ τὴν ἀκρίβειαν in perſequendis ſingulis, quibus nullum volumen par futurum putabamus omnes.* Baelio iudice l. c. *l' ouvrage, qu' il publia de Funeribus Romanorum, lui aquit la reputation d' un très-ſavant homme.* Quemadmodum vero virtus & gloria nunquam caret inuidia, ita optimo Kirchmanno propter hunc elegantisſimum librum labes fuit aſperſa. Etenim ob Antonii Borremanſii verba: *Kirchmannus multa mu-*

tuauit ex Kornmanni libro de Miraculis Mortuorum, quae occurrunt Var. Lect. c. 4. p. 32, meritiſſimus vir a Theod. Ianſſon. ab Almeloveen plagiariis accenſetur. Vid. eius Plagiarior. Syllab. in Opuſc. p. 189. Quaſi vero ſequatur: Sunt quaedam apud Kornmannum, quae affert etiam Kirchmannus. Ergo hic eſt plagiarius. Profecto qui naturam & veram plagiarii indolem, quam Thomaſius ac Schwartzius deſcripſerunt, perſpectam habet, longe aliud feret iudicium. Editionem huius libri, quae prodiit Amſtelod. 1672. 12. appendice & nitidis aliquot figuris auctam eſſe, obſeruat Io. Halleruordius in Biblioth. Curioſ. p. 182. Bene quoque de Hiſtoria Norwegica & Danica mereri voluit Kirchmannus, quod patet ex libro hac inſcriptione edito: *Duo Commentarii Hiſtorici hactenus inediti, alter de Regibus vetuſtis Norwegicis* [cuius auctor dicitur Theodoricus Monachus] *alter de profectione Danorum in terram ſanctam anno* 1185 *ſuſcepta, eodem tempore ab auctore incerto conſcriptus, cura olim & opera V. C. Ioannis Kirchmanni, Lubecenſ. illuſtrati, nunc primum editi ab huius Nepote Bernhardo Caſparo Kirchmanno, I. V. D.* Amſtelod. 1684. 8. Vid. Act. Er. Lipſ. 1684. p. 431. ſq. & Cl. Nicol. Petr. Sibbernius in Biblioth. Hiſtor. Dano-Norvegic. 123. ſq., vbi contenta horum opuſculorum ex Bibliothecae Lubecenſis codice editorum diligenter enarrantur. Scripta Kirchmanni ſcholaſtica, praeter noſtram, aliae quoque ſcholae

in

in vſus ſuos conuerterunt. Habemus enim *Tabulas Logicas atque Rhetoricas, Praecepta & Regulas Logicas artisque dicendi ex Syſtematibus Ioannis Kirchmanni breuiter continentes & oculis ſubiicientes, vt facili negotio a diſcentibus comprehendi poſſint, conſcriptas a Iohanne Haberland, Rectore Scholae Wittebergenſis oppidanae, in lucem vero editas & exemplis ac notis quam maxime neceſſariis ex variis & optimis auctoribus deſumtis illuſtratas a M. Chriſtiano Haberland, Joannis filio, Scholae Itzeboënſis Conrectore.* Ien. 1664. fol. Libros Kirchmanni non editos magna ex parte αὐτογράφȣς ſeruat Vir maxime reuerendus Io. Melch. Krafftius, Paſtor & Inſpector Huſumenſis, penes quem ſunt aliquot *Epiſtolarum Volumina*: *Commentarius abſolutus in Horatium*: *Orationes*. Opus *de Magiſtratibus Veterum Romanorum* ex MSto codice Bibliothecae Gudianae deſcriptum poſſidet V.C. Michael Richey, Gymnaſii Hamburgenſis hodie Profeſſor meritis inclytus, Fautor & Amicus noſter integerrimus, qui olim in animo habuit, iſtud cum ſuis Notis euulgare, quod ſi valetudo & alia negotia praeſtare permitterent, faceret ſine dubio rem orbi erudito gratiſſimam. Kirchmannum praeterea *de Balneis Veterum* librum exaraſſe, ex Albo Apodemico MSto Ioach. Morſii, Hamburgenſis, multas notatu dignas res complectente, quod poſſidet noſter Mellius, cognoui. Gloriam porro Kirchmanni auget ingens multitudo virorum praeſtantiſſimorum, quos ipſius diſciplina formauit.

Plurimos enim viros egregie doctos & in magnis honoribus & functionibus modo conſtitutos, ex ipſius diſciplina & contubernio, tanquam ex equo Troiano prodiiſſe, vel ipſa inuidia, ſi maxime velit, negare tamen non poterit, ſcribit vere Stolterfohtus l. c. p. F. 4. Cum Stolterfohto omnino conſentit Simon Dachius, publicus quondam doctor Regiomontanus, *Eraſmo Möllenhofio*, Lubecenſi, Eccleſiaſtae deinceps ad Templum Arcis, olim Scholae noſtrae alumno, ſummos in Philoſophia honores an. 1643 hoc carmine gratulatus.

Quod Mullenhoffi, noſtra Anactoris vobis
It gratulatum coelicum ſophos, hincque
Natos honores laureamque, non tantum
Debere nobis vos, fatemini ipſimet,
Sed & beato optimoque KIRCHMANNO,
Cuius ſtupendas orbis eruditorum
Miratur artes & ſcientias rerum.
Quot ille iuuenes miſit huc bene excultos
Et lacte diſtentos fauoque Muſarum!
Quicunque ludo prodiere KIRCHMANNI
Hos eruditos eſſe dixeris tuto,
Hinc transfugis, illinc inertibus demtis
Et quotquot orti ſunt Apolline irato
Sata nec aſtris mente literas tractant.
At hunc dolet Lubeca morte ſublatum.
Heu quanta terris, quanta publicae reii
Data eſt ruina, quanta dulcibus Muſis!
Sed hunc loquetur omnibus Virum ſeclis
Mirator orbis, neſcia eſt mori virtus.
Inter ſepulcra interque buſta Romana

Et

Et quae libellis ſcripſit aureis dudum
Surgit perennis. Quique ſedulus quaeſiit
Ritus ſepulcri, repperit ſibi vitam.
Tu Müllenhoffi, ſemper hoc viro gaude
Eiusque cineres ſint precare tranquilli
Et rite nobis. His honoribus ſalue.

Alii celeberrimi viri, qui ſplendidisſima in orbe erudito fuerunt lumina, non minus honorifice de eo ſenſerunt. Sertorius Vrſatus Monumentor. Patauinor. L. I. ſect. II. *virum diligentisſimum, politisſimum, eruditisſimum, diſertisſimum* Kirchmannum appellat. Stephanio in elegantisſimis Nott. ad Saxon. Grammat. Hiſtor. Danic. L. V. audit *vir ad omnem humanitatem factus & reconditae eruditionis.* Et L. XIV. *eminentisſimus Philologus*: liber autem de Annulis *eruditisſimus tractatus.* Conf. Magir. l. c. Celeberr. Fabricii Bibliograph. Antiquar. p. m. 569. In primis dignae ſunt, quae hic repetantur, laudes Ian. Rutgerſii, quibus in Epiſt. an. 1623. ſcripta librum de Annulis ornauit: *Perlegi, vir clarisſime, & ita me Deus amet, perlegiſſe iucundum fuit, ea folia, quae e tuo de Annulis libello ad me miſiſti. Tam enim accurate, tantaque cum eruditione tota hiſtoria a te tradita eſt, vt neque ei ad perfectionem, neque tibi ad ſummam laudem quicquam deeſſe videatur.* Plura Kirchmanni & librorum eius elogia leg. in Thomae Pope Blount Cenſura Scriptor. Celebr. pag. 975 ſeqq. & Mart. Hankii Libr. de Scriptorib. Rer. Romanar. P. I. c. 89. p. 286. ſqq. Ante aliquot etiam annos V. C. Io. Burch. Ma-

ius Kirchmannum, vna cum Bangerto & Nottelmanno, inſtauratoribus bonarum litterarum annumerauit. Vid. eius elegans Progr. de Humaniorum elegantiorumque litterarum Inſtauratoribus, adiectum Cl. Raupachii Commentat. de Praeſenti Rei Sacr. & Litter. in Dania Statu p. 117. Denique liceat hic etiam illud annotare, quod in iuuentute *Ioannem Kerckmannum* ſe vocarit. Edidit hoc nomine Lubec. an. 1593. 4. egregium Carmen Nuptiale, dicatum nuptiis M. *Georgii Meisneri*, Subrectoris, Praeceptoris ſui, quem *bono reipubl. Muſarum natum* praedicat, & recte praedicat, quoniam Kirchmannum ipſum erudiuit.

(28) *Sebaſtianus Meierus* Philoſophus, Philologus & Medicus, natus eſt Lubecae an. 1594. patre Seb. Meiero, ciue honeſtisſimo, qui prudenter admodum ſcholae publicae, quam tum regebat Otto Gualtperius, eum commiſit. In hac humanitatis ſtudiis probe imbutus, anno aetatis decimo & ſeptimo Roſtochium abiit, vbi Thomam Raedum, Scotum, Philoſophum acutisſimum, Eilhardum Lubinum, Ioannem Poſſelium & plures doctores publicos ea audiuit diligentia, vt altero anno Academico nondum elapſo liberalium artium magiſter iam ſit renunciatus, & alios coeperit docere. Cum philoſophico deinceps medicum ſtudium coniunxit, eiusdemque excolendi cauſa tribus annis Academicis Roſtochienſibus vnum adiecit. Poſtea maiorum

iorum profectuum capiendorum cauſa an. 1614. Wittenbergam profectus eſt, vbi in primis Dan. Sennerto adhaeſit, & ſcientiam Medicam adeo feliciter didicit, vt ſummis in hac arte honoribus dignus ſit iudicatus. Probat hoc Sennerti teſtimonium, quo abeuntem an. 1617. Cal. Dec. ornauit, ex quo, poſt Bangertum, liceat haec verba repetere: *Cum autem ſtudium delegerit Medicum, atque in eo in Academia Roſtochiana iam inſignes & laude dignos progreſſus feciſſet, vt eius telam pertexeret & feliciter abſolveret, diligenter hic laborauit; praeſtantiſſimorum Medicorum libros domi ſtudioſe euoluit, publice docentes ſedulo auſcultauit, nec ἐγχειρήσεις Chymicas neglexit. Atque huius ſuae induſtriae & eruditionis ſpecimen in ventilatione erudita quaeſtionum Medicarum publice edidit, vt dubium nobis non ſit, quin in eo, quod in animo habuit, ſuae virtutis & eruditionis praemia in hac noſtra, niſi magni momenti res ipſum Roſtochium auocaret, petiiſſet, honorifice conſecuturus fuiſſet, breui tamen vel in alia Academia aſſecuturum confidimus.* Neque tamen ſtudio Medico deditus linguarum & humaniorum litterarum ſtudia abiecit, ſed ſimul cum eo ſedulo tractauit. Quibus rebus factum eſt, vt Ampliſſimus Senatus Stadenſis eum an. 1619 a Io. Poſſelio commendatum ſcholae ſuae Conrectorem vellet conſtituere, quod oblatum munus etiam ſuſcepiſſet, niſi eodem tempore Rectoris Lycei Guſtrouienſis ſparta ei eſſet demandata. Hanc cum annos vndecim ornaſſet, in patriam rediturus,

vo-

vocatus Athenaei Subrector, aegerrime fuit dimiſſus. Munus hoc cum per anni modo quadrantem adminiſtraſſet, creatus eſt anno 1630 Conrector, atque interiectis annis tribus & decem Rector, quem honorem, multum profecto oneris habentem, poſt annos viginti & vnum cum ipſa demum morte depoſuit, vir humanitatis & Graecae Poëſeos (cuius documenta extant varia peregregia Graeca Carmina, quae ab harum deliciarum amatoribus non ſine inſigni voluptate leguntur) valde peritus. Reliquit etiam ingenii monumenta ediditque praeter ſcripta recenſita a Cl. Ludouico P. III. Hiſt. Scholar. p. 410 ſq & P. V. p. 324 ſq varia Programmata Actibus Oratoriis publicis praemiſſa & non ineleganter elaborata, nimirum *de Otio bene collocando* Lub. 1649. 4: *de Verbis Perſii: ſcire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc, ſciat alter* 1655. 4: *de Bacchanaliorum Turpitudine* 1655. 4: *de Ritu Vale dicendi.* 1662. 4: *de Vi Orationis.* 1663. 4: Addatur *Programma, quo Menon. Hannekenii, Superintendentis,* Theologi & Philologi mea laude maioris, *lectiones Hebraicas in Auditorio Cathariniano habituri, inſtitutum auditoribus ſuis commendauit.* Lub. 1654. 4. Neque ſunt omittendae *Obſeruationes & Notae, quibus anno* 1661 *& 63 Logicam ac Rhetoricam Kirchmannianam* inſtruxit. Plura de Meiero dabunt Bangertus in Progr. vitam eius deſcribente Lubec. 1664. 4. pl. 3½. Ludouicus ll. c c. & P. I. p. 103: Auctores Lexic. Erud. Germ.

p. 1318:

p. 1318: Frid. Thomas, Subrector Guſtrovienſis, nuper eheu! non ſine rei litterariae iactura defunctus, in Analect. Guſtrou. p. 65: Ioannes Quistorpius, Ioannes Cothmannus, Caſp. Mauritius & reliqui auctores Arae in honorem Seb. Meieri erectae. Roſtoch. 1643. 4: Wittenius in Diar. Biograph. ad an. 1664. 12. Febr. Ego coronidis loco adiicio verba, quibus eius effigies, quae in Aede noſtra Cathedrali conſpicitur, eſt ornata:

PIÆ MEMORIÆ
VIRI CLARISSIMI ET EXCELLENT.
DN. M. SEBASTIANI MEIERI,
LUBECENSIS
SCHOLÆ PATRIÆ { CONRECTORIS ANNOS XIII. / RECTORIS ANNOS XXI.
NATI ANNO CHRISTI cIↃ DXCIV. XXIV. FEBR.
MORTUI ANNO cIↃ DCLXIV. XII. FEBR.

CANA FIDES PIETAS ET MVLTA SCIENTIA RERVM
EFFUGERENT MORSUS SI LIBITINA TUOS,
INCLYTUS OBSCURA NON HAC REQVIESCERET VRNA
MEIERUS MEDICUS PHILOSOPHUSQ. SENEX.
PARS EQVIDEM TUMULO, PARS CLAUDITUR ALTERA COELO
SED FAMAM TOTUS NOMINIS ORBIS HABET.

Fili

Filius eius ERNESTVS MEIERVS Roſtochii *Orationem de Ieiunio* habuit, quae ibid. 1643. 4. eſt edita.

(29) Meretur fama, gloria ac meritorum amplitudo *Henrici Bangerti*, vt, quae ad vitam eius pertinent, ex honorifico & variis laudibus referto Programmate Ioannis Polzii, Conrectoris, Lubec. 1665. 4. edito & hodie rariori integra hic inſerantur, quo de vita Bangerti fide digna posſint legi. Ita autem Polzius pag. A. 4. ſq: *Natus eſt b. m. Henr. Bangertus anno a nato Chriſto* 1610. *die Martii* 20. *ex parentibus pietatis boneſtatisque amantibus. Locus, vbi vitales haurire auras eicontigit, eſt in Comitatu Waldeccenſi* (vnde quaedam etiam de eo habet Schumacherus in Conſpect. Waldecc. Lit. p. 30), *nomine Sudeck. Poſtquam in ſcholis patriis iis artibus, quibus tenerior aetas ad humanitatem imbui ſolet, eruditus erat, iam maturior aetate & iudicio, forte non ſine auctoritate annis maiorum & prudentiorum ad Academiam ſe contulit Marpurgenſem, tunc temporis hominibus doctisſimis artibusque liberalibus abundantem. Hinc, propter graſſantem peſtilentiae ſaeuitiam vna cum coetu Academico Gieſſam ſe transportare coactus eſt; Vtrobique ſuam in ſtudiis induſtriam, invita pietatem & probitatem ita probatam dederat, vt publica boneſti officii functione cenſeretur dignus. Itaque prae aliis Clariſſ. Dominorum Profeſſorum commendatione ad Conrectoris Scholae Mindanae officium eſt vocatus. In eo fungendo ita ſe geſſit, eamque ſibi peperit famam, vt ad altiora videretur euehendus,*

dus & anno 1636 inde ad Rectoratum Scholae Oldenburgicae ſit vocatus. Hic, cum vitae coelibi perpetuo agendae ſe minus ſentiret idoneum, thori ſociam quaerere inſtituit: quaerentique oblata eſt diuina ſic aurigante prouidentia, Virgo & forma & pudicitiae virtutumque laude praeſtantiſſima Maria, Viri ampliſſimi ac conſultisſimi Dn. Andreae Fritzii, I.V.L. & ciuitatis Oldenburgicae Syndici, filia dilectiſſima. Haec ambienti a parentibus denegata non eſt, quippe quem haberent dignum, cui ſuam committerent filiam, eique deſponſata eſt d. 7 Martii, an. Chr. 1637 Menſis vero Septembris die 27 nuptiae ſunt celebratae, quae nec inauſpicatae, nec ſteriles fuere. Quippe cum felix maritus ex ſuauisſima ſua Maria ſuſceperit integram liberorum dodecada, maſculi quidem ſexus VII, femellas vero V, qui numerus adeo ad paucos redactus eſt, vt duae ſolae ſuperſint filiae, iam cum matre vidua in luctu grauiſſimo. Anno demum 1643. Magnificus huius Ciuitatis Senatus, celebri Bangerti fama promotus, ad Prorectoratum ſuae Scholae eum Oldenburgo euocandum cenſuit: quam vocationem ille non ſpernendam ratus huc ſeſe contulit. Anno 1643 d. 13 Iul. prouinciam docendae iuuentutis ſuſcepit, ſuſceptam cum doctorum virorum approbatione, magnoque diſcentium fructu, licet non ſine labore annos XXI adminiſtrauit. Tandem ab obitu Dn. M. Seb. Meieri, b.m. qui pridie Idus Februarias anni 1664 contingebat, ſcholae cura ipſi concredita Rector deſignatus eſt. - - - Mortalitatem exuit pie ac placide huius anni (1665) die Iun. vltimo. Haec de Vita Bangerti habet Polzius, qui tamen ſcri-

ſcriptorum eius plane nullam mentionem iniecit. Quare operae pretium me facturum puto, ſi eorundem catalogum pleniorem, quam adhuc quidem vllo in loco offendimus, hic ſiſtam. Sunt autem ſcripta Bangertina

Progr. de Imitatione Auctorum. Oldenburg 1641. 4.

Ioab, ſeu Actus Oratorius, in quo Dauid conſultat cum optimatibus ſuis, Ioab an Amaſa ſit Dux exercitus conſtituendus contra Sebam. ibid. 1641. 4.

Simei, ſeu Actus Oratorius, in quo Dauid conſultat cum optimatibus ſuis de delicto Simei, ex 2. Sam. 16. *&* 19. *adornatus.* ibid. 1641. 4.

Progr. ad Act. Orator. de tribus Linguis Hebraea, Graeca, Latina. ibid. 1642. 4.

Progr. de Labore. ibid. 1643. 4.

Oratio panegyrica in Inaugurationem noui Auditorii, Scholae Oldenburgenſi adiuncti. Vid. Ludou. l. c. P. V. p. 326.

Oratio Funebris Magnifico & Nobiliſſimo Viro. Dn. HENRICO COLERO. Conſuli Lubecenſi primario habita. Lubec. 1644. 4.

Chronica Slauorum Helmoldi, Presbyteri Boſouienſis & Arnoldi, Abbatis Lubecenſis, in quibus res Slauicae & Saxonicae fere a tempore Caroli Magni vsque ad Ottonem IV, ſeu, ad an. Ch. cIↄ c c IX exponuntur. Henricus Bangertus e MSS. codicibus recenſuit & Notis illuſtrauit. Lubec. 1659. 4. Hoc opere omnium maxime viam ſibi ſtra-

ſtrauit ad immortalitatem, atque maxima obtinuit praeconia, quae hic non opus eſt cumulare, quia a Cl. Mollero in Iſagog. p 440 ſqq & in Diatriba Hiſtorico-Crit. de Helmoldo §. 13. 14 diligenter ſunt collecta. Nouam igitur editionem vtique meretur hoc opus (cuius copia in nonnullis hodie locis difficulter admodum fieri po-[illegible] quam cum a me deſiderauerit Boeckmannus noſter, conatus eius honeſtiſſimos omni ratione me iuuare velle promiſi. Dabo igitur poſt exantlatum hunc & paucos alios labores operam, vt publici denuo iuris fiat Bangertina Helmoldi & Arnoldi editio, augenda a me noua Praefatione & nonnullis Notis. Si Numen dabit vires, mihi non deerit voluntas.

Grammatica Hebraea cum Tabulis Synopticis viri admodum reuerendi & excellentiſſimi D. Menonis Hannekenii, SS. Theol. Doctoris & Eccleſiae Lubecenſis Superintendentis grauiſſimi, in gratiam Scholarum auctior & noua forma, eaque Tabulis accommodata, edita, accurante M. Henrico Bangerto. Lubec. 1660. fol.

De Magnifici Viri Dn. ANTONII COLERI, *ICti, Reipublicae Lubecenſis Conſulis & Haereditarii in Bleyſtorff, &c. ortu, vita & exceſſu commentatio.* Lubec. 1662. 4. Alph. I. pl. 20. Scriptum hoc & comtum eſt & eruditum.

Diſſertatio de Poculo Iouis Seruatoris & boni genii. Lubec. 1663. 4. Huius pereruditae Diſſertationis, quae recudi omnino meretur,

contenta haec ſunt: 1. Iupiter a Graecis σωτὴρ dictus. 2. Διῒ σωτῆρι templa fuere condita. 3. Etiam Romani Iouem ſeruatorem coluerunt. 4. Graeci poculum ἀγαθȣ̃ δαίμονος merum biberunt. 5. Tria pocula miſcuerunt, in quibus Διὸς σωτῆρος. 6. Super coena datum poculum ἀγαθȣ̃ δαίμονος: poſt illam Διὸς σωτῆρος. 7. Iouis poculum ſaepe magnis hauſtibus biberunt. 8. Boni Daemonii crater ſuper coena repetitus eſt. 9. Idem crater ſub finem coenae, cum menſae remouerentur, circumlatus. 10. Etiam Mercurii poculum propinatum. 11. Et poculum cum imagine mortis. 12. Tres Gratiarum & nouem Muſarum cyathi interdum additi ſunt. 13. Is mos ad Romanos tranſiit. 14. Alia ſapientum pocula: alia aliorum. Poſt Bangertum idem argumentum tractandum ſibi ſumſit Chriſtian. Gotthold. Wiliſchius, qui Lipſ. 1718. 4. de poculo Boni Daemonis Diſſertationem conſcripſit.

Epiſtola ad Adrian. Langerfeldt, μελετήματα ſua de Calendario Iuliano & Gregoriano deque Paſſione Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti edentem. Lubec. 1663. 4. Ipſe Langerfeldius eod. an. publicauit Epiſtolam, qua Calendariorum tam Iuliani, quam Gregoriani origo, mutationes earumque cauſae enucleantur.

Orationes duae habitae in Schola Lubecenſi XV. Mart. 1664, *cum Magnificis Dnis Conſulibus praeſentibus*

tibus M. Henricus Bangertus Rector Scholæ renuntiaretur. Adiectus eſt Catalogus Rectorum ceterorumq; Collegarum Scholae eiusdem, nec non Amici cuiusdam gratulatio. Lubec. 1664. 4. Prima eſt *Dav. Gloxinii*, ICti & Syndici, qui, nonnulla praefatus de Scholarum neceſſitate, ipſam Bangerti initiationem his verbis auſpicatur p. A. 2: *Ampliſſimus Reipubl. noſtrae Senatus ſibi impenſe gratulatur in praeſens, vbi poſt beatam ex caduca hac in coeleſtem vitam Clariſſimi viri M. Sebaſt. Meieri, Scholae huius, dum viuebat, Rectoris optime meriti migrationem, in eiusdem locum ſufficiendus alius erat, ſe tanta cura & ſollicitudine eo tutius ſecuriusque ſuperſedere potuiſſe, quandoquidem Tu, clariſſime vir, M. Henrice Bangerte, hac ipſa in ſchola noſtra per hos viginti, & qui excurrunt amplius, annos praeclaram eruditionem tuam, fidem ſingularem ingeniique dexteritatem atque exquiſitiſſimam induſtriam omnibus ita probaſti, vt non tantum communi atque vnanimi bonorum doctorumque ſuffragio, qui vita nuper functo in munere ſuccedas, iudicatus dignus ſis, ſed ipſamet potius merita tua ad hocce honoris & dignitatis eminens faſtigium te neſcientem pertraxerint. Cum itaque ſolenni Patrum Conſcriptorum omnium in id conſentientium Senatus conſulto Scholae huius noſtrae in poſterum Rector electus & deſignatus es, atque ego, vt hoc ipſo die te renunciem, iuſſus ſum; Quod felix & fauſtum & vniuerſae iuuentuti, adeoque ipſi Reipublicae ſalutare & proſperrimum eueniat, te, publica*

Ampliſſimi Senatus, quae mihi demandata eſt, auctoritate Rectorem illuſtris huius Gymnaſii creo, declaro & renuntio. Diſciplinae quoque reſtitutionem nouo Rectori his verbis commendat: *Collapſam hactenus immane quantum ſcholaſticam diſciplinam priſtino vigori ſuo reſtituere anniteris.* Altera oratio eſt ipſius Bangerti, in qua pleraeque ſcholae antiquae, gentiles pariter ac Chriſtianae, breviter recenſentur, & Ioanni Polzio munus Conrectoris demandatur. Gratulatio elegans adiecta eſt Io. Franckii, D., amici Bangerti integerrimi. Gratulati, praeter hunc, ſunt Bangerto Henr. Meibomius, D. G. Morhofius, Mich. Kirſtenius & alii.

Progr. ad Oratt. de Ichneumone & de Prudentia. Lub. 1664. 4.

Progr. de Verbis Platonis: Ὦ Ξενόκρατες, θύε ταῖς χάρισιν. a. e.

Progr. de Ioſepho Vendito. a. e.

Progr. de Verbis Mentii, Philoſophi Sinici: Regi ſummae curae ſcholae ſtudiaque ſunto, vt iuuenes puerique dicto audientes eſſe diſcant, majoresque natu reuereri, praemiſſum Introductioni Dau. a Brügge, Subrect. a. e.

Progr. ad Oratt. de Litterarum Studiis. 1665.

Progr. de Studiis Theologo neceſſariis. a. e.

Progr. de Eloquentia, quod, ob praeſtantiam, poſt mortem Bangerti edidit Io. Polzius, Conrector. 1665. 4.

Prograramatibus Funebribus cura ſaepius laudati

dati Ludouici l. c. P. V. p. 327 iam recenſitis addi meretur Ἐπιτάφιος *memoriae Elſabae Francken ſcriptus.* Lubec. 1664. 4. pl. 7. Multa enim continet ſingularia; e quibus liceat h. l. ea annotare, quae p. B. habet de *Stephano Döringio*, piſtore Lubecenſi. Hunc enim, refert, ſacrum codicem non ſolum ſaepiſſime legendo abſoluiſſe, ſed etiam multorum Theologorum vernaculo ſermone in eum commentatorum libros ſedulo peruolutaſſe. Praeterea manu ſua conſignaſſe litteris *Chronicon Lubecenſe*, Bangerto iudice, *non indiligenter compilatum: Seriem Conſulum & Senatorum Reip. Lubecenſis, additis ſingularum familiarum inſignibus, colore eleganter artificis manu depictis: Confeſſionem fidei ſuae: eximiarum Precum & dictorum S. Scripturae Volumina: Congeriem ſelectiſſimorum locorum ex ſcriptis Lutheri & Eccleſiae Patrum: Rhythmos Germanicos*, quos Bangertus dicit *ſatis ad numerum & leges Germanicae poëſeos convenientes, in primis vero diuino ſenſu pleniſſimos & a ſe non ſine animi affectu lectos;*

Hiſtoriam Lubecenſem, quam moliebatur, ab eo non fuiſſe abſolutam & in lucem emiſſam cum Cl. Mollero Iſagog. p. 440 ſq. atque aliis merito dolemus. Nam quid in ea praeſtare potuiſſet, Notae in Helmoldum & Arnoldum ſatis demonſtrant. Ex hoc vngue leonem.

(30) Commentar. de Vita & Scriptis Caſp. Sagittarii p. 11. ſq.

Digitized by Google

(31) Vid. Henr. Meibomii Epiſtola infra, vbi de ipſo Meibomio commentabimur, integra repetenda.

(32) *Hermanni Nottelmanni* merita egregia in Athenaeum noſtrum requirunt omnino, vt eius memoria, alias raro inuenienda, hic conſeruetur. Produxit autem virum praeſtantisſimum Flotha in Weſtphalia, vbi an. 1626. d. IV. Sept. patre Bertramo Nottelmanno, Quaeſtore, matre Margaretha Landsbergia eſt prognatus. Bonarum litterarum fundamenta iecit in ſcholis Herfordiana, Bileſeldenſi & Osnabrugenſi, tanta felicitate, vt non vulgares in arte dicendi & Philoſophia haberet profectus, cum an. 1648. aetate & ſtudiis maturis in Academiam Iuliam ſe conferret. *In Osnabrugenſi Gymnaſio*, ſunt verba Io. Polzii in Progr. Funebr. p. B. 2. *eam adhibuit induſtriam, vt ii, quos tum habuit condiſcipulos, vno teſtati ſint ore, in exercitiis oratoriis & philoſophicis parem habuiſſe neminem, tantum abeſt, vt ſuperiorem, adeo vt etiam Graeco & Latino verſo ſermone, praeſentibus & Regum & Principum Legatis, cum laude ſpecimen ſuae eruditionis publice ediderit.* Continuauit hanc diligentiam Helmſtadii & ſcholis Horneianis, Conringianis, Feldenianis, Homburgianis ſedulo per triennium interfuit. Inde abiit an. 1651 Lipſiam, qua Academia perluſtrata, nobili cuidam iuueni doctrinae & morum magiſter fuit praefectus. Tandem innotuit eius virtus Illuſtrisſimo ac Celſisſimo Prin-

Principi CHRISTIANO, Duci Brunſuicenſi ac Luneburgenſi, qui eum iuſſit munia Ephori Nobilium & Profeſſoris in Gymnaſio equeſtri Luneburgenſi obire. Hanc ſpartam valde honorificam permutauit cum munere Rectoris Lubecenſis, anno 1666 poſtrid. Calend. Mai. ſolemni ritu inauguratus. Gratulantem ſibi nouam dignitatem habuit David. Brüggium, Subrectorem, nitidum hoc carmen pangentem:

Senſerat auricomus Titan Paeana ſub antris,
Qua Lubeca viret, concinuiſſe Deas;
Senſerat & ſecum: quae iubila laeta cientur?
Cui pater Aonidum pollice tangit ebur?
Exultare nouo viridantis culmina Pindi,
Et iuga Parnaſſi fundere dulce melos.
Dulce melos fundunt Nymphae, gens accola Trauae;
Traua magis laeto murmure voluit aquas.
Omnia iam plaudunt: reſonat concentibus aether,
Et fractos reddunt littora pulſa ſonos:
Fronde ſub vmbroſa condens ſe Daulias ales
Cecropio fingit gutture dulce melos.
Nuncia veris amans tremulis quoque ſubvolat alis,
Voce ſuum Tireli dulciſonante canens.

Digitized by Google

Floraque purpurei gratiſſima filia veris
Formoſam variis floribus ornat humum.
Laetior auratis vernans Roſa purpurat hortis
Et gaudet riuus mobilitate loquax.
Deſcendam, dixit, propius ſenſiſſe iuvabit;
Deſcendens talem percipit aure ſonum:
Nottelmannus erit Muſarum nobile ſidus;
Hic poſthac Pindo lumina amica dabit.
Obſtupuit nitidae lucis pater, ac deceſſit,
Saepius haec triſti triſtia mente movens:
Siccine ſordeſco Phoebus? mea lumina condam
Obſeptus tenebris: fabula namque ſumus.
Olli ſubridens hominum ſator atque Deorum,
Qui regit aſtra poli talia dicta dedit;
Non ita, Phoebe, para ſubducere lumina terris;
Praebebis mundo lumen, vt ante, tuum.

Diuiſum imperium ſed Nottelmannus habebit:
Lumina tu terris, mentibus ille dabit.
Vno quae nuper, gemino iam Sole triumphet
Lubeca & plauſus tollat ad aſtra nouos.
Continuo Phoebus meliores ſpargere flammas
Incipit, & complet ſolis vtramque domum.
Fundimus hinc Soli ſimul indoctique ſophique
Carmina laeta nouo, vota, precesque pias.
O niteas, lux magna, diu: moeſtisſima perte
Barbaries frangi ſqualida regna gemat!
Pelle procul Clario denſisſima nubila colle,
Vt retegat clauſas vmbra fugata vias.
Inque viam vt redeat Phoebo ſacrata iuventus,
Da, noua Lux, curſus da, Cynoſura, nouos.

Non luxit autem diu lumen Nottelmannianum, ſed anno 1674. d. 5. Sept. morte viri optime meriti eſt extinctum. Ingenii monumenta pauca quidem, elegantia tamen, reliquit. Horum, quotquot mihi innotuerunt, indicem ſubnectam:

Digitized by Google

Progr. *de Ornamentis quibuſdam Lubecae.* Lub. 1666. 4.

—— *de Affectibus moderandis.* a. e.

—— *de Cicerone in primis legendo.* 1667.

—— *de Oratione moribus oratoris conueniente* a. e.

—— *de Amore in patriam.* 1668.

—— *de Laudis Honorisque deſiderio, omnibus fere communi.* a. e.

—— *de Viuendi Regulis.* a. e.

—— *de Concordia.* 1669.

—— *de Symbolis Imperatorum Saluii Ottonis, Auli Vitellii & Fl. Veſpaſiani.* a. e.

—— *de Mutatione Rerumpublicarum.* 1670.

—— *de Ingeniorum in cognatis diſſimilitudine.* a. e.

—— *de Traiani & Hadriani Symbolis.* 1671.

—— *de Educatione Iuuentutis.* 1672.

—— *de Symbolis Antonini Pii & Antonini Philoſophi.* a. e.

Oratio Funebris memoriae maxime reuerendi atque excellentiſſimi viri, Dn. Menonis Hannekenii, SS. Theol. Doctoris eiusdemque in Acad. Marpurg. Prof. quondam celeberrimi, Eccleſiarum Lubecenſium Superintendentis a multis annis optime meriti, conſecrata & in auditorio maiori Lycei Lubecenſis publice recitata. Lubec. 1673. 4. pl. 5.

Programmatibus Funebribus a Ludouico l. c. P. V. p. 328. iam notatis addi poteſt illud, quod ſcripſit an. 1671. in funere *Pauli Neucrantzii,* Medici & Phyſici Lubecenſis celeberrimi, nati

nati Roſtochii, creati a Magnifico Senatu Lubec. an. 1655 Phyſici, & an. 1671. d. 24 Mai. defuncti, viri, qui praeclarisſima eruditione & maxima ſcientia Medica, cuius documenta extant libri *de Idea perfecti Medici: de Harengo & de Purpura*, inſignem famam eſt conſecutus.

(33) De *Abrahamo Hinckelmanno* non opus eſt multa hic commemorare, ſiquidem eius Memoria, ſcriptorum potiorum catalogum adiectam habens, Memoriis Theologor. p. 597 ſeqq. a ſumme Venerando Pippingio inſerta. Auctor eius, ni fallor, eſt celeberrimus Fabricius, qui de Hinckelmanno, Rectore Lubecenſi, ita iudicat p. 598: *Non poterat in oppido Gardelegienſi latere eius virtus, quin potius in patenti magis theatro quae ſe exereret, digna iudicata fuit ab Ampliſſimo vrbis Lubecenſis Senatu, qui eum an. 1674. ſui Rectorem Gymnaſii eſſe voluit. Et paruit ille lubens, laboribusque ſcholaſticis ibidem per vndecim fere annos ſumma fide tantaque cum felicitate incubuit, vt Viros Eccleſiae & Reipublicae ſumma cum laude praefectos plures ex ſua diſciplina prodiiſſe poſt aliquot interualla laetus animo conſpexerit. At nec intra hoc Gymnaſium, vtut illuſtre ſatis, doctrina eius contineri potuit.* In eandem ſententiam dicit S. H. Muſaeus in Epiſt. ad Hinckelmannum ſummos in Theologia honores d. 7. Nov. 1687 capientem, ac praeter alia egregia, teſtatur, *eum rariſſimae ſuae eruditionis ſemina innumeris diſcipulis in Gymnaſio Lubecenſi inſtillaſſe.* Egit de eo etiam

Cl.

Cl. Ludouicus l. c. P. I. p. 104. ſqq. P. V. p. 328 ſqq. Ab his allata lubet tamen augere verbis, quae B. Martinus Lipenius, Conrector, abeunte a Gymnaſio noſtro Hinckelmanno, Albo inſcripſit: *Clariſſimus & mihi ſemper chariſſimus DN. ABRAHAMVS HINCKELMANNVS, per XI. annos, & quod excurrit, Rector, d. XIX. Iulii electus d. XXII. Vocationem accepit, die vero III Auguſti M DC LXXXV hinc Hamburgum abiit, cum antea diſcipulis publice, & nobis Collegis itidem in Collegio vale dixiſſet, cum multis & magnis animi motionibus. Bene Hinckelmanno, bene & nobis ſit, per Dominum noſtrum I. C. Amen!* Diſcipulos ſummus hic doctor habuit non paucos ingratos, vt ex Albo noſtro apparet; multos tamen etiam gratos, quos inter ſuum quoque nomen profitetur *Georgius Gläden*, Secretarius de ciuitate Flensburgenſi (quam Deus ſeruet omnique felicitate exornet!) per multos iam annos optime meritus, cuius vti honorifica fit in Albo noſtro mentio, ita ille grati animi oſtendendi cauſa Praeceptori quondam fideliſſimo decus in ſanctiori ſcientia ſummum *Omine Cabbaliſtico*, Kilon. 1687. 4. eſt gratulatus. Ceterum h. l. iuuat etiam meminiſſe, dudum optaſſe Celeberr. Fabricium, Polyhiſtorem Hamburgenſem, virum ad ornandas amplificandasque bonas litteras natum & factum, vt B. Hinckelmanni *Detectio Fundamenti Boehmiani*, ſolide & erudite Germanico ſermone elaborata, in gratiam exterorum, Latine verteretur, mihique auctorem

exti-

extitiſſe, vt huic labori me accingerem. Ego viri optimi deſiderio refragari, religioni fere mihi duxi. Quare aliquot iam folia in Latinum ſermonem transfudi. Quando vero toti huic labori finem ſim impoſiturus, ob negotiorum, quibus obrutus ſum, & quotidie obruor, multitudinem definire non audeo. Scriptis Hinckelmannianis a Pippingio recenſitis addi meretur *Vita D. Sam. Pomarii*, Superint. Lubecenſis an. 1683. fol. Germanice euulgata. Neque tacenda ſunt *Programmata Lubecenſia* elegantisſima *de Eruditione Profana* 1675: *de Eloquentia* 1676: *de Patriarcharum Scholis* 1676 & 1677: *de Carthaginenſium in Americam Nauigatione* 1680: *de ſacrificiis Ebraeorum* 1681: *de Mesſiae Pasſione Veteribus Ebraeis nota* 1683. f.

(34) In Bibliothec. Eruditor. Praecocc. p. 167. ſq.

(35) Pipping. l. c. p. 601. Ludou. l. c. P. I. p. 105 ſq.

(36) *Enochus Suantenius*, qui in Lexic. Eruditor. Germanic. p. 2218 cum ENOCHO SVANTENIO, Theologo Roſtochienſi, errore ſatis craſſo confunditur, ipſe vitam ſuam his verbis deſcripſit: Natus ſum die XI. Martii An 1652 Roſtochii, parentibus Enocho Suantenio, D. & Profeſſore Theol. Eccleſiaſte Aedis D. Iacob. & S. Crucis, & Catharina, filia Viri Dn. Ioannis Tarnouii D. & Profeſſ. Theol. in Academia Roſtochienſi percelebris. Solide inculcatis a parente pietatis, doctrinae ac morum inſtitutionibus, priuatae Virorum iam vel Profeſſorum, vel Eccleſiaſtarum infor-

formationi commiſſus ſum. Inde an. 1667 ad Academiam Kilonienſem miſſus, aedibus, conuictu & informatione Dn. D. Matthiae Waſmuthi, Theol. extraordinarii, Linguarum vero orientalium tunc ordinarii Profeſſoris perfruitus ſum, eius fideli ac ſolerte per triennium vſus in ſtudiis praecipue Philologicis opera. Theologiae Dn. Profeſſores celeberrimos, Dn. D. Petrum Muſaeum & Dn. D. Chriſtianum Kortholtum, in Philoſophicis vero & Matheſi viros vbique decantatos Dn. D. Morhoſium, D. Reiherum, D. Tribbechouium, D. Franckium auſcultaui, & ante abitum Kilonii elaboratam a me Diſputationem de Nomine tetragrammato יהוה ſub praeſidio Dn. D. Waſmuthi publice defendi. Hinc volente Patre Roſtochium reuerſus, an. 1670 ſtudia Theologica continuaui, & an. 1671 Diſputationem, quam ipſe auctor conſcripſeram, de Columba ſuper capite Chriſti in Jordane viſa, praeſide viro magno & excellentiſſ. Dn. D. Auguſto Varenio, Profeſſ. Pr. Theol. Conſiſtorii Ducal. Aſſeſſore grauisſimo, publico expoſui examini. Hinc Ampliſſ. Facultate Philoſophica Roſtochienſi inuitante & Patre ſtimulante, praeuiis examinibus tam priuato quam publico, Magiſter Philoſophiae An. 1671 menſ. Octobr. renunciabar. Iſthoc gradu incitante ad Regium Pruſſorum montem an. 1672. me contuli, habitaque pro Receptione in Facultatem Philoſophicam diſputatione ſolenni, opponendo, prae-

praeſidendo, aliisque collegiis philoſophicis & philologicis ſtudioſae iuuentuti operam lubentem conſecraui, fruitus contubernio viri maxime reuerendi & ampliſſ. Dn. Georgii Dammii, D. Theolog. Excellent. & Paſtoris Palaeopolitani fidelisſimi, nec non Sambienſis Conſiſtorii Aſſeſſoris grauisſimi. A parentibus inde domum reuocatus, poſtquam Gedanum, Elbingam, Stolpam, Stetinum, aliasque praecipuas videram ciuitates, Roſtochium redii, parentibusque filialem morem geſturus, iis, qua potui pietate & reuerentia aſſurrexi. Cumque anno 1675. vterque parens mortalibus eximeretur rebus, liberiorem nactus peregrinandi occaſionem, in Daniam primum abii, commoratus aliquantiſper Hafniae, luſtratisque Croneburgo & Helſingora, in Belgium contendi an. 1676. Viſis Franekera, Medemblico, Horna, Enckhuſa, Amſtelodamum perueni, per aliquot ſeptimanas ibi moratus, vt notarem obſeruatu digna. Hinc Harlemum, Hagamque Comitis perluſtrans, Lugdunum Batauorum conceſſi, ibi, ſicut & Vltraiecti, per aliquod temporis ſpatium Bibliotheca & Dnn. Profeſſorum familiaritate detentus. Delphos deinde & Roterodamum veniens Brielam migraui, vt in Britanniam transfretarem. Haruicum ergo delatus, ſtatim Londinum ampliſſimam vrbem petii, obſeruataque magnifica Conſulis Londinenſis inauguratione, Oxonium me contuli, per quatuor, & quod excur-

excurrit, menſes celeberrima Bibliotheca Bodleio - Seldeniana quotidie vſus. Inde Cantabrigiam, alteram Angliae Academiam, profectus, eius pariter Bibliothecam in vſus meos adhibui. Anno 1678 per Flandriam & Brabantiam perluſtratis Antwerpia, Bruxellis, perque Seelandiam Middelburgo, Dordraco & Nouiomago, vbi tunc pacis negotium ratum fiebat, ex Anglia Roſtochium redux, vrgente beneuolo Collegii Ducalis arbitrio, quod me nec opinantem nec ſcientem Sereniſſ. Duci ac Dn. Dn. GVSTAVO ADOLPHO, Duci Mecklenburgico Guſtrouienſi nominarat, ab eo ſimpliciter indulgente vocatus ſum ad Profeſſionem Poëtices, adque eam d. XV Nov. an. 1678 habito ſermone metrico heroico de Poëta Oratore ab Auguſtiſſ. Viro Dn. D. Varenio, tunc Magnifico Vniverſitatis Rectore introductus. Ann. 1686. a Magnifico & Nobiliſſimo Senatu inclytae Imperialis ac liberae Vrbis Lubecae vocatus, vt Rectoris Gymnaſii & Scholae munus ſuſciperem, & curam vtriusque haberem menſe Auguſto eo conceſſi. Introductus deinde ad officium d. 16. Auguſt. a Nobiliſſimo & Excellentiſſ. Dn. Radouio, Syndico Reipubl. Lubecenſis ampliſſimo, adhuc dum operoſis moleſti ac puluerulenti officii curis diſtringor. Haec de vita ſua reliquit ipſe Suantenius, qui an. 1717. d. 23. Iul. caelebs ex hac vita migrauit, cum anno praecedente lapidi ſuo ſepulchrali haec verba incidi iusſiſſet:

POST

POST VARIOS MOTUS
VITÆ AC OFFICII
CUPIT QUIESCERE
ENOCHUS SUANTENIUS.
R

A. MDCCXVI.

Laudes eius continet Epitaphium, quod in Templo Cathariniano haec verba legenda praebet:

D.O.M.S.

MEMORIAE VIRI INCOMPARABILIS ET POLYHISTORIS CELEBERRIMI DN. M. ENOCHI SVANTENII NATI D. XI MARTII A. MDCLII ROSTOCHII STVDIIS ABSOLVTIS ET ITINERE BORVSSICO BELGICO BRITANNICO FELICITER CONFECTO PRIMVM AD PROFESSIONEM POETICES IN ACAD. PATR. A. MDCLXXVIII. AD RECTORATVM DEINDE LYCEI LVBECENSIS A. MDCLXXXVI VOCATI EXACTIS IN HOC OFFICIO XXXI ANNIS D. XXIII IVLII A. MDCCXVII PIE DEFVNCTI MOESTI POSVERVNT HAEREDES.

QVAERIS QVIS FVERIT SVANTENIVS
OPTIME LECTOR!
CARMINE VIRGILIVS, TVLLIVS ORE
FVIT.

Scripta in ἰδιοβιογραφίᾳ non memorata ſunt:

Imperatores Romani a Caio Iulio Caeſare ad Leopoldum carmine heroico deſcripti, una cum ma-

xime memorabilibus omnium a Chriſto nato ſeculorum. Acceſſere quoque Symbola vniuscuiusque Imperatoris, verſiculis incluſa. Roſtoch. 1668. 8. Huic iuuenili ſcripto Henricus Dringenbergius, doctor publicus Roſtochienſis, praefixit Epiſtolam, mirum in modum Suantenium laudantem. *Quam mentem*, inquit, locutus de hiſtoriae & humanitatis hoſtibus, *tantum abeſt, uti imbibiſſe exiſtimandus ſit laudatiſſimo patri cognominis aeque laudatus filius Enochus Suantenius, vt potius elegantiarum inter ceterarum ſtudia hanc praecipue partem arriperet, circa quam tractandam excolendamque opera atque induſtria ſua occuparetur. Hinc nata iuueni iſta Imperatorum Romanorum Hiſtoria, verſu ſermoneque adeo ligato (dici enim nequit, quanto diuiniſſimae etiam coelumque ac tellurem i. e. omnia complexae Poëſeos amore attineatur) conſignata. Qua in re habet quidem, ſed oppido ſibi paucos praeeuntes, Qui parili cura atque ſedulitate negotium verſarint, vix repereris vel vnum. Iuvenile eſt quidem, fatemur, ſi annos ſcribentis metiaris, opus; virtutem ſi conſideres ac τὸ ſtili κόμψον, iurare habeas, non niſi abs perfectae ſubactaeque aetatis viro compoſitum. Adeo quo iuuenis ingenio ſit, illuſtria inibi deprehendere eſt & non vna documenta. Quidque adeo ſit mirum, heic belle functum Enochum officio, vt cuius ſagacisſimae capacisſimaeque menti nil omnino ſit inuium. Linguarum certe principum nulla eſt fere, quam non & calleat, & vero etiam,*

ſi

ſi vſus popoſcerit, loquatur. Latinam, Graecam, Hebraeam adeo curate ipſe iam didicit, vti alios docere viciſſim non ſine laude ſua poſſit. Philoſophiam quoque iam vniuerſam, tam quae eſt circa theoriam, quam quae ad praxin attinet, inuſitata induſtria percurrit. In ipſa iam porro ſanctiſſimae Theologiae adita ſeſe feliciter penetraturus: quod profecto in ſex ſaltem & decem annos nato iuuene inſtar eſt miraculi. Nil damus hic quicquam auribus. Scribimus omnia ex re & vero. Inter praecoces igitur eruditos locum vtique meretur Suantenius, quem tamen praecocium eruditorum praecones adhuc ei non aſſignarunt. Quare h. l. non poſſum non ea etiam afferre, quae ipſe in Dedicat. huius libelli hanc in rem de ſemet ipſo ſcripſit: *Coeperam ex conſilio Venerandi Dn. Parentis vel anno aetatis 12, poſtquam in vtraque litteratura, Graeca pariter ac Latina, tam ligata quam ſoluta, nonnullos feceram progreſſus, iamque ad vtiliſſimum iuxta ac iucundiſſimum hiſtoriae ſtudium eram manuducendus, ſingulis diebus poſt lectionem Biblicam ceteroſque labores ordinarios vel vnius Imperatoris Romani vitam rudi penicillo, h. e. tribus quatuorue diſtichis Graeco-Latinis memoriae cauſa adumbrare, eademque more pubis Spartanae, antequam prandium ſumerem, vna cum enarratione, quae geſta a me eſſent, recitare. - - - - Detinuerunt me, quod non diffiteor, hi auguſtiſſimi proceres, vt in edendis eorum lineamentis, tenui verſuum penicillo adumbratis,*

tis, ad annum vſque aetatis 16 *in Academia hac patria commorari neceſſum habuerim, qui ceteroquin poſt curriculum Panſophicum vel tertia vice iteratum, poſt diſputationem vnam alteramve publice habitam, poſt tot examina (quod citra iactantiam ſcribo) etiam in praeſentia Excellentisſimorum Dominorum Profeſſorum, quin & illuſtrium perſonarum mecum inſtituta, vel anno citius & quod excurrit, ad exteras abire Academias animum induxeram.* Reliqua iuvenilis ſapientiae teſtimonia taceo, quoniam haec poſſiunt ſufficere.

De Lancea, qua perfoſſum latus IESV CHRISTI Diſſertatio. Roſtoch. 1686. 4.

De Xyſtis veterum beatum virum etiam aliquid litteris conſignaſſe, ex Amicorum relationibus cognoui.

Programmata eius, quorum non poteſt non eſſe inſignis multitudo, ſiquidem per 31 annos Rector fuit, deinceps pasſim a nobis citabuntur. Plerorumque catalogum dedit Cl. Ludouic. l. c. p. V. p. 332 ſq.

(37) *Eraſmus Sarcerius*, immortalis famae Theologus, Lyceo noſtro, cuius primus fuit Conrector, maximum decus conciliauit. Vnde eo Lubecenſes illum ſunt complexi amore, vt, cum ob religionis purae conſtantisſimam defenſionem vim hoſtium veritatis fuga auertere cogeretur, interiecto aliquo tempore munus, quod ante geſſerat, ſcholaſticum denuo ei deferrent. Scholis quoque Roſtochienſi, Viennenſi & Graecienſi

cienſi non ſine maximo praefuit emolumento. Eadem felicitate deinceps in Comitatu Naſſouienſi, in vrbibus Lipſienſi, Islebienſi & Magdeburgenſi ſacra munia adminiſtrauit. Vnde iure laudant eius praeſtantisſima merita ſumme Reu. Goetzius noſter in Melematib. Annaeb. p. 1043 ſq. Petr. Albinus in Commentar. nouo de Misnia p. m. 708 ſq. Iac. Verheidenus in Effig. praeſtant. Theologor., qui Rom. Antichriſt. praecipue oppugnarunt p. 47 ſqq. Dietericus de Annaeberga & Claris Viris inde oriund. c. II. §. 1-9: Zeidlerus in Comp. Theatr. p. 84. Conſ. Koenigius in Biblioth. V. & N. p. 724. Mollerus in Iſag. p. 442. Laudatisſimum in defendendis ſacris purgatis ardorem oſtendit, vt alia non adducam, & taceam quoque *Confeſſionem Theologorum Mansfeldenſium*, quae an. 1559 ipſius cura prodiit, dum calculum ſuum etiam adiecit libro, hac inſcriptione edito: *Bedencken Doctoris Martini Lutheri, auf dem Reichstage zu Augſpurgk im XXX Jahre geſtellet. Item ein ander Bedencken auf den Tag zu Schmalkalden den erſten Martii des 40 Jahrs der Theologen, ſo zu ſolcher Zeit daſelbſt gewesen, welcher Namen zurücke verzeichnet. Zu dieſen ferlichen Zeiten nützlich und von nöten zu leſen, damit jedermann bericht werde, was in Religions Sachen nachzugeben, oder nicht könne nachgegeben werden.* An. 1548. 4. Subſcripſerunt enim *Martinus Luther* D., *Iuſtus Ionas* D., *Ioannes Bugenhagen* D., *Caſpar Creutziger* D., *Philippus Melanchthon*, *Frie-*

Friedericus Miconius, *Nicolaus Amsdorff*, Eraſmus Sarcerius, *Ioannes Amſterdamus*, *Nicol. Scheubel*, *Balthaſar Tardus*, *Mart. Bucerus*, *Anton. Coruinus*, *Ioan. Kymeus.* Librorum eius praeſtantia non obſcure inde etiam demonſtratur, quod aliqui ſint in linguam Anglicam translati. Vid. ipſius Sarcerii Dedicatio, qua *Poſtillam* ſuam (liceat hic cum Sarcerio eccleſiaſtico ſtilo vti) Marpurg. 1541. 8 editam HENRICO VIII, Angliae Regi, conſecrauit. Librum Sarcerii *de Excommunicatione & Diſciplina Eccleſiaſtica* Isleb. 1555. 4. valde commendant Auctores Relatt. Innox. 1703. p. m. 496 ſqq. Ceterum virtutes Sarcerianae hoc elogio, quod eſt ap. Albinum l. c. p. 708. eleganter continentur: *Lucebat in hoc viro commemorabilis grauitas & conſtantia: non minas, non exilia, non vllam vllius hominis potentiam aut vim pertimeſcebat. Pene dixerim, ſolem facilius de curſu dimoueri potuiſſe, quam Eraſmum a veritatis profesſione. Vitam agebat caſte & integre. Oderat luxum: tempeſtiue de conuiuio domum redibat: amabat ſimplicitatem: execrabatur ſophiſticam & laborum erat tolerantisſimus. Eccleſias viginti quatuor Comitatuum conſtituerat & iuxta repurgatam religionem ordinauerat. Concionator erat diſertus, copioſus & grauis, vere aculeos in animis eruditorum relinquens.*

(38) *Ioannes Polzius*, Belziga-Saxo, natus eſt an. 1605. d. 30 April. patre *Adamo Polzio*, Paſtore. Praeter doctores ſcholae Halen-

lenſis, Gardelegii *Mebeſium*, Hamburgi *Iungium* diligentisſime audiuit, egregieque ab his celebribus viris praeparatus an. 1633 Academiae Iuliae magiſtris ſe litteris perpoliendum commiſit. Maturuere tandem ipſius ſtudia magni *Kirchmanni* induſtria, qui eum ex Academia reducem factum in muſeo ſuo erudiuit. Rector primum fuit Wismarienſis an. 1654 conſtitutus, *cui prouinciae*, inquit B. Hinckelmannus Progr. in fun. Polzii, *quanta fide & vtilitate praefuerit, cum quamplurimis aliis vel ſola Schabeliorum, Racheliorum, Morhoſiorum perennatura nomina teſtari poſſunt, quae quoties cogito dubius fere reddor, an vllius Rectoris exantlati labores tam pulchre foenerarint*, sub *primo quidem decennio*. Deinceps Lycei noſtri ab an. 1664 per decennium Subrector & tandem, cum Bangertus Rector euaderet, Conrector, munere ſuo religioſe ſemper functus eſt ad vitae vsque finem, quem habuit an. 1675. d. 23 Febr. Vir, cui ad laudem poteſt ſufficere iudicium, quod ipſe Morhofius de eo tulit. *Erat*, inquit in Programmatt. Orationibus annexis p. 775, *viro illi ſingularis in bonis auctoribus enucleandis induſtria, iudicium de iis acerrimum, Graecarum & Latinarum litterarum accurata peritia, qui non praepoſtera, vt plerumque nunc fit, via duceret, ſed λεωφόρον bonarum litterarum viam ad artes ſterneret*. Plura in laudem eius affert Hinckelmannus l. c., qui inter alia eum vocat *ſenem integerrimum, doctisſimum, & de optimis non tantum, ſed & pesſimis ſaepe inge-*

niis praeceptorem optime ſemper meritum. Deſcripſit Programmatibus iam citatis *Vitas Bangerti* & *Nottelmanni*, praemiſitque etiam an. 1665 *Programma, Aequitatem Laudationum Funebrium oſtendens*, Orationi de Bangerto ab Adamo Henr. Möllenhoff habitae. Probe diſtinguendus eſt noſter a *Ioanne Polzio*, filio, de quo ſuo loco agetur. Conf. etiam, quae infra de Morhofio dicentur.

(39) *Martini Lipenii*, viri de omni re litteraria praeclare meriti, vitam deſiderarunt multi eruditi, ad quorum manus Programma Suantenianum Lubecenſe, illam digna fide deſcriptam exhibens, non peruenit. Quare vt hac occaſione deſiderio iſti ſatis faciam, facile commoueor. Protulit autem hunc virum Gorza Marchica an. 1630 ipſo feſto die Martini, cuius nomen ei fuit impoſitum. Parentes nactus eſt *Georgium Lipen* & *Margaretam Hermanniam*, a quibus cum agricultura pietas, integritas & honeſtas ſemper fuit coniuncta. Hi filium ſuum in Brandenburgenſem primum, deinde Ruppinenſem ſcholam miſerunt, ex quo ad Sedinenſe Gymnaſium eſt profectus & *Micraelii* aliorumque inſtitutione egregie profecit. Doctrinae iam tum multa induſtria comparatae luculentum extat teſtimonium erudita illa *Diſputatio Theologica de mirabili Animae Rationalis origine*, quam elaborauit & praeſide *Ioachimo Fabricio* d. 5. April. 1650 defendit. Cum ſcholaſticum ſtadium

dium multa faciendo, multa etiam ferendo abſoluiſſet, an. 1651 menſe Maio Wittenbergenſis Academiae ciuis euaſit, & ſimul ſummorum virorum Hülſemanni, Scharffii, Calouii, Io. Meisneri, Kunadi, Quenſtedii, Deutſchmanni, Ziegleri & Lyſeri auditor, quem ob diligentiam & animum ad ſolidam eruditionem Theologicam pariter ac Philoſophicam contendentem magno amore ſunt proſecuti. Imo ſecundo ſtatim anno Academico ſedulitatis praemio, ſummis in Philoſophia honoribus, eum ornarunt. His inſignitus, conceſſa alios docendi facultate prudentisſime vtebatur & ſcholas, in quibus vel Philoſophiam tradebat, vel ad humanitatis artes monſtrabat viam, aperiebat. Saepe etiam prodibat in publicum, & vel Reſpondens *Io. Andr. Quenſtedii* Diſp. Theol. *de Praedicationum Perſonalium in Articulo de Perſona Chriſti occurrentium quidditate, qualitate & veritate* an. 1652: *Abrab. Calouii* Cap. XII *Conſiderat. Arminianiſmi**, nec non *Iac. Reichmanni* Diſp. Phil. *de Stellis tam vſitatis, quam inuſitatis* an. 1653; vel Praeſes varias Diſſertationes nitide conſcriptas defendebat. His rebus inclareſcebat, & doctoribus publicis Wittenbergenſibus adeo placebat, vt dignum eum iudicarent, qui ſplendida munia, ipſis commendantibus, modo Rectoris Gymnaſii Göttingenſis, modo Antiſtitis primarii apud Modornenſes in Hungaria, modo Inſpectoris Rathenouienſis in Marchia capeſſeret. Praeter

ter Cotbuſanos quoque in Luſatia, qui ſcholae ſuae Rectorem eum eſſe voluerunt, alii ad munera ſcholaſtica illum vocarunt. Sed cauſas, easdemque graues habuit, cur Wittenbergae maneret. Tandem tamen dulciſſimam ſtudiorum ſuorum matrem reliquit & an. 1659 Halam accerſitus Conrectorem ſe creari paſſus eſt. Anno 1661 Rector quidem Scholae Oldenburgenſis fuit deſignatus, ſed Hala tamen nondum voluit abire. Abiit autem an. 1672, cum Gymnaſii Carolini, quod Stetini eſt, Rector & Profeſſor conſtitueretur. Ibi multos habuit praeſtantiſſimos diſcipulos, quos inter eſt *Ehregott Daniel Colbergius*, qui Lipenium ſaepe *ſuum in Philoſophia felix oraculum* nuncupauit. Vid. ſumme Ven. Pippingii P. II. Memor. Theol. p. 1422. Stetino venit Lubecam, an. 1676 d. 19 April. ad Conrectoris officia exſequenda a Magnifico Senatu huius Reipublicae benigne vocatus. Huius muneris & aliis grauiſſimis laboribus, moleſtiis etiam atque morbis fatigatus & plane fractus an. 1692 d. 6 Nov. beata morte ad veram quietem peruenit, & famae hodieque per orbem eruditum vaganti merita ſua, prudentiorum omnium conſenſu, praedicanda, reliquit. Haec merita eius loquuntur ſcripta, Wittenbergae, Halae, Stetini & Lubecae ſtupenda ſedulitate confecta, quorum pleniorem, quam adhuc quidem vllo in loco habemus, hic dabo indicem. Sunt autem

Diſpu-

Diſputatio Ethica de Affectibus in genere. Witteb. 1655. 4.

Diſp. Polit. de Tyrannide. ibid. 1656. 4.

Biga Problematum Phyſicorum de Iridis ante Diluvium exiſtentia & Sermonis in Brutis Carentia. ibid. a. e.

Diſcurſus Metaphyſicus de Communicationis Quidditate, Veritate & Varietate. ibid. a. e.

Diſp. Metaph. de Regula. ibid. 1657.

Diſput. Metaphyſ. de Menſura & Menſurato. ibid. a. e.

Exercitationes Aretologicae quatuor. ibid. 1657 & 1658. 8.

Diſp. Logica de Prima Mentis Operatione. ibid. 1658. 4.

Faſciculus Diſputationum, quarum prima Ionae Diaplus Thalasſius, ex S. Hiſtoria deſumptus & ex Philologia illuſtratus; altera de Nauigio Salomonaeo & tertia de Ophir. Witteb. 1678. 4.

Nauigatio Salomonis Ophiritica illuſtrata. Hal. 1660. 12. pagg. 826. In hoc libro fuſius ea ſunt expoſita, quae in praecedenti Tractatu breuiter dicta.

Zeitlich, aber doch Chriſtlich und ſeelig abgelegte Wanderſchafft H. Chriſtiani Carol. Mylii, I. V. D. Hal. 1663. 4.

Der Hoch- heilige und recht ſeelige Chriſt-Tag des am Chriſt-Tage geſtorbenen H. Chriſtiani Rudloff, Patricii, ibid. 1670. 4.

Unvergeßliche Creutz-Thränen, bey der Leiche

Fr.

Fr. Marien Catharinen Schultzin. ibid. 1666. 4.

Camera Coeleſtis, in quam Caſpar Neeſe, Reuerendiſſimi & Sereniſſimi Principis ac Domini, Dn. AVGVSTI, Poſtulati Adminiſtratoris Magdeb. Camerae publicae Praefectus translatus. Hal. 1664. 4.

Vale Hallenſe, Gymnaſio Hallenſi in quo per XIV prope annos publice docuit, d. 13 Febr. 1673 dictum. Hal. 4.

Decas Theſium Philoſophicarum. Stetin. 1673. 4.

Diſputatio publica de Philoſophia. ibid. a. e.

Progr. de Dario Medo. ibid. 1674. fol.

Λιθολογία, *ſiue Phyſica Lapidum Conſideratio.* ib. 1674. 4.

Diſſertatio Hiſtorica de Mariae Ortu. ibid. 1675. 4.

Diſputatio Metaphyſica de Toto & Partibus. ibid. a. e. 4.

Σταυρολογία *ſiue Diſſertatio publica de Cruce Chriſti.* ibid. a. e. 4.

Diſſertatio Moralis de Violentis Manibus. ibid. a. e. 4.

Ορολογία *i. e. Diſputatio Phyſica de Montibus.* ibid. a. e. 4.

Diſputatio Metaphyſica de Neceſſitate & Contingentia. ibid. a. e. 4.

Programmata Stetinenſia in funeribus *Guſtaui ab Helmfeld* (vid. ſumme Reu. Goetzii noſtri Elogg. Praecocc. Eruditor. p. 1 ſqq. vbi integrum Programma eſt repetitum), *Leon. Axel. von Heucking, Barbarae Cathar. Roſenbandtiae, Annae Mariae Engelbrechtiae, Balthaſaris Bendelii,* Diaconi, *Dorotheae Blancken,*

Digitized by Google

cken, *Georg. Iacob. Blancken*, Medic. Doctoris, *Eliſabetae Brunſchwigiae*, *Annae Mariae Fabriciae*, *Ioach. Fabricii*, Paſtoris Wollinenſis, *Danielis Fleiſneri*, vectigalium nauticorum Praefecti, *Wilhelmi Francken*, Symmyſtae, *Frider. Helwigii*, Med. D., *David. Herbſt*, Med. D. & Phyſici, *Martin. Kochen*, Senatoris, *Andr. Krüger*, *Vlrici Clementis Michaëlis*, Conſulis, *Sophiae Eliſabethae Pahliae*, *Mariae Helenae Poliſiae*, *Mariae Pfeiliae*, *Frid. Theod. Rangonis*, *Martini Rückefort*, *Chriſtiani Schadelocken*, Med. D., *Sam. Schaum*, Senatoris, *Sarae Schiltzin*, *Ioach. Schmiden*, Arcis Regiae Praetoris, *Mart. Schörckelii*, *Nicol. Schultzen*, *Ioach. Streker*, publici iuris facta, praeter vitas, alia ſaepe non inelegantia ex hiſtoria ſacra & ciuili, ex antiquitate, ex mythologia complectuntur. Vnde ab eo, qui poſſidet, conſeruari vtique merentur.

Integra Strenarum Ciuilium Hiſtoria a prima origine, per diuerſas Regum, Conſulum & Imperatorum Romanorum nec non Epiſcoporum aetates ad noſtra vsque tempora deducta & quoad Nomen, Auctorem, Materiam, ſeu Munera, Tempus & Vota illuſtrata. Lipſ. & Hal. 1670. 4. Hunc librum beatus auctor multis acceſſionibus locupletatum reliquit.

Strenae Eccleſiaſticae, quas Duum-viri clariſſimi & de Eccleſia Chriſti optime meriti Theologi Dn. Iacobus Herrenſchmidt in Strenographia Rhetica & Dn. D. Ioſua Stegmann in Icone Pietatis ſuo

Digitized by Google

ſuo quisque loco & tempore conſcripſerunt, obtulerunt, ediderunt, in vnum Faſciculum collectae & ex multis aliis piorum & deuotorum virorum Meditationibus auctae. Lubec. 1677. 4.

Bibliotheca Realis Theologica, omnium materiarum, rerum & titulorum in uniuerſo ſacroſanctae Theologiae ſtudio occurrentium, ordine alphabetico ſic diſpoſita, vt primo ſtatim aſpectu Tituli, & ſub titulis Auctores iuſta velut acie collocati in oculos pariter & animos lectorum incurrant. Francof. ad Moen. 1685. fol.

Bibliotheca Realis Iuridica. Ibid. 1679. fol.

Bibliotheca Realis Medica. Ibid. 1679. fol.

Bibliotheca Realis Philoſophica. Ibid. 1682. fol.

Hoc quadripartitum opus Bibliothecarium ſtupendam prae ſe fert induſtriam (quam Celeberr. Fabricius in elegantisſima Praef., qua Lambecii Prodrom. Hiſt. Liter. ornavit, vocat *vtilem & commendandam*) & inſigni ſua vtilitate omnino ſe commendat. Quare iniquus profecto eſt nonnullorum conatus, quo has Bibliothecas omni laude ſtudent priuare. Equidem ab erroribus neutiquam eas immunes dicere audeo: audeo tamen affirmare, Lipenium inimicorum & obtrectatorum acerbas cenſuras non mereri. Etenim quamdiu homines ſunt homines, tam diu maximae molis opera, praeſertim Hiſtorica & a nemine antea tentata, non poſſunt ſine omnibus erroribus elaborari. Dicat aliquis: Eſſe non prius in lucem producenda,

da, quam certo conſtet, omnes errores abeſſe. Verum hac ratione multis operibus eſſet carendum, quibus, licet dici non poſſint omnibus numeris abſoluta, tamen non ſine ingenti fructu vtimur. Deinde non omnis culpa tribuenda ſoli Lipenio, ſed & *Dauid. Chriſtian. Zeiſio*, iuueni maxime induſtrio & Lipenii olim diſcipulo, praematura morte defuncto, *Chriſt. Valer. Zeiſio*, illius fratri, & *Danieli Springinsgut*, Symmyſtae Wismarienſi, quos laboris ſocios in Praefat. gratus adducit. Quod vero Diſputationes & minima etiam ſcripta citauerit, laudandum in eo eſſe cenſeo, minime, quae eſt nonnullorum opinio, vituperandum. Etenim illuſtria & magna opera ſatis alias cognita ſunt ac facile memoriae noſtrae occurrunt: exiguorum autem ſcriptorum, nucleum ſaepe exhibentium, imo interdum aliquid afferentium, quod in vaſtis voluminibus fruſtra quaeritur, neque ſtatim meminimus, neque etiam ſemper cognitionem habemus. Iſthaec omnia ſine dubio conſiderarunt ii, qui de harum Bibliothecarum defectibus non immodeſte iudicarunt. Plura de iis legantur in Morhof. Polyh. L. I. c. 18, §. 16. p. m. 218: Hinckelmanni Epiſt. Bibliothecae Philoſ. praemiſſa: Bailleti Iudicc. T. II. P. I. p. 46: B. Io. Frid. Mayeri Progr. ad Bibliothec. Biblic. inuitante p. 4, vbi Bibliotheca Theologica vocatur

catur *opus vaſtum atque eximium & in hoc ipſo argumento Biblico ſcriptorum maximam copiam ſuggerens*, & in Biblioth. Biblic. p. m. 44 ſq: Nouvell. de la Rep. des Lettr. 1686. n. 10: Act. Erud. Lipſ. 1685. p. 403: Ephemerid. Erud. Ital. 1679. n. 9: Journ. des Sçav. 1680. n. 9. p. 118: Burc. Gotth. Struuii V. C. Introd. ad Notit. rei litt. p. m. 34, vbi licet acriter iudicetur, non negatur tamen, Lipenianas Bibliothecas *vtilitatem ſuam habere*: Celeb. Reimmanni Introduct. in Hiſt. Litter. P. I. p. 229. 247. 268. 276 & 284, vbi Bibliotheca Philoſophica reliquis praefertur. Mihi inprimis arridet iudicium Celeberr. Richeii in Not. & Animaduerſſ. MSS. in Struuii Introd. (luce dignisſimis) ad Cap. I. §. 21 his verbis latum: *Martini Lipenii Bibliothecae Reales inter praeſtantisſima ſubſidia collocandae ſunt, quae librorum cupidis ad manus eſſe debent, vt non tantum de unoquoque argumento, cum opus eſt, diſcant, quinam ſcriptores de eo egerint; ſed etiam ut in illas Bibliothecas, tanquam in penum communem, quotidie referant libros plures, praeſertim nouos ac ſelectos, quos in vſum publicum de ſingulis argumentis prodire cognoſcunt, -- -- Nemo ante Lipenium maiori cura & ordine commodiori iſtiusmodi opus aggreſſus eſt. Certe labores eius infra meritum plerumque laudantur. Vituperant ſaepe ii, qui tacite ſecum quam maxime vtuntur. Cum autem in tam vaſtis operibus quaedam veluti ſit errandi neceſſitas, non*

deſunt

deſunt naeui plurimi, condonandi tamen modeſte & emendandi potius, quam viro optime merito petulanter exprobrandi. - - - Quidquid vero tandem ſit de erroribus Bibliothecarum Lipenii Realium, certum eſt, ſuauem illam ex ordine alphabetico euoluendi facilitatem titulorumque & librorum copiam adeo commendatos facere hos labores, vt qui ſemel vtilitatem eorum perſpexit, non facile paſſurus ſit tam praeclarum rei litterariae adminiculum ſibi deeſſe. De his Bibliothecis augendis olim cogitauit *Vincent. Placcius*, verum *Additiones* eius adhuc lucem non aſpexerunt. Optandum eſſet, vt eruditorum virorum ſocietas vnius enim hominis aetatem & vires labor iſte ſuperat) Bibliothecas has diligentiſſime perluſtraret, erroribus liberaret & optimis libris ac ſcriptis augeret: ſic enim haberemus eruditionis praeſtantiſſimum ſubſidium. Sed iſthaec ad pia hiſtoriae litterariae deſideria pertinent.

(40) De *Ioanne Henrico Heſſio*, Gymnaſii noſtri Conrectore, doleo, tantum me dicere non poſſe, quantum ipſius eximia virtus iure poterat poſtulare. Nam eius vita, licet omnino mereretur, memoriae non eſt prodita. Noui tamen ex certis indiciis, quod Smalcaldia eum produxerit, Gotha (vbi Principi ipſi in deliciis fuit, & aegerrime ab Illo eſt dimiſſus) habuerit Subrectorem, Smalcaldia Rectorem & tandem Lubeca noſtra Conre-

 ctorem,

ctorem, quae eum non ſine ingenti dolore an. 1695. m. Ian. amiſit, cum nondum biennium excellentiſſima ſua eruditione & ſingularibus plane ingenii acutisſimi dotibus ipſam colluſtraſſet. Quaedam ad Vitam eius ſpectantia continet haec Epiſtola Smalcald. d. XV. Cal. Mai. 1692 ſcripta ad honoratisſimum Collegam meum Jo. Schevium, qui eam mecum communicauit: *Vir Clarisſime. Literas tuas humanisſimas, quas Lubeca V Id. April. ad me dare placuit, ipſis Idibus accepi, & profecto vix dici poteſt, quanto ſim perfuſus gaudio, poſtquam intellexi, Te, olim mei amantisſimum, & in patria honeſtisſimo praefectum muneri eſſe, &, poſt tot annorum interuallum, adeo non mei memoriam depoſuiſſe, ut potius illam, ad ſplendidisſimam in Schola veſtra celeberrima ſpartam inuitando, documento certiori, quam vel votis expeterem, mibi teſtarere. De priori quemadmodum ex animo tibi gratulor, Numinisque ex alto fauorem ſcholaſticis tuis laboribus ſerio apprecor, ita non poſſum non ingentes agere gratias pro inſigni tua erga me benevolentia, qua inductus meam qualemcunque operam Eorum nonnullis, qui auctoritate ſua rei & litterariae & publicae apud vos felicitatem ſuſtinent, commendare non dubitaſti. Vtinam vero iis valerem dotibus, quas tibi in me pollicetur amor erga me Tuus, &, non ſemper ſincerus amicorum arbiter, affectus. Quod ſi enim iis verborum lenociniis & inuidendis fere praeconiis, quibus in literis ad me tuis in pudorem propemodum me dediſti, Veſtris quoque Optimatibus meam tenuitatem notam reddere voluiſti,*

voluiſti, vereor etiam atque etiam, vt laudibus, quas propenſiſſima Tua erga me voluntas Tibi expreſſit, ipſo reſpondere opere queam. Quanti enim putas eſſe, illam exornare ſpartam pro dignitate velle, quae Kirchmannos, Lipenios, aliosque edecumatae eruditionis viros, olim fatigauit? Quicquid tandem ſit, ne beneficii, quod mihi deſtinaſti, amplitudinem ingratus reieciſſe videar, paucis Te certiorem faciam, quo loco res meae ſint, cetera Dei curae prouidentiaeque relicturus. Poſtquam Sereniſſimus Princeps, Fridericus, p. m. ſibi, quanquam aegerrime, perſuaderi paſſus fuit, vt me, quae ipſius Serenitatis vox erat, patriae, illiusque iuuentuti clementiſſime donaret, Smalcaldiam profectus, ludo literario, quanta potui, induſtria praefui. Nec diuina laboribus meis benedictio defuit. Plurimos enim, per nouem illos, quos hic egi, annos, diſcipulorum meorum Academiae reddiderunt & titulis & eruditione & quosdam etiam muneribus iam inſignes. Hinc factum, vt ciues mei non tantum honeſtum, quo Rectores ante fruebantur, ſalarium augerent, ſed & cum tempore, ſi occaſio illuceſceret, ad quaeuis ſplendidiſſima me promouendum ſperarent. Et Gymnaſii quoque Gothani Proceres non vna vice Rectoris mihi dignitatem certam fore vltro ſpoponderunt, ſi ſenioris illius mors vacuum illud munus fecerit. Hoc rerum ſtatu facile tibi perſuaſeris, me nec hactenus vllam apud alios prenſaſſe conditionem, nec hic mutandi, niſi forſan Gotha me vocaret, conſilium vllum admiſiſſe. Quandoquidem vero, plane praeter ſpem meam, Tua benignitate noua ſeſe offert mei forſan,

meorumque commodius ſuſtentandorum occaſio, nollem videri, diuinae vocantis voluntati reluctatus eſſe, adeoque totus ero in Tua, Tuorumque, quos mihi conciliabis, Patronorum voluntate, ſi modo prius de nonnullis edoctus fuero, quorum me certiorem fieri, maxime intereſſe mea exiſtimo - - Quae ſi reſciero, apertius reſponſurum me recipio, & , ſi viribus meis non ſit maior Scholae tam celebratae moles, reapſe oſtenſurum promitto, quanti mihi ſit Tua in mea commendanda tenuitate promtitudo. Quod vero ea tecum communicari cupis, quae ſiue in proſa ſiue in ligata ediderim, nihil vtique hactenus in lucem a me prodiit, niſi Programmata quaedam, quorum vnum ſimul mitto, plura per Lipſiam forſan, ſi occaſio dabitur, ſequentur. Habeo quidem integros tractatus prelo paratos, ſed a me, certis de cauſis, nec alii, nec ego ipſe potui impetrare, vt aliquid ederem. De quo alias. Iam enim chartae ſpatium monet, vt deſinam & fauori me tuo vlteriori commendem. Haec ipſe beatus Heſſius. Ego, ex quo legi elegantiſſima *de Academia, bonarum artium mercatura: de Ingeniorum diſcrimine* & *de iniquis Scholarum cenſoribus* Programmata Smalcaldienſia, plurium ſcriptorum ab hoc viro profectorum incredibili deſiderio flagraui. *Carmina*, quae edidit, praeſertim heroica, merentur optimorum Poëtarum deliciis accenſeri, iubentque optare, vt etiam *Paſſionis ſaluificae Miracula* heroico carmine deſcripta in lucem aliquando prodeant. Non eſt etiam dubium, quin ipſius *Praxis Oratoria*, ſi publici iuris eſſet facta,

 cta, inter praeſtantisſima artis dicendi ſubſidia locum obtinuiſſet. Quare omnes, qui hunc virum cognouerunt, ſubſcribunt iis, quae B. Suantenius in laudem eius cecinit. Ille vero nitidum carmen, quo *Laborantis rei literariae damnum non leue diſceſſu Heſſii impenſe doluit*, ita obſignauit:

Non tuus e noſtro labetur pectore vultus:
Nominis Hesſiaci gloria perpes erit.
Donec erunt noſtri ſubſellia culta Lycei,
Cultum, crede, tuum durat, eritque decus.
Nam ſucceſſuris quoque commemorabitur annis
Ingenium ſolers, dexteritasque tua.
Praecipitata quidem, fateor, ſpem praeter & omnem
Conclamata tui funeris hora fuit;
Aſt, quae per praeceps iter ardua gloria vadit,
Eſt Tibi non praeceps exhibitura decus.
Doctrinae monumenta tuae victura perennant,
Teque vetant gelido ſuccubuiſſe rogo.
Hic operis docti dudum celebratior vſus,
Et ſtudii ſeries conſolidata tui:
Hic oris calamique nitor: facundia promta:
Plures ingenii nobilioris opes:

Ac confirmatis innixa ſcientia fibris,
Maturaeque tuae cognitionis honor:
Nec non inſignis meritorum copia: praeſtant,
Vt nomen volitet docta per ora tuum.
Fama tenebroſum tua non ſubitura ſepulcrum,
Semet in anguſtum non patietur agi;
Sed diuulgabit ſpatioſum lata per orbem:
Te ſolide doctum peruiguiſſe virum.

(41) *Iacobi Kockerti*, Philologi clariſſimi, qui in Lyceo noſtro permultos annos Subrectoris munus egregie ſuſtinuit, vitam dedit Seb. Meierus in Programmate Lubecae 1654. 4. pl. 2½. euulgato. Ex eo diſcimus, Natum eſſe Kockertum an. 1596, V Non. Octobr. patre Auguſtino Kockerto, matre autem Anna Peterſenia: ſcholam noſtram mature ingreſſum duce Ottone Gualtperio, in eaque tam diligenter litteris operam naváſſe, vt opinione citius a praeceptoribus dignus iudicatus ſit, qui Gymnaſtico coetui adſcriberetur, & adſcriptus etiam fuiſſet, niſi parentis voluntate, prudentiae magnae inſigni documento, in proxima a prima claſſe per integrum annum eſſet detentus: linguarum & humanitatis ſtudiis probe excultum in Academiam Roſtochienſem primum, deinceps Wittenbergenſem abiiſſe ibidemque ſanctioribus litteris adeo fuiſſe perpolitum, vt ſummi Theologi Dorſcheus, Wellerus & Hannekenius eum amarint & ſanctam inuiolatam-

latamque ad finem vitae amicitiam cum eo coluerint: poſt abſoluta ſtudia Academica in patria eruditionis haud vulgaria oſtendiſſe ſpecimina, quibus commoti ſummi rei ſcholaſticae Patroni, Subrectorem eum conſtituerint: mortuum eſſe an. 1654 d. 21. Febr. hora nona matutina, paulo poſt vſum ſanctiſſimarum epularum apoplexia correptum. Idem nos docet eius fidem, induſtriam, dexteritatem in muneris ratione religioſe habenda, patientiam quoque in perferendis iniquis cenſuris. *Habent enim*, inquit Meierus p. B. 4, *quos fati infelicitas in piſtrinum detrudit ſcholaſticum, quod agant, & quibuscum priuatim & publice conflictentur, neque cenſores ſuos effugere poſſunt. Qui enim ipſi ſibi ſuisque rebus conſulere neſciunt, cerdones & id genus alii, Praeceptoribus leges praeſcribere non verentur. Et plerumque ita fit, vt quo minus quis rem ſcholaſticam intelligit, eo magis ipſam oderit, aſperiusque de Praeceptoribus loquatur. Licet autem has & alias moleſte ferret iniurias, quantum tamen poterat, generoſo eas animo concoquere ſtudebat & Deo confiſus, ſuum docendi erudiendique amorem & ardorem ſingulis horis probabat. Non enim cum audito aere campano in ſcholam ingreſſus eſſet, paulo poſt ſe ſubducebat: aut ſua, aut aliena quomodo domi negotia expedirentur, in ſchola curabat & corpore praeſens, animo peregrinabatur: aut ſomno operam dabat, ſed ſuo, quanta vnquam poterat fide, ſatisfacere officio annitebatur.* Egregio praeterea ingenii monimento lau-

 dem

dem perennem in erudito orbe ſibi comparavit. *Indicem Terentianum* Lubec. 1651 8 in lucem emiſſum innuo, quem, ſuadente & inſtigante Kirchmanno, nitidisſime confecit, Terentium Comicum vel ex Comicis, vel ſcriptoribus, qui aequales ei, aut proximi & quorum dictioni optime cum Terentiana conuenit, interpretando & priſcos etiam ritus e verbis eius interdum eruendo. Vtilisſimum laborem auctori humanitatis peritisſimo viri praeſtantisſimi Iac. Wellerus, Io. Henr. Meibomius, Iac. Stolterſoht, Auguſt. Buchnerus, Seb. Meierus & Henr. Bangertus, comtis & honorificis Carminibus ſunt gratulati. Ex his Stolterſohtius ſuum ita finit:

Eximius labor hic tibi, mi Kockerte, fauorem
Caſtalidum & vere docti lucrabitur orbis,
Atque tuum nomen, ſolui metuentibus olis
Euehet & coelis inſcribet fama ſuperſtes.

Ceterum commemorari etiam meretur eius *Scanderbegus, id eſt, Carmen* Ἐγκωμιαςικὸν *de Georgii Caſtrioti, quondam Epirotarum Principis fortisſimi & Chriſtianorum aduerſus Turcas defenſoris acerrimi, natalibus, vita & morte.* Lubec. 1643. 4.

(42) *David van der Brügge*, Lubecenſis, Athenaei patrii primum alumnus, deinceps Subrector, an. 1664. d. XVII. Maii ab Henrico Bangerto, Rectore, inauguratus, anno autem 1688 mortuus, magnam, ob ſingularem in arte poëtica Latina exercenda felicitatem, famam, Lubecae inprimis, eſt

eſt conſecutus. Carmina enim pepigit, interdum adeo elegantia, vt in hoc litterarum genere vix quicquam poſſit eſſe elegantius, Atque hoc eo magis mirandum, quo certius, illum pleraque carmina extemporanea, vt vocant, opera effudiſſe magis, quam elaboraſſe. *Deliciae Poëtarum Lubecenſium*, quas, ſi Deus vitam & bibliopola aliquis ſumtus dederit, colligere & aliquando cum orbe erudito politiorum litterarum cupido communicare animus eſt, praeter alia, elegantiora carmina Brüggiana complectentur. *Bibliothecae* quoque noſtrae publicae fuit praefectus deque ea bene mereri ſtuduit edendo *Aeternitatis Album memoriae perennaturae eorum, qui Bibliothecam Lubecenſem vel viui, vel mortui Libris, Legatis, Ornamentis locupletarunt, illuſtrarunt, ſacrum.* Lubec. 1678. 4. Praefixit huic Albo, in quo de Bibliothecarum vtilitate & neceſſitate diſſerit, hanc Inſcriptionem:

BIBLIOTHECA
ad
HOSPITES
Intra
Siue ſis Ciuis, ſive Hoſpes
Si Ciuis; patriam orna Vrbem.
Si Peregrinus; communem patriam Orbem.
Patria communis Orbis eſt
In quo tot Ciues, quot ſunt Homines.
Ciuis a Ciuibus eſt ornandus
Ciuem Ciuis orna.

Id gratum erit Mihi,
Tibi, Poſteritati, Deo Immortali.
MIHI, quod beneficio tuo fiam auctior.
TIBI, quod tuo ipſiusm. benefic. acquiſivi-ſti Immortalitat.
POSTERITATI, quae Beneficia poſt mortem col-laudans dicet
Quam praeclare de me meruit BENE-FACTOR.
DEO IMMORTALI, cuius in Honorem Bibliotheca ſtruitur, conſervatur.
Qui ſic me luſtras
Non luſtras tantum; ſed & illuſtras
Me, Te, Poſteritatem,
Deumque & Chriſtum meum,
Agnoſcet Poſteritas grata gratum beneficium
AGNOSCET CHRISTVS MEVS
Qui & Liber vitae eſt
Et Bibliotheca Catholica
In quo viuunt mortui
Et moriuntur viui
Vitam qui in eius morte non quaerunt.

Pollicitus eſt in hoc Albo p. 8. *Lucubratiuncu-lam de Bibliotheca Lubecenſi*, quae etiam in Cata-logis Nundinalibus 1679 & 1682 promiſſa, ſed nunquam fuit luce donata. Conf. Molleri Iſagog. p. 492.

(43) Vid. B. Pfeifferi Sermones Scholaſtic., qui additi ſunt eius Memoriae, pag. H. Plura cum elogio Pfeifferiano comparanda infra occurrent.

SECTIO

SECTIO I.

EXHIBENS

CONSVLES LVBECENSES.

Immortali profecto ducitur laudi Scholae noſtrae, quod CONSVLES LVBECENSES bonis litteris inſtruxerit. Horum enim tanta eſt dignitas, vt olim ex Auguſto CAROLI IV Imperatoris ore auguſtam hanc vocem audiuerint, *Lubecam edere viros conſilio ſuo dignos*, imo *Domini* ab eo ſint appellati. Merentur hanc in rem produci hoc loco tria teſtimonia, quae prolixa quidem, egregie tamen ſplendidisſimum CAESARIS in vrbem noſtram ingreſſum & honorificentisſimam, qua eandem clementisſime ornauit, praeſentiam deſcribunt & SENATVS LVBECENSIS ſplendorem honoremque oſtendunt. Primum ſuppeditat Franc. Modius, ICtus Brugenſis, in Pandect. Triumphal. T. I. L. III. c. 3. fol. 33 his verbis: *Anno a Chriſto nato ſeptuageſimo quinto poſt mille trecentos, quum Imperator Carolus, qui omnes regni partes colluſtrabat, Wandaliam quoque ſibi viſendam putaret & inprimis Imperii urbem Lubecam inuiſere conſtituiſſet, cui tum aderat Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis, Otho Marchio Brandenburgenſis, Albertus Magnopolenſis & Albertus Luneburgenſis, Duces; item Wilhelmus Marchio Misnenſis, Iodocus Marchio Morauiae, Henricus & Nicolaus Holſati, Gunterus Rupinus, Comites, & multi praeterea Barones, Equeſtrisque ordinis; aderat item Imperatrix cum ſuo comitatu; omnis iuuentus ex vrbe Lubeca in equis obuiam eſt effuſa, vt cum debito honore dominum*

num ſuum in vrbem introduceret. Duo autem ſoli Romani Imperatores Lubecam videre: primus Fridericus, qui armatus eam obſedit & per deditionem accepit: & Carolus hic, qui pacatus eam iniit. Iamque vrbi propinquans cum Imperatrice, ſacellum diuae Gertrudis ingreditur, vbi imperialibus ornamentis decorati ſunt; indeque ſublimes conſcendunt equos. Adſunt tentoria ſerico auratisque pannis intexta baiulantes iuuenes ex robuſtisſimis quatuor, veſtibus & ornatu inſignes. Duo Proconſules frenum inperatorii equi a latere venerabundi apprehendunt. Duo inſuper conſulares ad Imperatricis frena inceſſere, quum & ibi ferrent papilionem quatuor ex fortunatioribus iuuenes. Ante omnes ibat in equo vir conſularis, portarum claues in pertica baiulans, dominii imperialis in vrbem ſignum euidentisſimum. Principes & ipſi ſuis fungentes ibant miniſteriis. Nam Marchio Brandenburgicus ſceptrum, Albertus Saxoniae Ducis filius, patris vice enſem praeferebat: proximo illi Imperatore, quem ſequebatur Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, ante Imperatricem malum ferens aureum. Illam vero ceteri Principes ſuo ſunt ordine inſecuti. Ad primum portae ingreſſum ſtabant vtrinque ciuium vxores, cultioribus ornatae indumentis, Imperatorem cum Imperatrice excipere paratae. Quos introgreſſos veneratur inde chorus pſallentium clericorum & religioſorum, qui extulerant reliquias & dominicam Crucem: quam Imperator & Imperatrix deoſculati, deducuntur ſolenni per urbem pompa ad Eccleſiam vsque maiorem: ibique concinitur: Ecce aduenit dominator Dominus, cum verſiculo, Deus iudicium tuum Regi da. Imperator interim orationi inſtitit priuatim; qua expleta, ſolenni pompa

pa redit per regiam plateam & in hoſpitium magnifice apparatum deducitur. In capite eius vici, quo deſcenditur ex transuerſo ad monaſterium ſancti Ioannis, facto tranſitu ſublimi ſupra plateam domui Imperiali oppoſitam, excepere quam potuerunt magnificentiſſime Imperatoriam maieſtatem. Stabant in conſpectu eius Burgimagiſtri cum Conſulibus: quos intuens ait, Gratias non mediocres vobis agimus Domini Lubecenſes, *qui Imperiali faſtigio debite obſequentes nos magnifice exceperitis. Venimus videre vrbem noſtram & vos, gratulantes proſperis ſucceſſibus veſtris, quibus fauere ſtudebimus, commendatiorem habituri in reliquum hanc vrbem, quod* tales edat viros noſtro dignos conſilio. *Tum ſenior Lubecenſium Burgimagiſter, Sereniſſima, inquit, maieſtas nos pro exilitate noſtra debito nos exoluere cupientes, quantum potuimus, non quantum voluimus debuimusque, oſtendimus Imperatoriae Celſitudini; cui non mediocriter nos noſtraque commendamus, immortales gratias habentes dignationi tantae, quae etiam, quod exiguum eſt, accipere dignatur pro magno. Quod ſolitae clementiae & benignitati eius (vt par eſt) imputamus, rogamusque, vt inter poſtremos nos ſuos aſſeclas numerare dignetur. Ad quae rurſus Imperator: Non in poſtremis*

vos,

Digitized by Google

vos, ſed loco veſtro dignamur, recipientes in ſacris archiuis, quae a noſtris praedeceſſoribus de hac vrbe ſunt conſtituta, quae nos non ſolum ſuſtinere, ſed etiam amplificare pollicemur. Haec Modius, cuius teſtimonium cum ſit recentius, vetuſtioribus fidem ei conciliabo. Addo igitur ſecundum teſtimonium ex Chronico MS. Lubecenſis Ditmari, qui ad an. 1375. ſcribit: In deme Jare Criſti M.CCC.LXXV. in deme negeſten Dage der eluen duſent Meghde / do quam Keiſer Karl / mit der Keiſerinnen / vnde mit deme Erſebiſſcope van Colne / mit groter Ere to Lübeke. He lach dar binnen wol X Daghe. Ok weren bi eme de Marcgreue van Mererer / Hertoghe Albert van Lüneborch / de ſin Gud van deme Keiſere vnfenk / ok quemen dar uele Heren / van Landen vnde van Steden / vnde vromedes Volkes ſünder taal. Do de Keiſer mit ſiner Vrouwen quam vor de Stad / do ghink he mit er an de Capellen S. Gertrudis / do toch he an mit er ſin Keiſerlike Wede / em quam enjegen de Proceſſio der Papen vnde geiſtliker Lüde / Vrouwen vnde Manne. Dat Hillichdom / dat men droch na der Proceſſien / dat küſte he vnde ſe / mit groter Innicheit. Darmede ſetten ſe ſik malk up en grot Ros. Sin Ros ledden twe Borgermeſtere / vnde er twe Raatlüde. Veer Juncheren drogen ſin Paulun / vnde ander vere ere Paulun / dar ſe vnder reden. Vor em ret en Raatman / vnde vurde vp eme Staken de Slotele der Stad / dar negeſt deſ Hertoge van Luneborch / mit ſineſ Tekene. Vor der Keiſerinnen ret de

Biſſcop

Biſſcop van Kolne / mit eme güldenen Appele. De Vrouwen der Stad ſtunden tuſſchen beiden Doren wolgeſiret / mit eren beſten Klederen. Aldus was de Proceſſio formeret. Se treckeden langes de Stad / bet an den Dom / dar ſank men: Ecce advenit Deus judicium tuum. Do dit geſcheen was / do treckeden ſe langes de Koninkſtraten / bouen ſunte Johanne / in ere Herberge / dar weren ze rouwich / nummer hord me Pipen edder Bunghen / mer Godesdeneſt. Des Nachtes weren de Lüchten bernde vt allen Huſen / unde was ſo licht in der Nacht / als in deme Dage. De Keiſer was do mit den Borghermeſteren in eneme Rade der Stad / dar het he ſe Heren / ſe ſpreken van Otmodichheit / ſe en weren nyne Heren / aldus hadde he ſe vakene heten / in der Stadt to Lubeke / vnd in vorjaren in der Stad to Norenberghe. Do ſprak de Keiſer / gi ſint Heren / de olden regiſtra der Keiſere wiſen dat vt / dat Lübeke is en der vif Stede / den van Keiſeren vnde ereme Rade is de Name der Herſcop ghegheuen / dat ſe mogen gan in des Keiſers Rat / wor ſe ſin / da de Keiſer is. De vif Stede ſint: Roma / Venedig / Piſa / Florenzie / vnde Lübeke. Huius Detmari fide nititur *Hermannus Kornerus*, in Chron. MS., quodammodo tamen a Detmaro diſſentiens, dum ad an. 1376 retulit, quae ille an. 1375 geſta eſſe docuit. Dabo ipſa Korneri verba, quae ad an. 1376 leguntur Tom. II. fol. 164. ſq. *Karolus imperator ſeqenti die XI virginum venit in vrbem lubicenſem cum vxore ſua & multis principibus & receptus eſt a clero & ciuibus in gloria & ſolempnitate maxima ſecundum cronicam lubicen-*

Digitized by Google

cenſem. In ipſius comitiua extiterunt hi (a) *principes. Fredericus archiepiſcopus colonienſis, Albertus dux magnopolenſis, Albertus luneburgenſis, qui tunc infeodatus* (b) *eſt ab Imperatore de ducatu luneburgenſi, Otto marchio brandenburgenſis, Wilhelmus marchio misnenſis, Iodocus, marchio morauie, Henricus & Nicolaus comites holtzatorum, Guntherus comes de rupin, & plures alii barones, milites & militares. Manſit autem dictus Imperator per X dies in lubeke in grauibus expenſis vrbis predicte. Cumque ciuitatem ingredi deberet, primo cappellam beate Gertrudis intrans, vna cum conſorte ſua, Imperatrice, ibidem ſe induerunt imperialibus ornamentis faſtu regio ſe decorantes. Quibus diſpoſitis ad ingreſſum vrbis, aſcenderunt equos magnos & fortes, & introducti ſunt in vrbem alternatim ſub papilionibus. Frenum autem caballi Imperatoris duo Burgimagiſtri manibus tenebant, ex vtroque latere equi gradientes pedeſtres. Ambulatorem vero Imperatricis freno regebant duo Conſulares. Et quatuor domicelli* (c) *ciuitatis papilio-*

(a) In MS. *hii.*

(b) *Infeodare* ſignificat *feudum conferre.* Wenceslaus. Brack in Terminis Iuriſtarum: *impheodare*, *belehnen.* Plura vid. in du Freſne Gloſſar. P. I. p. 422.

(c) *Domicelli*, qui Ioanni de Ianua etiam *Dominelli* dicuntur, ſunt Regum, Principum & Procerum quoque ac Primorum ciuitatis aut Reipublicae filii, de quibus fuſe agit idem du Freſne l. c p. 145 ſqq. qui aſſerit inter alia, *Domicellum* eſſe quaſi *Domnicellum*, diminutiuum a *Domnus.* Ad noſtrum locum Kornerianum illuſtrandum in primis faciunt, quae habet Vgutio: *Domicelli & Domicellae dicuntur, quando pulchri iuuenes magnatum ſunt ſicut ſeruientes.*

Digitized by Google

pilionem cuiuslibet deferebant. Quilibet tam de conſularibus quam de domicellis vel auro aut argento inſignitus ſecundum ſtatus & condicionis ſue exigenciam, ſub cuius vmbra incedentes vrbem ſunt ingreſſi. Porro ante Imperatorem vnus equo inſidebat Conſul ciuitatis predicte, deferens claues eiusdem ciuitatis in partica, in ſignum ſubiectionis imperialis maieſtatis. Poſt quem immediate ibat Albertus Dux Saxonie & de Luneburg, enſem imperialem deferens, & poſt illum Otto, Marchio de Brandeburg, ſceptrum regium in manibus gerens. Poſt hos Imperator immediate proceſſit. Ante Imperatricem vero Fredericus archiepiſcopus Colonienſis incedebat cum pomo aureo, quem ipſa immediate ſequebatur. Ceteri vero Principes & Nobiles Imperatricem immediate ſequebantur, quilibet ſecundum gradum & nobilitatem ſuam. Ingredientibus ergo eis primam vrbis valuam, ſtabant ex vtraque parte vie regie mulieres pociores tocius ciuitatis, & virgines ornate culcioribus indumentis, ad recipiendum Imperatorem & ſuam vxorem praeparate. Proceſſio inſuper ſolempnis tocius cleri & religioſorum cum reliquiis & cruce dominica Imperatorie obuiam venit maieſtati & iocundum eius aduentum reuerenter excepit. Qua receptione facta & cruce ab Imperatore & eius conſorte deoſculata, proceſſio cleri proceſſit, & totam vrbem pertranſiens cum ſequela Regii exercitus in maiorem eccleſiam vsque peruenit. Vbi omnes exiſtentes (d) *clerus ſolempniter cecinit: Ecce aduenit dominator dominus,*

H

(d) Pro *omnibus exiſtentibus*, quae loquendi ratio barbariſmis & ſoloeciſmis in medii aeui ſcriptoribus ſaepiſſime occurrentibus eſt addenda.

nus, & regnum in manu eius & poteſtas & imperium. Et verſum: Deus iudicium tuum Regi da &c. Quo cantico expleto, Imperator cum ſuis plateam regiam tranſiens, ad hoſpitium ſibi paratum perrexit, quod erat in cornu platee beati Johannis. Vbi poſtea morabantur domicelli Darſowen dicti. Nox autem quelibet pro tempore manſionis Imperatoris in vrbe predicta in diem clarum vertebatur per multitudinem lucernarum de qualibet domo ciuitatis dependentium. Stantibus ergo Proconſulibus & Conſularibus vrbis ſupra dicte in preſentia Imperatoris, dixit Karolus: Grates ſint vobis Dominis vrbis noſtre de ſolempni noſtri & noſtre conſortis receptione. Cui ſenior Burgimagiſter Iacobus Pleſcowe (e) *dictus humiliter reſpondit: Sereniſſime Princeps nolite nos nuncupare dominos, ſed veſtre Maieſtatis immeritos ſeruitores & famulos. Cui reſpondit Rex: Regiſtra antiqua Imperatorum continent, vrbem hanc vnam eſſe de quinque ciuitatibus principalioribus imperii, & Conſulares vrbis veſtre eſſe de iuratis & conſiliaribus Imperatoris exire & intrare valentes ipſius conſilium vbique & ſemper absque licentia petita. Prout ceteri iurati eiusdem facere cõnſueuerunt. Merito ergo Domini dicendi eſtis ex huiusmodi priuilegio de ſingulari fauore ab Imperiali maieſtate vobis in-*

(e) Conſulis huius memoriam conſeruant etiam haec verba, quae in Templo noſtro Mariano lapidi inſcripta:

Anno. Domini. M.CCC. LXXXI. in. die ad. vincula. Petri. obiit. Dominus. *Jacobus. Pleskowe.* Proconſul. Lubicenſis. Anno Domini. M.CCCC. V. in. die. Andree. Apoſtoli. obiit. Domina. *Herdeke.* uxor .ejus. orate. pro. eis.

indulto. Ciuitates autem predicte ſunt Roma, Venecia, Florencia, Pyſa, Lubica. Fuit autem in predicta ciuitate Lubicenſi pro tunc magna ſolempnitas peracta propter Principum preſenciam in exercitiis militaribus tam per nobiles & militares, quam per domicellos vrbis. Et deducti ſunt dies illi in leticia magna & iocunditate mirabili. Ex his Dominis & Viris conſilio Imperatoris dignis eos CONSVLES, inſtituti ratione habita, pro virili laudare conabor, quos certisſime cognoui, fuiſſe olim in Athenaeo noſtro liberali doctrina imbutos. Equidem ipſe plane non dubito, plures, quam a me recenſebuntur, antiquis temporibus in eo fuiſſe eruditos, ſed ob teſtimoniorum fide dignorum defectum (nam priſcis temporibus, vti notum eſt, vitae virorum optime meritorum non tam diligenter conſcribebantur & memoriae prodebantur, quam noſtra aetate, ideo ſuperiori praeferenda, fieri ſolet) veteres vix ac ne vix quidem audeo hic adducere. Dabo tamen ſerie alphabetica quosdam Lubecae natos, atque ideo etiam alumnis ſcholae noſtrae (rudis quidem & ineptae plebis contemtum nullo non tempore expertae (f), a viris tamen ſum-

(f) Hoc ſcholae noſtrae fatum, quod ei cum aliis eſt commune, B. Kirchmanno in comta Orat. de Georg. Stampelii, Superintendentis Lubecenſis, Vita & Obitu p. 14 haec verba extorſit: *Nouerat, nullum eſſe vitae genus, quod plurium iudiciis expoſitum ſit, quam ſcholaſticum. De Veſtibus quidem ſartorem, de cibis coquum, de calceo ſutorem, de reliquis artibus non*

mis & prudentisſimis magni ſemper aeſtimatae) forſan non praeter omnem veritatem adſcribendos, additis, quas epitaphia ipſorum habent, inſcriptionibus.

ARNOLDVS BONNVS.

Hunc parum abeſt, quin iis accenſeam Conſulibus, de quibus certo dici poteſt, quod in noſtro Athenaeo ſint inſtituti. Etenim quia pater eius *Hermannus Bonnus*, Praeſul, illi fuit principe loco praefectus, non eſt fere dubium, quin filium ſuum eidem ſcholae commiſerit, quam ipſe rexerat & illuſtrarat. Deſunt tamen teſtimonia hoc affirmantia. Quare coniectura, ſed ſatis certa & vix fallaci, ſimus contenti. Natus autem Lubecae an. 1542, Senator an. 1578 d. 6 Mai & Conſul an. 1594 d. 19 Dec. electus. Splendido Legati munere functus eſt an. 1579 in Sueciam ad IOANNEM Regem, & an. 1596 m. Aug. in Daniam miſſus, vt intereſſet ſolemni-

niſi artifices ſolere iudicare; ſed de iuuentutis inſtitutione, re omnium maxima & quam milleſimus quisque non intelligit, ſutores, coquos, ſartores, & quos non? audere iudicium ſibi ſumere, & ſcholarum moderatoribus ſapientiae praecepta, ſi DIs placet, dictare. Veniebat ipſi in mentem, quicquid vitiorum pueri vel a garrula nutrice, vel ebrioſo famulo domi imbiberunt, id non ipſorum culpae, ſed praeceptorum negligentiae adſcribi. Audiebat, leniſſimos magiſtrorum lapſus tanquam enormia crimina accuſari, imo ſaepe optime dicta factaque detorqueri in calumniam & ſiniſtris interpretationibus aliorſum trahi, quam ab auctore proferantur.

nibus in honorem CHRISTIANI IV Regis coronati & vncti celebratis. Vid. Chronic. Lubec. Kirchringio-Müllerian. p. 242. 255. Peritiam eius litterarum & amorem easdem promouendi declarant ſcripta Patris, nimirum *Farrago praecipuorum exemplorum de Apoſtolis Martyribus, Epiſcopis & ſanctis Patribus veteris Eccleſiae: Enarrationes ſuccinctae & eruditae locorum inſignium, praeſertim e Paullinis & aliorum Apoſtolorum Epiſtolis*, vt & *Inſtitutiones de modo & ratione orandi*, quibus in ordinem redigendis atque euulgandis operam valde laudandam nauauit. Edere etiam in animo habuit Patris ſui *Commentarium in omnes libros Veteris Teſtamenti*: Leg. omnino Celeb. Starckii Vita Herman. Bonni p. 76 ſq. 109. 126 ſq. 131. Obiit vir de ſacra, ciuili & litteraria republica optime meritus an. 1599. d. 16. Iun., vti ex epitaphio, quod Templum Petrinum habet, apparet:

Ampliſſimus & prudentiſſimus vir Dn. ARNOLDUS BONNUS, *Reipub. Lubecenſis Conſul, placide in Chriſto obdormiuit An. Salutis* 1599. *XVI Iun. Aetatis LVII.*

THEODORICUS BRÖMSE.

Generoſae Brömſianae familiae, quae diu Lubecae floruit (faxit Deus, vt diutisſime floreat, videatque ſera poſteritas florentes poſteros HENRICI a BRÖMSE, Senatoris hodie de noſtra Republica meritisſimi!) inſigne decus fuit hic Conſul, de quo in Templo Aegidiano ſequentia annotata: *Magnificus & Ampliſſimus Vir, Dn.*

THEODORICVS BRÖMSE, Liberae & Imperialis huius ciuitatis COS. primarius, diem ſupremum pie in Domino obiit anno MDC. Aug. XVIII. Templo Iacobaeo NICOLAVS BRÖMSE, itidem Conſul, ornamentum honorifica hac inſcriptione (quam addere licebit, etſi certum ſit, hunc, qui ipſo Reformationis Lubecenſis tempore fuit Conſul, in Schola noſtra non didiciſſe) conciliat. *Im Iahr 1543. den 1 Novemb. iſt der Woledler, Geſtrenger und Veſter, H. Niclawes Brömſe, Ritter und Kayſer Caroli V. Geheimer Rath, und Bürgermeiſter der Stadt Lübeck, in GOtt dem HErrn verſtorben.* Aeterna memoria dignum eſt factum, quod hac occaſione non poſſum ſilentio inuoluere, huius Conſulis, quo GVSTAVVM, Sueciae Regem, a Chriſtierno II. Daniae Rege captum regno ſuo reſtituit. Rem enarrat Dauid Chytraeus Chronic. L. VI. ad an. MDXX. p. 652. „his verbis: Poſtea (1518) Chriſtierno II. Da„niae Regi, nominatim ipſum & Collegas obſi„des petenti, in Daniam pro captiuo abductus, „ac in cuſtodia artis Iuticae Kalö retentus eſt. „Ex qua paulo poſt mutato habitu elapſus, cum „magnis itineribus Lubecam perueniſſet (1519), „ſtatim eum praefectus arcis Kaloenſis Ericus „Banner, cuius cuſtodiae a Rege Chriſtierno „commiſſus fuerat, ſecutus eſt, eum Regi Da„niae reſtitui popoſcit. Sed cum ſe hoſpitem, „iuri Lubecae coram Senatu ſiſtendi ſaluum „conductum Goſtauus peteret, nec ſe captiuum „vnquam fuiſſe, ſed pro ipſo Rege datum ob„ſidem, iniuſte ex regno Sueciae fuiſſe auectum

testa-

„teſtaretur, aequitate & patrocinio *Nicolai*
„*Brömſii*, Conſulis, cuius praecipua tum in
„vrbe auctoritas erat, cum plerique in Senatu
„Daniae Regi reſtituendum ſuaderent, Goſtauus
„tum defenſus, atque ita ex carcere Danico ad
„regnum Sueciae potentisſimum, non ſecus ac
„veteres illi amplisſimorum Imperiorum con-
„ditores, Cyrus, Romulus, Deioces & patrum
„memoria Matthias Huniades, ex adflictisſi-
„mis initiis & deſperata pene fortuna, diuini-
„tus euectus eſt. Nam poſt aliquot menſes,
„de conſilio Nicolai Brömſii, clam ceteris ciui-
„bus Lubecae conſcenſa naui oneraria, cum
„mercatoribus in ſinum Calmarnienſem vectus,
„& cimba in littus ad Stenzô expoſitus, pedes
„Calmarniam occulte (18 Mai.) ingreſſus, beni-
„gne a Ioannis Magni vidua, arcem feudi loco
„tenente, exceptus, cum indignam captiuita-
„tem & mirandam liberationem ſuam ipſi & a-
„liis expoſuiſſet, & vicisſim eorum querelas
„de miſerabili ſeruitute, qua patria opprimeba-
„tur, audiuiſſet, ciues Suecosque milites adhor-
„tatur, ne vllo pacto vrbem vel arcem Chri-
„ſtierno dedant. & reliqua.

HERMANNVS a DORNE.

Praeſtantisſimis meritis Dornianis diu non ſine inſigni vtilitate fruita eſt Lubeca, quae huius Conſulis Epitaphium in Templo Mariano praebet conſpiciendum, cui ſequentia ſubſcripta:

D. O M. & memoriae Magnifici, praenobilis & ſtrenui Dn. HERMANNI a DORNE, *Conſulis Lub. primarii, qui anno* 1633 *Senator,* 1651 *Conſul electus eſt, anno* 1665 *diem obiit, LXX annorum ſenex. Relicta vidua Dn. Margareta Wetken, & liberi moeſtiſſimi, hoc monumentum in amoris & pietatis ſignum fieri curarunt anno MDCLXVII.*

GODHARDVS ab HÖVELEN

Praedicantur eius virtutes in Templo Mariano his verbis:

In memoriam magnifici clariſſimique viri, Dn. GODHARDI ab HÖVELEN, Conſulis primarii, Conſulis GODHARDI N. Senatoriſque GODHARDI F. qui poſtquam Senatum per decennium illuſtraſſet, ad Conſulatum, quem annos viginti non ſine maxima geſſit laude, divinitus euectus, patriaeque inſerviendo conſumtus, tandem ex hac vita placide emigrauit anno Chriſti MDCIX. 16. Martii, aetatis ſuae LXIV, cuius oſſa hic tumulata vocem tubae nouiſſimam exſpectant. Cum hoc non eſt confundendus recentior Conſul eodem nomine inſignitus, de quo in eodem templo haec leguntur: *Memoriae illuſtris ac generoſi Domini, GOTHARDI ab HÖVELEN, Domini in Meusling, qui Senator primum, dein Conſul, patriae integerrime profuit, Curiae prudenter praefuit, inter perplexa temporum virtutem non abſcondit, ſed acuit, & ſeculi procellis pectus oppoſuit recti conſcium, quod feriri, non laedi, quod laceſſiri, ſed vinci non poterat. Tandem Conſulatum eadem, qua geſſerat, fortitudine vltro reliquit, Conſularis animi retinens, & ſpendidum Regii per Holſat. Conſi-*

Conſiliarii ac Vice-Cancellarii munus feliciter ſuſcepit, felicius adminiſtrauit, ac demum terrenae gloriae ſatur, coeleſtis vero anhelabundus, an. MDCLXXI. aet. LXVIII. d. XIV Febr. mortalitatem, non vitam, feliciſſime exuit.

HIERONYMVS LVNEBVRG.

Conſulem hunc amiſſum an. 1580 doluit Lubeca, meritorum praeclariſſimorum teſtem nacta hanc in templo Iacobaeo inſcriptionem:

Splendore generis animique dotibus in primis clarus Dominus HIERONYMVS LVNEBVRG, cum annos circiter tres Senatoria, ac ſequentes poſt nouendecim Conſulari dignitate functus, indefeſſo ſtudio ac cura patriae praefuiſſet, vitae pertaeſus mortalia cum immortalibus commutauit, fide in Chriſtum firma, & ſpe glorioſae reſurrectionis auida . . . .

ALEXANDER LVNEBVRG.

HIERONYMI gloria per hunc inſtaurata eſt, quem etiam ad ſummum in noſtra Republica faſtigium Conſulare aſcendiſſe, demonſtrat eius, quod in noſtro templo Mariano eſt, epitaphium, in quo licet haec legere:

Dominus ALEXANDER LVNEBORCH, Lubecenſis, Conſul huius Reipublicae primarius, obiit anno Domini 1627. d. 15 Aprilis. anno aetatis 67.

Supereſt hodie ex generoſa Luneburgorum familia ANTONIVS a LVNEBVRG, qui ſplendido Senatoris munere in noſtra Republica pereximia cum laude fungitur.

LAVRENTIVS MOLLERVS.

Illuſtria, quae geſſit, munera, ex Epitaphio, templum Marianum condecorante, cognoſcuntur:

Magnifico & Ampliſſimo Viro, Dn. LAVRENTIO MOLLERO, I. V. Doctori, quondam Regis Daniae, Ducis Megapolitani, & Epiſcopatus Raceburgenſis Conſiliario, patriae Conſuli primario, qui Lubecae A. Chriſti MDLX. die XXIV Martii natus, ibidem A. MDCXXXIV. die VIII Martii placide in Chriſto obdormiuit, moeſta vidua MAGDALENA BONNIA & filia ANNA hoc monumentum poſuerunt.

HERMANNVS WARMBÖKIVS

Monumentum huius Conſulis in aede Mariana reperitur, his verbis conſpicuum:

Ampliſſ. Clariſſ. & Conſultiſſ. Vir, Dn. HERMANNVS WARMBÖKE, HIERONYMI Senatoris filius, I. V. D. ex aula illuſtriſſ. Principis ERICI Brunſuicenſis, cuius Conſiliarius ac Dicaſterii Praeſes erat, in patriam ad Syndicatum vocatus, & Conſul cooptatus, pie in Chriſto obdormiuit anno aetatis LXII. ſalutis vero humanae MDC. XIV. Kal. ſept. In eius ſepulchro lecti ſunt hi verſus, quos debeo humanitati ſaepius laudati Mellii noſtri:

Hic iacet HERMANNVS clauſa WARMBÖKIVS vrna,
Syndicus ac Doctor clara Lubeca tuus.
Qui pietatis amans iuriſque peritus abunde
In patriae ſtudium contulit omne decus.

Tandem

Tandem pertaeſus terraque marique laborum,
Conſpectu gaudet notitiaque Dei.

HENRICVS WEDEMHOFIVS.

Multum laudis ac gloriae continet Inſcriptio, qua epitaphium eius in templo Mariano exornatum:

Memoriae Nobiliſſ. & Magnifici Viri, Dn. HENRICI WEDEMHOFII (g) *ICti, Imperialis Lubecae Conſulis optime meriti, qui A. MDLXXXIV. XI. Septemb. natus, A. MDCLI. IX Ian. mortalitatem expleuit:*

Non Pylos aut Ithace tantum genuiſſe videtur,
Hunc quantum genuit magna Lubeca virum.
Dextra quidem artificis faciem WEDENHOFII adumbrat;
Ingenii dotes pingere nulla valet.

PAV-

(g) Differt ab illo HENRICVS WEDEMHOFIVS, Senator Lubecenſis, cuius epitaphium in templo Mariano hac elegantisſima ſe commendat inſcriptione:

Quid hanc procul tabulam viator aſpicis?
Quaeriſne galeam & clypeum, noſtra inſignia?
Aut geſta geſtis ſcire? en cranium hoc oſſaque!
Haec galea & hic clypeus, notant inſignia haec,
Nos vniuerſos vnius eſſe ſtemmatis.
Vis geſta? peccaui ego, peccarunt coeteri?
Hinc par ad vnum omnes tulimus ſtipendium.
Sed heus quieſcenti caue moleſtias
Crees. Breui reſurgendum mihi. Vale.

Anno 1589. Saturni 22. Februarii obiit
Dn. HEINRICVS WEDEMHOF, quondam
Senator Lubecenſis.

Digitized by Google

PAVLVS WIBKING.

In templo Mariano conſpicitur

Epitaphium Ampliſſimi D. PAVLI WIBKINGI, Conſulis Lubecenſis, pie mortui XI die Sept. anno MDLXVIII.

Balthica cum rabidis flagrarent littora bellis,
Obſtreperetque vagus qui vocat arma furor;
Conditus heu tenui praeſtans eſt Conſul arena,
PAVLVS WIBKINGVS, maximus vrbis honos.
Quem genus a priſcis Wibkingis ducere conſtat,
Notum Saxonicis vrbibus atque locis.
Clarus in hac pater vrbe fuit, ſummusque Senator,
CONRADVS WIBKING, marte togaque pius.
Ciuibus ergo ſuis carum te, PAVLE, reliquit,
Ingenio natum conſiliisque parem.
Iura dabas Conſul magna grauitate fideque,
Nec pietatis erat cura probata minor.
Hinc tua fama bonis paſſim notiſſima viuit,
Viuit, & eximia laude perennis erit.
Saepe foris Conſul Legati munere functus
Regibus es carus Principibusque viris
Luſtra tuae fragilis vitae duodena peracta
Florida foecundi luſtra parentis erant.
Mente mares praeſtante nouem, totidemque puellas,
Quattuor ex thalamis pignora dinumeras.
Confectus patriae curis, morboque peremtus,
Viuis in aeterna pars quotacunque Schola.

Eſſe

Eſſe tuo vultu ſentimus triſte carere,
Sed iunges iterum corda beata Deus.

GOTSCALCUS a WICKEDEN.

Iam an. 1501 fuit Conſul Lubecenſis HERMANNUS a WICKEDE, ex cuius generoſis poſteris, meritis in Remp. noſtram illuſtribus, eſt hic Conſul, cuius effigies in templo Mariano hanc ſub ſe habet inſcriptionem:

D. O. M. S. & memoriae Dn. GOTSCALCI a WICKEDEN, in Casdorf & Wiſſeloë Haereditarii, Reipublicae Lubecenſis Proconſulis XXIII annorum, patri patriae bene merito, LXX annorum ſeni, quinque coniugum coniugiis feliciſſimo, IX liberorum parenti optimo, quorum III praemiſit ad coeleſtia gaudia, VI adhuc reliqui in hac vitali miſeria, cum relicta vidua, Dn. MARGARETA SOPHIA ELVERS, anno MDCLXXIII pietatis & venerationis memores h. p. c.

Hos Conſules, qui (una cum pluribus aliis) forſan omnes in Schola patria ſunt eruditi, quamuis certi quid hic definire non audeam, excipient nunc alphabetico itidem ordine ii, quos in noſtra piae eruditionis & eruditae pietatis officina fuiſſe formatos, certum eſt. Et primo quidem loco celebrandus venit

HENRICUS BROKES.

Viri huius mea laude maioris ortum Lubeca noſtra gloriae ſuae haud exiguam partem exiſtimat. Natus autem an. 1567. d. 3 Octob. patre IOANNE BROKES, Senatore 1564. d. 7 April:

April: claſſis Praefecto an. 1567 ac demum Conſule an. 1573 electo, annoque 1585. d. 29 Mart. defuncto; matre CATHARINA KöHNEN. Pater probe gnarus, inſtitutionem publicam priuatae omnino eſſe praeferendam, filium publicis doctoribus erudiendum tradidit. Dabo ſtudiorum rationes ipſis Brokeſii verbis, deſumtis ex magno Diario (quod κειμήλιον nobiliſſ. noſter Brokeſius, V. I. D. celeberrimus, poſſidet), in quo res a ſe geſtas diligentiſſime manu ſua deſcripſit. *Ich bin*, inquit, *erſtlich in die teutſche Schule gegangen auf dem Kirchhoff oben der Fiſch-Straſſen zu einem Meiſter, der war lahm, mit Nahmen* Hinrich von Lampen. *Sobald ich ins achte Jahr kam, hielt mir mein Vater einen Paedagogum, und ſchickte mich nebſt meinem Bruder Cord in die lateiniſche Schule, allda ich alſobald ad quintam claſſem kam, unter* Joachimo Paſchen, *ſo itzunder Paſtor zu Travemünde. Ex quinta claſſe kam ich in quartam, unter* Nicolao Stint, *itzo Prediger zu St. Jacob; darnach in tertiam unter* Jacobum von der Höge, *der Cantor. In ſecunda hatte ich nachmahls zu Praeceptoren* Johannem Meineke, *der erſtlich Subrector, hernach Cantor ward:* Andream Pouchenium, *des Superintendenten Sohn, ſo itzund D. Theologiae und Superintendens, auch Profeſſor zu Königsberg iſt. Nachfolgends kam an ſeine Stat der Subconrector* M. Georgius Henninges, *ietziger Zeit Prediger am Dom, und* Nicolaus Vorſtius, *Conrector. Rectores waren, wie ich in die Schuleging,* Ioachimus Hanſius, *der da ſtarb. An ſeiner Stat kam ein Profeſſor von Helmſtädt, mit*

mit Nahmen Pancratius Krüger, *war ein gelehrter und beredter Mann, ſowol in Lateiniſcher als Teutſcher Sprache, aber konnte ſich übel mit dem Miniſterio ſtellen, darum er auch von hinnen Uhrlaub nahm und wegzog. An. 83 kam ich in primam claſſem, alda wir gute exercitia hatten, und ward ich ſtarck von Pancratio Rectore angehalten* &c. - - *An. 86 gegen Oſtern, da eben zu der Zeit* M. Joachimus Dreyer, *ſo itzund Conrector alhie iſt, von Roſtock gen Tübingen wolte verreiſen, begehrte ich von meinen Vormündern, Sie ſolten mich zu ihm, als privato praeceptore, beſtellen, und mit ihm gen Tübingen ſchicken, welches auch geſchahe.* Finitis quinque annis Academicis, totidem itineribus in Italiam, Galliam, Hiſpaniam, Angliam & Belgium ſuſceptis conſumſit, & deinde Spiram, vt intereſſet iudiciis Camerae Imperialis, acceſſit. An. 1601 d. 21 Iun. Senatoribus ciuitatis noſtrae, an. autem 1609. d. 21. Iul. Conſulibus fuit ſolemni ritu adſcriptus. Vtrumque munus grauiſſimum fide, labore, prudentia, eruditione feliciſſime ſuſtinuit, ſaepe miſſus Legatus in Belgium, Angliam, Galliam, Haſſiam, Hiſpaniam (de qua ſplendida legatione, qua Noſter a Lubecenſibus, Hieronymus Vogler ab Hamburgenſibus & Arnold von Holten a Gedanenſibus ad Regem Hiſpaniae PHILIPPVM III an. 1607 ablegati, legi etiam meretur L. B. F. H. Vita Hier. Vogleri ap. Celeberr. Fabricium T. I. Memor. Hamburg. p. 181 ſqq) & alias regiones, rebusque feliciter expeditis Lubecam reuerſus. Annales eſſent conficiendi, ſi omnes iſtas legationes prolixe ex laudato Diario, magnae molis libro, vellemus

lemus deſcribere. Solum compendium, quod ipſe Brokeſius etiam adornauit, haud exiguum ſcriptum eſt. Ex eo bona fide dabo nonnulla, e quibus Noſtri integritas & ardor promouendi res ciuiles pariter ac ſacras eluceſcet. Animum ingenuum ac modeſtum produnt ſtatim verba, quibus dicendi facit initium: *Damit ſo wol meine Erben und Nachkommen, als auch andere wiſſen mögen, daß, nachdem GOTT der HERR mich zum Stande der Obrigkeit unwürdig beruffen, ich nicht allewege in Herrlichkeit, Freude, gutem ruhſamen Leben und Wolluſt meine Tage zugebracht, ſondern in die Zeiten leider! gerahten bin, da dieſe gute Stadt in groſſer innerlicher und äuſſerlicher Weitläufftigkeit, Verfolgung, Bedruck und Beſchwer ſteckete, dabey ich meine Arbeit nebſt andern genugſahm gefunden; So habe ich guter Wolmeinung, und nicht ohne Urſach, zur Nachrichtung alhie, kürtzlich und mehrentheils remisſiue, aufzeichnen wollen, was meine ordinarie und extraordinarie Arbeit und Verrichtung, ſonderlich von Anno* 1601, *da ich zu Rathe erwehlet, bis daher geweſen, und was nöthige und nützliche Dienſte ich (ohne üppigen Rhum zu melden) zu unterſchiedenen Zeiten dieſer guten Stadt geleiſtet, und mich ihrentwegen, wie billig, und einem getreuen Patrioten gebühret, gebrauchen laſſen. Daraus nun kan erkant und geſehen werden, ob ich dasjenige, was ich von dieſer guten Stadt genoſſen, auch wol verdienet und verſchuldet habe.* Quanto rerum ſacrarum Lubecenſium recte peragendarum amore flagrauerit, inde patet, quod ipſius cura ac ſtudio duobus Praeſulibus meritisſimis, *Georgio Stampelio*

pelio & *Nicolao Hunnio* Lubeca fuerit ornata. *Anno* 1611, inquit, *um Pfingſten habe ich mit groſſer Bemühung befördert, daß ein fürnehmer Theologus und Profeſſor von Franckfurt an der Oder, nemlich M. Georgius Stampelius, albie zum Paſtorn an S. Peters Kirchen vociret ward, ſo hernach Superintendens geworden.* De Hunnio ad an. 1623 ita ſcribit: *Wie auch in dieſem Jahr ein neuer Paſtor zu St. Marien ſolte erwählet werden, und das gemeine Gebet bereits* 14 *Tage ergangen, habe ich betrachtet, daß höchſt von nöthen, daß ein erfahrner und gelahrter Theologus wiederum in das Miniſterium und zum Paſtorat der fürnehmſten Pfarr-Kirchen möchte beſtellet werden: Ich habe darauf mit H. Alexandro Lüneborg und H. Jürgen Pauls wenig Tage vor der Wahl ihnen einen berühmten Theologum, nemlich Nicolaum Hunnium, Doctorem und Profeſſorem in der Univerſität zu Wittenberg fürgeſchlagen, weil mir derſelbe von H. Johann Zeidler war commendiret, mit Anwarung, daß derſelbe ſich dazu wol würde bequemen. Worauf auch durch Gottes Schickung die Wahl wieder Vermuthen einhellig ergangen, ſeine Vocation geſchehen, auch die Dimiſſion auf des Rades Schreiben an den Herrn Chur-Fürſten zu Sachſen erfolget, und iſt der Doctor Hunnius folgend gen Lübeck gekommen, den* 25. *Maii die erſte Predigt gethan, und in ſein Ampt getreten. Menſchlicher Weiſe iſt dieſe Vocation, wie vorgedacht, durch mich befördert worden. GOtt gebe, daß es wohl gerathe, und er in ſeinem Ampte viel Frucht ſchaffen möge!* Sane qui diuinas Hunnii dotes rite nouit aeſtimare, ob has cineres quoque Brokeſianos venerabitur & Conſuli noſtro operam

Hunnio Lubecam vocando nauatam ad laudem ſufficere poſſe exiſtimabit, ſi nulla alia eius merita extarent. Deprehendimus autem magnam meritorum in res ciuiles copiam, quando legimus, quae de tabulario publico, quod archiuum vocant, diplomatibus, mandatis, decretis & huius generis litteris ac ſcriptis aliis in ordinem, ipſo dirigente, redactis memoriae prodidit. *Den vorigen Sommer*, ſcribit ad an. 1610, *und dis folgende Jahr war ich noch bey der Treſe, und nachdem ich bey den Priuilegiis und verſiegelten Briefen groſſe Unordnung und Confuſion befand, daß man ſchwerlich etwas finden konnte, wann man es nöthig hatte: ſo habe ich mich unternommen, etliche Laden durchzuſehen, und in gute Richtigkeit zu bringen. Habe einen Anfang gemacht von den Kaiſerlichen Privilegien und Briefen, und davon eine Deſignation gemacht, nach Ordnung der Kaiſer und der Jahre, anfangende vom Kaiſer FRIDERICO I Barbaroſſa, biß auf den ietzigen RVDOLFVM. Imgleichen habe ich in gute Richtigkeit gebracht die Mechelburgiſche, Holſteiniſche, Sächſiſche, Mölniſche, Ritzerauiſche, Bargetorfiſche und Hamburgiſche Briefe in unterſchiedlichen Laden, und habe bey ieder Lade eine Deſignation verfertiget.* Huc pertinent, quae ad an. 1622 commemorat: *Den 24 Octob. nachdem die Regiſtratur in groſſer Confuſion und Unordnung, auch übel verſehen, habe ich mit ſonderbahrem Fleis befordert, daß Doctor Winckeler zur Reviſion und Anſtellung beſſer Richtigkeit und Ordnung der gantzen Regiſtratur Friderico Pöpping zugeordnet worden, dem auch eine Anweiſung von mir geſchehen, wie damit*

zu

Digitized by Google

zu verfahren, welches eins von den nothwendigſten Stücken dieſer Regierung geweſen. Haec pauca ex plurimis vtiliſſimis negotiis ſelegi. Praemia laborum Noſter retulit Principum beneuolentiam, cuius documenta ſunt catenae & imagines aureae, quas PHILIPPVS III Hiſpanus, IOANNES CASIMIRVS Saxo & MAVRITIVS Haſſus ei donarunt: amorem ciuium, qui non potuere non tantum Conſulem venerari, & gloriae amplitudinem, quae perpetuo durabit. Confirmantur a me dicta diſticho, quod Conſulis noſtri epitaphio in Mariano templo inſcriptum:

Conſulis HINRICI ſunt haec inſignia BROKI,
Cui vix priſca parem ſecla tulere virum.
Natus A. C. cIↄ Iↄ LXVII. III Octob.
Mortuus A. cIↄ Iↄ CXXIII. XIX Decemb.

Fratrem habuit OTTONEM BROKES, natum an. 1574. d. 13 April. electum Senatorem illuſtris huius Reipublicae an. 1628 d. 20 Dec. & tandem etiam an. 1640 ad Conſulare faſtigium promotum. Memoria optimi viri in eodem templo ſequenti inſcriptione conſeruatur:

D. O. M. S. & memoriae Magnif. & Ampl. Dn. OTTONIS BROKES, Conſulis Reip. Lubec. poſt patrem IOAN. & HENRICVM fratrem Coſſ. Poſtquam is per XXIV ann. Republ. ſumma integritate adminiſtrata, ad meliores euocatus, priſcae fidei, me-

Digitized by Google

ritorumque in ciues optimam reliquiſſet memoriam, filii nepotesque h. m. p. Nat. A. cIↄIↄLXXIV. mor. cIↄIↄCLII. aetat. LXXIIX.

HENRICVS COLERVS.

Virum diuinarum humanarumque rerum ſtupenda cognitione praeditum & multis magniſque meritis ac virtutibus illuſtrem ſummis iure annumeramus viris, quos Lubeca noſtra produxit. Annus autem agebatur milleſimus quingenteſimus ſeptuageſimus & ſextus, cum Noſter VIII Id. April. lucem aſpiceret. Patrem accepit ANTONIVM COLERVM, Lubecenſem, virum excellentisſimum, quem illuſtrisſimus Boruſſorum Dux ALBERTVS I conſiliorum ſuorum arbitris adſcripſit, ipſe vero munere egregio per aliquot annos felicisſime functus, ſponte ob certamen, quod in Borusſia ortum erat, Oſiandriſticum in patriam reuerſus eſt, & reliquum vitae tempus excolendae ſincerae pietati ac liberali honeſtarum litterarum otio conſecrauit. Matrem oſculatus eſt AGNETAM, CHRISTOPHORI TODENI, Conſulis Lubecenſis optimi, filiam, vera, quam virtutes dant, pulchritudine conſpicuam. Auum ſibi gratulatus eſt HENRICVM COLERVM, Senatorem Lubecenſem, qui, teſte Bangerto in Orat. de noſtro Colero p. C 2 ſq, *primus & praecipuus fuit, qui monachorum turba dimiſſa Confeſſionis Auguſtanae inuariatae introductionem, eiuſdem*

dem conſtantem conſeruationem, veri & puri cultus diuini atque Chriſtianarum ceremoniarum in vrbe & extra eam in Lubecenſium dioeceſi inſtitutionem magno pietatis feruore promouit; qui iis, quibus parentum egeſtas ſumtus ad litterarum ſtudia neceſſarios ſuppeditare nequit, quatuor ſtipendia legauit, ex quibus duo quidem hic Lubecae, tertium Luneburgi, quartum vero Stadhagae exhibetur: Roſtochii autem peculiare collegium fundauit, quod Colerianum vocitatum. Ex horum praeclariſſimorum virorum indole hauſit noſter, qui ab ineunte aetate virtutis & optimarum artium fuit ſtudioſus. *In patrio ludo,* inquit Bangertus p. D, *HENRICVS ſtudiorum ſuorum eiusmodi dedit ſpecimina, vt quid ſibi de eo polliceri patria deberet, haud obſcure coniicere liceret. Tanta erat eius in tractandis bonis litteris ſolertia, tanta in moribus modeſtia, vt vtraque & Praeceptoribus ipſum vehementer ſe commendaſſe, & commilitonibus facem alluxiſſe vno ore teſtentur nunc grandaeui ſenes, qui tunc pueri cum puero eadem ſcholae triuere limina: aequalium illo tempore nullo inferior, plerisque autem ſuperior fuiſſe ab ipſis dicitur, & id quidem, quod raro videas, cum omnium beneuolentia: vt enim iudicio aetatem, ſic ingenio antecurrebat doctrinam. In Latina lingua puritatem magno ſtudio ſectabatur: in Graeca vero ita profecerat, vt in extrema pueritia, cum nondum ſeptendecim compleuiſſet annos, conciones ſacras a myſtis ad populum in templis dictas ex eodem ore Graece calamo exciperet: poëtam vero Aeſchylum, qui vel exercitatum in Graecanica literatura fatiget, proprio ſtudio, absque interprete,*

cum fructu legeret (h)*: anno autem aetatis octauo & decimo ad Academiam commigraturus, Lyceum hoc, cuius tam diligens auditor hactenus fuerat, oratione ita ornata atque rerum grauitate instructa publice habita valere iuberet, vt omnes docti eum mirarentur, Gualtperius autem, tum Scholae Rector, & ingeniorum accuratus cenſor, multis praeſentibus diceret, magnam ſpem patriae in iſto iuuene eſſe repoſitam.* Praeclariſſime igitur res ſuas in ſchola noſtra egit vna cum paedagogo ſuo, *Ioanne Mollero,* cuius laudes cum Colerianis Bangertus coniunxit. *Vellem*, ait pag. D 2, *nunc meros Coleros & Molleros haberemus, id eſt, diſcipulos & paedagogos, qui frequenter vna ad ſcholam commearent, & nec diſciplinae fuga, nec praematurae ſapientiae opinione decepti domi deliteſcerent: Sic enim & ſchola floreret, & ſtudiis ipſorum magis conſuleretur, & tales viri exſpectandi nobis eſſent, qualem in Colero amiſimus.* Similis gloria ex eius vita in Academiis Roſtochienſi (vbi in primis adhaeſit Chriſtophoro Sturcio, ICto), Colonienſi & Argentoratenſi acta, velut ex optimo fonte emanauit. Non enim,

(h) Imo vero Martinus Maſius, priuatus olim Antonii Coleri praeceptor, deinceps Slagesdorpii in agro Raceburgenſi Paſtor, in Vitae ſuae Enarratione annotatum reliquit, Henricum noſtrum praeter Homerum ac Heſiodum, quos in ſchola publica audiuerit, Pindarum etiam, Sophoclem, Theocritum, Lucianum, Tryphiodorum Aegyptium, Lycophronis Caſſandram alioſque auctores Graecos abſque interprete legiſſe & intellexiſſe. Vid. Bangert. in Commentat. de Antonio Colero pag. F.

enim, cum ad iurisprudentiam vellet animum adiicere, reliquas ſcientias negligebat, ſed humaniores quoque ac philoſophicas ſibi valde habebat commendatas, probe gnarus, ſolidam iuris cognitionem ſibi acquiſiturum iſtis poſſe neutiquam carere. Quo autem exercitatus euaderet ICtus, theoriae, vt vocamus, praxin mature adiungebat. Nam *quod autumaret*, reddo Bangerti verba p. E. 2, *non ſufficere praeclaram in iure cognitionem, niſi & uſum eius accurate perdidiciſſet, Spiram Nemetum ſe deportabat, vt diſceptandis quotidie arduis maxime negotiis ſolidiora iuris fundamenta iaceret, & omnem iuris proceſſum, quem ita vocant, non de naeuo aliquo aut crepundiis, ſed toto corpore cognoſceret.* Quo facto, Italiam, Galliam, Angliam ita luſtrabat, vt maximus inde ad ipſum fructus redundaret. Ex memorabilibus huius itineris prudentisſime inſtituti iſtud obſeruo, quod, eodem Bangerto teſte, *narrauerit ſaepe, quomodo viderit Clementem, hoc nomine octauum, aureo ſuo malleo portam diui Petri percutientem atque aperientem, quem alii ſecuti, lapides comminuerint; multos autem ad verbera vsque de fruſtulis contendiſſe, tanquam certisſimis indulgentiarum pro peccatis pignoribus: Papae etiam effigiem, variis metallorum generibus impreſſam, in turbam proiectam eſſe, & alias ceremonias vſurpatas, quae iubilaei illius centenarii ſolennia ad plenam peccatorum omnium remisſionem viderentur requirere.* Domum reuerſi fama mox perlata eſt ad HENRICVM IVLIVM, Brunſuicenſem, in cuius Conſiliariorum numerum parum aberat, quin fuiſſet cooptatus.

Vix redierat, ſcribit Bangertus p. F, *cum eruditio eius inſignis, illuſtrisſimo Brunouicenſium Duci Henrico Iulio innoteſceret, a quo in controuerſia illa grauisſima, quae inter ipſum & ciuitatem diſceptabatur, conſultus, cum conſilium erudito ſcripto comprehenſum dediſſet, & quod tam ipſius Principis, quam ciuitatis officium eſſet, ſi redire in concordiam vellent, ſine ſimulatione oſtendiſſet, ita illud prudentisſimo Principi placuiſſe dicitur, vt de eo in conſiliariorum ſuorum numerum aſſumendo ſtatim cogitarit, & feciſſet, niſi Colerus ab aulica vita alienior patriae, cui omnia debemus, ſe ſeruare, & illius ſpem non modo non fallere, ſed ſuperare omnino ſecum conſtituiſſet.* Imo vero ſuperauit. Superauit eruditione: ſuperauit amore erga litteras & earum fautores: ſuperauit meritis & virtutibus omnem laudem tranſcendentibus. Eruditio eius fuit adeo excellens, adeo multiplex, vt Polyhiſtoris nomen omni iure mereatur. Laudatus ſaepe Bangertus mirum in modum praedicat cognitionem, quam habuit, linguarum, philoſophiae, matheſeos, hiſtoriae, medicinae, iuris & ipſius ſanctioris diſciplinae, quam Theologiam vocamus. Non repetam omnia praeconia a Bangerto ei ideo delata, eruditionem tamen Graecam, Hebraicam & ſacram, in ICto profecto demirandam, non poſſum non teſtimoniis optimi viri probare. *Graecorum*, inquit p. F. 2, *linguam ita excoluit, vt & proprietatem & nitorem illius felicisſime aſſecutus ſit, & Graecos atque Latinos auctores nullo linguae diſcrimine legerit. Recte enim ſtatuebat, absque ſolidiori Graecarum litterarum cognitione neminem unquam viri ſolide*

Digitized by Google

de docti nomen tueri poſſe. In Hebraica autem, in qua Iudaicae genti diuina oracula primum credita & commiſſa ſunt, ita profecit, vt ſacrorum librorum translationes cum Hebraeis codicibus conferre de earumque fide certius iudicare poſſet. - - - - Venio nunc, pergit p. G, *ad theologica viri ſtudia. Quaſi & de ſuggeſto populum ſacra docere & ſimul eidem e tribunali ius dicere vellet, ita ad vtramque ſcientiam ſe exercebat; eratque hoc ipſi eo procliuius, quod non neglexiſſet ea cum plerisque, quae ſunt theologici ſtudii firmamenta, & quibus ſolide poſitis illud feliciter ſuperſtruitur; linguarum ſtudia dico. Harum praeſidio munitus ad intima quaeque ſcrutanda peruenire & ſtudebat & poterat. Frequens igitur erat in lectione Biblica, annotabat, excerpebat, conferebat ipſas ſacras Scripturas inter ſe, & cum bonorum auctorum monimentis: nihil ita ſublime, ad quod acie mentis pertingere ſibi non proponeret, nihil ita reconditum, quod inueſtigare non conaretur, nihil ita obſcurum, in quo intelligendo non laboraret. Non igitur contentus curſoria iſta, quam ita vocamus, lectione ſacrorum librorum, quamque ſufficere iſtius profesſionis hominibus etiam docti quidam iudicant, iungebat accuratam illam, qua ſingula ad originis fidem diligentius examinantur & excutiuntur. Si viro per vitae rationes licuiſſet animum ad ſcribendum appellere, nil niſi quod a conſummato & cultisſimo ingenio proficiſci poſſet, exſpectandum ab ipſo fuiſſet. Reliquit ſua manu ſcriptas* Notas ad multa loca Biblica, *in primis tamen* ad totum Dauidis ſacrorum hymnorum librum, *in quibus ad veritatem Hebraicam examinat & cum LXX. Interpretum verſione accurato iudicio confert,*

Digitized by Google

quae diſcedere in aliorum translationibus ab origine ipſi videbantur. Et quod vel ipſum momum in admirationem rapiat, ſi tamen tanta virtus momum habere potuit, in quo argumenti genere, ea quidem methodo, paucos ante ipſum tentaſſe aliquid videmus, ex quatuor Euangeliſtis inter ſe collatis vnam perpetuam effecit narrationem, quam Harmoniam paraphraſticam *liceat dicere, dictione quidem ita pura & caſtigata, quae viri elegantisſimum ſcriptionis genus arguat, ordine autem hiſtoriae ita ſtudioſe obſeruato, qui iudicium eius ſummum oſtendat.* Neque ipſa muneris grauitas eſt ſenectutis incommoda a tenacisſimo bonarum litterarum ſtudio eum potuerunt retrahere. *Colerus*, refert Bangertus p. L 4. ſq, *vt in omni vita ſua optimis ſtudiis impenſe deditus fuerat, ſic toto Conſulatus ſui tempore, quem tot annos principe loco gesſit, illis ita excellebat, vt pauci docti aſſequi poſſent: reipublicae autem ita praeerat, vt diuino quodam munere huic urbi a Deo datum eum eſſe ſtatuendum ſit. His duabus enim rebus antecellere ceteris ſtudebat, optimarum artium ſcientia & maximarum rerum gloria, quarum alteram ſibi viuo nunquam eripi paſſus eſt, alteram mortuo ne inuidi quidem labefactare vllo modo poſſunt. Quae in plerisque aut plane non coniunguntur, aut remisſius, ſi adſint, tractantur, litterarum ſtudium & grauium curarum adminiſtratio, ea in ipſo ſene ambo ita concurrebant, vt vtrumque felicius praeſtaret, quam multi, qui horum alterum ſibi ſumunt. Quis ſenem vidit vnquam ſine libro aut charta? quis non aut legentem, aut ſcribentem inuenit? Nulla vnquam in ipſo praeterquam temporis eſt animaduerſa auaritia: ſtudia ipſi*

ipſi vita erant: officii labores delectatio: meditatio animi quies: variarum rerum ſcientia deliciae: ſapientum virorum ſcripta ſumma recreatio. Tantus diſcendi ſemper amor nullam aetatis eius partem a praeclaris ſtudiis relinquebat vacuam: tanta mentis in officii partibus obeundis agitatio nunquam eum a magnis memorabilibusque rebus quieſcere ſinebat. Veteris Teſtamenti Graecos libros, & inter hos Eccleſiaſticum, cuius dialectum inprimis probabat, primae item Eccleſiae ſcriptores Graecos, quos Patres appellamus, aſſidue ſine interpretum ope legebat: Plutarchum, Xenophontem, Herodotum, horumque ſimiles auctores ad rationem gubernandae reipublicae pertinentes ſtudioſiſſime peruolutabat; nec vero quid vellent, ab interpretibus mendicabat, ſed ex ipſorum ore hauriebat. Latinos autem, & inter hos praecipue Tacitum, ciuilis rei auctorem maximum, & Florum non legiſſe, ſed edidiciſſe videri poterat, ita cum quid ex illis commemoraret, integras periodos cum ſtupore audientium recitabat. In illorum vero auctorum lectione, quos ob accuratum in veteribus ſcriptoribus euoluendis & imitandis iudicium criticos nominamus, & quibus aemulandis dignoſci ingenia ſingularia a vulgaribus ſolent, ita fuit ſemper aſſiduus, vt acutiſſimus Kirchmannus, qui in hoc litterarum genere excellebat, ipſi accurati critici laudem ſaepe coram doctis tribuerit. Quos enim vel ſapiens Graecia dedit, vel ingenioſum Latium produxit auctores elegantes & graues, terebat aſſidua manu. In his, inſtituto Plinii, nihil fere legebat, quod non excerperet, imo quod memoriae non infigeret; quibus rebus factum eſt, vt inexhauſtum omnigenae eruditionis eſſet promtuarium. Laudatiſſimo hoc litterarum

rarum ſtudio meritorum & virtutum gloria non eſt minor cenſenda. Splendidum Senatoris in Republica noſtra munus ſuſcepit an. 1617. XIII Cal. Febr. & ſeptem annos geſſit ita, vt *recte*, vtor verbis Bangerti p. H. 2, *geri putaretur, quicquid Colero committebatur*; ita, vt maximi momenti legationes obiret, & ſeptennio viginti duas optime expediret. Ad illuſtrem vero Conſulis dignitatem an. 1624 die, qui a Thoma nomen accepit, peruenit. Vtramque ſpartam ornans omnibus fuit admirationi ob pietatem, quam, praeter alia, probat eius ſymbolum: *Surſum corda*, & confirmat tabula, quae eſt in templo noſtro Mariano, aenea, ipſius iuſſu in memoriam auorum, qui illam dedicarant, renouata, quae duobus diſtichis, ab ipſo Colero confectis, fuerunt inſtructa. Primum depingit ſeueriſſimum, quod futurum eſt, iudicium:

Iudice quoque ſui ſi nemo abſoluitur, hem quid
Si abſoluendus erit iudice quisque Deo.

Alterum vanitatem rerum, quas mundus poſſidet, deſcribit:

Quid quis? quid non quis? nihil omne. Quid omne nihilve?
Nil omne, omnis homo, ſcilicet omne nihil.

Quae de reliquis eius virtutibus, fortitudine, candore, iuſtitia, legum ſanctione, in laboribus ferendis promtitudine, ſobrietate & aliis Bangertus diligentiſſime memoriae prodidit, ita ſunt comparata, vt ſempiternae gloriae Colerum commendent. Idem faciunt eius merita in rem-

rempublicam ciuilem, quam ad vitae vsque finem ita gubernauit, vt fuerit *ciuium*, verba cito Bangerti p. M 1, *conſentiens ſuper ipſo elogium, optime de tota republica eſſe meritum.* Faciunt merita in rempublicam ſacram & litterariam (nam quid eſt bene mereri de ſcholis publicis aliud, quam bene mereri de re litteraria?) quae Bangertus p. K ſq hoc modo praedicat: *Si Colerus Conſul nullis aliis rebus aeternam ſui memoriam nobis commendaſſet, poterat ſola ad id ſufficere illa ipſius ſine exemplo erga eccleſiam & ſcholam huius ciuitatis ſumma cura & beneficentia. Extitit ſingularis eius & plane ſincerus amor erga verbi miniſtros, vt quibuscunque rebus illorum commodis vtilitatique ſeruire poſſet, ſiue ſtipendiis augendis, vt neceſſariis vitae ſubſidiis non deſtituerentur, ſiue cauſis eorum in Senatu agendis, nunquam conſilio, nunquam opere illis defuerit - - - Vbi autem poſt mortem Conſulis Vinhagii etiam ſcholae cura eius fidei commiſſa eſſet, tota mente in rem ſcholaſticam incubuit; quam ſubmouere illa retinacula, quibus curſus lectionum impediri, quam ſolicitus eſſe in iſtis rebus efficiendis ſolebat, quibus Lyceum amplificari & illuſtrius reddi poſſet. Intelligebat enim, ſcholarum rationem implicitam eſſe cum ipſa republica & eccleſia, ruere illas non poſſe, vt hae non eodem labefactatae motu concidant. Si quando poſt examina publica de ſchola caperentur conſilia, ſaepe integros aliquot dies cum quibusdam e Senatu ad eam rem delegatis, Superintendente, Paſtorum collegio, ſcholae item Rectore & Prorectore in ſeram vsque veſperam inſumebat. Diſputationes vero Logicas, quae iudicium adoleſcentum acuunt atque confirmant,*

mant, & Hebraicae linguae exercitium, cuius neceſſitatem illi intelligunt, qui nos ea carere non poſſe intelligunt, magno cum diſcentium fructu in ſcholam introduci curabat: ingeniis autem excellentibus mirifice ſemper delectatus, ſi quae de meliori nota ei commendarentur, horum ſtudia quacunque ratione poſſet, iuuabat; in primis illis reditibus, quos litterarum ſtudioſis tenuioris fortunae maiores pia liberalitate legarunt. Atque hic eſt magnus ille Colerus, de quo, praeſtantiam eius intuens, fateor, pauca me attuliſſe, plura quidem dixiſſe Bangertum, ſufficientia autem vix a quoquam poſſe commemorari. Dignus igitur omnino eſt laude, quae in eius epitaphio, quod templum noſtrum Marianum honorificentisſimis ſuis ornamentis accenſet, hodieque apparet, & hic meretur apponi:

HENRICVS CÖLER, Cos. ſenior filius ANTONII, ſub lapide proximo, maiorum inſignibus inſcripto, vna cum parentibus & auis ſuis, ibi conditis, exſpectat reditum Salvatoris. Natus A. 1576. Obiit 1641. 27 Martii.

Non maior Romae nec viſus Conſul Athenis,
Gaudet in hoc tanto clara Lubeca viro.

ANTONIVS COLERVS.

Optime iudicauit Ioannes Strauchius, magni nominis ICtus, in Epiſtola Commentationi de hoc ſummo viro Bangertinae praefixa, in Colero alterum Pomponium Atticum, in Bangerto

gerto alterum Nepotem exhiberi. Vtrumque recte ſe habet. Si quid autem nimii forſan in Bangertum amoris hoc iudicium habere videatur, certiſſimum tamen eſt, Colerum Attico non ſolum fuiſſe parem, ſed ſuperiorem, imo Henrico fratre vix inferiorem. Felix igitur fuit Lubeca noſtra, quae hunc etiam an. 1585 d. 30 Mart. in lucem bono publico editum eſt conſpicata. Patrem ANTONIVM COLERVM iam ſupra laudatum Bangertus in Vita Noſtri dicit ſecretiorem Alberti I, Boruſſorum Ducis, Conſiliarium & Vice-Cancellarium, refertque p. c, eum, *cum in Principis ſui gratiam Andr. Oſiandri ſententiam* (de Iuſtificatione) *probare non vellet, in patriam, relictis aulae lubricis, conceſſiſſe, & hic vitae reliquum Deo, amicis atque ſibi inſerviendo exegiſſe.* Matris AGNETAE commemorabilis quoque fuit pietas, cuius, vt alia ſilentio praeteream, egregium indicium eſt, quod, exeuntibus ad ludum litterarium filiis, in genua ſit prolapſa, horam integram, vt retulerunt domeſtici, pro filiis humillimas fundens preces. His precibus maxima ex parte puto tribuendam eſſe diuinam plane virtutem, quae in Colero diſcipulo, Academico, peregrinante, Conſiliario, Legato & Conſule ſemper eluxit. In ſchola publica ita ſe geſſit, vt omnibus diſcipulis poſſit in exemplum, quod imitentur, iure proponi. *Publicam*, inquit p. D 1 Bangertus, cuius verbis, propter rei inſolentiam, malo, quam meis, vti, *tunc ſcholam magna cum laude Otto Gualtperius regebat, Theologiae*

giae Doctor & ante Hebraearum Graecarumque litterarum Marpurgi Cattorum Profeſſor, vir a linguarum, artium & rerum Theologicarum cognitione inſtructiſſimus. Huic itaque in diſciplinam noſter datus, gratiſſimum ſe ei per omnem vitam diſcipulum (quae rara magiſtrorum felicitas) profeſſus eſt. Nam & in diario ſuo inſignem illi laudem doctrinae tribuit, & quoties eius mentio incideret, praedicare viri in docendo fidem & induſtriam ſolitus eſt. Ea ipſum tradidiſſe affirmabat, quibus cum lingua animus ſimul & mores expolirentur. - - - - - - Tum illa (mater) non ſine Numinis prouidentia priuatum nacta filii praeceptorem Andream Fritzium, iuuenem ad formanda bonis litteris & moribus ingenia aptiſſimum, ſub initium anni, qui huic ſeculo primus fuit. Fritzius ipſe Gymnaſium publicum frequentabat, & in Claſſe ſuprema Gualtperium & Collegas in ea docentes aſſiduus audiebat, Colerumque ſuum ducebat reducebatque. Ea, pergit p. E 1, qua diximus, ſedulitate, ea animi in ſtudiis contentione hoc noſtrum a Chriſto nato ſextum & decimum ſeculum eſt ingreſſus, quaſi iam animo deſtinaſſet, ſe iſtius quondam ſingulare decus & patriae illuſtre ornamentum futurum. Vsque adeo enim eximiae indolis mature ſe bonitas explicuit, atque itum in ardua quaeuis induſtria, vt biennio ſub publicorum magiſtrorum diſciplina, & Fritzii cura, exacto, eam ſibi in vtraque lingua ſcientiam comparauit, qua poſtmodum nullius vlteriori ductu, ſuis auſpiciis, quae in ſtudiis ipſi adhuc deerant, tractare & perdiſcere poſſet. Terentium in primis in Latinis: in Graecis Heſiodum adamabat. Auctores hos diurna nocturnaque verſabat manu, & inde non ſingula modo

eorum

Digitized by Google

eorum verba, ſed ſententias quoque omnes accurate noverat. Terentio inſuper Ciceronem iunxit & aſſidue legit, ſtuduitque prae ceteris ſcribendi huius genus imitari, quo in Epiſtolis vtitur - - - Annos natus octodecim Colerus ab ipſis magiſtris ſuis ob egregia, quae in Examine publico ediderat ſpecimina, dignus iudicatus eſt, qui ad ſupremae in ſchola noſtra claſſis praelectiones admitteretur. Tum vero tanto ardore vtriusque linguae incaluit, ſtudiumque earum proſecutus eſt, vt ſolutae & ligatae orationis non contemnenda in iis documenta daret. Extant & litterae & typis exſcripta Carmina, quae Graece tunc ab eo compoſita ſunt. Quippe non Latino tantum ſermone litteras ad doctos viros exarauit, verum etiam haud raro ad Affinem Albertum Iungkherum, virum ampliſſimum, Graece ſcripſit, eique Kal. Ian. anno cIↃ IↃCIV de nato filio Graeco gratulatus eſt carmine. Scilicet ita ſe exercere conſtituerat, vt in doctis nomen aliquando ſuum profiteri poſſet, ipſisque aliquando litteris eſſe decori. Magnum ipſius iam ſtudium, magna & aſſidua exercitatio. Praeclarum putabat, ſecum certare & contendere cum ſuo ipſius ingenio, ſine aemulo ac ſine exemplo. Neque enim in illa erat haereſi, vt more temporum noſtrorum & cum vulgo doctis crederet, aut inepte ſibi ab aliis, de linguarum vſu perperam iudicantibus, perſuaderi pateretur, Graecarum litterarum notitiam ſibi, Themidos ſacris deſtinato, minus fore vtilem, aut non neceſſariam admodum. Alia mens & melior Colero ſedebat. - - - Quare tanta illarum delectatione captus Colerus eſt, vt in diariis ſuis, in quibus, quid quoque die egiſſet, veſperi conſignare eſt ſolitus, Graece non pauca annotarit, quem

morem multis annis etiam in adultiori ac ſenili aetate non omiſit. Nec ſolas tamen linguas ad ſapientiae arcem ducere recte exiſtimabat. Viam aperiunt & ſternunt illae quidem, ſed rationem ad eam perueniendi Philoſophiae ſtudia monſtrant. Inde non ſegniter elaborandum ſibi eſſe in illis ea aetate ſtatuebat, vt iis inſtructus ad ſuperiora maiori cum fructu accederet. - - - Atque vt nihil eorum, quae ſolidae eruditioni, firmi fundamenti inſtar, ſubiicienda ſunt, omitteret, non aſſiduus tantum in praelectionibus audiendis erat, & Gualtperium, Rectorem in Dialecticis & Theologicis diſputantem audiebat, verum etiam quoties ille in priuatis, quae vocant, Collegiis Arithmeticam, Geometriam & Phyſicam explicaret, ſemper in iisdem Antonius nomen ſuum profeſſus, omnigenae videlicet doctrinae ſitientiſſimus, magna auiditate numerandi ſcientiam, aſtrorum curſus, & corporum coeleſtium motus, ipſius naturae vices & fata, rerumque omnium, quae in hoc vniuerſo hominis cognitione dignae, continentur, principia & affectiones, ſpatia tractusque terrarum, vndarum denique vaſtitatem & miracula cognoſceret. - - - - In dicendi facultate qua publice, qua priuatim ſe exercebat, quam Politico viro non vtilem modo, ſed etiam neceſſariam vsque adeo nouerat, vt haud neſciret, diſputatum inter doctos eſſe, an Orator & Politicus vnus & idem ſit, atque parum admodum diffuſam quamuis rerum ſcientiam ad Rempublicam gubernandam valere ſine viribus eloquentiae. Taceo *Hiſtoriarum* & *principiorum Iuris* exactisſimam ſcientiam, qua itidem fuit ante imbutus, quam ad Academiam abiret. Vid. Bangert. l. c. p. E 4 & F. Confecit itaque tanta

cum

cum gloria ſcholaſticum ſuum curriculum, vt optandum eſſet, omnes ſpectatiſſimum Coleri exemplum imitari. Non elanguit virtus Coleri in Academia Iulia, quam an. 1605, aet. 20 adiit, inque ea per triennium, vt Philoſophiam, praeſertim Politicam, & iurisprudentiam magis excoleret, Io. Caſelium, Cornel. Martinum, Ouenum Guntherum, Henric. Meibomium, Io. Barterum, Eberh. Speckhanium ſedulo audiuit ac valde veneratus eſt. In primis vero ſummo cum emolumento ſuo fruitus eſt amicitia *Guilielmi Boeckelii*, ICti praeſtantisſimi, ciuitatis Syndici & deinceps Ducum Brunſuicenſium Conſiliarii, qui inter maiores ſuos numerat *Cornelium Boeckel*, *cui* (liceat rem memoratu dignam ex Bangerto p. G 4 h. l. annotare) *locus natalis Roterodamum, domicilium Antwerpia fuit, qui ſingulari verae pietatis ac ſincerae Auguſtanae Confeſſionis doctrinae (cuius in ſectatores iam tum in Belgio paſſim grauiter ſaeuiebatur) libere profitendae & colendae ſtudio commotus, tum ipſius Martini Lutheri, Euangelicae ſidei inſtauratoris glorioſi videndi & audiendi coram flagranti cupiditate incenſus, relictis rebus ac fortunis ſuis Wittebergam contendit, Hamburgi autem cum familia conſedit, indeque magnam papyri copiam, primis Lutheri operum quibusdam voluminibus edendis, ſuo aere ſuppeditauit.* Sed redeamus ad Colerum, qui an. 1608 Iuliam cum Salana Academia permutauit, inque ea, praeter *Io. Sueuum* & *Fridericum Hortlederum*, doctorem habuit *Andream Gerhardum*, ICtum, quo etiam hoſpite vſus eſt.

Haec *conſuetudo*, inquit Bangertus p. H 4, *cum viro optimo aditum illi etiam ad fratrem Ioannem, magnum illum Lutheranae religionis Theologum & de eccleſia Chriſti ſumme meritum facile aperuit. Colerus, rerum Theologicarum amantiſſimus, morum amabilitate & diſcendi cupiditate animum viri ita ſibi conciliauit, vt in quam maxime familiarem vſum eius ſe inſinuaret. Tunc vero frequenter de controuerſiis circa res diuinas differentem audiuit, atque ita virum amare coepit, vt illius ſcripta, diuini ſpiritus plena, ſemper poſtea magno ſtudio legerit, eademque vsque ad vltimum aetatis tempus, cum iam per tenuem valetudinem multa legere amplius non poſſet, nunquam fere de manibus deponeret.* Simili amore aliorum maximorum Theologorum ſcripta eſt proſecutus. *Quotidie*, ſcribit Bangertus p. N, *ille partem aut in ſacris voluminibus, aut in diuinis Lutheri, ſpiritu diuino afflati, ſcriptis, aut in reliquis religionis noſtrae primariis Theologis legebat, ex iis annotabat, excerpebat. Docent id integri* Excerptorum libri, *quos reliquit: teſtantur* Ephemerides, *quibus quos Theologorum commentarios (incredibilem & ſtupendam in viro politico & ciuilibus, vt ita dicam, vndis toto immerſo diligentiam!) diebus ſingulis euoluerit, conſignauit: euincit, quod* de conſeruandis Canonicorum Collegiis *hoc anno* 1616 *ſcriptum*, (in quo ſine dubio legitimum huius rei vſum & non malam maiorum intentionem, minime autem peſſimum, qui ſaepe oboriri ſolet, abuſum defendit), *quanquam ſuppreſſo ſuo certis de cauſis nomine, in lucem emiſit.* Concinnauit etiam *Catalogum ſummorum Pontificum in Eccleſia Iudaica*

a redi-

Digitized by Google

a reditu ex Babylone, vsque ad Hieroſolymorum excidium; nec non *Genealogiam IESV CHRISTI ex vtriusque foederis libris.* Imo vero ſacrum codicem, ciuilibus negotiis non impeditus, tanta induſtria tantaque intelligentia legit, relegit, annotationibus praecipuorum Theologorum auxit & in ſuccum ſanguinemque conuertit, vt Bangertus l. c. p. 10 haec verba protulerit: *Theologum ſumma cura & pertinaci ſtudio diuinam tractantem diſciplinam & ſcientiam, non Iuriſconſultum, non aulicum, non Politicum, Principum negotiis & clientum cauſis totum vndique circumuallatum videre ſe cum ſumma admiratione dixiſſes.* Didicerat autem Noſter in iuuentute adeo feliciter, vt alios mox poſſet cum fructu docere. Etenim Ienae degens ſcholas Iuridicas non ſine applauſu aperuit. *Victus*, ait Bangertus p. 13, *magnorum virorum auctoritate, Collegium, cuius primas aliquas lineas contubernalis ipſius Ioannes Peixius, perdoctus iuuenis, poſtea Syndicus Vratiſlauienſis, duxerat; de integro aperuit & intra anni fere ſpatium abſoluit. In eo praecipuas Iuris quaeſtiones ſe Praeſide diſputandas propoſuit, illasque poſtea ſub initium anni* 1611 *ſub titulo* Iſagogicae Iurisprudentiae, *volumine ſed ſatis amplo, vulgauit. Librum non Iuriſconſulti ſolum, ſed & celeberrimus ille Hiſtoricorum coryphaeus, Elias Reuſnerus, luculento honeſtauit encomio.* Inter itinerum, quibus deinceps ſe accinxit, memorabilia iſthaec non tacenda, quod contra duos Pontificios Lutherum, vt hoc hominum genus conſueuit, atrociſſimis conuitiis proſcindentes, ſummi viri fa-

mam ac doctrinam egregie vindicauerit, &, cum eſſet Theologiae peritiſſimus, alterum *Franciſcum Sparrium de Greiffenburg*, D. Marci Equitem, ad ſilentium adegerit; alterum vero *Clodoueum Gerenſium de Valle*, nobilem Gallum, licet vehementer fureret, tandem tamen omnibus dubiis ita liberarit, vt Lutheranam doctrinam ſe non poſſe non amplecti, ſponte ſit profeſſus. Fuſius haec narrat Bangertus p. K 2 ſq. Anno 1612 factus eſt Canonicus Brunſuicenſis: anno autem ſequenti, vt impetraret dudum meritos ſummos in vtroque iure honores, eruditiſſimam, quam ipſe conſcripſerat, *Diſputationem de Iure Imperii Germanici*, approbante tota Iulia, pro roſtris Academicis contra diſſentientes defendit; interiectis autem duobus annis Doctor ſolemni ritu eſt creatus. His honoribus auctus, Canonici cathedralis Eccleſiae Halberſtadienſis, Auguſtanae Confeſſionis ſocii, Conſiliarium ſuum eum conſtituerunt. Hanc ſpartam cum quatuor annos ornaſſet, dignitatem Conſiliarii intimi Brunſuicenſis & ſupremi iudicii Guelpherbytani accepit, ſumma ſemper gratia dignus exiſtimatus. Anno 1622 munus Conſiliarii, Praeſidis Senatus & Iudicii Raceburgenſis ab Auguſto, Saxoniae Duce, ei fuit delatum, cui Principi cum valde placeret, & miſſus ad Hadelenſes, Ioanni Friderico, Archiepiſcopo Bremenſi, ſe ſubmiſſuros, fidei monitor ablegatus, motus in Hadelia ortos magna prudentia ſedaret, altero ſtatim anno ſplendido Vice-Cancellarii muneri

Digitized by Google

eum admouit. Colerus ſuam virtutem, ſuam prudentiam, ſuam integritatem Principi adeo probauerat, vt *nihil*, referente Bangerto p. R. 4, *domi, nihil foris absque conſilio Coleri & ope ſit ſuſceptum. Quicquid deliberatu arduum, expeditu intricatum, in illum reiectum. Si quid prava introductum conſuetudine emendandum, ſi inſtitutum ſalutare introducendum, ſi quid dirigentis auctoritate muniendum eſſet, Coleriana dexteritas ſola aut praecipua ſufficere iudicata ſit.* Vnde etiam fauore Ducis ſemper fruitus, qui cum an. 1624 rem aliquam feliciter confeciſſet, aurea catena cum appenſa ſui imagine remunerandum eum duxit. Imo, cum Colerus an. 1628 Collegii Canonici Lubecenſis (cuius res per multos annos optime adminiſtrauit) Syndicus eſſet renunciatus, an. 1629 Illius clementia ſummus in aula miniſter euaſit. Tandem cum Henricus, frater, Conſul incomparabilis, deceſſiſſet, communibus ſuffragiis, plaudente tota ciuitate, in Senatum cooptatus, primumque ex antiquo Reipublicae huius inſtituto Senator dictus, mox autem eadem hora & eodem actu Conſul. d. 19. Febr. an. 1642 eſt renunciatus. Hoc ſplendidisſimum grauisſimumque munus per ſex & decem annos adminiſtrauit, ita, vt diſertisſimo quoque Bangerto videantur defuiſſe verba, quibus virtutes, quas oſtendit, vt per omnem vitam, ita quoque per hoc tempus ſatis deſcriberet. Pietatis & amoris, quo erga doctrinam ſacram flagrauit, ſupra iam dedimus quaedam indicia. Reſtant alia, quae ſilere nefas eſſe duco. Teſtantur

ſtantur enim pietatem Homiliae in contextus Euangelicos & Epiſtolicos in gratiam filiorum, quos eas legere iuſſit, conſcriptae: ratio & modus ad ſalutarem ſeſe vſum SS. Coenae per veram poenitentiam praeparandi liberis ſuis praeſcriptus. Laudat hoc inſtitutum & merito laudat Bangertus p. Bb 2. Ex eodem adiiciam alia pietatis teſtimonia. *Certè*, ſcribit p. Ee ſq. *in ſacris concionibus audiendis nihil illo erat frequentius. Parum illi fuit, eas audire, niſi & calamo exciperet, domi deſcriberet & vita ipſa exprimeret. Siue ille Brunſuici, ſiue Raceburgi, ſiue Lubecae eſſet, quascunque triginta vltimis vitae annis conciones audiuit, eas domum reuerſus aut integras deſcripſit, aut etiam, ſi per occupationes, quae & locorum & rerum varietate illum diſtinebant, non liceret, argumentum ſaltem illarum breuiter collectum conſignauit. Catechiticas porro conciones, quae antiquo & laudabili prorſus inſtituto Lubecae, maxima populi frequentia, bis anno quouis habentur, incredibili diligentia collegit & manu ſua exaratas iuxta tot annorum ſeriem ordinauit. Spiſſa volumina ſacrorum ſermonum, qui vel diebus dominicis, vel feſtis in textus Euangeliorum a verbi diuini doctoribus habiti ad populum ſunt, ipſius manu conſcripta, ſuperſunt. — Non contentus conciones e ſuggeſtu a myſtis dictas conſcripſiſſe, ſuas quasdam in contextus Biblicos meditatus, ſcripto comprehendebat; in quibus diſponendis annis ferme ſingulis peculiari methodo vſum eſſe videre licet, vt etiam anno, quem Deus illi ultimum inter mortales eſſe voluit, conciones omnes ea conceperit & digeſſerit methodo, vt ſingulas ad beatum ex hac vita exceſſum medi-*

tan-

Digitized by Google

mundum diſponeret, omnibusque earum partibus ardens illud & nonniſi a coelo immiſſum votum praeſcriberet: Ieſu in reſiduo vitae & in agone mortis iuua me! - - Conſtituerat tota Biblia ita nota ſibi reddere & perſpecta, vt quod argumentum libri cuiuſuis ſacri eſſet, quae primaria in vnoquoque dicta, quae rerum geſtarum narratio, quid ad confirmanda fidei Chriſtianae capita, quid ad vitam & mores formandos ex libris ſingulis depromi poſſet, accurate cognoſceret, & quoties res poſtularet, inde capere, atque ad vſus ſuos adhibere cum fructu ſciret. - - Ad eam rem duos ille Locorum Communium codices ſibi fecit. - - Enixe dabat operam, vt coloni ſui in Bleyſtorff, qui pagus ipſi haereditarius eſt, craſſa mentis ignorantia exuta, religionis Lutheranae partes perciperent. - - - Poſt confeſſionem ſingula, quae Eccleſiae miniſter peccata confitenti ſuggeſſiſſet, quae de vero poenitendi modo monuiſſet, notare in Enchiridio ſuo conſueuit. - - Vbi die altero SS. Coena vſus eſſet, relictis rebus omnibus animum totum ad gratiarum actionem conuertebat, & Latino ſermone, nonnunquam Graeco, ſcribebat, hoc die ſe corporis & ſanguinis Redemptoris ſui ſumme merito & fratris dulciſſimi IESV CHRISTI factum eſſe participem. Haec de pietate. Reliquas virtutes, iuſtitiam, humanitatem, modeſtiam & plures eadem ratione poſſem teſtimoniis probatas dare, ſi exſcribere animus eſſet integram Bangerti Commentationem, quam duobus fere alphabetis, vt loqui ſolemus, conſtantem, poſteaquam non ſine voluptate perlegi, deprehendi, eſſe compendium hiſtoriae ciuilis inferioris Saxoniae illorum temporum, & complexum

multarum rerum non vbique obuiarum. In ea Conſul noſter etiam Maecenas celebratur. *Non pauci*, inquit Bangertus p. Nn 4, *hodie dignitatem Eccleſiaſticam & Politicam ornant, nonnulli etiam in illuſtri Academia ius docent, qui ſubſidiis Coleri Conſulis ſe adiutos ad metam ſtudiorum ſuorum perueniſſe grata mente agnoſcunt & voce atque litteris celebrant.* Vti vero in iuuentute litterarum fuit cupidisſimus, ita ipſa ſenectus ardorem hunc non potuit exſtinguere. Audiamus de ſtudio eius ſenili teſtem αὐτόπτην (i) Bangertum. *Videres*, ait p. Oo 2 ſq, *Colerum Theologos, Iuriſconſultos, Politicos, Hiſtoricos diurna nocturnaque verſare manu, atque illis legendis quotidie penum eruditionis ſuae locupletare. Commentatoribus in SS. Biblia vtriusque Teſtamenti vtebatur iam ſenex ſelectis, & quos prae ceteris cum cura ſcripſiſſe putaret. Horum ut egregie dicta & ſcripta obſeruabat, ſic cenſoria quoque virgula notabat, ſi quando in interpretationibus ſuis ab analogia fidei ſecesſiſſe videret. Inter hos cum & Hugonis Grotii in codices ſacros Annotationes non raro legeret, vt praeclaram viri & ſummam admirabatur doctrinam, illamque exquiſitam prorſus omnis antiquitatis cognitionem, ſic in ipſis Annotationibus quaedam inerant, quae non probabat* (k). *Quoties*

(i) Bangertus ſub fin. fere Commentat. de Antonio Colero: *Haec, quae commemorauimus, non auribus accepimus, ſed oculis pleraque vſurpauimus.*

(k) Recte iudicauit optimus SENEX. Nam cum Grotius eſſet vir philologiae, criticae, antiquitatis longe peritisſimus, Theologiae etiam non plane ignarus, adeoque

ties diem ad legendum non ſuffecturum ſibi ſciebat, ſummo mane ſurgebat, ut, quod ſibi conſtituerat, penſum abſoluere eo rectius poſſet. - - Inter curas publicas conſeneſcebat: inter ſtudia moriebatur. Qui omni vita diſcendi ardore flagrauerat, vltimis aetatis annis deſiderium diſcendi explere non poterat. Quoties illum acceſſi, (acceſſi autem crebro) vix e libris, quos circumpoſuerat, eminebat. Tum nihil magis volupe Viro erat, quam diſſerere de iis rebus, quas proxime legiſſet. Memini, quoties ille me ſacros codices, eorumque Hebraeos fontes inſpicere in locis dubiis iuberet, vt an, & quam longe interpretes ab illis abiiſſent, intelligeret. Sciebat, dulcius ex ipſis fontibus bibi: riuos ſaepe turbidos fluere. - - Saepe non leuia noſtri temporis Hiſtoricorum notabat errata, qui aut ſtudio partium verum ſuppreſſerant, aut res ſcribere aggreſſi erant, quas ne per tranſennam quidem aſpexerant, aut pro rei geſtae hiſtoria ex vulgi ſermone, aut forte ex amicorum litterulis narrationem aliquam contexuerant. Eorum vix decimum quemque res iſtorum Comitiorum & Conuentuum, quibus plerisque ipſe interfuerat, & quicquid conſultatum aut actam

deoque omnibus, quae ad bonum interpretem requiruntur, ſubſidiis inſtructus, poterat ſacrum codicem commode interpretari. Fecit etiam in multis locis, quibus ex antiquitate & hiſtoria profana lux erat accendenda. Sed vehementer dolendum, quod loca de CHRISTO in V. T. agentia turpiſſime in gratiam Iudaeorum Socinianorumque detorſerit, merito ideo a ſummo viro Abrahamo Calouio in Bibliis Illuſtratis caſtigatus. Notatu non indigna ſunt, quae de Grotii Commentariis Biblicis affert Rich. Simon P. III. Bibl. Crit. p. 125.

Digitized by Google

actum eſſet, accurate obſeruauerat, ex fide narraſſe, pleroſque etiam falſum, vel etiam contrarium lectori obtruſiſſe. Poterat ille multa diiudicare multis legationibus, quas adminiſtrauit, adiutus. *Triginta,* inquit Bangertus p. S 1, de legationibus Coleri noſtri, *in vniuerſum illarum, nonnullas tempore diuturnas, pleraſque tractatione & laboribus graues, omnes per DEI gratiam exitu fructuoſas obiuit. Quae quantum ipſi dignitatis, tantum ille eis addidit vtilitatis. — Semel ad Comitia, quater ad Ordinum Saxoniae inferioris Conuentus: duodecies ad Principes & ad ſummos exercituum Duces ab Auguſto Principe: octies a reuerendo Canonicorum Lubecenſium Collegio, cuius Syndicum agebat: bis a Friderico Vlrico Duce: ter iam Conſul, bis ad potentiſſimos Daniae Reges, ſemel ad Sereniſſimum Holſatiae Ducem ab ampliſſimo Senatu miſſus, Legati munere functus eſt, nunquam non animo promto & ad ſalutem ſuorum, a quibus mitteretur, procurandam paratiſſimo: plerumque cum felici rerum ſucceſſu: nonnunquam non ſine inſigni moleſtia: aliquando cum vitae periculo: ſemper rebus, quarum gratia venerat, ſumma fide & cura expeditis.* Meritis igitur ſummis inclareſcebat Colerus, quibus etiam acceptum referendum eſt honorificum valde praemium, quo Imperator eum ornauit. *Hac perpetua,* ait Bangertus p. P p 3 ſq, *vitae ratione, hac laborum conſtantia, his rebus in Principum dicaſteriis, in legationibus ad Imperatorem, Reges & magnos Principes, in regenda patria & alibi recte & feliciter geſtis promeruit Colerus, vt ipſe Imperator FERDINANDVS III tantam virtutem etiam praemio Caeſareo dig-*

nam

nam iudicaret. Quare vltro & motu proprio (verba ſunt Imperatoris in tabulis in confirmationem rei conceſſis) Illum & omnes eius liberos & poſteros legitime ab illo deſcendentes, in numerum Nobilium Sacri Romani Imperii ſuſcepit & adſcripſit, poteſtatemque omnibus priuilegiis & dignitatibus quibus alii gaudent Nobiles, vtendi & fruendi impertiuit, omniaque Diplomate Caeſareo confirmauit; quod Ratisbonae Kal. Octobr. an. cIↄIↄCLIII datum & Imperatoris manu ſubſcriptum. Summi huius viri memoriam conſeruat quoque epitaphii, quod eſt in noſtro templo Mariano, inſcriptio:

Dn. ANTONIO COLERO, ICto & Hereditario in Bleiſtorf, Capituli Halberſtadenſis & Lubecenſis, ac Ducum Brunswic. & infer. Saxoniae Syndico, Conſiliario, Vice-Cancellario, tandem Reip. Lubec. Proconſuli optime merito, ſeni LXXIII annorum, anno MDCLVIII. VII Sept. defuncto, relicta vidua Dn. MAGDALENA BRÖMSEN & Heredes m. h. p an. M DC LXIV.

HIERONYMVS a DORNE.

Vir illuſtris & cum paucis comparandus vitam Lubecae auſpicatus eſt an. 1646 d. 24 Iul. Patrem veneratus eſt HERMANNVM a DORNE, Reipublicae noſtrae Conſulem primarium, meritis celeberrimum: matrem vero MARGARETAM de WETKE, matronam generoſam, in quibus parentibus viſa eſt excellentisſima virtus

tus Maiorum, quos B. Suantenius in Progr. Funebr. Lubec. 1704 f. diligenter recenſuit. Virum ad magna natum egregie iuuit noſtrum Gymnaſium publicum, in quo *Sebaſt. Meierus* & *Henr. Bangertus* Graecarum, Latinarum & omnium elegantiorum litterarum ſcientia optime eum praepararunt. Teſtantur de eius profectibus, quos in elegantiori litteratura iam in iuuentute habuit, comtum hoc carmen, quo egregio iuueni *Adamo Laurentio Nicolai* eruditum de Paſſione & Morte Seruatoris poëma Graecum an. 1663 edenti gratulatus eſt:

Palladii ſpes magna chori, ſpes magna Parentis,
Pars & amicitiae maxima pene meae,
Dum facis inferias Chriſto, dum buſta Tonantis
Atque canis Domini fata ſuprema tui,
Intendensque pios lacerata in membra lacertos
Deficis & dulci vulnere vulnus habes;
Dum tanto cum Rege doles, gemis & ſingultis,
Et queritur victum pagina docta Deum;
Non Te Caſtalidum, non Phocidos vnda poëtam
Sed mage τοῦ κέδρων flebilis vnda facit.
Non dedit hos Helicon aeſtus rupesve gemella,
Golgatha ſed Chriſti nobilis ipſa rogo.
Spinea te viridi circumdat adorea fronde,
Foenerat & titulos crux inhonora tuos:

Cedi-

Cedite Graiorum frondes, vos cedite lauri
Atque ederas remoue., Martia Roma, tuas:
Hinc veniat laurus. Poterit ſic eſſe ſalutis
Principium, & laudis crux quoque meta tuae.
Denique docta cohors lacrumas mirabitur illas,
Quas tuus in Chriſti funere fudit amor.
Sic laudas pariat crucis atque infamia famam,
Hoc ſibi, qua pergat, gloria ſternat iter!

Ad altiora deinceps ſtudia progreſſurus, an. 1664, aetatis anno decimo & octauo, Gieſſenſem Academiam elegit, in qua iurisprudentiam, doctrinam ciuilem, hiſtoriam & omnes, quas ſibi poſſe inſeruire ſcientias cognouerat, feliciter addiſceret. Neque ſpes haec ipſum fefellit, cum, praeter alios egregios viros, magnum illud non ſolum Gieſſenae Academiae, ſed totius orbis eruditi lumen, *Taborem*, magiſtrum nanciſceretur. Maiora deinceps incrementa cepit eius eruditio & virtus per itinera, quibus Belgium, Angliam, Galliam, Pannoniam, Italiam, Germaniam ita perluſtrauit, vt creſceret quotidie doctrina, creſceret etiam rerum vſu & prudentia. Fructus praeſtitae diligentiae perinſignes accepit an. 1676, die 12 Iun., quo Senator fuit electus. Hac dignitate auctus patriae commodis praeclarisſime proſpexit, multaque ardua negotia expediuit. *Spectata*, inquit Suantenius, *inter bonos Viri generoſi mo-*

dera-

Digitized by Google

deratio & ſingularis in muneribus tam minoribus, vt vocant, quam maioribus dexterior efficacitas, exceptis Camerae praefectorum vrbicae functionibus, omnium ſibi bonorum conciliauit fauorem, ſic, vt in arduarum ſaepe rerum explicatione ſibi cum finitimis ac ipſo S. R. Imperio traditarum, ſolertisſimum non minus quam fortunatisſimum ſe plerumque exhiberet. Etenim an. 1680 cum Magnifico & Conſultisſimo viro Dn. ANTON. WINCLERO, ICto & Conſule nunc primario celebratisſimo, publicus orator ablegatus eſt ad Cameram tunc S. R. I. Spirenſem, vt iura quondam Ciuitati cum finitimis controuerſa vindicaret. Effluxerat biennium, quando cum nobiliſſ. atque excellentiſſ. D. HENR. BALEMANNO, ICto ac Senatore Lubecenſi olim celeberrimo, adiunctis Hamburgenſium Legatis mittebatur, vt diſſenſiones de flumine vicino, foſſaque nouiter ducta ortas, quantum fieri poſſet, mitigaret. Conuentui quoque Circuli inferioris Saxoniae aliquoties interfuit, leuamentumque aeris pendendi & hactenus ingraueſcentis feliciter obtinuit. An. 1683 vt rebus varietate ancipiti concluſis tutior quaedam ſecuritas adeſſet, vna cum Magnifico D. WINCLERO & excellentiſſ. D. POMERESCHIO, Syndico quondam Lubecenſi celeberrimo, Mollenam petiit ciuitatem, vt indictis ibi ab inuictisſimo Caeſare conuen-

conuentibus (quibus tam potentisſimi Regis Sueci, quam Sereniſſimorum Electoris Brandenburgici & Ducum Brunſuico-Luneburgenſium Legati intererant) ſuam accommodaret praeſentiam. Sequentibus annis 1687 *&* 1688 *dato ſibi negotio & componendarum inter Sereniſſ. Ducem Lauenburgicum & Ciuitatem verſantium adhuc litium, &, vt particeps eſſet Caeſareae commisſionis, in vrbe Lubecenſi adornatae, publico nomine praefuit. Luctuoſam ſub id tempus defectionem patiebatur familia domusque DORNIANA triſtisſimo generoſarum Matris atque Coniugis dilectisſimarum obitu. Neque vero hac ferali ſeu ſolicitudine ſeu ſolitudine auocari ſe patiebatur, quin maiori deſtinatus operae vir generoſus, tollendis nempe disſidiis, quae Reip. intercedebant cum R. Capitulo: quo, auxiliante excellentisſimo Regis Sueciae potentisſimi Legato, ſuamque comunicante prudentisſimam operam Senatore nobilisſimo Dn. CARSTENIO, incolumitati ac decori communis rei conſuleret.* Anno 1693 die Petri cathedrae ſacro ſummam in republica noſtra Conſulis dignitatem adeptus eſt, eademque ad d. 12 Octobr. an. 1704, quo non ſine multorum dolore obiit, maximam ſuam eruditionem & prudentiam boni publici promouendi cauſa adhibendo, dignisſimum ſe oſtendit. Merita eius loquitur patria: loquitur ſtudium conſeruandi famam nobilis quondam & patritiae apud Lubecenſes

 gentis

Digitized by Google

gentis STITIANAE, cuius haeredes maſculi extincti. Vid. omnino Nou. Lit. Mar. Balth. 1699. p. 214 ſq. Vti vero de aliis bene meritus eſt, ita non voluit male mereri de filio ſuo HERMANNO HENRICO a DORNE, *in quem gnatum vnicum congeſſit prouidi Parentis cura, quicquid ipſi excolendo credidit proficuum*, teſtibus citatis Nou. Lit. auctoribus 1700. p. 327. Hi valde laudant ſolidam eius cognitionem iuris, honores ſupremos promeritam demonſtratamque an. 1700 in Academia Roſtochienſi eximia *Diſſertatione Iuridica de Inobedientia impuni* (19 pl. in 4.) in libri molem excreſcente, quam non ſolum proprio Marte elaborauit, ſed etiam ea ſolemnitate, quae cum inauguralibus Diſputationibus ſolet eſſe coniuncta, defendit. Filius paternorum meritorum non immemor, optimo parenti ſplendidum epitaphium marmoreum, a ſummo artifice Thoma Quellino, Antuerpienſi factum, in templo noſtro Mariano poni idque hac inſcriptione ornari curauit:

Vir illuſtris & generoſus, Dn HIERONYMVS a DORNE. Dominus in Gallin & Weslohe, HERMANNI Procos. F. HERMANNI Senat. Nep. HERMANNI Procos. Pronep. HERMANNI Senat. & Camer. Abnep. Reip. patr. ab an. MDCLXXX Senator, & ab an. MDC XCV Proconſul, vere Magnificus.

Patri deſideratiſſimo, quem Religionis amor, ardor iuſtitiae ac grata co-

mitas ciuibus amabilem, complures feliciter expeditae Legationes, eminens prudentia, conſummata iuris ſcientia, ac indefeſſum optimarum litterarum ſtudium, exteris quoque celebrem, amor denique patriae & illuſtria in Remp. merita ſerae poſteritati venerandum ac imitandum reddiderunt, nato A. MDCXLVI. d. XXIV Iul. pie denato A. MDCCIV d. XII Octob. HERMANNVS HENRICVS a DORNE, filius,

h. m. p. c.

Moneta quoque in honorem eius cuſa, in cuius vna parte ipſius facies cum his verbis: HIER. A DORNE CONS. LVBEC. in altera vero hae ipſius laudes: CLARISS. GENERE A. MDCXLVI. IX KAL. AVG. EDITVS. PARENTI. AVO. PROAVO. ABAVOQVE. IN. MAGISTRATV. SVCCESSIT. SENAT. MDCXXC. COS. A. MDCXCV. PIVS. PRVDENS. IVSTVS. EMINENTIS. INGENII. FACVNDIAE. INDVSTRIAE. OBIIT. IV. ID. OCTOBR. A. MDCCIV.

Cum his allatis conferantur, quae de Conſule noſtro habent adducta Nou. Lit. Mar. Balth. 1704. p. 347 ſqq.

CHRISTOPHORVS GERDESIVS.

Patre MARTINO GERDESIO, I. V. D. & Conſule Guſtrouienſi, ac matre CATHARINA

 KOCHS

KOCHS Guſtrouii an. 1591. d. 18 Ian. vir hic illuſtris inſignibus meritis eſt prognatus. Parens, ſummae, quam vera eruditio ſecum fert, vtilitatis non ignarus, filium iubebat ſequi *Franciſcum Omichium*, Rectorem Guſtrouienſem, Graecas & Latinas litteras magna fide ſuos docentem. Cum autem ad altiora filius eſſet perducendus, Lubecenſem noſtram Muſarum ſedem parens ipſum adire iusſit. *Ad eum*, inquit B. Seb. Meierus in Orat. de noſtro Conſule Lubec. 1661. 4. p. 17 ſqq *puerilibus ſtatim annis progresſionis gradum euectus eſt, vt magno cum fructu ad altiora capeſſenda admitti aliasque in ſcholas transferri poſſet. Quod cum conſultisſimus Dominus parens eius animaduertit, Senatum de filio ablegando, in corde conſiliarium, vt cum Comico loquar, conuocare coepit. Et cum ob vicinitatem loci, Praeceptorum induſtriam inque iuuentute erudienda dexteritatem Lubecenſis ſchola prae aliis ipſi commendaretur, Lubecam eum amandauit. Fauſtis igitur auſpiciis vrbem hanc ingreſſus, nomen ſuum apud* Ottonem Gualtperium, *SS. Theologiae Doctorem & Scholae huius moderatorem, profeſſus eſt. Simulac vero ab eo receptus & in ſocietatem conuictus Clarisſimi Domini* M. Ioachimi Dreieri, *Scholae huius Conrectoris, admiſſus eſt, non primoribus tantum labris deguſtare, aut extremis digitis attingere politiorem humanitatem, ſed ita in ea verſari coepit, vt huic ſtudio penitus eſſe deditus videretur, totosque tres annos, & quod excurrit, hoc in Lyceo commoratus eſt. Diuerſus profecto fuit a moribus huius corrupti ſaeculi, vbi indigenae non minus quam alienigenae & peregrini vix*

vix tantiſper in ſcholis ſubſiſtunt, donec ſuis auſpiciis rem gerere poſſint: ſed litteris ne leuiter tincti, omnisque eruditionis expertes & ignari, e clathris ſcholarum erumpentes ſua in Academias cruda ſtudia propellunt. - - - Ad id vsque tempus Conſul Gerdeſius a lateribus Praeceptorum haerebat, neque a triuiali Gymnaſio in aliquam ſe prius Academiam conferre parabat, quam Graece Latineque doctus (vtraque enim lingua dici non poteſt, quantopere delectaretur) & animi ſui ſenſa commode proferre & elegantem, vtroque in idiomate, orationem commentari, aut terſum deducere carmen poſſet. Ornamentis itaque doctrinae & virtutis ab omni parte feliciter inſtructus, neque ab iis opibus, quae ad praeclari operis, in ſuperioribus diſciplinis, exaedificationem requiruntur imparatus loco ſe mouere, ſeque coelo committere Academico deſtinauit. Curriculo igitur ſcholaſtico ſumma cum laude abſoluto, Roſtochienſem acceſſit Academiam, in qua non ſolum iuri, ſed etiam philoſophiae, humanitati, imo ipſi ſacrae diſciplinae tempus ſuum conſecrauit. In primis tamen ad iuris ſtudium animum adiecit, doctoribus *Lindemanno*, *Cothmanno*, *Heinio* & aliis vſus. Roſtochio profectus eſt Lipſiam, Lipſia Wittenbergam, Wittenberga Ienam, Iena Heidelbergam, Heidelberga Argentoratum, & vbique obſeruare ac diſcere laborauit ea, quibus ſcopum, quem ſibi praefixum habebat, feliciter poſſet attingere. Ienam tandem reuerſus eſt, ibidemque non ſolum *Theſes* a ſe conſcriptas ventilandas propoſuit, ſed elaborauit etiam *Centuriam ſelectiſſimarum controuerſiarum ex ſingulis capitibus iu-*

ris ciuilis, nec non ex quibusdam Iuris Canonici, Feudalis & Receſſuum Imperii depromtam, qua ſub praeſidio *Io. Sueuii* contra diſſentientes optime aſſerta & eruditione eximia in examinibus oſtenſa an. 1614 IV Kal. Febr. ſummos in iure honores, tanquam rei bene geſtae praemium, per *Ortholphum Fomannum* impetrauit. Doctor itaque renunciatus in patriam rediit, quam mox cum Lubeca noſtra, priſtinae Muſarum ſuarum nutricis non immemor, permutauit. Apud nos cauſas primum in foro egit non ſine multo candore, ita ut labor ipſius in clientum periculis caſte ſemper integreque verſaretur. Cathedrale deinceps Capitulum Syndicum ſuum eſſe eum voluit, IOANNES autem FRIDERICVS, Archiepiſcopus Bremenſis, Conſiliarium eum creauit & perpetuum Euthynenſis Epiſcopatus Directorem. Innotuerat quoque virtus Gerdeſiana AVGVSTO, Duci Saxoniae inferioris, qui itidem Conſiliarii munus ei detulit, quod magna fide nec minori induſtria adminiſtrauit. Lubeca propter amiſſum hunc virum non leuem feciſſe videbatur iacturam. Quare eum denuo ſibi vindicauit & an. 1625 d. 1 Dec. iis addidit, qui Senatoria dignitate ſunt conſpicui. Hanc dignitatem mox magnificus honor Conſularis eſt ſecutus, quippe, biennio tantum interiecto, communibus PP. CC. ſuffragiis Conſul eſt electus. Illuſtris fuit pietate: *in legendis enim ſacris litteris*, inquit Meierus p. 47 ſq, *in ſcriptis Theologorum euoluendis, quantum temporis de officii partibus demere potuit*,

tuit, collocauit, & diem ſibi periiſſe exiſtimauit, in quo non aliquid ſpatii ad ſacra recolenda excolendaque ſtudia ſumſiſſet. Quid? quod ſenecta aetate vt ſacra Biblia eo in idiomate, quo primum conſcripta ſunt, legere, omnia rectius intelligere, atque vim & emphaſin verborum accuratius ſecum perpendere & meditari poſſet, Hebraeae linguae ſtudio temporis quid impertiri non erubuit. Alia pietatis non fucatae indicia l. c. p. 48 ſqq legi poſſunt. Vnicum addo, amorem erga ſcholam: nam qui ſcholas amat, amat non ſolum litterarum, ſed etiam pietatis officinas. Hunc autem fuiſſe in Conſule noſtro, haud obſcure ex his Meieri verbis p. 50 colligitur: *Supparo ſilentii velabo, quantae ipſi publicae ſcholae ſalus curae fuerit, quam non tralatitia parte fauoris & humano alloquio Praeceptores dignatus ſit, ſed fauore ſuo vela votorum eorum tanquam ferente vento impleuerit!* Quare etiam non eſt fere dubium, quin iisdem erudiendos conceſſerit filios ſuos, quorum cum laude meminit Meierus p. 37, commemorans GEORGIVM GERDESIVM, I. V. D. & illuſtrisſimi Ducis Saxoniae Auguſti Conſiliarium, flebili valde & luctuoſa morte Patri mature ereptum: necnon CHRISTOPHORVM GERDESIVM, iuris vtriusque Candidatum & Reuerendi Capituli huius Canonicum. Illuſtris porro fuit prudentia, cuius ſemper magis magisque augendae ergo Hiſtoriam diligentisſime tractauit, quia haec etiam prudentiae eſt magiſtra. Illuſtris fuit modeſtia, iuſtitia, amore ciuium, generoſo inuidiae contemtu, concordiae ſtudio & plu-

ribus virtutibus, quas Meierus prolixe in eo collaudauit. Idem nonnulla etiam attulit de Conſulis noſtri rebus commodi ciuitatis huius promouendi cauſa geſtis, cum Lubecae eſſent Legati Imperatoris, Regis Daniae, alii, atque mare propter bellum inter Septentrionis Reges coortum non eſſet liberum. His aliisque negotiis cum Reipublicae noſtrae inſigni fuiſſet emolumento, meritis ac aetate grauis an. 1661 e viuis exceſſit. Supereſt in templo noſtro Mariano ipſius epitaphium, in quo haec verba leguntur:

> Vir Magnificus, Dn. CHRISTOPHORVS GERDES, I. V. D. primum diuerſorum vicinorum Principum Conſiliarius, deinde huius Reip. per biennium Senator, & per 34 annos Conſul, anno 1661. 19 Iunii pie in Chriſto obdormiuit, & in vicino ſacello requieſcit, glorioſam reſurrectionem & aeternae vitae perfectum gaudium exſpectans, aetatis ſuae 71.

Tanti Conſulis memoriam anno ſequenti 1662 publice recolere ſtuduit *Dauid Brüggius*. Vid. Seb. Meieri, Rectoris, *Programma, quo ad audiendum Carmen heroicum, quod de vita rebusque geſtis Magnifici, Praenobilis & ſtrenui p. m. Dn. CHRISTOPHORI GERDESII, I. V. D. celeberrimi, & Conſ. Reipubl. Lubecenſis primarii conſcripſit praeſtantisſimus & eruditisſimus iuuenis Dauid van der Brügge, Lubecenſis, SS. Theol. & Humanitatis ſtudioſis-*

dioſisſimus, omnium ordinum litteratos officioſe & peramanter inuitat. Lubec. 1662. 4.

HENRICVS a KIRCHRING.

Vt patriae aliquando prodeſſet, natus eſt an. 1610. d. 28. Octobr. parentibus HENRICO a KIRCHRING & AGNETA COLERIA, ſorore Magnificorum COLERORVM, quos paullo ante laudauimus. Viam ſibi ſtrauit ad honores vt per alias virtutes, ita etiam per litterarum ſtudium, quod in noſtro Athenaeo feliciter auſpicatus eſt, in Academiis ex voto continuauit. *Iactis*, inquit B. Suantenius in Memor. Kirchring., *probe ſolidis artium ingenuarum atque elegantium fundamentis in Ephebeo patrio (praecipue, quia adminiculo & ſubſidio ipſi erat praeclara inſtitutio & conuictus perquam laudabilis celeberrimi tunc Rectoris Dn. Kirchmanni) Roſtochium cauſa continuandorum vlterius ſtudiorum conceſſit. Per aliquod tempus ibidem commoratus ad Regium Pruſſiae montem contendit, quo iterum relicto Gröningam adiit, inceptam ſtudii iuris telam ſolertisſime pertexturus.* Accedebat peregrinandi ſtudium, cuius ope multa egregia vidit, obſeruauit & in vſum ſuum prudenter conuertit. Ornatus igitur ſapientia, ornabatur etiam deinceps honoribus, in ſocietatem prudentisſimorum Reipublicae Lubecenſis Senatorum an. 1654 adſcriptus. Quam inſignem ſpartam nactus, lubentisſime omnia exequebatur, quae patriae vtilia eſſe credebat. Ablegari ſe patiebatur an. 1657 ad Conventum Circuli inferioris Saxoniae, Lunebur-

gi tunc habendum; & poſt duos annos ad Sueciae Daniaeque Reges, nec non Electorem Brandenburgicum, honorifico oratoris publici munere dextre ac prudenter defunctus. Dignus igitur merito a Patribus Conſcriptis iudicabatur, qui ad magnificam Conſularem dignitatem eueheretur. Huius an. 1671 particeps factus nihil prius nihilque antiquius habuit ſalute patria, quae hunc ſuum Patrem an. 1693 amiſit quidem, memoriam tamen eius nondum depoſuit. Hanc etiam non ſinit interire ipſius effigies in templo Mariano iſthaec ſpectatorem docens:

> Magnifico, generoſo ac ſtrenuo Domino, Dn. HENRICO KIRCHRINGIO, Reip. Lub. Conſuli grauiſſimo, Haereditario in Brandenbaum, nato 1610. 28 Octob. in Sen. el. 1654. 19 Decemb. in Conſ. 1671. 14 April anno vero 1693 23 Maii pie placideque in Domino mortuo, poſuerunt ex fratre nepotes.

GOTHARDVS a KIRCHRING.

Et hic fuit decus noſtrae ciuitatis ac familiae Kirchringianae ſiue Kerckringianae, quae nobilitate pariter atque antiquitate inclyta eſt. Origo eius quaerenda in Weſtphalia, ex qua venit Lubecam, cuius Senator BARTHOLDVS KIRCHRING iam an. 1366 eſt electus. De aliis huius familiae ornamentis leg. *Verzeichniſs von denen Adelichen Familien der Zirckel-Geſell-*

Geſellſchafft (cuius Societatis Circuliferorum ſtatutis & legibus condendis, vna cum aliis, operam an. 1429 nauauit THOMAS KERCKRING, filius BARTHOLDI) *in Lübeck* p. 48 ſqq. Add. Nou. Lit. Mar. Balth. 1703. p. 120. Renouauit gloriam maiorum, praeter HENRICVM modo laudatum, GOTHARDVS a KIRCHRING. quem an. 1639 Lubeca accepit in ſpem patriae natum. Huic vt eo melius inſeruire poſſet, Athenaeo noſtro formandus atque expoliendus traditus eſt. Maioris deinceps eruditionis acquirendae cauſa ſcholas ſuperiores, quas Academias vocant, adiit doctrinaque eius ea cepit incrementa, vt Baſileae an. 1665. d. 8 Mart. doctam *de Repreſſaliis Diſſertationem* eximie defenderet. Itineribus quoque in varias regiones magna cum prudentia ſuſceptis meliorem ſe reddere laudando valde ſtudio laborauit. Qua re factum eſt, vt Conſcripti patriae Patres, habita virtutis atque eruditionis ratione, an. 1680 Senatoriis eum honoribus dignisſimum iudicarint. Geſtis praeclariſſime in hac nobilisſima ſtatione pro ſalute patriae multis rebus viam ſibi aperuit ad ſummam Conſularem dignitatem an. 1697 excipientem eius merita, quae creſcentibus honoribus etiam quotidie creuerunt, adeo vt, cum an. 1705 ex Vrbe & vita migraret, *ingens*, teſtantibus celeberrimis Auctt. Nov. Lit. Mar. Balth. 1705. p. 254, *ſui deſiderium relinqueret.* Memoria huius generoſi & magnifici Conſulis, meritisque ac virtutibus illuſtris conſeruatur in templo

plo noſtro Mariano, vbi in ipſius Epitaphio ſequentia leguntur:

Viro illuſtr. dignitate magnifico, generoſo ſanguine, quem eminens prudentia, optimarum litterarum ſcientia ac ſingularis dicendi grauitas aliquoties Legatum Principibus dilectum, religio, iuſtitia, optimaque regendi facultas ciuibus amabilem, XIV maiores ſumma curiali dignitate excellentes ſibi aemulum, poſteris exemplar, reliquerunt, patriae patri ſuoque parenti optatiſſimo, Dn. GOTTHARDO a KERCKRINGK, nato poſt Chriſtum anno 1639, in Senatum vocato 1680, Conſuli 1697 & denique pie defuncto 1705 poſuit hoc F. O.

IOANNES MARQVARDVS.

De hoo ſummo viro & illuſtris nominis ICto *Ioannes Lüderus* (l) egit ſingulari ſcripto hunc titu-

(l) *Ioannes Lüderus* fuit Medicinae Doctor & Practicus Lubecenſis. Natus eſt an. 1629. d. 16 Iun. denatus 1673. d. 24 Mart. Praeſide *M. Hermanno Bielefeld* Witteb. 1654. 4 *de Foedere inter diuerſae religionis homines* diſputauit. Praeconem poſt fata nactus Dauidem a Brügge, Germanicae poeſeos (quam videtur non ea felicitate exercuiſſe, qua Latinam) in laudem eius ſpecimen edentem, in quo inter alia ita canit:

Wann Wiſſenſchafft und Tugend,
Wann Mannes-Stärck und Jugend
Befreyeten vom Joch,

Des

titulum prae ſe ferente: *Memoriae Viri Magnifici, praenobilis & ſtrenui Dn. Iohannis Marquardi, IC. celeberrimi, Equitis aurati eminentisſimi, inclutae Imperialis & liberae Reip. Lubecenſis Conſulis meritiſſimi, grauiſſimi, nati bono publ. patriae anno Chriſti* 1610. *d.*24 *April.*, *dignitate Equeſtri a Venetorum Duce ornati anno* 1635. 24 *April.*, *laurea Doctorali condecorati an.*1636. 22. *Septemb.*, *in Senatum cooptati an.* 1640. 19 *Febr.*, *Conſulatum adepti an.* 1663. 24 *Febr.*, *denati patriae publ. malo an.* 1668. *d.* 11. *Auguſti*, *hora ſecunda matutina*, *ſepulti honorificentisſime in Templo Petrino*, *in ſacello ſuo haereditario, an.* 1668. *d* 18 *Aug.*, *chartaceum hoc monumentum luctu deſiderioque plenus poſuit Ioannes Luderus*, *D.* Lubec. fol. Quod ſcriptum cum ſit in pauciſſimorum manibus, operae erit pretium, illud, ne pereat, hic integrum dare:

„Vix Pythia ex Phoebi tripode & lauru effari „poteſt quicquam certius, quam quod diuinus Plato,

---

Des Todts; dis Bild der Frommen
Wär' uns ja nicht genommen,
HERR LVDERS lebte noch.
Er führte ſo ſein Leben,
Daß er könnt' Antwort geben
Dem Höchſten jederzeit:
War mäſſig, treu, vorſichtig,
In ſeiner Cuhr aufrichtig;
Sein Thun war Redlichkeit.
Was Eſculap getrieben,
Hippocrates geſchrieben,
War ihm gar wohl bekand:
Der Preiß Gelehrter Sinnen,
Das Licht der Pierinnen
Verliſcht im ſchwartzen Sand.

Digitized by Google

„Plato, teſte Cicerone, tum denique fore bea-
„tas Reſp. ſi aut docti & ſapientes homines eas
„regere coepiſſent, aut qui regerent, omne ſuum
„ſtudium in doctrina & ſapientia collocaſſent,
„reſponſum dedit. Intellexit optime Vir pru-
„dens, REGNARE quam magnum arduum-
„que opus eſſet; (recte Rempubl. regere, diffi-
„cilem Conſul Romanus Cicero vocat artem)
„& quam excellens Dei donum, cum viri eru-
„ditione & prudentia excellentes Reip. prae-
„ſunt. Hinc, quando Deus, infit alibi, bene-
„facere Ciuitati vult, Viros praeſtantes mittit;
„quando vult punire ciuitatem, auocat ex ea
„Deus Viros bonos. Supremum Numen etiam
„noſtrae Reip. Conſulem MARQVARDVM,
„Virum bono publ. reip. natum, & a quo verae
„doctrinae & ſapientiae politicae elogium ipſa
„veritas non ſpernat, dederat, vtinam, vtinam,
„inquam, Deus tam praematura morte iſtum
„a nobis non eripuiſſet, vtinam diutius ipſi iu-
„cundisſima hac luce, & nobis praeclaris ipſius
„donis frui licuiſſet, neque mors plenis iam
„velis in gloriae campum inuecto nimis imma-
„ture (nam vix ſenectutis limina per ſilentium
„primum attigit) manum inieciſſet. Erat ſa-
„ne hoc omnibus votis optandum, ſi non ipſius,
„qui pie, praeclare & laudabiliter vitae ſuae cur-
„riculum confecit, at Coniugis ſuae ſuauisſimae
„gratia, quae charisſimum amiſit maritum; at
„liberorum dulcisſimorum, qui optimo pa-
„rente orbati ſunt; at Reip. quae irreparabile
„in eius occaſu paſſa eſt damnum; at Muſarum,
quae

„quae Patronum incomparabilem perdidere. „Sed votis & deſideriis noſtris fruſtra erimus. „Cum itaque DEO pro ſua imperſcrutabili „ſapientia fuerit ita viſum, vt VIRVM hunc, „tam celeri & inopinata morte nobis auferret, „voluntati ipſius eſt parendum, eſt acquieſcen„dum. Reſtat, vt beatisſimo, & nobis deſide„ratisſimo COS. vltimum humanitatis perſol„vamus officium. Etſi me quidem ab hoc de„terrere poterat & ſumma Magnifici Dn. COS. „virtus, & ingenii mei tenuitas; praeſertim, cum „ſciam non defuturos in hac celebri Rep. viros „eruditos, & ſtilo excellentes, qui Conſulis & „patroni ſui laudes, vel proſa oratione, vel „verſibus comendabunt: Tamen ne cuique illo„rum cedam aut amore, quo viuum proſecutus „ſum, aut dolore, quem ex morte ipſius cepi, „faciam quod potero, quantumque per occu„pationes ſucciſiuum tempus mihi eripientes, „licet, & poſtremum hoc munus, quanta po„teſt fieri breuitate, praeſtabo, reliqua & vbe„riora dicendi occaſioni commodiori reſerua„turus.

„Spiritum primum vir magnus hic duxit Lu„becae, celeberrimo illo emporio, & Hanſea„ticarum vrbium capite, anno reparatae ſalutis „decimo, ſupra milleſimum & ſexcenteſimum, „quarto & vigeſimo die April., veſperi circa ho„ram ſeptimam; altero ſtatim die D. Marco „tum ſacro (quod non ſine ſingulari factum „omine beatisſimus noſter opinabatur) Chriſto „& Eccleſiae per βαπτισμὸν fuit inſertus. Patre

geni-

„genitus eſt viro ſpectatisſimo & integerrimo
„Dn. GOTHARDO MARQVARD, ciue &
„mercatore huius Reip. primario. Natales
„ſuos debet vterque Familiae antiquae MARC-
„WARDIANAE, nomen ſuum ſortitae ex Co-
„mitatu Weſtphalorum MARCWARD. Vid.
„Henric. Meibomius in Tr. de Pagis Saxon. p.
„92. Ex hac prodiere Viri in dignitate ſumma
„conſtituti, HERMANNVS MARQVARDVS,
„FRIDERICI II. Imp. Camerarius, OTHO
„MARQVARDVS, Comitum a LIPPE Con-
„ſiliarius, IOHANNES MARQVARDVS Im-
„peratoris CAROLI VI Conſiliarius, PHILIP-
„PVS MARQVARDVS, Camerae Imp. Spiren-
„ſis Aſſeſſor, (vid. Catalogus Aſſeſſor. Camer.
„Spirenſ. A. 1618 excuſ. in 8) CHRISTIANVS
„MARQ. vltimus Coenobii Borsholmenſis in
„Holſatia Abbas: Matre ſui ſexus qua pieta-
„tem, qua virtutes muliebres Phoenice, femi-
„na praeclarisſima, Magnifici & Praenobilis
„Viri Dn. IOHANNIS a LVDINGHVSEN,
„Conſulis huius Reip. per nouennium filia; auo
„materno Dn. ANTONIO a LVDINGHVSEN,
„itidem huius Reipubl. per decennium COS;
„proauo Dn. NICOLAO a LVDINGHVSEN,
„huius Reip. Senatore. Si fortes creantur forti-
„bus & bonis, quis non laudabilis ex hac radice
„ſuccus trahi potuit? Poſtquam ad eam per-
„venit aetatem, vt literis imbui potuerit, id
„operam dederunt Parentes, vt elegans ex hoc
„ligno minime nodoſo Mercurius ſculperetur.
„Inſtitutionem itaque priuatam cum publica
con-

„coniungentes, domi per doctos paedagogos, „ANDREAM LYDITIVM, Regiomontanum, „poſt Profeſſorem; & SAMVELEM RACHE-„LIVM, poſt apud Dithmarſos ad D. Annae „Paſtorem meritiſſimum, νῦν ἐν ἁγίοις; foris, „in ſchola huius loci Cathariniana per Collegas „doctiſſimos, maxime Virum celeberrimum „Dn. IOHANNEM KIRCHMANNVM, Scho-„lae Patriae Rectorem meritiſſimum, & bea-„tiſſimi Dn. Conſulis ſobrinum, filium hunc „ſuum, linguis, bonis literis & artibus erudiri „curarunt. Non calcaribus, ſed fraenis hic „opus erat, cum excitatiſſimum ingenium ex-„ſtimulanti non immerito Comicum iſtud inſu-„ſurrari potuiſſet: Currentem tu quidem. Sub „hoc Critico & Philologo famigeratiſſimo, „(quem nunquam ſatis laudare poterat) praeter „capita religionis Chriſtianae, ſermonis Grae-„ci mediocrem, Latini & artium dicendi, diſ-„ſerendique eam ſibi comparauit ſupellectilem, „quae ſufficeret ad animi ſenſa non ſemibarbare „aut σολοικοφανῶς, ſed quantum quidem aetas „iſta capere poteſt, eleganter, ornate & pru-„denter proferenda. Hinc aliquoties in exa-„minibus publice de Linguarum praeſtantia, & „fatalibus Rerump. periodis, aliisque ſelectis „magno cum applauſu perorauit materiis. „Quamuis itaque dignus a Dnn. ſuis Praecepto-„ribus habitus, qui cum fructu ad ſcholas re-„gias mitti poſſet, noluit tamen abire prius, „quam fundamenta diſciplinae practicae iecis-„ſet. Itaque eſt vſus priuatim Dn. KIRCH-

M MANNI

„MANNI fideli informatione & conuerſatione, „& in Ethicis & Politicis quaeſtionibus ſeſe di- „ligenter exercuit. Principia Inſtitutionum „Juris etiam adhuc in patria imbibit a IOHAN- „NE MEIERO. J. V. L. & poſt iudicii ſuperio- „ris Lub. Procuratore. Hiſce peractis vale- „dictoriam ſuam habuit orationem, & hinc ad „iter Academicum ſeſe praeparauit. Prius- „quam vlterius progrediamur, primo ſumme „admirandum beatiſſimi COS. ingens & inde- „feſſum ſtudium, quod ipſe a teneris ſtatim vn- „guiculis ad extremum vsque vitae halitum in „literis collocauit. Quotidie ille in libris, in „chartis verſabatur, & laboris adeo non ſolum „tolerans, ſed & appetens erat, vt perire ſibi „omne tempus arbitraretur, quod ſtudiis non „impertiret. Quoties aut iter faceret, aut ani- „mi cauſa deambularet, ſemper illi praeſto erat „liber aliquis, quem volutaret, cuius lectione „animum paſceret: quem vero librum ſemel in „manus ſumpſerat, eum non prius deponebat, „quam a capite ad calcem vsque recurriſſet, ea- „que annotaſſet, quae ſibi aliquando vſui fore „exiſtimaret. Nihil enim legebat, quod non „excerperet, & in aduerſaria ſua ac memoriales „libellos deportaret. O admirandam aſſidui- „tatem! O nunquam ſatis praedicandum la- „borem! Sed vt intra oleas reuertamur, cum fun- „damenta in literis, artibus inprimis inſtrumen- „talibus, & linguis laudabilia, vti iam ſupra me- „minimus, ſub manuductione Praeceptorum „ſuorum, & inprimis Dn. KIRCHMANNI Dn.

„COS.

„COS. ὁ μακαρίτης iecisset, ſeculi currentis
„Anno XXIX, aetatis ſuae XIX, completo, in
„Academiam Jenenſem, vt fundamentis iſtis ſu-
„perſtrueret, fuit miſſus. Non ibidem Vacunae
„litauit, aut bonas horas ἀλλότρια tractando
„male collocauit, ſed ſcholas frequentans Aca-
„demicas ad pedes Dn. Prof. Philoſophiae,
„STAHLII Profeſſoris Metaphyſ. & Logices,
„ZEISOLDI Phyſices, PRAETORII Ethices,
„ARVMAEI Politices, SANTMANNI Geo-
„graphiae ſedit. Oculum in primis ad metam
„dirigens, praeſertim cum in Philoſophicis pro-
„greſſus non contemnendos feciſſet, ſtudio iu-
„ris ſe totum addixit, & praelectionibus publi-
„cis & priuatis Dn. Profeſſorum iuris, FOH-
„MANNORVM, ARVMAEI, THEODORI-
„CI, SVEVII & RIEMERI nexu indiuulſo ad-
„haeſit, in palaeſtra diſputatoria ſeſe reſpon-
„dendo & opponendo exercuit, & ſic auctus in-
„ſignes in hoc ſtudio per Dei gratiam deprehen-
„dit. Dn. D. RICHTERI Facult. Juridic. iam
„Ordinarii, primo quem loco nominare debe-
„bam, conuerſatione ſedulo vſus, ſub cuius
„praeſidio Anno 1630 menſe Auguſto in Colle-
„gio Contractuum, publici iuris facto, diſputa-
„tionem *de Mandato* habuit. Horis ſubciſiuis
„& diebus dominicis finita concione in Theolo-
„gicis quaeſtionibus erat occupatus, viam
„praeeunte incomparabili Theologo D. GER-
„HARDO, iſto tempore contra Bellarminum
„diſputante. Anno 1631 Jena Lipſiam ſe con-
„tulit, informatione publica celeberrimorum

„virorum, FINCKELTHVSII, PREIBISII, TI-
„MAEI vſus. Hoc anno ibidem conuentus
„Principum & Statuum Euangelicorum habi-
„tus, cui Reip. Lubec. Legati Dn. D. TAN-
„KIVS Syndicus & Praepoſitus ibidem, ac Dn.
„KAMPFERBEKIVS tum Senator, poſtea COS.
„interfuere, in horum notitiam ſeſe penitus
„beatisſimus noſter inſinuauit, adeo, vt facile
„eum in familiaritatem & amicitiam ſuam ad-
„mitterent. Motibus bellicis Lipſienſem agrum
„turbantibus vicinam Leucoream acceſſit, vi-
„rorum celeberrimorum notitia ibidem acquiſi-
„ta, belli rabie adhuc ingraueſcente, patrios la-
„res reuiſit. Licet iam lubens in Germaniae
„Academiis ſtudia ſua continuaſſet, tamen furor
„Martis Apollini ſua halcyonia concedere no-
„luit, quare beatisſimus Dn. COS. anno 1632
„menſe Aprili per Belgium & Angliam in Gal-
„liam iter inſtituit, viſis illic maxime neceſſa-
„riis, in Italiam perrexit, & luſtratis Venetiis,
„Roma, lociſque celebrioribus aliis, & lingua-
„rum cognitione perfecta comparata, Orbis mi-
„raculum Venetias, & hinc illuſtre Athenaeum
„Patauinum repetiit. Non hic, vt aranea, quod
„plures faciunt, ſed vt apis, apraeſertim in aulis
„Regum & Magnatum, verſatus beatisſimus
„noſter

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

„Dum autem Paduae non nihil temporis dare
„cogitat, inclyta Germanorum natio legatio-
„nem ad Venetiarum Ducem, Ericum, decer-
„nit, cuius ſumma fuit, vt Venetorum Reſp.

„Stu-

„Studioſorum Germanorum Paduae iuri ope-
„ram dantium priuilegia augeret, illisque, vt
„ſine praeſtatione iuramenti Eccleſiae in J. V.
„Doctores promouerentur licentiam concede-
„ret. Ad hanc deſtinati fuere Dn. HIERONY-
„MVS a DORNE ceu Praeſes, & beatisſimus
„noſter COS. tanquam Orator. Hic tanta mo-
„rum grauitate, & linguae dexteritate, verbo-
„rumque ornatu perorauit (ſunt verba Natio-
„nis praedictae, Actis publ. Patauinis in perpe-
„tuam rei memoriam inſerta) vt & Ducis &
„XLVIII Senatorum purpuratorum & Regis
„Angliae Legati Roberti Samſey ora animosq;
„in ſe vnum quaſi conuerteret, omnes vero in
„admirationem raperet, adeo, vt omnia, quae
„peterent, impetrarent, ornato praeter ſpem &
„exſpectationem vtroque dignitate Equeſtri D.
„Marci, ann. 1635. 25 Aprilis, ipſo ſcil. D. Marci
„Euangeliſtae die, quo ante 25. annos beatisſi-
„mus noſter COS. ſacro baptismatis fonte erat
„ablutus. Condecoratus iſta dignitate per Gal-
„liam & Angliam patrios repetiit lares, non diu
„hic commoratus, nouos honores prioribus ad-
„didit, quippe Anno Chr. 1636, aetatis ſuae 26
„JENAM, primam ſuorum ſtudiorum nutri-
„cem, ſe contulit, petiturus ibidem indefeſſi ſui
„laboris brabeum iampridem promeritum. Do-
„cumentum ergo prius, iuris Candidato dignum,
„edere deſtinauit. Conſcripſit itaque diſputa-
„tionem *de Iure Commerciorum ſingulari*, (quod ar-
„gumentum nemo veterum aſſecutus, nec re-
„centiorum rite cogitauit) quam cum ſummo

„ſtudioſorum confluxu & applauſu defendit
„publice. Atque hoc documento poſito, cum
„ſingularis & eximia eius eruditio, iam ante pri-
„vato examine ſatis explorata & approbata eſ-
„ſet, ſupremum honorum in hoc ſtudio api-
„cem, Doctoratus ſcilicet inſignia inter tres Can-
„didatos primo loco A. 1636, 21 Sep. conſecutus.
„Ab hac inauguratione ad aliam multo ſplen-
„didiorem, ſcil. Imperatoris Ferdinandi III, Ra-
„tisbonae celebrandam, profectus, qua peracta
„& viſa domum reuerſus. Ad res domeſticas vt
„nos conuertamus: praeſentiens ὁ μακαρίτης,
„quod funiculus duplex non facile rumpatur,
„de firmamento. & adiutorio vitae cogitare coe-
„pit, ſibique, praemiſſis praemittendis, arden-
„tibus precibus, & conſenſu paterno, elegit Vir-
„ginem proſapiae ſplendore, virtutum decore
„fulgidiſſimam, & tum temporis primiceriam
„ANNAM ROSINAM, viri eminentiſſimi &
„nobiliſſimi Dn. OTHONIS TANCKH, J. V. D.
„Syndici Reipubl. & Capitul. Lubec. Praepoſiti
„bene meriti, filiam, quam per ſolemnitates ec-
„cleſiaſticas Anno 37, 25 Septembr. in praeſen-
„tia diuerſorum vicinorum Principum Legato-
„rum ſibi iunctam vitae ſociam accepit. Con-
„iugalis hic amor ſincerus & intemeratus, quo
„vel ictus, vel nictus oculorum ſibi conforma-
„re ſtuduit par hoc amabiliſſimum duodecim
„pignoribus, quinque maſculis, & ſeptem foe-
„mellis, ANNA CHRISTINA, IOHANNA
„ROSINA, OTHONE CHRISTOPHORO,
„GOTHARDO IOHANNE (quod nobile par

„Fratrum, vti iam virtutum magnifici ſui Dn. „Parentis, quorum prior ſtudiis & itineribus ſuis „feliciter DEI gratia peractis, anno 1667 iam „Baſileae Licentiam Doctorandi conſecutus, & „alter iam per triennium & quod excurrit, in „Academiis ſedulam iuris prudentiae nauauit „operam, ita aliquando, faxit Deus! honorum „quoque veſtigia premat) IOHANNE FRIDE- „RICO, ANNA ELISABETHA, DOROTHEA, „CHRISTIANO, CATHARINA, DORO- „THEA, MARGARETA ELISABETHA, fuit „obſignatus. Ex his ANNA CHRISTINA vi- „ro nobiliſſimo & conſultiſſimo Dn. IOHANNI „FELDHVSIO, Secretario huius Reipubl. fide- „liſſimo in matrimonium elocata, ſed non ſine „acerbiſſimo Dnn. Parentum & Dn. ſui Mariti „luctu extincta, vti & ANNA ELISABETHA „vndecennalis, DOROTHEA, JOHANNES „FRIDERICVS bimulus, CHRISTIANVS qua- „drimulus cum Anonymo & vltimo in ipſo „partu extincto, Dn. Parentem, turbato mor- „talitatis ordine, in curſu ad aeternitatem ante- „verterunt, reliqui ſuperſtites (inter quos JO- „HANNA ROSINA ante ſemeſtre ſpatium Dn. „ANTONIO KORDES, ciui apud nos prima- „rio vitae conſors ceſſit) Eundem ſibi maturius „ſubductum, acerbiſſime lugent, quibus omni- „bus, & toti familiae Deus ex alto benedicat, & „fructus meritorum paternorum, auitorum, & „proauitorum in bonum publicum metere iu- „beat! Ad honorum incrementa vt progredia- „mur. Quamprimum anno Chr. XL. 19. De-

 cembr.

„nam CHRISTINAM, a qua ὁ νῦν ἐν ἁγίοις non „tantum beneuole ſuit exceptus, ſed etiam illa „ex animi ſententia, quae ſubmiſſe petiit, im„petrauit, & ſic cum gratia dimiſſus. Vix do„mum a diuturno & faſtidioſo illo itinere reuer„ſus, en! alia ſtatim anno 1646 Beatiſſimo no„ſtro defertur Legatio ad Epiſcopum Euthinen„ſem ob exortas inter Ciuitatem & Capitulum „Lub. lites ſopiendas. Non multo poſt ad eun„dem Principem, nomine totius Ciuitatis, qui „hanc ad recens natum Principem e ſacro bapti„ſmatis fonte ſuſcipiendum inuitarat, ablegatus „eſt. Anno 1648 menſe Decembr. ad ſolennia „coronationis Regis Daniae FRIDERICI III. „ſplendidi Legati vicem cum D. COLERO, COS. „& Dn. D. MARTINO BOEKELIO, id tempo„ris huius Reip. Syndico meritiſſimo, iam vero „Coronae Suecicae Miniſtro & Reſidente emi„nentiſſimo, beatiſſimi noſtri COS. Dn. affine „dilectiſſimo, rurſus obiit. Anno 1650 bea„tiſſimo noſtro vni & ſoli maximi momenti le„gatio ab Ampliſſimo Senatu ad Praepotentes „Ducatus Geldriae & Comitatus Zutphaniae Or„dines committitur, in qua bis Super Arbitri par„tes, ſc. A. 50 & 64 ſumma cum fidelitate egit. „Reſtant plura adhuc Legationis munia, quo„rum ſuo fiet tempore mentio, iam properan„dum ad alia. Deueniemus ergo ad *varia, quae in* „*Senatu peregit officia & munia.* Primo ſtatim anno „Marſtalli, ſeu ſtabuli praefecturae prouincia, „& ſanctioris Conſilii Aſſeſſura, Scholae itidem „Catharinianae publicae inſpectio a Senatu Am-

 plis-

Digitized by Google

„pliſſimo ipſi demandabatur. Silentio prae„tereo controuerſias, numerum octogenarium „excedentes, quas interea temporis amicabili „compoſitione diremit. Triennio elapſo, an„no ſcil. 1644, ſtatim beatiſſimus noſter COS. „grauiſſimum Praeturae Vrbanae officium ſubi„re coactus, quas hic moleſtias, quas turbas & „curas turbulentiſſimis Martis temporibus per„ferre coactus ſit, ſat ſuperque notum. Huic „vix vltra biennium praefuerat, Cellae Vina„riae & Officinae Pharmaceuticae Praefectus an„no 1646 eligitur. De officio & vitae ſtatu ali„quanto tranquilliore ſibi gratulatus, en!, Con„ſilii Sanctioris (Conſiſtorium vocant) Praeſi„dis vices ſimul pro tempore ſibi ſuſcipiendae „fuere. Quam laudabiliter hiſce officiis per „quadriennium defunctus fuerit, publica teſta„ri poſſunt monimenta. Ab his tandem an. 1652 „acceſſit ad Camerae, ſeu Aerarii publici dire„ctionem. Cui quanta dexteritate & diligen„tia per XI annos praefuerit, publica queunt edo„cere documenta, & libri memoriales. Eodem „anno praefectura Templi Petrini; Cathari„niani vero anno 1650 ei fuit oblata. Quan„tumuis autem iis, & quidem concatenatis ne„gotiis, quorum vel ſingulae totum hominem „requirere poſſe videbantur, detentus fuerit, „conſcribendis nihilominus *libris* vtiliſſimis, „quorum vnus *de Commerciorum Iure ſingulari* non „ita pridem in lucem emiſſus, & iam longe late„que ſparſus; *opus* ipſius vero *Chronicum*: *Idea* „*boni Senatoris*, & alii adhuc latent *ἀνέκδοτοι*, &

aetati

„aetati praeſenti & poſteritati emolumento eſſe
„voluit. Nam optimum quemque niti decet,
„vt poſt ſe quoque Reip. proſit. At ad beatisſi-
„mi noſtri COS. Senatoriae dignitatis munia,
„parumper vnde digreſſi ſumus, reuertamur.
„Poſtquam iam omnia fere in Curia ima & ſubli-
„mia ſummo cum fructu obierat munia Amplis-
„ſimusque Senatus τȣ̃ νῦν ἐν ἁγίοις fidelitatem,
„dexteritatem & prudentiam in tot actionibus,
„expeditionibus, & rebus feliciter & laudabili-
„ter geſtis vidiſſet, & Dn. Conſulis Gerdeſii obi-
„tu non leue Reip. inflictum fuerat vulnus, de
„remedio, quo illud ſanaretur, admodum erat
„ſolicitus. Ad hoc ergo conſolidandum vna-
„nimi Patrum conſcriptorum conſenſu, & magno
„Ciuium applauſu ac totius vrbis mirifica gratu-
„latione ipſo Cathedrae Petri Feſto MAR-
„QVARDVS CONSVL eligitur. Cuius ſane
„muneris magnum nomen, magna ſpecies,
„magna dignitas, magna maieſtas, quam non
„anguſta capiunt pectora, non animi egeſtas,
„aut ingenii ſuſtinet. Opus hic vigilantia &
„cura incredibili: conſilio magno: fide egregia:
„inſigni grauitate: circumſpectione prouida:
„ne quid vel detrimenti, vel confuſionis Reſp.
„capiat. Haec omnia miſeris, turbidis & con-
„clamatis ferme temporibus longe grauiora
„fiunt. Quanta vero fide & induſtria, quanta
„dexteritate, quanta circumſpectione hoc con-
„ſulare munus adminiſtrauerit MARQVAR-
„DVS: quanto ſtudio Reip. huius commodum
„ac dignitatem curauerit, periculum eſſet, ne fa-
mae

„mae ac meritis tanti viri praeuaricarer, ſi de eo
„multa verba in hac temporis anguſtia facerem,
„cum vel integram Orationem haec res deſide-
„ret. Vos, vos ego teſtes aduoco ipſius Dnn.
„Collegas, ecquid vnquam fidei, candoris, ſtu-
„dii, vigilantiae in MARQVARDO deſidera-
„ſtis? Ingemiſcere mihi videmini, & amiſſum
„reperere. Sed o inanes noſtras cogitationes!
„o fallacem hominum ſpem! o lubrica vitae
„humanae curricula! Habuimus MARQVAR-
„DVM, & habuimus quidem paucis admodum
„annis, vt monſtrare eum magis, quam diutius
„fruendum concedere voluerit DOMINVS, iu-
„ſto certe iudicio, quod nos admirari magis,
„quam rimari decet. Verum a querelis iſtis ad
„MARQVARDI res tempore ſui Conſulatus
„per quinquennium geſtas. Dedit IPSE vero,
„quantopere ſalus Reipubl. ſibi curae eſſet, ma-
„ximum ſtatim documentum, dum nocte die-
„que in id omnes ſuas curas dirigeret, ne iſtud
„infelix contentionis & disſidii ciuilis incen-
„dium, quod hactenus gliſcebat, in neruum
„erumperet. Si per ipſum ſolum ſtetiſſet, nil
„lubentius optaſſet, quam quod incendium hoc
„mox in primis fauillis ſopitum fuiſſet. Quot
„labores exantlarit, quas moleſtias pertulerit
„ſeruandae publicae quietis cauſa tribus Regi-
„minis, ſeu directionis ſuae annis, in vulgus
„notum; at omnia infracto, fortique ferebat
„animo, nec ſinebat facile terrere ſe iis, qui a ter-
„go ſuſcitari ſolent, tumultibus. Nam norat,
„in officiis publicis requiri fortem & virilem ani-

mum;

„mum; ac inprimis illorum, qui inferiorum „animos tractare debent ac regere. Cum iuxta „Poëtam: Vires ſubtrahat pſe timor. Non eſt „autem vir fortis, cui non creſcit animus in ipſa „rerum difficultate. Eleganter Conſularis ille „Metius Falconius ad Tacitum Imperatorem, „referente Vopiſco: Ingens, inquit, gloria mo„rientis Principis Remp. magis amare, quam „filios: & D. Ambroſius de Theodoſio Impera„tore: *Dilexi*, inquit, *virum, qui cum iam corpo„re ſolueretur, magis de ſtatu Eccleſiarum, quam de „ſuis periculis angebatur.* Talis erat hic Noſter „ὁ ἐν ὐρανοῖς, teſtor Deum: Coniugis & dulciſſi„morum ex ſe natorum obliuiſcebatur, de Rep. „& Eccleſia vnice erat ſolicitus. Quatriduo ad„huc ante mortem res in Senatu agendae magis „ipſi erant curae & cordi, quam ſanitatis reſtitu„tio. De *Eccleſiae ſtatu* quam fuerit ſemper ſoli„citus, oſtendit ipſius in Papicolarum Miſſas, „Caluinianorum, Photinianorum & Indepen„dentium, vt vocant, (vulgo Quäker) admiſ„ſionem & diſperſionem Zelus. Quae plura „quinquennio Conſularis ſuae dignitatis notatu „digna ſumma cum laude peregerit, recenſere „ſuperſedeo, in aliud illa differens tempus. Si„lentio tamen hic non inuoluenda *extraordinaria „praeter Conſulatum munia.* Fuit Praefectus „Templorum IACOBINI, CATHEDRALIS, „COENOBII JOHANNITICI, ad SPIRIT. S. „& D. GEORGII prope Trauaemundam. Jam „de *Virtutibus* beatiſſimi noſtri COS. plura erant „dicenda, ſi temporis penuria non excluderet,

at

„at non immerito, quod Salluſtius de laudibus
„Vrbis Carthaginis inquit, me malle ſilentio eas-
„dem praeterire, quam parum dicere, ne, ſi
„parum dicam, obſcurare potius easdem, quam
„exprimere videar, mihi in mentem reuoco,
„Pietatem enim ſinceram, humanitatem, libe-
„ralitatem, animi candorem, eruditionem ad-
„mirandam, animoſitatem, fidem celebraturis,
„ſi vellent ἵππον εἰς πεδίον immittere, verendum,
„ne citius introitum, quam exitum inuenirent.
„Et, vt ſummatim dicam, vita ipſius Chriſtia-
„niſſima fuit, ſemper cum Deo inſtar Enoch am-
„bulauit, omnium rerum agendarum initium
„a praecibus cepit, & quidem mane in genua ſua
„procidens, & veſperi cubitum iturus, ſolus,
„muſeo ſuo clauſo, ſuas ad DEum fudit preces.
„Si dicendum, quod res eſt, imago Chriſtiani
„fuit amuſſitata, tritum iſtud de Jurisperitis vel
„ſuo confutans exemplo; hypocriſin omnem
„cane peius ac angue vitauit, concionibus ſa-
„cris, niſi cauſa ſontica retraheretur, nunquam
„abfuit, quater ad minimum intra anni ſpatium
„Euchariſtiae vſurpatione ſuam fidem nutriuit,
„Biblia ipſemet mane, & veſperi per famulum
„praelegenda curabat, vno verbo, πολίτευμα
„ſuum in coelis habuit. Conſtitutus in ſummo
„dignitatum faſtigio humilitatis fuit ſtudioſiſſi-
„mus, erga pauperes liberaliſſimus, erga
„omnes opis indigos ad iuuandum paratiſſimus,
„in quauis fortuna τετράγωνος, iuſtitiae tenaciſſi-
„mus, temperantiae ſeruantiſſimus, aduerſus
„ea, quibus ad iram commoueri potuiſſet, vi-
ᴄto-

Digitized by Google

„ctorioſisſimus. Verum, licet per DEI gra-
„tiam intra ſex & triginta annorum ſpatium ne
„tentatiunculas quidem morborum ſenſerit,
„praeterquam quod diebus ab analyſi beata
„quindecim proximis horror & laſſitudo quae-
„dam Eum inuadere coeperit, hoc parui faciens,
„ſequenti die templi Jacobini rationibus adhuc
„interſuit, infirmior tamen domum rediens in
„lectum ſe coniecit; ſubſequenti die male rurſus
„habere coepit, adeo vt lecto, qui tandem emor-
„tualis euaſit, affixus fuerit. Tertio die Dn.
„Medici auxilio implorato, nihil intermiſit eo-
„rum, quibus amiſſa ſanitas reſtitui potuiſſet,
„morbus tamen incrementa ſumpſit, vires decre-
„menta paſſae. Conclamatum eſſe iam initio
„morbi praeſentiens, ſeſe fortiter ſolatio hoc
„erexit, quod iſto die, quo male habere coepe-
„rat, ſe ſacro viatico paſci curaſſet. In precibus
„interea & meditationibus ſacris permanſit aſſi-
„duus, ſaepius ex Jobo repetens: ſi bona ſu-
„ſcepimus &c. Intelligebat bona valetudinis,
„quibus per 36 annos fruitus erat; ex Eodem:
„etiam ſi me Dominus percutiat, tamen in eum
„ſpem meam collocabo; & ex Auguſtino: Et
„cum blandiris, pater es &c. iubebat etiam, ſi ante
„diſceſſum lingua non amplius ſuum faceret of-
„ficium, acclamarent ipſi haec ex cantico Ec-
„cleſiaſtico verba: MEVM IESVM NON DE-
„SERO. Quoties etiam haec verba, lingua iam
„ipſi deficiente, in aurem inſuſurrabant adſtan-
„tes, prius altera manu percutiebat pectus, in-
„nuens ſe geſtare in pectore ſuum Jeſum; & ſta-
tim

Digitized by Google

„tim ambas complicatas in coelum attollebat, „editis per gemitus & ſuſpiria deuotionis ſuae „ſignis. Iam iam fatalem horam aduenturam „animaduertens, coniugem & liberos ad lectum „ad ſe accerſiuit, non tam vltimum vale, quam „benedictionem ſingularem ipſis alterius Jacobi „inſtar apprecatus. Hoc peracto, ad ſomnum „ſe componens, ſaepius tamen euigilans, & „preces ad Deum fundens, inter preces adſtan-„tium, poſtquam annos 58. 14 ſeptimanas, & „tres dies, & ſeptem horas vixiſſet, velut in „dulcem ſolutus ſomnum, in manus SALVA-„TORIS beatam animulam emiſit. Magne „VIR, vixiſti, ſi voce hac de aeternum victuro „vti licet, vt vitae poenitere nunquam poſſit. „Vixiſti, vt MARQVARDIANVM nomen „pietatis & iuſtitiae nomen ſit habendum, Hic „immortalis nominis gloria; iſthic alloquium „SALVATORIS iucundisſimum Te manet: ve-„nito Marquarde, poſſideto regnum paternum, „paratum tibi a condito mundo. Longum in-„terea MARQVARDIANVM nomen floreat, „vigeat, emineat! & qui Parenti defuerunt, libe-„ris maiorum aemulis, & (quod optamus) ſuc-„ceſſoribus, addantur anni. Nos ſempiternae „beatisſimi noſtri COS. memoriae litantes exu-„viis terras molles, ſpiritui gaudia coeleſtia „precamur!

Haec de Conſule noſtro Luderus, qui aliquam operis *de Iure Commerciorum ſingulari* mentionem quoque iniecit. Addo notitiam eius pleniorem. Operis Pars prior hanc prae ſe fert in-

inſcriptionem: *Tractatus Politico-Iuridicus de Iure Mercatorum & Commerciorum ſingulari, in quo ex iure diuino, publico & priuato, communi, ciuili, canonico, feudali & Saxonico, nec non variorum iuris interpretum Commentariis ac Conſiliis, diuerſis Imperii Romano-Germanici, Regnorumque Franciae, Hiſpaniae, Luſitaniae, Italiae, Angliae, Scotiae, Daniae, Sueciae, Poloniae, Moſcouiae, Perſiae, Venetiae, Belgii, Hanſeaticarum & aliarum Rerumpubl., Ducatuum, Ciuitatum Conſtitutionibus, Ordinationibus, Statutis municipalibus, Moribus, Priuilegiis, Pactis, Contractibus, ut & Philoſophorum & Hiſtoricorum claſſicorum axiomatibus, exemplis atque monitis Politicis, Iura Commerciorum ſingularia IV Libris, ſecundum tria Iuris obiecta ſummatim collecta, expoſita & illuſtrata ſunt. Acceſſerunt in fine Tractatus ipſa Priuilegiorum, Conſtitutionum, Statutorum, Pactorum &c. exemplaria, peculiari deſignatione, iuxta ſeriem Alphabeti, ſummis vigiliis atque impenſis, in gratiam Lectoris, paſſim conquiſita, partim vero nunquam publice viſa.* Partis poſterioris hic titulus eſt: *Documenta Commercalia, ſiue Tractatus de Iure Mercatorum & Commerciorum ſingulari Pars poſterior, complectens Inſtrumenta litteraria Priuilegiorum per Galliam, Hiſpaniam, Luſitaniam, Angliam, Daniam, Sueciam, Muſcouiam &c. &c. Pactorum item & Transactionum cum variis Regibus ac Rebuspublicis initarum, Statutorum denique ac Ordinationum tam totius Hanſae, quam particularium Ciuitatum, Contboriorum, Collegiorum, &c. nec non plura Conſilia, Reſcripta, Mandata & Decreta tum ad ipſum mercaturae officium in vniuerſum: tum vero ad intellectum & applicationem & gentium &*

ciuilis & mercatorii Iuris apprime ſpectantia, quorum paſſim in huius Tractatus parte priori ſub elementis alphabeticis mentio facta, catalogusque auerſa pagina exhibetur. Francofurt. 1662 fol. Opus hoc ſuo calculo dignum exiſtimarunt ſummi Iuriſconſulti Dauid Meuius, Benedictus Carpzouius & Chriſtophorus Philippus Richterus, quorum honorificae ad Marquardum epiſtolae ei ſunt praefixae. Iudice Cl. Struuio Bibl. Iurid. c. III. §. 31 reliquis de hoc argumento ſcriptoribus *accuratior* eſt Marquardus. B. Andr. Langius in Introd. in Notit. LL. Naut. & Scriptor. Iur. reique maritim. p. 145 ſq. his verbis Marquardianum opus commendat: *Primas inter haec ſcripta* (quibus multa iuris nautici capita inſerta) *tenet Iohannis Marquardi, Iuriſconſulti & Conſulis olim Lubecenſis, nobile de Iure Mercatorum opus, in quo integra capita ad rem nauticam ſpectantia inueniuntur - - - Opus eſt ob rerum vbertate, expoſitionis facilitate & adiunctis documentis mercatoriis publicis maxime commendandum; & quod multa, ex Italorum penu petita, continet.* Ceterum in laudem Marquardi etiam legendi ſunt B. Phil. Ludou. Hannekenii *Plauſus populi Lubecenſis deſignato Conſuli Io. Marquardo dicti*, editique Lubecae Anno *DeI & ConſVLIs MarqVartI.* In templo noſtro Petrino conſpicitur hodieque

Epitaphium Viri Magnifici, Praenobilis & ſtrenui, Dn. IOHANNIS MARQVARDI, IC. Equitis aurati eminentiſſ. & Conſulis patriae grauiſſimi, qui natus anno MDCX. XXIV April.

April. dignitate Equeſtri a Venetorum Duce ornatus A. MDCXXX. XXIV April. in Senatum cooptatus An. MDCXL. XIX Decemb. Conſulatum adeptus A. MDCLXIII. XXIV Febr. Denatus An. MDCLXVIII. XI Auguſti, ſepultus in ſacello proximo ſuo haereditario A. MDCLXVIII. XVIII Auguſti.

GOTHARDVS MARQVARDVS.

Conſulem hunc & Mineruae & Mercurii artibus deditum ciuibus ſuis amplitudine ac gloria celebribus Lubeca noſtra annumerat. Parentes generis nobilitate inſignes GOTHARDVS MARQVARD & ANNA, IOANNIS a LVDINGHAVSEN, Conſulis Lubecenſis, filia eum an. 1611 d. 12 Iun. viderunt in lucem editum, & deinde filium optimae indolis agnouerunt. Etenim illuſtrium & ſtirpe & doctrina maiorum virtutem in ipſa iuuentute imitari conatus eſt. *Quare*, vtor verbis Suantenii in Progr. Funebr., *tyrocinia doctae exercitationis poſuit, vſus diſciplina peculiari virorum ampliſſimorum atque clariſſimorum Dn. Andreae Lyditii, Profeſſoris hodie Regiomontani praecellentis, & Dn. Samuelis Rachelii, Paſtoris deinde ad D. Annae apud Dithmarſos clariſſimi. Ceterum, vt plus doctrinae attingeret, & vberiori animum ſcientia imbueret, praeceptis gymnaſticae inſtitutionis in Ephebeo patrio frui ali-*

quantiſper deſiderauit, vſus praecipue fideli informatione viri praecellentis & praeclariſsime de litterato orbe meriti Dn. Iohannis Kirchmanni, Rectoris Gymnaſii & Scholae Lubecenſis celeberrimi. Multum profecit eruditis huius viri auſpiciis tum in facultate pure & emendate loquendi & incorruptam Latini ſermonis integritatem declarandi: tum in arte ratiocinandi. Nec minorem continuata ſedulitatis doctae opera cognitionem aſſecutus eſt artificioſae eloquentiae, morum recte conformandorum & ciuilis atque popularis, quam Politicam vocant, diſciplinae. Proinde eximia hac diſcendi progreſsione talem ſe praebebat ſtudiorum moderatoribus, vt ſublimiori Academiarum conſuetudini aptus atque accommodatus exiſtimaretur. Vlterioris ergo ſcientiae cupidus, Lipſiam profectus eſt, bene inceptam doctrinae telam elegantiore contextu adornaturus. Redux deinde ex itineribus Liuonico, Curlandico, Gallico, Anglico & Belgico factus, in patria ſedem fixit, atque an. 1674 d. 19 Decemb. in Curiam adſcitus eſt, demandato ipſi Senatoris munere, quod ita geſſit, vt fidem cum prudentia, prudentiam cum induſtria perpetuo coniungeret. Defunctus omnibus officiis, quae a Senatoribus huius Reipublicae peraguntur, faſces Conſulares an. 1692 d. 20 Febr., non ſine maximo reipublicae emolumento, accepit. Depoſuit tandem an. 1694, per beatam mortem in ſanctisſimam ciuitatem translatus. Ornamentis ſuis accenſet templum Petrinum eius effigiem, cui hae Magnifici viri laudes ſubſcriptae:

Me-

Memoriae Viri Magnifici & Nobiliſſimi, Dn. GOTHARDI MARQVARDI, Conſulis meritisſimi, pie defuncti anno MDCVIC, poſtquam in laude vixerat annos LXXXIII poſuerunt haeredes.

DANIEL MVLLER.

Vir illuſtris, quem hodie magnificum Conſulem veneratur Lubeca, an. 1661 d. 29 Aug. lucem aſpexit. Patrem coluit M *Iac. Müllerum*, Paſtorem Kirchwerderanum in praefectura Bergedorfenſi meritisſimum; matrem vero *Thetam Catharinam Hannekeniam*, ſexus ſui ornamentum. Maiores Eius, peregregia laude inſignes, ſunt *Dan. Müller*, mercator ac ciuis Lubecenſis & *Anna Hubens*: D. *Meno Hannekenius*, immortalis famae Theologus, quem Academia Marpurgenſis Profeſſorem, Lubeca autem Praeſulem eſt admirata, & *Iuſtina Eleonora Mentzeria*: *Aſmus Müller*, ciuis Lubecenſis & *Catharina Müllers*: *Iacob. Hubens*, mercator Lubecenſis, qui religionis verae retinendae, crudelitatis autem Ducis de Alba effugiendae cauſa ex Brabantiae Ducatu Lubecam venit, & *Anna Hubens*: M. *Gerhardus Hannekenius*, Paſtor Blexumenſis in Comitatus Oldenburgenſis Butiadienſi prouincia & *Theta Hannekenia*: D. *Balthaſ. Mentzerus*, ſummus Theologus Gieſſenſis ac Marpurgenſis & *Eliſabethae*, nobili *Struppiorum* familia oriunda. Ex hac ſplendida familia pro-

gnatus Noſter, prouida Parentis cura optime fuit educatus. Schola noſtra huius rei partem haud exiguam ſibi vindicat, ſiquidem an. 1669 per Herman. Nottelmannum, Rectorem, in claſſe quinta locum & fidelisſimum praeceptorem *Iuſtum Tribbechouium*, an. 1670 in quarta claſſe itidem locum & praeceptorem, cum laudato comparandum, *Dan. Lippium* ei concesſit. Haec publica quidem inſtitutio, defuncto auo D. Hannekenio, cum priuata permutabatur. Eidemque praeficiebatur M. Io. Balth. Schuppius, Paſtor poſtea Oldegammenſis, ſed cum per triennium fere hoc magiſtro vſus eſſet, an. 1674 iterum Nottelmanni auſpiciis publico diſcentium coetui adſcribebatur, dignus iudicatus, qui ſupremam claſſem ornaret. Ornauit etiam per integros quatuor annos diligentisſime auſcultando publice ac priuatim primo *Nottelmannum*, deinde *Hinckelmannum*, Rectores, *Polzium* ac *Lipenium* Conrectores & *Brüggium*, Subrectorem. Ex noſtro Athenaeo an. 1678, ſuadentibus cognatis, in Gymnaſium Academicum, quod Coburgi floret, ſe contulit, ibidemque ducibus *Stempelio*, *Claudero* ac *Schubarto* ſanctiores litteras, ſtili elegantiam, hiſtoriam & morum diſciplinam: *Frommanno* naturae ſcientiam: *Eberweino* Inſtitutiones iuris feliciter pertractauit. Biennio elapſo Gieſſae amplisſimum iuris tam publici quam priuati campum ingreſſus ac ope praeclarisſimorum ICtorum *Mollenbecii* ſen., *Nitſchii*, *Tilenii* & in primis *Hertii* tantum non plane emenſus eſt. Pauca, quae reſta-

reſtare videbantur, in Argentoratenſi Academia, quam an. 1682 petiit, commiſſis Ipſius fidei ac gubernationi duobus Comitibus de Solms Rödelheim, facillime poterat addere, cum doctores nanciſceretur *Rebbanium*, cuius hoſpitio exceptus fuit, *Schragium*, *Obrechtum* & *Kulpiſium*, ICtos longe celeberrimos. Pari felicitate Gallicam linguam percepit. Vt vero omnes eius lepores ac veneres ſibi redderet familiares, praetereaque multas notatu dignas & admirandas res nauiter luſtraret, an. 1684 verno tempore Gallicum iter auſpicatus eſt, perque Alſatiam, Heluetiam, Geneuam, Lugdunum acceſſit praefecturam Aurelianenſem, &, munditiei linguae Gallicae ſtudioſisſimus, Aureliae pariter ac Bleſis aliquandiu commoratus eſt. Haud pauca deinde nobilia loca tranſiens, ipſam Lutetiam intrauit. Quatuor omnino menſes audiendo, ſtili Gallici elegantiam omnem aſſequendi cauſa, celeberrimum *Richeletum*, contrahendo, litterarum amore, amicitiam cum orbis eruditi luminibus *Mabillonio*, *Baluzio*, *Sam. Petito*, *Aliſio* & aliis ſummis viris, multa notabilia, multa etiam ſolemnia aulica attentis oculis perſpiciendo ibi conſumſit. Simili ratione Angliam & Belgium perluſtrauit, collectoque per ſeptem annos, in Academiis ac itineribus, maximo eruditionis & prudentiae theſauro, an. 1685 Lubecam reuertit. Sed optima mater maximae ſpei filium denuo amiſit anno ſubſequenti, quo conceſſit Hafniam, vbi purpurati conſiliorum Regis arbitri, animaduertentes excel-

lentisſimas, quae in eo ſemper eluxerunt, virtutes, de Eodem honeſtisſimae ſpartae admouendo certaſſe quaſi videntur. In primis autem perilluſtris Dominus MICHAEL WIBE, Eques auratus, Conſiliarius intimus & Principis Regii gubernator, ſuo Illum fauore dignatus eſt. Modo enim auctor fuit, vt Regii Principes ad negotia ſua exequenda Ipſum adhiberent: modo alia ratione commodis eius proſpicere laborauit. Noſter ſummum tanti Viri amorem conſpicatus ſenſit ſe ei valde obſtrictum. Quare non potuit non morem ei gerere, cum vellet, vt generoſo iuueni & ad magna nato, qui hodie Miniſtri Regis primarii munere fungitur, alienas regiones viſuro, itineris comitem & ducem ſe praeberet. Qua exoptata occaſione an. 1688 data, Noſter non ſolum praeſtantisſimas Germaniae vrbes, & praeſertim Viennam, ſpectauit, ſemper plura obſeruans, quae ad eruditionem pariter ac ciuilem prudentiam augendam faciunt, ſed Auguſtam quoque Taurinorum inviſit. Exactis in hac metropoli ſex menſibus & peragratis deinde Genua, Parma, Modena, Bononia, Florentia pluribusque regionibus & oppidis, Romam vna cum generoſo iuuene ſuo eſt delatus eo tempore, quo Alexander VIII Ottobonus Pontifex eligebatur. Facile quoque, praeter alias nobilisſimas Italiae vrbes, Venetia ipſos an. 1690 ad ſe pertraxit. Hinc, viſis rebus commemorabilibus, per Patauium, Veronam, Tridentum, Oenipontem, Auguſtam Vindelicorum & Norimbergam Francofurtum

ve-

venerunt, indeque progreſſi in Belgium Vltraiecti *Coccio* & *Graeuio* familiariter vſi ſunt, ex qua conuerſatione non poterat non ingens ad litterarum ſtudia incrementum accedere. Animus quoque erat, Angliam adire & Galliam, ſed mors perilluſtris Wibii itinerum horum circulos turbabat, iubebatque Daniam repetere. In hanc reuerſum Noſtrum, maxima rerum gerendarum ſcientia inſtructum, Generoſisſimus Dominus CONRADVS, Comes de REVENTLAV, Eques, Conſiliarius intimus & Miniſter primus, ſummus etiam venationum praefectus, poſtea Magnus Daniae Cancellarius, ſibi a Secretis eſſe voluit, cuius grauisſima negotia tam priuata quam publica ad litterarum commercium, venationes, praefecturam Haderslebienſem & Comitis ditiones (quarum ſupremus ephorus fuit conſtitutus) ſpectantia ea fide, cura, diligentia expediuit, vt non ſolum Comitis ſui, verum etiam aliorum ſummorum virorum beneuolentiam ſibi conciliaret, ſpesque affulgeret maxima, fore, vt in Dania ſedem fixam & illuſtrem locum, in quo virtutes ſuas explicaret, inueniret. Sed ſupremus rerum arbiter hac fortuna Lubecam clementisſime augere volebat. Noſter enim patriae natus, ipſius ſaluti promouendae conſecrabatur an. 1695 die Petrino Secretarius legitime declaratus. Comes virum, cuius fides, prudentia, iuſtitia erat ſatis ſuperque probata, lubentisſime ſibi ſeruaſſet, ſed, diuini quid ſubeſſe intelligens, ſumma cum gratia eum dimiſit elapſo poſt vocationem an-

no, quo, conſentiente Magnifico Senatu Lubecenſi, Eius opera inſuper vſus eſt. Annus igitur erat 1696, qui auſpicato patriae ipſum reddebat. In ea munus Secretarii per duodecim annos ſumma cum laude geſſit, variisque magni momenti negotiis in Vrbe, extra eam, in aulis Regum, Electorum & Principum, in legationibus, vtilisſima opera praeſtita, interfuit. Quare etiam an. 1708 m. Febr. communibus PP. CC. ſuffragiis ſplendidam Senatoris prouinciam accepit, eandemque per nouem annos, omnia Senatoria officia religioſisſime exequendo, legationes prudentisſime obeundo, aliosque labores publici commodi cauſa exantlando decorauit. Atque haec copia praeclariſſimorum meritorum via fuit, qua an. 1717 m. Febr. ad illuſtre Magnifici Conſulis munus felicisſime iuit, quod ſtatim cum gubernatione Camerae, anno autem ſequenti, die Petrino, cum ſupremi iudicii directione pomeridiana (*Nachmittags-Wort* Lubecae vocant) coniunxit & ita adminiſtrauit, vt non tam meum, quam commune Reipublicae votum ſit, velit Deus optimus maximus diutisſime conſeruare hoc illuſtre Lubecae decus, hunc patriae Patrem exoptatisſimum!

IOANNES RITTER.

Venio ad Conſulem, cuius & pietas & eruditio & prudentia & humanitas & integritas a ciuibus Lubecenſibus etiam poſt ipſius fata magno ſtudio colitur atque non ſine mentis gratisſimae indicio praedicatur. Lubeca ipſa produxit hunc

incomparabilem virum, quippe parentes, quibus an. 1622 d. 27 Septemb. natus eſt, fuerunt ANDREAS RITTER, negotiator Lubecenſis florentisſimus & ENGEL, femina ornatisſima, ALBERTI RITTERI, mercatoris Lubecenſis honeſtisſimi, filia. Puer aeque ac iuvenis Athenaei noſtri decus fuit ingeniique egregii vires ad percipiendas optimas litteras laudatisſime adhibuit. *Von ſeinen gottſeeligen Eltern*, inquit praeclarisſimus Mellius noſter in Vita Ritteri, *iſt er von Kindes Beinen an in aller Zucht und Vermahnung zum Herrn auferzogen, und weil ſich bey ihm ein fähiges, zum ſtudiren geneigtes Ingenium hervorgethan, haben ſie ihn in die öffentliche Schule geſandt, deren ſämptliche Claſſes er durchgegangen, und ſonderlich in den oberen, unter fleiſſiger Anführung der damahligen Praeceptorum, des fürtrefflichen Rectoris Io. Kirchmanni, wie auch ſeiner Collegen, M. Sebaſtiani Meieri und Iacobi Kockerti mercklich zugenommen.* Conueniunt cum his, quae de ſcholaſtico eius curriculo B. Suantenius in Memor. ipſius annotauit. *Pueritiam*, inquit, *atque adoleſcentiam per cultum ingenuarum artium transegit, imbutus ſenſim per Claſſes Ephebei patrii eo ingenii elegantis apparatu, qui eum redderet idoneum percipiendae vlterius praeſellenti ac laudabili gymnaſticae inſtitutioni celeberrimorum tunc & perinſignium virorum Dn. Iohannis Kirchmanni, Dn. M. Sebaſtiani Meieri & Dn. Iacobi Kockerti.* Optimarum itaque litterarum fundamento rite iacto an. 1641 Regiomontum ſe contulit, vt non ſolum hoſpitis ſui, *Simonis Dacchii*, poëtae excel-

lentisſimi, ſed & aliorum doctorum publicorum, quos maxima induſtria auſcultauit, inſtitutione eruditionem ſuam augeret. Exactis hic tribus annis, Argentoratenſis Academiae ciuis factus, *Taboris*, *Biccii*, *Rebhanii* diligentisſimus auditor, illuſtrisque *Seckendorfii* ſtudiorum & hoſpitii ſocius. Anno 1648 celebrem Iuliam inuiſit, vt auſpiciis conſultisſimorum virorum *Habnii*, *Binnii*, *Werneri*, *Mehlbaumii* iuris ſtudio, ſumma adhuc contentione tractato, finem imponeret. Subſequenti anno fecit initium prudentisſimae doctisſimaeque peregrinationis, & Belgium, Galliam ac Italiam ita vidit, vt melior, prudentior, doctior inde euaderet. Summis in iure honoribus dignisſimum ſe exhibuit praeclarisſime defenſa an. 1651 m. Mai. ſub *Mehlbaumii* praeſidio doctisſima inaugurali *Diſſertatione de Praeſcriptionibus Iurium ex quaſi poſſesſione*, quae ipſius manu erat litteris conſignata. Patria deinde particeps denuo fiebat ciuis ingenti doctrina nec minori rerum optime in Academiis & itineribus geſtarum gloria conſpicui, eundemque cauſas aliquantiſper religioſe in iudiciis agentem conſpicabatur. Sed ad maiora natus anno 1659 d. 21 Decemb. Senator electus eſt. Praeluſerat his honoribus non ſolum anagramma omine forſan non carens, ſiquidem ex nomine eius: IOANNES RITTER per litterarum transpoſitionem fiunt haec verba: SENATOR INERIT: verum etiam Italus quidam, qui forte ex egregiis, quas in ipſo animaduertit,

tit, virtutibus magis, quam ex aliis cauſis vaticinatus eſt, fore eum aliquando in patria Senatorem. *Als er*, inquit Mellius l. c. *zu Venedig ſich aufgehalten, hat ein gewiſſer Italiäner, der aus der Phyſiognomie zu judiciren Profeſſion gemacht, ihm unter die Augen geſagt; er würde dermahleins in ſeinem Vaterlande Raths-Herr werden; in welcher Vorbedeutung auch ein anderer, lange vorher, ehe es mit ihm ſo weit gekommen, aus ſeinem Nahmen Ioannes Ritter, das omineuſe Anagramma: Senator inerit, es wird ein Raths-Herr in ihm ſeyn, verfertiget.* Imo vero fuit Senator, in quo an prudentia magis & eruditio, quam fides ac diligentia fuerit admiranda, dicere non audeo. Ipſe Imperator eum amauit, honorique illius incrementum eſt largitus. *Anno quippe ſequente* 1660, ait Suantenius l. c. *Viennam miſſus cum itineris ac negotiorum comite Dn. DIETERICO a BRöMSEN, Senatore ampliſſimo, fidelem ciuitatis patriae obſeruantiam inuictiſſimo Imperatori ſancte ſolenniterque declarauit. Qui glorioſiſſimus Caeſar, praeterquam quod nobiliſſimo RITTERO verba perpolita facienti vacuas ſaepius aures accommodauerit, Caeſareum exinde Comitem Palatinum eſſe ipſum perliberaliter iuſſit.* At enimuero nondum exaequabant praeſtantiam eius hi honores, ſed ſupremum illa quoque in hac republica, cuius ſaluti quauis ratione promovendae totum ſe dicauerat, poſtulabat. Quare accedebat ſummum Conſulare faſtigium, ad quod an. 1669. d. 20 Febr. feliciter aſcendit, patriae Patris pii, iuſti, candidi, prouidi ſplendidiſſimo munere per integros triginta & vnum annos

nos ſumma cum gloria defunctus. Imo talis ſemper fuit, qualem eum cognitum iudicauit *Hermannus Nottelmannus*, cuius *Plauſu* ſummis RITTERI honoribus Conſularibus datus hic inſeri meretur, quoniam Ritterum egregie depingit. Ita vero canit hic vates:

Salue, magnanimum PHOSPHORE ciuium,
Illuſtris patriae ſidus amabile,
Salue, Pierii dulce decus gregis,
Noſter Phoebe, bonis omnibus vnice
Expectate diu, quem Themis inclyta
Formatum variis Palladis artibus,
Clarum conſilio, iudicio grauem,
Integrum gemini Iuris & Arbitrum
Certat tergeminis tollere honoribus
Sublimisque iubet ſcandere Curiae
Excelſum ſolium, digna laboribus
Vt tandem capias praemia maximis
Et docto ferias culmina vertice.
Te nunc, Summe Virum, (quod bene verterit!)
Laeta voce vocat Patria CONSVLEM;
Creſſa neu careat pulcra dies nota!
Applaudit populus, ſanctior & Patrum
Defert Ordo tuis laetus honoribus
Faſces, Sceptra, Togam, cumque Securibus
Sublimes Aquilas, Regia munera;
Pompei, quanta Tibi Martia Conſuli
Nunquam Roma tulit, nec Tibi, Scipio;
Veſtra laude licet plenior omnium
Vatum plus nimio pagina turgeat.
Quantum pondus ineſt; hei mihi, quantum onus
Praetextis trabeis! Non diademata,

Non

Non ſunt ſceptra roſae, vulgus vti putat.
Eſt regnare labor; quem ſequitur mali
Inconſulta cohors; inuidia it comes,
Nec dens roſor abeſt truxque calumnia.
Haec ſunt Veſtra foris gaudia, Principes,
Haec ſunt Veſtra domi gaudia, Conſules.
Eſt regnare dolor; At dolor innocens,
Quo Virtus domitis purior enitet
Monſtris; innocuo vulnere fortior
Virtus ſurgit ouans, cedere neſcia,
Virtus, hoſte procul, neſcia vincere.
Ergo, macte Tua, Magne, potentia,
CONSVL; macte Tua, Magne, ſcientia;
Dextra perge manu ſceptra capeſſere,
Laeua ſume togam. Numen ineſt tuis,
CONSVL, conſiliis. Te Tua Ciuitas,
Te LVBECA, nouo lumine laetior,
Poſcit, Te patriae gentis Apollinem
Dicit, Te prece, Te proſequitur piis
Votis atque tuum luminibus poli
Miſcet nomen; vti Roma Quiritium
Olim magnanimum Publicolam tulit.
Virtutem ſequitur gloria cominus;
Et pulchre meritos ampla ſonantibus
Pennis Fama vehit longius aethere.
Te doctarum etiam praemia frontium,
TE curae vigiles, TE probitas ſagax
Diis miſcent ſuperis. Hinc Tibi purpuram
Gratus texit Amor; tollit eburneam
In laudes Erato barbiton & tuas.
Da nobis veniam, ſi, licet impares,
Nos tantis meritis, o patriae Pater,

Co-

Conemur tenues grandia reddere.
Vires deficiant, velle tamen placet.
Deſint facta licet, verba locum tenent.
Voces ergo pias auribus accipe
Puris, vt nitidum reddidit aethera
Lux, quae prima TIBI CONSVLIS addidit
Nomen magnificum. Viue diu, Vale;
TE conſtans vigor & candida Fauſtitas
Firmet; vis animi ſtrenua vincere
Gliſcat, nec trepidet rebus in arduis
Spiret frontis honos Veſpere pulcrior.
Parcat Parca nouis mitis honoribus.
At, voces populi ſic Deus audiat,
Vt votis placidus ſuauibus annuat.
Dum plures repeto pectore formulas,
Inter verba cadit lingua ſilentio.

Exuit tandem mortalitatem an. 1700 Calend. Septemb., fama meritorum immortali relicta. Laudum eius teſtimonia deprehenduntur in monumento, quod in templo Mariano hac inſcriptione cohoneſtatum cernitur:

Memoriae & meritis IOHANNIS RITTERI, ICti, Com. Pal. Caeſ. & Reip. patriae Lubecenſis Conſulis primarii, nati A. MDCXXII. d. XXVII Sept. in Senatum cooptati A. MDCLIX. d. XXI Dec. ad Conſulare faſtigium euecti A. MDCLXIX. d. XX. Febr. inſigni denique pietatis, iuſtitiae & integritatis laude terris relicta, ad meliorem inter coelites vitam euocati A. MDCC. Kal. Sept. nec

fine

ſine lacrymis hoc loco conditi, debitum monumentum poſuerunt heredes.

Plura dant nummi partim argentei, partim aurei in honorem eius ſignati, quorum licuit quinque videre. Primus exhibet in vna parte faciem Conſulis, cum his verbis: IOH. RITTER. ICT. COM. P. C. CONS. LVB.: in altera eius inſignia. Secundus in vna parte itidem ipſius faciem cum iisdem fere verbis: IOH. RITTER. ICtus. COM. PAL. CÆS. & CONSUL. In altera libram, addito hoc lemmate: ÆQVA DVRANT SEMPER. Tertius in vna parte eandem venerandam faciem, cum his verbis: IOH. RITTER. ICT. COM. P. C. CONS. LVB. In altera hanc inſcriptionem: INSIGNIVM. MERITORVM. VIR. NATVS. LVBECÆ. AN. MDCXXII. D. XXVII. SEPT. REIPVBLICÆ. PATRIÆ. AB. A. MDCLIX D. XXI. DEC. SENATOR. EIVSDEMQVE. AB. A. MDCLXIX. D. XX. FEB. CONSVL. PIVS. IVSTVS. INTEGER. NON. SINE. BONORVM. LVCTV. KAL. SEPT. A. MDCC. OBIIT. Conf. etiam Nou. Lit. Mar. Balth. 1700. p. 318, vbi hic nummus aeri inciſus videri poteſt. Quartum in ſubſequenti Magnifico RITTERI Collega adducam, Quintus denique, isque aureus, in vna parte quatuor glorioſae memoriae Conſules Lubecenſes oſtendit, cum his verbis: COSS. LVBEC. RITTER. WINCLER. a DORNE. KERCKRING. In altera parte vrbem Lubecam cum pyramide ſurſum ten-

dente ad Oculum radios demittentem in Vrbem, his adiectis verbis: TERQVE QVATERQVE DECORA.

MATTHAEVS RODDE.

Immortalium in Rempublicam Lubecenſem meritorum RODDIANORVM haud exigua pars Viro huic Magnifico eſt adſcribenda. Habuit enim in eo Conſulem, quem pietatis ardor, patriae amor, prudentiae magnitudo, aequitatis ſtudium quam maxime commendarunt. Gratulata igitur merito ſibi eſt patria de hoc ciue an. 1699. d. 28 Octobr. in lucem producto. Gratulati ſibi ſunt de hoc optimae ſpei filio parentes ADOLPHVS RODDE, Senator Lubecenſis meritisſimus & CATHARINA BREMERIA, Matrona ornatisſima. Gratulatus ſibi eſt Otto Gualtperius, meus in munere anteceſſor, de hoc per annos haud paucos domeſtico ac diſcipulo probo, ingenuo, diligenti. Etenim, teſte B. Hinckelmanno in Progr. in funere Conſulis noſtri p. 4. *iecit ſub praeclaro hoc magiſtro bonarum artium fundamenta eximia, vt dignus omnibus videretur, qui ad Academicas exercitationes tranſiret.* An. 1646. d. 21 Febr. in numerum Patrum Conſcriptorum fuit relatus, Senatorque declaratus. Splendida hac dignitate inſignitus publicum commodum eſſe ſuum exiſtimabat, & quicquid prudentia maxima, labore ſtrenuo, circumſpectu attento efficere poterat, id omne patriae conſecrandum eſſe ducebat. In primis vero illuſtre fidei & ſapientiae

in

in rebus magni momenti gerendis documentum dedit, cum anno 1663 ad Sereniſſimum Sueciae Regem publico nomine Legatus mitteretur. Quibus rebus factum eſt, vt an. 1667 ſolemni ritu Conſul nominaretur. *In hac dignitate*, inquit Hinckelmannus l. c. pag. vlt, *qualem ſe geſſerit, nec chartae huius anguſtia concedit, nec neceſſitas poſtulat ediſſerere, cum nemo tam ingratus inter nos reperiri debeat, apud quem tanti Conſulis memoria vileſcere poſſit, cuius erga Deum pietatem, templa; ardens in promouendo bono publico ſtudium, ampliſſimus ordo; integritatem & vigilantiam omnis multitudo praedicat.* Vnde optandum omnino fuiſſet, Rempublicam noſtram hoc lumen diutius colluſtraſſe. Sed intercedebat ineuitabilis fati vis, annoque 1677 illud, lugentibus bonis omnibus, extinguebat. Memoria tamen Conſulis optime meriti hodieque ſupereſt, & non ſolum in animis ciuium, verum etiam in templo Mariano retinetur. Ibi enim conſpicimus prope altare eius epitaphium, his verbis ornatum:

Æ. S. & B. M. Domini Dn. MATTHAEI RODDII, qui Senator factus A. 1646. miſſus ad Sueciae Regem Legatus A. 63. dein Conſul electus A. 67 patriae praefuit ac profuit, Director obiit A. 77. aetatis 79. monumentum heredes p. p.

Iuſta quoque Conſuli optimo perſoluit Bruggius hoc nitido Carmine: *Sol oriens in occaſu, Memoriae viri Magnifici & nobiliſſimi Dn. MAT-*

THAEI RODDII, Reip. Lubecenſ. Conſulis Directoris praeclare meriti, ſacratus a Dauide van der Brügge:

Quid coelo fugiunt gemmantia ſidera Solis?
Et redeunt tenebrae triſticiesque polo?
Eheu! RODDIADES, Conſul dignisſimus aeuo
Sub terras moriens nobile ſidus iit.
Stat pullata cohors, multa caligine ſepta,
Et Solem repetit voce gemente domus:
Quo Lux noſtra fugis? cur ſidus amabile châram
Progeniem linquis, ſpesque decusque domus!
Congemit Vrbs patriae Patrem confuſa; tepentes
Effundunt lacrimas curia, templa, ſcholae.
Vos merito, Muſae, gemitis, pia turba, patronum
Fletu & moerentes ſpargitis ora pio.
Qui Clariae multum ſtuduit prodeſſe cohorti,
Is dignus Clario condier oceano.

Ad Domum lugentem.

Sic praeclara piis mades fluentis,
Et moeſtum cor edens Domus fatiſcis?
Quod praedulce tuum iubar recedit.
Crede, non periit micans Apollo.
Occidens oritur, nouatque flammas.
Vt Sol occiduis refulget vndis,
Et pingit roſeo colore nubes:
Sic Phoebus patriae cadens refulget;
Sic Honos patria micabit vrbe
Dum Sol in ſupero micabit Orbe.
Nunc BRVMAS fugat & triumfat VMBRAS
Non eclipſis ei timenda, nec nox.

Ne

Digitized by Google

Ne praeclara piis made fluentis
Nec moeſtum cor edens Domus fatiſce.

Ceterum illud non eſt omittendum, quod maxima inter NOSTRVM & RITTERVM modo laudatum interceſſerit amicitia, quam confirmat etiam nummus aureus, in cuius vna parte eſt facies Ritteri cum his verbis: IOH. RITTER. ICT. COM. P. C. CONS. LVB. in altera facies Roddii cum his verbis: MATTHÆVS. RODDE. CONSVL LVBEC.

ADOLPHVS MATTHAEVS RODDE.

Aui ADOLPHI & Patris MATTHAEI excellentisſimas virtutes in hoc Viro Illuſtri & Magnifico, Conſule hodie Reipublicae Lubecenſis primario, coniunctas patria quotidie laetisſima conſpicatur. Schola noſtra vero optimis ſuis meritis omni iure accenſet, quod, *Nöttelmanni*, Rectoris, Collegarumque fide ac induſtria vſa, iecerit fundamenta conſummatae, qua gaudet, eruditionis. Creuit illa deinceps per doctrinam praeſtantiſſimorum Profeſſorum in Academiis Lipſienſi, Lugdunenſi in Batauis (vbi illuſtrem ICtum *Boeckelmannum* praeceptorem habuit) & Kilonienſi, quarum haec Eum etiam vidit pro licentia ſummos in iure honores capeſſendi ſummo cum applauſu *de Repreſſaliis* diſputantem. Creuit porro per itinera, quae in Galliam, Angliam, Italiam, Belgium, Germaniam, ſapientiſſime inſtituit, maximoque cum fructu confecit, optimis quibusque vitae ac

rerum gerendarum ſubſidiis vndique comparatis. Patria diuinas ingenii, prudentiae & doctrinae dotes in Eo admirata nihil magis in votis habuit, quam huius VIRI miniſterio aliquando vti poſſe. Euaſit votorum compos, nacta VIRVM, qui praeclariſſimis in Rempublicam meritis bonorum omnium animos ſibi conciliauit. Initium ſumſit ſtudium bene de patria merendi an. 1682, cum Secretarius eſſet declaratus. Auctum eſt an. 1695, Protonotarii munere ipſi d. 20 Febr. demandato. Maiora cepit incrementa, poſteaquam an. 1701 ſplendido honore Senatorio fuit ornatus. Omnium maxime autem ſe oſtendit, ex quo ad ſummam in Republica noſtra Conſulis dignitatem an. 1708 d. 20 Febr. fuit euectus. Cuncta haec munera qua dexteritate, qua iuſtitia, qua grauitate, qua fide, qua prudentia geſſerit; Legationes in Aulam Danicam, Cellenſem, & plures obiuerit; potentiſſimum Ruſſorum Caeſarem, PETRVM, Lubecam viſitantem, ad quem Conſul Director vna cum quatuor Senatoribus accesſit, ſalutauerit oratione elegantisſima, quam non ſolum Monarcha hic clementisſime audiuit & multa ideo gratiae ſigna dedit, ſed adſtantium etiam multitudo demirata eſt; multaque alia negotia & in hac ciuitate & extra eandem, expediuerit, non tam meis, quam totius Reipublicae encomiis dudum celebratur. Mearum modo partium eſſe duco, venerari ſumum Numen, vt hunc VIRVM, cuius merita ſemper populus Lubecenſis, ſemper alii praedicabunt,

bunt, & nulla vnquam obliuioni tradet vetuſtas, velit diutisſime Reipublicae adeſſe incolumem, florentem, ex omni parte beatum. Meas autem vires cum tranſcendant Viri ſummi laudes, loqui ſaltem de eius pietate, amore erga ſinceram religionem & aliis virtutibus iubeo duos nummos aureos, quorum vnus an. 1708 cuſus exhibet in vna parte eius faciem cum his verbis: ADOLPH. MATTHÆUS RODDE. ICTº. CONS. LUBEC. In altera vero eius inſigne & ſymbolum: SINCERE. IVSTE. PIE. Alter eſt Iubilaeus. Etenim amore erga puram noſtram religionem Lutheranam ductus in honorem ac memoriam Iubilaei, hic etiam ſolemniter celebrati, ſignari iusſit monetam auream, in cuius prima parte conſpiciuntur inſignia Lubecenſia & Roddiana, circa quae haec verba: LUBECA IUBILANS. In altera parte: SACRA. SAECULARIA. 1717. 31 *Octobr.* OB. REPURGATAM. PER. LUTHERUM. ECCLESIAM. Reliqui Conſules, quos Lubeca felicibus auſpiciis vidit ſecundum Iubilaeum Lutheranum celebrantes, ſunt Viri Magnifici atque Illuſtres PETRVS HENRICVS TESDORF & DANIEL MVLLERVS. De MVLLERO iam ſupra actum eſt. TESDORFII autem maxima in Rempublicam, cuius Senator an. 1710. 16 Febr. Conſul an. 1715 creatus eſt, merita, ſummam liberalitatem erga pauperes & multas alias excellentisſimas virtutes cum ſummis laudibus efferant, & merito efferant, qui Magnificum Virum norunt, ego etiam hic praeterire plane

 ſilen-

ſilentio non poſſum, quamuis lubens fatear, verba, quae ego quidem facere poſſum, earum praeſtantiam non exaequare. Dictis meis aliquam fidem faciet nummus honoris TESDORFIANI cauſa an. 1715 cuſus, in cuius parte aduerſa Eius facies cum his verbis: PETR. HINR. TESDORF. CONS. LVBEC. In auerſa eius inſigne & Symbolum: PIE. HONESTE. TEMPERANTER. Deus ſeruet Virum meritis illuſtrem in bonorum, in pauperum, in commune gaudium & emolumentum!

IOANNES WESTKEN.

Natiuitas Conſulis meritiſſimi contigit an. 1639. d. 22 Sept., quo die patrem HENRICVM WESTKEN, negotiatorem Lubecenſem honeſtiſſimum & matrem CATHARINAM SCHILDERS filius feliciter in lucem editus magna laetitia affecit. Hi parentes maiori fuiſſent perfuſi gaudio, ſi illis licuiſſet eſſe ſuperſtitibus, vt eum in ſpem patriae adoleſcentem vidiſſent. Praeclarae enim fuit indolis, quam primo praeceptores priuati, deinceps publici, cum, maiora & ſolidiora docendus, in Athenaeum noſtrum ablegaretur, in eo animaduerterunt. *Committebatur*, inquit B. Suantenius in Memoria Weſtkeniana, *deinde patrii Ephebei litterariae diſciplinae, vt per claſſes eiusdem florentiſſimo hoc imbueretur apparatu, eaque faceret eximia ſtudiorum ac ſcientiae incrementa, quibus Academicae maturitas conſociationis ipſi accommodata euaderet.* Studiorum itaquae magis excolendorum cauſa Aca-

de-

demicos doctores Roſtochii, Helmeſtadii, Lipſiae ac Ienae perdiligenter auſcultabat. Eandem ob cauſam doctis delectatus peregrinationibus Belgium, Angliam & Galliam adiit, vt rebus magnis aliquando gerendis idonee ſe praepararet, & peregrinas linguas, quarum magnum eſſe vſum nouerat, ſibi redderet familiares. *Peculiari etenim*, ſunt verba citati Suantenii, *cupiditate ardebat percognitas ſibi reddendi Gallicam, Italicam, Anglicam & Hebraeam linguas, eumque in finem nitidam ac peregregiam ſupellectilem librariam laudatisſima ſolertia vsquequaque ſibi comparabat & illius amoenitate peroptata iucundisſime fruebatur.* Imo vero per Amicos compertum habeo, eum Conſulari iam dignitate auctum & aetate grauem adeo vehementi Hebraeam linguam diſcendi ardore fuiſſe incenſum, vt Iudaei cuiusdam ad Chriſtiana ſacra conuerſi inſtitutione vteretur. Litterariis rebus ciuiles ſalubri ratione adiungebat. Etenim an. 1680 d. 12 Iun. Senatoris & an. 1703 m. Febr. Conſulis honores adeptus Reipublicae patriae gloriam, ſalutem, commodum omnis curae, omnis laboris, omnis ſapientiae ſuae finem decernebat. Meritis itaque & annis (nam impleuit fere 75) onuſtus obiit Conſul primus ac dirigens an. 1714. d. 31 Iul. Laudes WESTKENII amplificant duo nummi, quorum primus eius honori vnice inſeruit. In prima parte exſtat eius facies cum his verbis: IOH. WESTKEN. CONS. LVB. In altera, praeter annum, eius inſigne & Symbolum: RECTE FACIENDO NEMI-

NEM TIMEAS. MDCCX. Secundus honorat quatuor Conſules Lubecenſes. Nam in prima parte comparent facies & nomina IV Conſulum: WESTKEN. GERCKEN. WICKEDE. RODDE. COSS. LVBEC. In altera conſpicitur LVBECA & ſupra eam, praeter nomen יהוה radios in Vrbem ſpargens, hoc votum, cui mecum boni ac pii omnes ex animo ſubſcribunt: ES MǗSSE FRIEDE SEYN INWENDIG DEINEN MAVREN VND GLǗCK IN DEINEN PALLÄSTEN. Fiat! Fiat!

THOMAS a WICKEDE.

Nobilis familia Wickediana per quadringentos fere annos Lubecae floruit, ſiquidem HERMANNVS a WICKEDE, Conſul primus, iam an. 1327 fuit Senator, & multos protulit, qui Reipublicae vel Conſules vel Senatores eximia cum laude praefuerunt. Horum gloriam propagauit noſter Conſul, qui patre THOMA a WICKEDE & matre ELISABETHA PLÖNNIES an. 1646. d. 22 Aug. Lubecae natus eſt. Ibidem fuit probe educatus & Praeceptoribus primum priuatis, deinceps publicis commiſſus. Vid. Auct. Memor. Wickedianae Germanica lingua ſcriptae, qui p. 4. publicam, qua fruitus eſt, inſtitutionem commemorat. Idem laudat eius diligentiam, attentionem & coniunctos cum his ſtudiorum ſucceſſus, quos adeo felices expertus eſt, vt aetatis anno viceſimo prudentiorum omnium iudicio digniſſimus fuerit Academiae candidatus. Contu-

lit

lit igitur ſe Roſtochium, Roſtochio Heidelbergam, Heidelberga Baſileam, & quinque annos in his Academiis commoratus magnum bonarum litterarum ac iurisprudentiae theſaurum collegit. Hoc inſtructus Germaniae vrbes potiores inuiſit, & in primis Viennae, quae eum per aliquod tempus hoſpitem habuit, aulae Caeſareae rationes, quantum potuit, accurate obſeruauit. An. 1692 Patres reipublicae noſtrae Conſcripti in honorificum Senatorum ordinem eum cooptarunt; anno autem 1708 honorificentiſſimae Conſularis dignitatis participem fecerunt. Vtrumque munus grauisſimum ita ſuſtinuit, vt laudatus auctor eximio eum encomio ornare nullus dubitauerit. Hoc malo ipſius, quam meis verbis repetere, quoniam teſtis oculati maior, quam auriti fides eſt. Ita autem ille p. 6 ſq: *Wie er ſich in ſolchem anſehnlichen Ehren-Stande, ja in ſeinem gantzen Leben, bezeiget, iſt unvonnöthen, weitläufftig zu erwehnen, ſintemahl der löbliche Tugend-Wandel des wohlſeligen Herren Burgermeiſters jedermann ſattſam bekannt iſt. Die wahre und ungefärbte Gottesfurcht, deren Er ſich von Kindes-Beinen an befliſſen, war der Grund, worauf ſein Thun und Laſſen beruhete, und denſelben immer feſter zu legen, forſchete Er fleisſig in der Schrifft, wohnete ämbſig und mit Andacht in der Kirche dem öffentlichen GOttes Dienſte bey, und bedienete ſich öffters mit busfertigem Hertzen des H. Abendmahls. Hiernechſt liebete Er in ſeinem hohen Ampte nichtes mehr, als die Gerechtigkeit, und ſetzte dieſelbe ſo wenig aus den Augen, daß Er ſie vielmehr zur beſtändi-*

gen

gen Richtſchnur erwehlte, wornach alle ſeine Handlungen möchten reguliret werden. Wie liebreich und freundlich Er einem jeden begegnet, und wie geneigt und willig Er den Geringen ſowohl als den Vornehmen Gehör und auch Beſcheid gegeben, kan niemand verbolen ſeyn, der bey Ihm jemahls ein Gewerbe gehabt, oder auch mit Ihm umbgegangen. Nicht weniger hinterläſſet Er viele Zeugen ſeiner Treue und Redlichkeit, welche, je ſeltener ſie offtmahls heute zu Tage in der Welt iſt, billig deſtomehr Lob verdienet. Und was ſoll man von dem unermüdeten Fleiß, und der wachſamen Sorge des Seligen Herrn Bürgermeiſters vor das Wohlſeyn des Gemeinen Beſten, ſagen? Gewis, daran hat Er es ſo wenig ermangeln laſſen, daß Er dem Vaterlande zu Dienſte niemahls einige Mühe geſcheuet, oder ſich der Gefahr entzogen hat. Ia endlich haben auch die Armen und Nothleidenden an Ihm eine nicht geringe Stütze gehabt, woran ſie ſich halten und aufrichten mögen: Maſſen Er denenſelben ſeine Gutthätigkeit zu erweiſen, keine Gelegenheit verabſäumet, ſondern vielmehr auf alle mögliche Art und Weiſe ſich ihrer Nothdurfft angenommen, und ſelbige erleichtert hat. Virtutibus his addenda eſt mediocritas, cuius Eum fuiſſe ſtudioſiſſimum, docet Symbolum ab Ipſo electum. Inſculptum illud eſt nummo, in cuius aduerſa parte intueri licet Illuſtris & Magnifici Conſulis faciem, cum his verbis: THOMAS a WICKEDE. CONS. LVBEC. In auerſa autem apparent inſigne, annus & Symbolum: IN OMNIBVS REBVS MEDIOCRITAS EST OPTIMA. MDCCVIII. Generoſo & meritis inclyto hoc Conſule Lubeca an. 1706 fuit

fuit non ſine luctu orbata. Memoriam interim Conſulis optimi in templo Aegidiano conſeruat Epitaphium, hanc inſcriptionem ſpectatori ſiſtens:

Viro Magnifico ac Generoſo Dn. THOMAE a WICKEDE, Cos. primar. qui antiq. nobilit. ſtemmate edit. anno 1646. d. 22 Aug. duodecimus e gente ſua Senat. elect. A. 1692: quintus ex eadem Cos. A. 1708. Remp. patr. per 24 annos adminiſtrauit pie, iuſte, candide, omnibus gratus, nemini grauis, de omnibus bene, de nullo male, de Republ. optime meritus. Pie obiit an. 1716. d. XVIII Dec. ELISAB. CATHAR. a WEDENHOFEN & GEORGIVS a WICKEDE, Reip. patr. Colonell. locum ten. Marito ac Fratri optimo cum lacrymis p.

ANTONIVS WINCLER.

Habuit Lubeca in hoc Viro Conſulem, cuius & facundia & eruditio & prudentia cunctis mouit admirationem. Quare virum laude digniſſimum noſtra quoque Muſa vetat mori, & iubet huius alumni Scholae noſtrae ſpectatisſimi quondam exempli memoriam hic omnino renouare. Ciuitate Lubecenſi ille an. 1637. d. 27 Nouembr. per natiuitatem fuit donatus. Patrem veneratus eſt BENEDICTVM WINCLERVM, ICtum & Syndicum Reipublicae Lubecen-

cenſis inclytiſſimum, ac matrem CATHARINAM BRANDIS Matronam gloria & perantiquae ſtirpis & virtutis conſpicuam. Patre, quem educationis curam praecipuam gerere oportebat, ipſi valde iuueni fuit carendum: quod tamen damnum per fidelem in Lyceo noſtro inſtitutionem eſt reſarcitum. *Cum puero*, inquit Suantenius in Progr. Funebr. p. 4, *ipſi undecenni erepta eſſet funeſta Nobiliſſimi patris morte an.* 1648 *fidelis vltra educandi cura, ob raras ei adiectas animi dotes, ſtudia eius teneriora adhuc reddita ſunt lucidiora atque alacriora ductu virorum perquam eximie tunc de ludo litterario publico merentium*, Lippii & Linckii: *vlteriori abhinc clariſſime promota atque exculta auſpicio virorum praeclariſſime ac ſolertiſſime de otio litterato meritorum*, Kockerti, Bangerti & Meieri. Res in Gymnaſio ex praeceptorum voto ab eo geſtae impulerunt B. Nottelmannum, vt elegantiſſimo Carmini, quo Ei honores Senatorios an. 1671 gratulatus eſt, hos verſus insereret:

Tu Patriae, WINCLERE, tuae ſpes maxima quondam,
Cum prima fundamenta poneres, eras,
Tu Praeceptorum fueras vel ſola voluptas,
Tua cum voluptas ſola fuerat, diſcere,
Surgebas Genitricis amor, Genitoris imago,
Cum multa pectus tingeret virtus Tuum.

Liberaliter igitur diſciplina cultiori eruditus an. 1655 Athenaeum noſtrum cum Lipſienſi Academia commutauit. Conſtitutus deinceps generoſorum iuuenum *a Röden* doctrinae ac morum

rum

rum magiſter, cum iis Heidelbergam conceſſit. Inde eosdem itineris ſocios nactus Francofurtum ad Moenum an. 1658 profectus eſt, vt videret ſolemnia celebrata, cum LEOPOLDI I Imperatoris auguſtisſimo capiti corona Imperialis imponeretur, & ſimul Gieſſenſem Academiam viſitaret. Rediit poſtea Heidelbergam ibidemque aliquot porro annis exactis Tubingam & Argentoratum contendit. Trahebat eum deinceps ad ſe Gallia, litteris aliisque rebus viſu ac auditu dignis florentisſima. Idem faciebat Italia, in qua NOSTER multa quoque rariora contemplatus eſt. Germaniae redditus Aulae Viennenſis & Camerae Spirenſis ſtatum accurate ſibi cognitum reddere e re ſua eſſe ante omnia duxit. Elapſi autem erant integri tredecim anni, cum tandem an. 1668 per vrbes, Illuſtrisſimorum Principum aulis celebres, Dresdam, Berolinum, Caſſeliam, Hannoueram & Cellam, in patriam rediret. Primum induſtriae & laboris praemium reportavit an. 1669, cum, egregie defenſa pro roſtris Academicis Diſputatione inaugurali *de Iure Interuentionis*, Academia Kilonienſis V. I. Doctorem eum publice renunciaret. Subſequenti anno noua ſeſe Ei obtulit occaſio Galliam & Viennam denuo inuiſendi. *Reducem*, ſcribit Suantenius l. c. p. 5, *poſt annum nouellum Iuris Doctorem an.* 1670 *amicis & comibus compellauit precibus (promiſſo pariter & miſſo ſingulari aliquo munificentiae gratiſſimae documento) generoſa Matrona a RANTZOWEN, Heres in*

Neu-

Neuhaus, vt generoſum eius filium Dn. CAIVM *a* RANTZOW, *potentisſimo Daniae Regi a conſiliis primum prouincialibus, poſtea etiam intimis, in Galliam profecturum, & comitaretur & reduceret. Cui honeſto pariter ac decoro vt ſatisfieret deſiderio, confecto illuſtri per Galliam itinere, una cum viae generoſo comite, Viennam ſe contulit, viſuque ac obſeruatione condignas res ibi prouidentiſſime intuitus eſt. Eueniebat inſimul, vt commoranti ibidem Conſultisſimo viro peculiaria quaedam iuxta votum expedienda negotia publica, a Magnifico Senatu Lubecenſi committerentur, commiſſa proponerentur, propoſita conſummarentur.* Cum igitur patria eum cognoſceret virum ad magni momenti res perficiendas quam maxime aptum, mox conſilium cepit de illo adſcribendo iis, qui prudenter Rempublicam gubernabant. Quare an. 1671 d. 24 Maii laetis auſpiciis Senator fuit appellatus. *Inde*, ait laudatus Suantenius p. 6, *qua dexteriore efficacitate, quo ardore ſingulari, quo eminente conſilio ornamentum praeclarisſimum adepto conciliare atque addere honori Senatorio allaborauerit, anni ſusque perinſigniter fuerit, vt florentiori commodo publico, vt increſcentibus ſenſim commerciis, vt rei denique communi plus vltra perrecturae decus, augmentum, vigor & accederet & amplificaretur & perennaret, omnium vberrime & certisſime teſtificabuntur tam in cancellis aſſeruata publicis illuſtrisſima monumenta, quam ſeries amplisſima atque auguſtisſima multiplici perfectarum vice legationum. Quandoquidem an. 1673 Hamburgum, an. 1675 Mülhuſium miſſus eſt, vt circulari ibidem conuentui intereſſet: anno poſt 1676 ad potentisſimum*

ſimum primo Electorem Brandeburgicum, deinde Viennam, vt in Aula Imperatoria commiſſas ſibi res ciuitatis exequeretur, commigrauit. Praeterea an. 1677 ad Aulas Cellenſem atque Brandeburgicam, A. 1681 Brunſuigam profectus eſt, inde Cameram tunc S. R. I. Spirenſem petens. An. 1683 Berolinum, an. 1686 Cellam, an. 1689 Hamburgum conſpicuus hic maxime, facundus & publicus Orator ablegatus eſt, vt partim iura quondam Ciuitati patriae cum finitimis controverſa vindicaret, partim decus, florem, emolumentum vtilitatis publicae & animaduerteret & tueretur & propagaret. His & aliis rebus meruerat vtique ſplendidisſimum Conſulatum, ad quem an. 1694 Calend. Maii aſcendit. In honorem eius cuſa eſt hoc tempore moneta aurea, cuius pars aduerſa habet faciem, cum his verbis: ANT. WINCKLER. I. V. D. CONS. LVB Altera vrbem Lubecam, cum his verbis: LIBERTAS RES INAESTIMABILIS. MDCXCIV. Diſceſſit a ſtatione honorificentisſima, meritis maximis condecoratus, an. 1707, gloriam terrenam cum coeleſti feliciſſime commutans. Supereſt tamen glorioſa eius memoria, qua praedicatur decus patriae, ſagacitatis incomparabile exemplum. Alias eius laudes & virtutes continet marmorei Epitaphii, quod eſt in Templo Mariano, inſcriptio hic ſubiungenda:

D. O. M. S. Memoriae immortalium in Remp. meritorum Illuſtris & Magnifici Dn. ANTONII WINCLERI, I. V. D. excellentiſſ. Conſulis primarii, pii, magnanimi, patriae patris lau-

datisſimi, ad aulas Caeſaris & Principum Legati multoties grauisſimi, nati A. 1637. 27 Nov. genitore inclyto ICto Dn. BENEDICTO WINCLERO, Syndico huius Reip. primario, in Senatum vocati an. 1671. 24 Maii, ad Conſulatum an. 1694. 1 Maii, relicto denique ex filio an. 1702 in beatorum conſortium recepto, Dn. BENEDICTO PETRO, I.V.D. tenerrime dilecto nepote *Antonio Henrico*, An. 1707. 15 Febr. pie defuncti, cum deſiderio tanti Viri, vltimae Conſularis voluntatis nuncupati Executores p. c.

Conf. etiam de Vita Wincleri Nou. Lit. Mar. Balth. 1707. p. 95 ſq.

CONSVLIBVS CREVIT LAVS ADMIRANDA LVBECAE:
CONSVLIBVS CREVIT LAVSQVE DECVSQVE SCHOLAE.

SECTIO

SECTIO II.

EXHIBENS

SYNDIC. SENATORES, PROTONOT. ET SECRETARIOS LUBECENSES.

NOn incommodum fore arbitror, de iis viris, inſtituti ratione habita a nobis commemorandis, poſt Magnificos COSS. Lubecenſes quaedam commentari, qui ad illuſtrem Senatum Lubecenſem pertinent, quo Is eo melius coniungatur. Ordinem alphabeticum, quem per totum hunc librum retinere animus eſt, hic etiam obſeruabo citra omnem laeſionem honoris (quem ſemper ſaluum eſſe volo), quo alter alterum ſuperat. Non potero autem in hac Sectione tantum numerum proferre, quanto aliae gaudent. Etenim quod ad Syndicos Lubecenſes attinet, tantum non omnes ſunt extra Lubecam nati & in hanc ciuitatem aliunde arceſſiti. Senatores autem partim ſiunt Conſules, quare quot Conſules adduxi, tot etiam iam laudaui Senatores: partim florent ſcientia faciendae mercaturae, quae ita neceſſaria, vt ſine ea reſpublica non poſſit dici florentiſſima. Gratulamur itaque merito Reipublicae noſtrae, quando videmus Senatores optime meritos HERMANNVM RODDE, HERMANNVM BILDERBECK, GERHARDVM LVDERS, IACOBVM HVBENS, HENRICVM WOLDT, EBERHARDVM HOYER,

 quos

quos omnes Deus ſeruet & in Patriae commodum diutisſime ſuperſtites eſſe iubeat. Protonotarii quoque & Secretarii ad Senatoriam dignitatem non raro aſcendunt. Imo, ne quid disſimulem, dantur inter peregrinos, qui deinceps in hanc ciuitatem ſunt adſcripti, dantur inter eos, qui in hac ciuitate nati, nonnulli, de quibus certo conſtat, quod in noſtro Lyceo non didicerint. Dabo tamen eos, quos indubitate licuit experiri, fuiſſe olim in Athenaeo noſtro eruditos. Maior ſine dubio potuiſſet eorum copia afferri, ſi antiquis temporibus virorum bene meritorum memoriae fuiſſent litteris conſignatae, & ita quidem, vt curriculi quoque ſcholaſtici, quod mihi in gratiam Scholae ſcribenti in primis obſeruandum, ratio fuiſſet habita. Succeſſu temporis plura huc ſpectantia forſan detegi & alia occaſione in lucem queunt produci ac renouari. Interim, vt ſcriptioni meae fides posſit haberi, ea tantum memorabo, quae teſtimoniis ſufficientibus poſſunt probari.

HENRICVS BALEMANN.

Diu floruit Lubecae meritis inclyta familia Balemanniana. Anno 1580 d. 30 April. in lucem editus eſt HENRICVS BALEMANNVS, qui an. 1628 in ordinem Senatorium Lubecenſem fuit cooptatus, &, Senatoris primarii munere fungens, an. 1645. d. 14 Dec. vitam cum morte commutauit. Vtrum ſchola patria eum habuerit alumnum, teſtimoniis deſtitutus & ſola coniectura niſus affirmare non audeo.

Fu-

Fuiſſe eum tamen Virum peregregium, me docet Iac. Kockertus, in Epicedio ita canens:

Occidit ah! flos ille virum Balemannus, & acri
Iudicioque potens conſilioque grauis;
Qui tria cum denis quamuis quinquennia vitae
Egerat, & niuibus tempora plenus erat
Publica nos patriae tamen emolumenta vetabant
Annos egregii dinumerare viri.
Cui fu t optandum contingere longius aeuum
Ignaros lethi vel potuiſſe dies.
Optarunt & idem gnati, optauere nepotes;
Quis patriae haec eadem vota fuiſſe neget?

Filium reliquit HENRICVM BALEMANNVM, qui an. 1699 Lubecae natus, in patria atque Andegaui inſtitutus, Britanniam ac Belgium peregrinando emenſus, an. 1639 Secretarius, an. 1648 Protonotarius Reipublicae patriae fuit conſtitutus. Acceſſerunt ob ſingularem eruditionem & res ſapienter geſtas Comitis Palatini honores, de quibus ita commentatur B. Seb. Meierus in Progr. Funebr. p. B 4: *Cum Gallicae atque Latinae linguae ſatis eſſet gnarus, & vi, quae a flexanima vocis clementer graſſante ſuada proficiſcitur, polleret; tum quoque cum exteris & peregrinis, vnde vnde etiam veniſſent, verſari noſſet, maximam & ab exteris, quibus cum verſabatur, & a Magiſtratu, cuius partes ſuſtinebat, gratiam inibat. Atque haec ſingularis eius humanitas inque rebus gerendis prudentia effecit, vt inuictiſſimus & potentiſſimus Imperator Romanus FERDINANDVS III Comitem iſtum Palatinum, qua dignitate vix quicquam maius in hominem litteratum*

conferri poteſt, anno ſupra ſesquimilleſimum centeſimo quinquageſimo ſecundo crearit. Egregius hic vir, cuius cum morte an. 1656, d. 15 Dec. magna meritorum ſpes eſt collapſa, licet Scholae noſtrae nunquam fuerit diſcipulus, meretur tamen omnino hic laudari ob maximam prudentiam, qua nouit publicam inſtitutionem rite aeſtimare ac priuatae omnino praeferre, & ob amorem prorſus eximium, quo eandem eſt proſecutus. Idoneum teſtem habeo Meierum, qui l. c. *amor*, inquit, *qui animo eius inſederat, in omnes omnino homines, cuiuscunque ordinis & conditionis fuerunt, ſe diffudit. Ille, quod non adumbratum, ſed expreſſum candoris, integritatis & pietatis fuit documentum, Reuerendo Miniſterio & qui ſuam erudiendae iuuentuti operam locant, publicis Praeceptoribus ex animo fauit, & eorum, quoties neceſſitas flagitauit, cauſam egit. Ipſe licet ſcholae limina nunquam calefeciſſet, nunquam tamen alieniori a publica inſtitutione erat animo: imo non obſcure ſaepius dolorem, quem ex ea re perciperet, ſignificabat. Quamobrem & filios ſuos omnes & ſingulos, quicquid etiam alii inſuſurrare molirentur, publicis Praeceptoribus erudiendos committebat, & aliis, vt ex ſe exemplum, ſuis quod ex vſu liberis eſſet, caperent, auctor erat. Atque hoc ipſum optimo iure & ſalua conſcientia facere poterat, cum de voluntate & conſilio Ampliſſimi Magiſtratus ſingulis ſemeſtribus in ſcholam miſſus, quid publicae ſcholae alumni, quid priuatim docti praeſtare poſſent, liquido ſatis cognoſceret. Quapropter cum ſecundum Deum & coniugem nihil in terris haberet pretioſius liberis, quorum ſalutem,*

tem, ſuam eſſe ducebat, nihil praetermittere voluit, quod eam vel promouere, vel in ſolido locare poſſet. Quoties ergo in ſcholam ventitabat, quoties in plateis obuiam Praeceptoribus procedebat, quomodo filii ſui ſe gererent percontabatur, ſuamque beneuolentiam & verbis & factis declarabat. Filii iſti fuerunt FRIDERICVS BALEMANNVS, natus an. 1645. 24 Mai., ingreſſus eruditum certamen Argentorati an. 1674 defendendo ſine Praeſide pro impetrandis ſummis in iure honoribus *Diſputationem Inauguralem de Iure Meliorationum competente Emtori ex pacto reuendenti* & deinceps ad ſplendidam dignitatem Sereniſſ. Friſiorum Principis Conſiliarii Regiminis ac Camerae, & Quaeſtoris Generalis euectus: CHRISTOPHORVS ANTONIVS BALEMANNVS (m), qui, quoniam

(m) Hic reliquit egregium filium ANTONIVM BALEMANNVM, qui valde iuuenis an. 1712 in Academia Wittenbergenſi obiit, cum praecocis ingenii varia dediſſet ſpecimina, ſiquidem an. 1707 & ſequenti Theſibus ex Synopſi Schelguigiana deſumtis quatuor Diſputationibus ventilandis operam nauauit, an. 1708 eruditam *Exercitationem Theologicam de Peccatis poſt mortem commiſſis*, quam ipſe elaborauit, in Gedanenſi Athenaeo ſolemni disquiſitioni ſubiecit, & an. 1709 *Io. Fechtii*, Theologi poſt fata etiam colendi, *Pelagianiſmum doctrinae de Vera irregenitorum circa res ſacras notitia calumnioſe obiectum* pro roſtris Academicis ſtrenue defendit. Imo digniſſimus fuit elogio, quo V. C. Io. Guil. Bergerus, Academiae Wittenbergenſis decus, in Diſſertat. Academic. pag. 484 cum mactauit: *Magnum dedit in omni Vita probitatis, induſtriae, docilitatis Vbique documentum, doctrina non*

niam poſtea Gedani mercaturam fecit, eruditis mercatoribus omnino eſt accenſendus: DANIEL NICOLAVS BALEMANNVS in ipſo aetatis flore mortuus, &, quem primo loco nominare debuiſſem, HENRICVS BALEMANNVS, de quo nunc pluribus eſt agendum. Vitae vſuram, cuius an. 1643 particeps factus eſt, vt & praeclaram inſtitutionem alma mater Lubeca ei impertiuit. Nam *poſtquam ex ephebis exceſſit*, ait B. Suantenius in eius Memoria, *vt elegantiori imbueretur litteratura, traditus eſt viris perquam eximie tum merentibus de ludo litterario publico, inque Gymnaſio & Schola celeberrime laborantibus Meiero, Bangerto & Polzio.* In patria quoque *Dauidis Brüggii* priuata inſtitutione & in tranſitu ad Academiam Halae *Martini Lipenii* opera vſus eſt. Wittebergae deinceps *Zieglerum* & *Leiſerum*, Halae *Gueinzium* & Gieſſae *Taborem* atque *Aitenium* iuris addiſcendi cauſa perquam diligenter auſcultauit. Neque deſiit eius induſtria Kilonii, vbi *Mauritii* ac *Martini* fauore in primis fruitus atque generoſo iuueni *a Rumohr* vitae ſtudiorumque moderator praefectus eſt. Diligentiae tandem quoque praeclarum ibi praemium accepit, ac V. I. Doctor ſolemniter renunciatus eſt, cum ſub praeſidio Viri re & nomine magni *Magni a Wedderkop* (quem illuſtribus, qui in Gymnaſio noſtro inſtituti ſunt, viris

non leuiter apparata inter aequales explenduit, intelligentes accuratosque ingenii exploratores in expectationem ſui non mediocrem adduxit.

viris non ſine voluptate etiam poſſumus accenſere) *de Transmiſſione Haereditatis* maxima cum laude an. 1673 diſputaſſet. Viderunt noſtrum quoque Suecia, Anglia, Belgium, Gallia aduenam cunctas notatu dignas res & doctrinae & prudentiae amplificandae cauſa obſeruantem. Patria autem (licet operam eius efflagitaret illuſtris militiae Suecicae Imperator Baro de Würtzen, vt eſſet a ſecretis) deinceps conſpexit acquiſita ſapientia ad promouendam ſalutem publicam ſalubri ratione vtentem. Teſtatur munus Syndici peregrinationes obeuntis, quod noſtro an. 1675. d. 18 Aug. a Magnifico Senatu traditum. Teſtatur ſparta Senatoria, quam an. 1680 accepit & acceptam exequendo dextre omnia, quae requirit, officia ornauit. Teſtantur Legationes, quarum his verbis mentionem facit Suantenius: *Aliquoties Legati munere perfunctus publici augmentum & procurationem commodi cordi maxime habuit. Nam & an. 1677 vna cum viro conſultiſſimo Dn. D. Michaelis, Syndico quondam nobiliſſimo, Brunſuigae habito conuentui circulari interfuit, & anno ſequente, adiunctus delegatis Oratoribus Bremenſibus atque Hamburgenſibus, Nouiomagum conceſſit, tam ſuae Vrbis, quam Hanſeaticarum ciuitatum commoda obſeruatum atque promotum. Menſe Maio an. 1672 Luneburgum diſceſſit ad conuentum Circuli, gaudens viae ac negotiorum participe Viro generoſo Dn. Hieronymo a Dorne, Senatore ampliſſimo, votumque Ciuitatis ſuae ſolerti curae commendatum habuit, vsque eo, vt communi Oratorum ſtudio non minima patriae vrbi emolumenta acce-*

 cede-

cederent. Nouiſſime ante biennium (an. 1691) *in Daniam miſſus, tam expedite tamque feliciter cauſſas ſibi commiſſas apud Regem potentiſſimum perorauit, inque familiaritatem eminentium & imperii & aulae procerum ſic ſe inſinuauit, vt tam voti ſui, quam Regiae etiam munificentiae largiter compos redditus fuerit.* Maximorum igitur meritorum gloria inſignitus, an. 1693. d. 20 Iul. vitam finiuit, nactus, praeter alios, praeconem admodum reu. *Mellium*, quem optimis ſuis poëtis Lubeca iure accenſet. Ex elegantiſſimo eius carmine, quo exequias noſtro factas cohoneſtauit, non poſſum non haec laudum Balemanni argumenta repetere:

Gnug, daß mit dieſem Mann uns eine Cron entfällt;
Daß Kirche, Stadt und Hauß muß einen Vater miſſen;
Daß eine Seule bricht, die andere zerſchellt;
Daß unſerm Regiment ein Grundſtein wird entriſſen.
Ach, wer die Sonne kennt, weiß den verlohrnen Schein
Bey ihrem Untergang empfindlich zu bedauren;
So wer um dieſen Riß nicht hertzlich wolte trauren,
Müſt' unempfindlicher als Stein und Eiſen ſeyn.
Wir können anders nicht, als unſern Sinn entſteinen,
Und über Stein und Seul, ja Cron und Vater, weinen.

Cum

Cum his conſentiunt, quae eius Epitaphio, quod templum Marianum ornamentis ſuis annumerat, ſunt inſcripta:

Magnis in patriam meritis laudatus, & ingens
Curiae amor, vita vel ei quae charior omni;
Nequitiae ſcopulus, Pharos aſt iucunda piorum,
De coelo patriae donatum nobile pignus,
Vno hoc forte nocens, moriens quod deſtituit rem,
Hoc BALEMANNIADES viſus Camerarius ore.

HENRICVS BALEMANN, I.V.D. & Camerarius, natus an. MDCXLIII. 8 Febr. A. MDCLXXV. 18 Auguſti Syndicus expeditionibus ad exteros deſignatus, A. MDCLXXX Senator electus, omnes officii partes laudabiliter impleuit. A. MDCXCIII. 20 Iul. ex oculis ſublatum anxie deſiderant

Publica res, Ciues, pia Coniux, vnica Proles.

HENRICVS BALEMANN.

Patrem ſequitur filius, de quo verisſime praeſagiuit B. Suantenius I.Jc., quod *paternae gloriae, virtutis ac fortunae venuſtiſſimus heres euaſurus ſit.* Euaſit enim talis, qualem laudatus ipſius praeceptor eum iudicauit cognitum, adeo vt cum Patre in plerisque poſſit comparari, quod vitae ipſius rationes docebunt. Ortum eius ſibi vendicat alma Lubeca, quae eum an. 1677. d. 15 Nouembr. in lucem editum excepit. In eadem

dem optimis litteris fuit imbutus per publicos inprimis doctores. Quamuis enim Godofredus Henricus Scheuius & Henr. Eſcherus quaedam eum priuatim docuerint, plurima tamen in publico Athenaeo noſtro hauſit. Laudanda hic omnino eſt conſtantia, qua ab infima claſſe ad ſupremam commendando valde exemplo perrexit. Etenim ex diſciplina *Io. Kochii*, *Chriſtian. Scheuii*, *Chriſtoph. Chryſii* & *Marci Widae* eum *Iac. Pagendarmius* Cantor, *Mich. Freudius* ac *Sixt. Chriſtian. Lipenius* Subrectores, *Martin. Lipenius*, *Io. Henr. Heſſius*, atque perbreui tempore *Mart. Chriſtian. Goldelius*, Conrectores & denique *Enoch. Suantenius* Rector acceperunt & egregie porro ad Academica ſtudia praeperarunt. Haec auſpicaturus an. 1696 publico ſpecimine oratorio *de Symbolo* HENRICI *II Imperatoris : Ne quid nimis* declarauit, quod fuerit Scholae noſtrae diſcipulus & ob eruditionis copiam & ob morum venuſtatem commendandus. In Altorfina deinceps Academia *Rötenbecio* ac *Sturmio* Philoſophis, *Hammero*, *Wagenſeilio* & *Donauero* ICtis, ſimili ratione ſe probauit. In primis vero adhaeſit Donauero, atque non ſolum eius ſcholis iuridicis priuatisſimis interfuit, verumetiam ſub illius praeſidio *Diſputationem Iuridicam*, cuius ipſe auctor eſt, *de Literis Dimiſſoriis* an. 1698 defendit. Hoc anno cum abitum pararet, Wagenſeilius epiſtolam honorificam Diſputationi Balemannianae praefixam his finiebat verbis: *Aegre te a nobis dimittimus, ſed quia neceſſitati paren-*

rendum, en, cape, qua nulla melior concipi effingique poteſt, dimiſſoriam formulam:

I, bone, quo tua te virtus vocat, i pede fauſto.

Iuit autem Ratisbonam, vt comitia obſeruaret; Monachium, Auguſtam, Norimbergam, Erfurtum, vt notatu digniora ſibi cognita redderet; & tandem Halam, vt audiret magnum *Strykium* ad iuris ſcientiam pariter atque vſum in foro viam monſtrantem. Inde per multas nobiles vrbes Viennam an. 1699 ſe contulit, quae Germaniae princeps vrbs cum multa ipſum docuiſſet, Italiam ingreſſus eſt, atque Venetiae aliisque in vrbibus celebrioribus notatu digniora non ſine magno fructu oculis ac mente percepit. Romae quoque anno ſequenti ſolemnia Iubilaei Saecularis ſtudioſe contemplatus eſt. Nec minori induſtria ac prudentia Gallicam peregrinationem ſuſcepit, &, per ſex fere menſes Lutetiae commoratus, ad finem perduxit. Reuerſus deinde Argentoratum, magni *Schilteri* ſcholas *iuris Canonici* docendi cauſa apertas non neglexit. Hoc labore finito Wetzlariam abiit, vbi tum in Iudicio Camerae Imperialis ſententiae publicabantur, quas cognoſcere e re ſua eſſe exiſtimabat. Anno 1701 per Caſſelium & Hannoueram in patriam redibat, quam interiectis aliquot hebdomadibus iterum relinquebat, inuiſebatque patruum FRIDER. BALEMANNVM, iam laudatum, penes quem commodiſſime poterat cauſis in foro agendis operam nauare, quoniam is acta, vt ICti vocant, iudicii prouincialis Ieuerenſis dirigebat diſtri-

diſtribuebatque. Belgium quoque hac occaſione perluſtrare non intermittebat, atque in itinere domum conuerſo an. 1701 *Diſputationem Iuridicam inauguralem*, quam ipſe elaborauit, *de Iure Interpellationis*, vom Anmahnungs-Recht pro Licentia ſummos in vtroque iure honores conſequendi Groningae, praemiſſo conſueto examine, egregie defendit. Vergente ad finem anno 1701 dulcisſimae patriae redditus & a. 1702 d. 28 Ian. a Magnifico Senatu Secretarius declaratus. Huic muneri ita per 15 annos praefuit, vt fide ac prudentia ſemper ſe probaret, ſiue in hac ciuitate expediret negotia, ſiue legationibus extra eam operam ſuam accommodaret. Quibus rebus factum eſt, vt ante biennium illuſtris Senatus membrum euaderet, ſplendida dignitate Senatoria ipſi collata. Cum per ſpatium ſemeſtre eam ornaſſet, difficultatum commercii Lubecenſis tollendarum cauſa ad potentisſimum Daniae Regem mittebatur vna cum Viro nobilisſimo, generoſo prudentisſimoque, Dn. HENRICO a BRöMSEN, ſupra iam honoris cauſa nominato. Hunc vti Deus cum Noſtro coniunxit, ita iubeat ambos HENRICOS res ſuas proſperrime ſemper gerere!

HIERONYMVS BILDERBECK.

Hunc Senatorem Lubecenſem grauisſimum, qui natus eſt an. 1600, Senator electus an. 1646. d. 21 April., mortuus an. 1664. d. 15 Sept., fuiſſe olim ſcholae noſtrae alumnum, inde forſan aliquis conceret, quod in carmine Dan. Lippii memo-

riae

riae eius & honori conſecrato legitur, eum fuiſſe illius hoſpitem. Certiora indicia non habeo. Etſi vero ipſe non negem, vocabulum hoſpitis hic eſſe valde ambiguum, non poſſum tamen non viri de Republica pariter ac Athenaeo noſtro praeclarisſime meriti memoriam in Commentario ſcholae cauſa conſcripto retinere atque hic repetere Bangerti elegans carmen, quo Noſtrum defunctum ſic alloquitur:

Vt ciuium ſolennior per compita
  Audita gratulatio eſt,
Et Numini facta eſt frequens per omnia
  Tunc templa ſupplicatio,
Quando ordini patriae Patrum concordibus
  Allectus es ſuffragiis:
Sic omnium moeror replet nunc pectora,
  Cum te reſectum falcibus
Mortis, Vir Ample, intelligunt, & vſibus
  Suis ademtum cum vident,
Verrunt humum in ſqualore & atro ſyrmate,
  Lugentque damna publica.
Nec noſtra ſe nunc continet miſerum ſonans
  Erato, Patronum quin fleat.
Tu literas bonas eras doctus probe
  Latii & diſertae Graeciae.
Hinc noſtra ſaepe ad publica & frequentia
  Miſſus fuiſti Examina.
Praeſtantibus tum dotibus pectus tuum
  Coeleſte Numen auxerat.
Verſatus in ſcholis diu tu regiis
  Inter viros doctisſimos,

Scien-

Scientiam legum ſacrarum ampliſſimam
Feliciter perceperas.
Et exterarum gentium cognoueras
Statuta, conſuetudines.
Hinc noueras prauum a bono diſcernere,
Suum cuique & reddere.
Senator inde tu bonus, iudex bonus,
Qui diceret ſententiam
Rectam in Senatu: qui malas componeret
Lites, Erynnis filias.
Ex inde laus viuax tibi ſurget. Theon,
Innoxiis etiam nocens,
Nullus nocere nomini, famae aut tuae
Valebit vnquam poſtumae.

IOACHIMVS LOTHARIVS CARSTENS.

Annus agebatur milleſimus ſexcenteſimus ſeptuageſimus & ſeptimus, cum chara Lubeca Eum aſpiceret in lucem productum. Parentem gratiſſima memoria celebrat IOACHIMVM FRIDERICVM CARSTENS, I. V. L. Senatorem & Camerarium Lubecenſem multis magnisque meritis celeberrimum, cuius vita legi poteſt in Nou. Lit. Mar. Balth. 1701. p. 160, vbi fit etiam mentio ipſius Diſp. Inaug. Roſtoch. 1657 habit. *de Decretis in Contractibus Minorum.* Conf. eius Memoria a B. Suantenio litteris conſignata. Lubec. 1701. fol.; auum IOACHIMVM CARSTENS, V. I. Doctorem, primum Sereniſſ. Ducis Lauenburgo-Saxonis Pro-Cancellarium, deinde Lubecenſis Reipublicae Syndicum

cum primarium & Praeſidem Conſiſtorii praeclariſſime meritum, an. 1673 defunctum, ICtum tam ob ſinceram pietatem (n), quam ob iuris maximam cognitionem (o), immortalem: proa-
Q vum

(n) Hanc ſatis ſuperque euincit intenſiſſimus amor erga ſacrum codicem, quem ſaepiſſime non ſine ſumma voluptate domi, in templo, in itineribus maxima cum attentione legit relegitque; promeritus omnino inſignem laudem, qua ſumme reuerend. Praeſul noſter Goetzius in Praefat. Bibl. Lubec. eum affecit. Inter alia de eo ſcribit: *Er hat dieſes für ſeine gröſte Freude gehalten, daß er in der heiligen Schrifft leſen, und dieſelbe zu ſeinen Nutzen anwenden ſollen, wie ich denn in ſeiner Hand-Bibel, derer er ſich gebraucht, nicht ohne Freuden geſehen, daß er zu unterſchiedenen mahlen, theils inſonderheit, ein und anderes Bibliſches Buch, theils auch insgemein alle Bücher der heiligen Schrifft, durchgeleſen, erbauliche Anmerckungen darüber gemacht, die er aus denen Predigten, oder guten Büchern Chriſtlicher Theologen, gefaſſet, und ſich damit in ſeinem Glauben zu ſtärcken geſuchet - - Er hat von Jahren zu Jahren angemercket, wenn er die Bibel zu leſen angefangen, und zu Ende gebracht, wie er denn bis an.* 1670 *in die* 34 *mahl ſolche durchgeleſen.* Iure igitur accenſendus eſt diligentiſſimis Bibliorum lectoribus, quorum aliquos adduxit Venerand. Wolfius in Nott. ad Hiſtor. Lexicor. Hebraic. pag. 116: plures poterunt alia occaſione, ſi divina permiſerit voluntas laudari.

(o) Demonſtro hanc etiam ex variis ſcriptis politicis & iuridicis, quorum auctor eſt. Scilicet

De Formis Rerum publicarum.
De Pignoribus & Hypothecis.
De Publicis Iudiciis.
De Prioritate Creditorum.
De Theſauris.

De

vum autem NICOLAVM CARSTENS, graviſſimum quondam Conſulem in Marchia veteri Soltquellenſem. Horum praeſtantiſſimorum virorum virtute non potuit non incitari ad praeclara quaeuis tentanda atque perficienda. Vt vero aptus euaderet, ſapienti admodum conſilio publicam noſtram bonarum mentium officinam primum ingrediebatur, inque ea non ſine ingenti fructu viris ad formandos iuuenes aptiſſimis *Franckio*, *Pagendarmio*, *Brüggio*, *Lipenio* & in primis *Hinckelmanno* (cuius praelectionibus publicis, priuatis ac priuatiſſimis diligentiſſime interfuit) diſcendi cauſa ſe adiungebat. Deinceps ab an. 1685 vsque ad an. 1690 Academicos doctores Roſtochienſes, Regiomontanos & Francofurtanos elegit duces, quorum auxilio ad maiorem eruditonem, praeſertim iuridicam, perueniret. Neque caruit res felici ſucceſſu. Etenim horum ope Academica ſtudia ad finem ex animi ſententia perduxit. Anno ſubſequenti 1691 conſtitutus Iudex militaris (Auditorem alias vocant) copiarum Würtembergenſium, per Germaniam profectus eſt in Italiam, & quae ad amplificandas

De Effectibus & Amiſſione Feudorum, totoque proceſſu Feudali.
De Errore Calculi.
De Aetate Hominis.
De Actionibus.
Notitiam horum ſcriptorum debeo Programmati Nottelmanniano Lubec. 1673. fol., quo Vita Carſtenii laudatiſſima deſcribitur.

Digitized by Google

das litteras pariter ac prudentiam ciuilem ſpectant, ſedulo notare non intermiſit. Cum vero patriae totum ſe conſecraſſet, in eadem an. 1694 Secretarii, an. 1701 Protonotarii & an. 1715 Senatoris munia valde honorifica ſuſcepit, atque patriae (quae, faxit Numen! per multos porro annos eius opera fruatur) commodum omni tempore atque occaſione obſeruauit, dignus habitus, qui ſecretiorum negotiorum expediendorum cauſa ad potentisſimorum ſeptentrionis Regum Imperatores mitteretur atque Ruſſorum Caeſari Lubeca abeunti comes vsque ad Trauae oſtium adderetur. Felicitatis ſuae haud exiguam partem eſſe exiſtimat optimam ſpem, quam de ſe facit filius IOANNES FRIDERICVS CARSTENS, qui beneficio Athenaei noſtri, Academiarum atque itinerum praeclaram ſibi acquiſiuit doctrinam, cuius luculentum ſpecimen dedit conſcripta ac praeſide *Io. Georg. Fichtnero* defenſa *Diſſertatione Academica de Iure Peregrinorum*. Altdorf. 1717.

THOMAS FRIDERICVS CARSTENS.

Frater IOACHIMI LOTHARII CARSTENS, modo honoris cauſa nominati, cum quo idem fere ſcholaſticum pariter ac Academicum curriculum confecit. Iſthaec tantum addenda, quod, praeter adductos doctores publicos Lubecenſes, etiam in quinta Scholae noſtrae claſſe *Ioach. Schevium*, & in quarta *Dan.*

Digitized by Google

pium praeceptores habuerit: atque Francofurti auſpiciis *Petri Schultzii*, I. V. D. & Prof. publ. ordin. aliquot *Poſitiones Schnobelianas* publice diſputando excuſſerit. Solida eruditione inſtructus & ad quasuis praeclaras res perficiendas idoneus factus innotuit Comiti Bielkio, qui eum primo Iudicem militarem eſſe voluit, poſtea ob egregias, quas in illo deprehendit, virtutes ad vitae ſtudiorumque gubernationem neceſſarias, filiis ſuis ephorum praefecit. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1702. p. 57. Hos Comites cum per Germaniam, Galliam, & aliquot Belgii, in primis Foederati, prouincias non ſine ſingulari, qua iam tum pollebat, prudentia duxiſſet, patriae coepit vtilisſime inſeruire, an. 1702. d. 28 Ian. Reipublicae noſtrae Secretarius electus. Fides ipſius, induſtria & rerum gerendarum peritia ſemper apprime placuit patriae Patribus, qui poſtea non ſolum Protonotarii, ſed etiam Syndici Legationes obeuntis munia ei commiſerunt. Saepe autem fuit miſſus Legatus, in patriam reuerſus feliciter rebus expeditis. Praecipuae Legationes ſunt Danica, Berolinenſis, Vltraiectina & Antuerpienſis. Reliquas taceo. Iſtud autem non poſſum ſilentio inuoluere, quod Noſter dudum elaborauerit & plane abſoluerit *Diſputationem* (perhonorificis teſtimoniis ab eius lectoribus maxime intelligentibus Hieron. a Dorne, Conſule, & Georg. Radovio, Syndico, ornatam) *Inauguralem de Iure maioris partis Votorum & Calculo Mineruae*. Quod ſupereſt, votum maioris partis Ciuium (& forſan

ſan omnium) meum quoque facio: cedant Viro meritisſimo & non ſolum Themidos, verum etiam Mineruae ſacris peregregie initiato omnia ex voto!

GEORGIVS HENRICVS GERCKEN.

Filius illuſtris quondam & magnifici Conſulis Lubecenſis SEBASTIANI GERCKEN, qui, praeter Ciuium animos, honorum, gloriae & meritorum teſtem poſt fata accepit hanc in Epitaphio ipſius, quod Catharinianum templum condecorat, inſcriptionem: *Chriſto mortis domitori ſacrum. Vir Magnificus, Dominus SEBASTIANVS GERCKEN, I. V. D. natus Magdeb. A.* 1656. *d.* 16. *Iun. in liberae Imp. Reip. Lubecenſis Senatum coopt. A.* 1695. *d.* 20 *Febr. Faſces Conſulares obtinuit A.* 1706. *d.* 20. *Febr. quos inter de mortalitate triumphum egit A.* 1710. *d.* 8 *Febr. expletis vitae annis* 53. 7 *menſibus & 23 diebus, lugentisſima vxore, Matrona generoſisſima, CATHARINA ELISABETHA a DASSEL, cum V. liberis ſuperſtite, hic cineres & meritorum famam poſteris voluit ſacrari.* Conf. quae de vita huius Conſulis B. Enochus Suantenius in Progr. Funebr. memoriae reliquit. Ex praeclarisſima Patris indole hauſiſſe Filium, indicium non fallax fuit Oratio, in Athenaeo noſtro publico (cuius coetibus omnibus, ſolo excepto infimo, interfuit) an. 1705. d. 23 Iul. applaudentibus cunctis auditoribus, pro concione ſplendidisſima dicta, qua *Luctuoſam inuictisſimi atque glorioſisſimi*

Imperatoris LEOPOLDI I. Abſentiam, & *ſereniorem potentisſimi auguſtisſimique Caeſaris IOSEPHI I. Praeſentiam* demiſſe obſeruauit. Ad Academica ſtudia cum fructu percipienda aptus, Kilonium profectus eſt, ibidemque ſacras, humaniores, philoſophicas, iuridicas diſciplinas pertractavit. Bene coeptam telam pertexuit Ienae, & tandem Lipſiae curſum Academicum abſoluit. Probe autem intelligens vtilitatem itinerum, iis aliquot anos impendere decreuit. Profectus igitur perBelgium inAngliam, vbi ſolemnia potentisſimi Regis GEORGII coronati conſpicatus eſt, in amicitiam celeberrimorum virorum *Robinſoni, Sloani, Woodwardi, Chamberlaynii, Whiſtoni, Allixii, Maſſoni, Miſſonii, Hudſoni*, & plurium penetrauit, Bodleianae Academiae codicibus MSS. per ſemeſtre ſpatium vſus eſt, & aliis libris rarisſimis, vtilisſimisque, inter quos ſunt, MSS. in noſtris terris fere aequiparanda, *Acta Publica Anglicana Thomae Rymeri*, e quibus ea, quae ad foedus Hanſeaticum pertinent, poteſt reddere. Simili ratione in Gallia commodis ſuis tam literariis, quae orbis eruditi lumina *Bignonius, Montfauconius, Harduinus, Pinius, Baudelotius*, alii, amplificarunt, quam politicis proſpexit. Eadem fuit cauſa, cur Vindobonae, Wetzlariae & in aliis illuſtribus Germaniae locis aliquandiu commoraretur, atque iterum adiret Belgium, eius viros eruditisſimos *Basnagium, Clericum, Crenium, Noodtium, Vitriarium* & alios ſalutaret, & in primis Hagae Comitum rerum ciuilium rationes obſeruaret. Locupletatus hac ratio-

ratione iis rebus, quae Reipublicae poſſunt emolumento eſſe, patriaeque redditus, anno ſuperiori Secretarius fuit declaratus.

IOANNES HENRICHSEN.

Natus eſt Lubecae an. 1590 d. 11 Maii, atque ſalutari patris iuſſu Scholam publicam intrauit, *Videbat*, inquit Bangertus in Progr. Funebr. p. B. ſq, *pater ineſſe puero εὐφυΐαν ad litteras capiendas. Ne ergo dotes naturae puero conceſſas negligeret, mature illum in ſcholam ciuitatis huius publicam deduxit, quae tunc vere erat* Ἑλικῶνος πιερικὸς δόμος. *Nam regendae iſti tunc praefectus erat* Otho Gualtperius, *SS. Theologiae Doctor, qui antea Hebraeam & Graecam linguam in Marpurgenſi Academia publice docuerat, & poſtea Lubecam ad Rectoratum vocatus, ſtatione illa deſerta, magna cum laude bonas litteras, Philoſophiam & Chriſtianae doctrinae capita diſcenti iuuentuti, quae illis temporibus diutius in inferioribus perdurabat ſcholis, inculcabat. Conrector illi adiunctus erat M* Ioachimus Dreierus, *vt ceteras artes, quae ad humanitatem pertinent, probe callens, ſic Graecam linguam ita edoctus, vt & recte eam doceret, & quoties vſus poſtulabat, expedite illa loqueretur, atque carmina in illa docta pangeret, quorum multa ad noſtras peruenere manus. His magiſtris, feliciſſimis ingeniorum formatoribus, prima fecit Defunctus noſter tyrocinia, eaque ſuae εὐμαθίας dedit ſpecimina, vt docentium amorem facile ſibi compararet. - - - Perrexit in decurrendo ſtudiorum ſtadio, fretus Dei ope & Praeceptorum, qui ſingulari ipſum complectebantur beneuolentia, cohortatione, eximiaque in promo-*

Digitized by Google

vendis ſtudiis ipſius promtitudine, vt, antequam ludum patrium relinqueret, iam ita in Latinis Graeciaque profeciſſet, vt in vtraque lingua & orationes ſcriberet & carmina non ſine laude pangeret. Neque enim ad ſuperiores ſcholas commigrare volebat, niſi prius illarum rerum cognitionem probe percepiſſet, ſine quibus infeliciter admodum ſuperiorum diſciplinarum tentantur adyta. Imitatione dignum igitur commilitonibus ſuis praebuit exemplum. Vti vero humanitatis in Gymnaſio noſtro, ita deinceps iurisprudentiae in Academiis Lipſienſi atque Ienenſi fuit ſtudioſisſimus, eamque ſibi collegit iuridicae eruditionis copiam, vt non ſolum cauſas in iudicio tam inferiori, quam ſuperiori poſſet feliciter agere, verum etiam an. 1647 m. Mart. a Magnifico Senatu in Secretariorum numerum cooptatus ad mortem vsque, qua mortalium oculis an. 1664 ereptus eſt, res fidei ipſius commiſſas optime adminiſtraret. Inter memoranda vitae eius occurrit πολυτεκνία, ſiquidem, Bangerto teſte p. C 2, pater viginti & duorum liberorum euaſit. Annumerandus igitur eſt iis eruditis, quos ante biennium recenſuit Io. Paul. Gumprechtus, Lycei Laub. Rector, in Schediasmate de Πολυτεκνίᾳ Eruditorum, ſeu de Copioſa Literatorum Sobole. Lipſ. 1717. 4.

GOTHARDVS ARNOLDVS ISSELHORST.

Patre natus *Arnoldo Iſſelhorſt*, Reip. Lubec. Protonotario, cuius vitam & laudes in Progr. Funebr.

nebr. celebrauit Suantenius. Idem in Progr. *de Hermathena* laudauit noſtrum *de Symbolo potentiſſimi Regis* IOSEPHI: *Amore & Timore* in Athenaeo noſtro pro concione ſpectatiſſimorum virorum an. 1701. d. 17 Mart. dicturum. Poſt abſoluta ſtudia Academica & itinera Germanicum, Gallicum & Belgicum, quae prudentiae ac litterarum fuerunt incrementa, per aliquod tempus Excellentiſſ. Conſiliario Intimo Danico *de* IESSEN a ſecretis fuit, vsque dum an. 1715. d. 10. Iúl. vocaretur in patriam, vt idem munus, ſemper bene geſtum, adminiſtraret.

ALEXANDER a LVNEBVRG.

Originem ducit ex generoſis familiis Luneburgis & Wedemhoſiis, de Republica Lubecenſi meritiſſimis, hic eiusdem Reipublicae Senator & Camerarius primus, qui Eckhorſt, Mori & Krâmpelsdorff haereditario iure poſſedit. Lubecae intuitus eſt primam lucem an. 1643, ibidemque in publico Athenaeo didicit ita, vt pietate, diligentia, modeſtia, veris ingenui diſcipuli virtutibus, praeceptoribus ſuis nullo non tempore ſe probaret. Continuauit ſtudia ſtrenue in Gieſſenſi Academia: imo Galliam, Angliam & alias regiones adiit, vt multa videret, multa audiret, & hac ratione eruditioni conciliaret incrementum, rerumque gerendarum fieret peritus. Fructus induſtriae largos expertus eſt an. 1703, d. 20 Febr., quo die PP. CC. ſuffragiis obtinuit ſplendidum Senatoris munus, cui ea praefuit religione, vt cum ipſius morte,

 quae

quae contigit an. 1715. d. 19 Iun. memoria inſignium meritorum eius non ſit mortua, eademque non ſolum ab auctore Vitae eius vernaculo ſermone conſcriptae, ſed ab aliis quoque praedicentur.

HENRICVS MICHAELIS.

Celeberrimum hunc ICtum, natum an. 1627 patre HENRICO MICHAELIS, I. V. D. & Sereniſſ. Principis IOANNIS, Epiſcopi Lubecenſis & Holſatiae Ducis Conſiliario, Lubeca ciuibus ſuis, quorum fama longe lateque per orbem eſt vagata, accenſet. Gloriae aliquam partem ſibi iure vindicat Athenaeum noſtrum, in quo eum fuiſſe liberali doctrina perpolitum, ex his Hinckelmanni verbis in Progr. Funebr. Lubec. 1678. f. apparet: *Poſtea, cum & aetatis id ratio ferre videretur & ardens in noſtro ingenium labores ſua ſponte quaereret, publicae quoque culturae ipſum ad annum vsque aetatis decimum & ſextum commiſit parens; qua feliciſſime adiutus & ſemet ipſum ſuperans, dignus omnibus videbatur, qui grauiores Academiae exercitationes accederet.* Etſi vero idoneus Academicorum doctorum auditor hic euaſiſſet, parens tamen, varietate delectatus, ad illuſtre, quod Gedani floret, Gymnaſium eum ablegavit. Reliquas vitae & honorum ipſius rationes Hinckelmannus verbis ſequentibus deſcripſit: „Academias adiit, ingenio non minus praeclaro, „quam ſolidae cuiusdam eruditionis fundamen„tis, inſtructus. In his tempora ſua ita partie„batur, vt biennium vnicuique tribueret: Regiomon-

„giomontanae primum, poſtea Gryphiswal-
„denſi & Roſtochienſi. Spectabatur in his lo-
„cis, tanquam magno in theatro, viri induſtria,
„animi vigor & incredibiles motus, vt, cum ſu-
„peraret expectationem omnium, quiuis ipſum
„tanquam magnum hominem obſeruaret. Prae-
„cipue vero redeuntem Gryphiswaldenſis Aca-
„demia, cum honeſtum ſuum de impetrando
„ſummo, inter ſui ordinis homines, gradu de-
„ſiderium expoſuiſſet, non tantum lubentisſi-
„me recepit, & de *Mora* (quam *ſubtilisſimam, gra-
„viſſimam & intricatisſimam materiam* in publico
„Programmate Praeſes Volſchovius vocat) di-
„ſputantem luculento ornauit elogio: ſed & in
„locum Wismariam auocati ICti eminentis D.
„Dauidis Mevii ſubſtituit. Huic grauisſimo
„muneri, doctrina & conſiliis publicis, per
„annos 4 praefuit maximo cum diſcentium emo-
„lumento & totius praeterea Academiae fama.
„Cuius argumentum inſigne erat noua, quae
„ad Straleſundenſis Reipublicae Syndicatum
„ipſi obtigerat vocatio, cui & paruit & dignis-
„ſimum ſe tanto honore per XI annos, omnium
„cum applauſu, probauit. Tandem ad ea per-
„ventum eſt tempora, in quibus de inſtituenda
„noua & vicina Kilonienſi Academia magnani-
„mus Cimbrorum heros conſilia ceperat: cum-
„que de aduocandis in nobile hoc optimarum
„artium emporium viris in quauis doctrina ma-
„ximis ſollicitus eſſet, inter Iuris Profeſſores lo-
„cum ſecundum honorificis litteris noſtro Mi-
„chaelis obtulit. Hanc nouam prouinciam ad-
mi-

„mirabili ſua eruditione ex tanto rerum vſu non „parum huc vsque aucta, inclytam reddidit „quidem, ſed (vti fieri neceſſe erat a viro, in quo „fortuna cum virtute certabat) per tempus fere „exiguum. Vix dum enim alterum annum „Kilonii impleuerat, quando poſt longiorem, „quam exteris inuita quaſi conceſſerat, viri vſu„ram ſuum ciuem Lubeca repetiit & ad ſplendi„dam Syndici primarii dignitatem euexit. Non „puto vllum expectare, vt, quanta cum pru„dentia, rerum ciuilium peritia & animi magni„tudine conſilia ſalubria ſuppeditarit, commu„nem libertatem & ſalutem defenderit, Lega„tiones, res maximas geſſerit, ſtudioſius ex„plicem. Adſunt ſummorum meritorum teſtes „grauisſimi, viri huius vrbis principes: adſunt „ingenii foetus haud vulgares. Haec Hinckelmannus, qui annotauit etiam, quod an. 1678. d. 13 Ian. hoc lumen ſit extinctum. Poſt mortem vir plane eximius multos inuenit praecones & in his etiam Dauidem Brüggium, qui hanc fecit inſcriptionem:

M. S.

Heic conditus eſt

HENRICVS MICHAELSEN,

Reip. Lubec. Synd. Primar.

Conſiſtorii Praeſes.

Aetatis noſtrae Papinianus

Bonorum ſpes & aſylum.

Malorum terror & ſcopulus.

Pietat. & iuſtitiae fugient. Stator.

Vrbis & orbis oraculum.

Ad

Digitized by Google

Ad
Caeſarem, Reges, Principes
Legatus
Qui, quod multos docuit viam ad iuſtitiam,
Iam ſtellae inſtar radiat ſuper ſidera,
Vbi Sol fulget Iuſtitiae,
Quem in terris, ceu Heliotrop. ſemper ſecutus,
Noua iam coeli ſtellula.
Vt omnes impleret leges
Legem mortis ineuitab. noluit violare.
Mors eius tenet exuuias
Die repetundarum mox reddendas.

HIC IACET OS POPVLI, SOPHIAE THEMIDOSQVE SACERDOS,
HINC SOPHIE AD TVMVLVM CONGEMIT ATQVE THEMIS.

Scripta eius, quae a ICtis in magno habentur pretio, ſunt

Reſponſorum, ſiue Deductorum Iuris, Kilonienſium aliorumque ſelectorum, Liber. Lubec. 1673. 4. Haec Reſponſa, annotante Hinckelmanno l. c., in eam admirationem rapere potuerunt excellentem quendam ICtum, vt cum Meviano opere comparare non dubitauerit.

Tractatus Iuridicus de Inquiſitione Criminum, in quo proceſſus inquiſitorius, eiusque occaſione natura iurisdictionis criminalis antiquae & hodiernae, & Sacrae Caeſ. Maieſtatis aliorumque ſummorum orbis Principum ſupra omnem Iurisdictionem & Inquiſitionem humanam ſupereminentia oſtenditur: in primis vero natura indiciorum ad inquiſitionem ſpe-

ſpecialem, capturam, torturam & condemnationem iure requiſitorum & ſufficientium ex genuinis Iurisprudentiae principiis noua methodo & accuratiori opera breuiter explicatur. Lubec. 1676. 4. pagg. 715.

FRIDERICVS PLÖNNIES.

Lubecenſem ciuitatem accepit patriam, & ſcholam publicam ſtudiorum nutricem. Docet hoc Suantenius in Memor., vbi natiuitatem eius anno 1607 asſignat. Commoratus deinde trium annorum ſpatio in Altdorfin. Academia & porro Baſileae litteris, in quas magna induſtria incubuit, ditatus Profeſſorum omnium iudicio dignus fuit habitus, qui V. I. Doctor crearetur. Et parum aberat, quin his honoribus, ad quos elaborata iam inaugurali Diſſertatione faciſſime potuiſſet peruenire, inſignitus fuiſſet, niſi ab artis ſtudio ad Martis caſtra fuiſſet pertractus, *Enim uero*, ſcribit Suantenius l. c. *ſingulari militiae pariter ac eruditionis ſtudio tenebatur, vt laudabili Nobilium maiorum exemplo Marte & arte magis atque magis inclareſceret. Hinc in bello magno atque difficili & in multa varietate terra marique per Germaniam verſato ipſe quoque interfuit; interque volones ſtrenuam armaturae & apparatui machinarum tormentorumque per decennium nauauit operam, vno atque altero militaris eminentiae honore inſignis.* Sed a militia ad litteras rediit, priſtino earum amore incenſus. Argentorati ideo integros duos annos &, in Galliam profectus, Burgis etiam atque Lutetiae Pariſiorum aliquod tempus iis conſe-

conſecrauit, Emolumentum inde redundauit ad patriam, cuius an. 1654 Senator fuit declaratus. Nam *quantus*, pergit laudatus Suantenius, *iſthoc in munere perarduo iuſtitiae cultor fuerit, qua fide, dexteritate & ſolertia variis commiſſi officii partibus perfunctus ſit in iis ſubſelliis, in quibus ornamenta ac lumina Reipublicae conſpiciuntur, nouit omnium optime honeſtisſima ciuitas, meritorum Plönſianorum poſt fata etiamnum memor, in animis atque mentibus gratiſſimis omnia ornamenta honoris, monumenta gloriae, Plönſianae laudis inſignia conditura & collocatura.* Brüggius in honorem eius ſcripſit:

Ite
Quibus commodum eſt,
Ite exequias
Viro praenobili ac ſtrenuo
FRIDERICO PLôNNIES,
Militi Chriſtiano
Et
Senatori Lubecenſ.
Hic
Ab ineunte adoleſcentia
Iuit militatum
Ad
Diuerſos Praetores ac Imperatores,
Sub quib. meruit ſtipendia,
Vt gloriam a maioribus acceptam
Illuſtraret & augeret.
Tandem militiae pertaeſus
In patriam reuerſus
Honorib. inſeruire coepit;
Quorum gradus emenſus omnes,

In

In ſupremo vitam placide reddidit.
E feretro ſuperſtites ſic alloqui videtur Natos:
Diſcite, Filioli, virtutem ex me, verumque laborem,
Fortunam ex aliis.
Hic quieſco in pace altisſima exſpectans
Supremi Iudicis,
Chriſti Patris & Fratris ſententiam,
Qui pacem ſanguine ſuo acquiſiuit;
Et ſic: vere FRIDERICVS.

Effigiem huius Senatoris bene meriti videre licet in templo Mariano & ſimul hanc inſcriptionem:

In piam memoriam viri nobilisſimi & amplisſimi, Domini FRIDERICI PLöNNIES, Reipublicae patriae Lubecenſis Senatoris & Camerarii per triginta & duos annos grauisſimi, nati anno MDCVII. denati MDCLXXXVI. die XXVII Septembris.

IOANNES PÖPPINGIVS.

Edidit Seb. Meierus, Rector, *Programma in exequiis Ioan. Pöppingii, ICti, Sacr. Caeſar. Maieſt. a Conſiliis & inclytae Reip. Lubecenſis Senatoris grauisſimi, deque tota ciuitate optime meriti* Lubec. 1657. 4, in quo copioſe de hoc Viro agitur. Nos quaedam ſeligemus. Poſteaquam Lubecae an. 1608 editus eſt in lucem atque *id aetatis*, ſunt verba Meieri p. B, *attigit, vt publicae ſcholae limina calefacere poſſet, clarisſimo & excellentisſimo viro Iohanni*

hanni Kirchmanno, Rectori huius Scholae celeberrimo, eiusque fidelisſimis Collegis in diſciplinam traditus, eorumque fideli in humanitatis ſtudio informatione tam diu vſus eſt; donec cum laude patriae ſcholae valedicere magnoque cum fructu coelo ſe Academico committere poſſet. Imo vero Lyceum noſtrum deinceps quoque ei adeo placuit, vt tres filios ſuos, *Ioannem Fridericum* (de quo ſuo loco in Sect. IV. ICtor. quaedam afferentur), *Nicolaum Henricum* & *Ottonem Chriſtianum* in eodem erudiri voluerit. Ipſe cum Regiomonti ac Gröningae Themidos ſacra haud obiter pertractaſſet, & ex itineribus in Belgium ac Galliam ſuſceptis multum commodi percepiſſet, an. 1646 Magnificus patriae Reipublicae Senatus eum Secretarium &, ſex annis interiectis, Senatorem elegit. De negotiis, & in primis legationibus Oldenburgenſi, Belgica, Osnabrugenſi & Monaſterienſi, (qua, tempore pacis, ibi factae, Reipublicae noſtrae commoda obſeruauit), Ratisbonenſi ad Comitia, Suecica & tandem Viennenſi ad FERDINANDVM III Imperatorem, qui eum conſiliorum ſuorum arbitris clementiſſime adſcripſit, honorifica valde verba fecit Meierus, qui inſignem eloquentiam, iudicii dexteritatem, ſingularem in conſiliis dandis prudentiam, in controverſiis dirimendis felicitatem & nunquam ſatis praedicandam erga ſacrum ordinem ac publicam ſcholam animi propenſionem in eo demiratur, doletque, quod non ad ſummam peruenerit aetatem. Moriebatur enim an. 1657, d. 12 Octobr., cum nouem & quadraginta annos,

nos, nec non ſeptem menſes compleuiſſet. Tanti viri obliuio Lubecam nondum cepit, quod probo etiam hac, quae Epitaphio eius in templo Mariano addita eſt, inſcriptione.

D. O. S. Nobiliſſ. Ampliſſ. & Prudentiſſ. viri, Dn. IOANNIS PÖPPINGII, Reip. Lubecenſis primum Secretarii, deinde Senatoris, Legatique inter alia ad Romanum Imp. Ferdinandum III clariſſimi, meritiſſimi, eiusdem Conſiliarii honoratiſſ. poſtquam anno reparatae ſalutis humanae cIↄIↄcLVII. IV Id. Octob. aetatis 50. pie ac deuote in Chriſto animam exhalaſſet, oſſa hic in proxumo tumulo beatam corporis animaeque coniunctionem praeſtolantur. Tu quisquis es, qui huc tranſis, requiem ſepultis osſibus ne inuideto, & ſimul hoc cogita, humani nihil non caducum. Marito ac parenti opt. bene merito monum. hoc poſuerunt moeſt. . . . .

FRANCISCVS BERNHARDVS RODDE.

Excellentisſima in Lubecenſem Rempublicam merita Roddiana in praeced. Sect. I quodammodo praedicare iam tentaui. Addo quod per hunc Magnifici Conſulis, MATTHAEI RODDII, Filium incrementa ceperint. Ille enim cum in noſtro Athenaeo ducibus tum aliis, tum

rum in primis Dau. Brüggio, cui omnium maxime adhaeſit, egregie didiciſſet & deinde honeſtisſimum Ciuium ordinem condecoraſſet, tandem, creatus an. 1695 Senator, egregiam occaſionem & litteris & prudentia & rerum in ciuitate, quae commerciis florentibus magnam felicitatis partem adſcribit, gerendarum peritia vtendi adeptus eſt. Patria vidit hinc commoda eximia emanare. Etenim licet per exiguum modo tempus ſplendidisſimo eorum conſeſſui interfuerit, qui Rempublicam regunt, vtilisſimam tamen nauauit operam patriae, memoriam Senatoris meritisſimi inſigni hac inſcriptione, quae ipſius Epitaphio in Mariana aede decus conciliat, conſeruanti:

Memoriae FRANCISCI BERNHARDI RODDII, Senatorii ordinis viri, de patria optime meriti, virtutibus iſtum honoris gradum decentibus, pietate, iuſtitia, integritate & comitate maxime conſpicui, nati an. MDCXLIV. VIII Decemb. Patribus patriae adſcripti an. MDCXCV. XX Febr. denati an. MDCC. XXVI Decemb. monumentum hoc vidua & heredes p. p.

IOANNES RODDE.

Nactus eſt parentes FRANCISCVM BERNHARDVM RODDE, Ciuem mercandi ſcientia conſpicuum, & ſequioris ſexus decus ANNAM MAGDALENAM, filiam Viri Magnifici & illu-

illuſtris IOANNIS SIRICII, Conſulis Lubecenſis praeclariſſime meriti, cuius laudes aliquas complectitur haec Epitaphii eius, quod, vna cum aliis, templum Marianum elegans reddit, inſcriptio: *Viro Magnifico*, *IOHANNI SIRICIO*, *ICto*, *Conſuli de patria optime merito*, *qui natus A.* 1630. *d.* 1 *Iulii*, *in Senatum cooptatus A.* 1669, *d.* 20 *Martii*, *Conſul electus A.* 1687. *d.* 21 *Febr. mortuus A.* 1696. *d.* 4 *Maii*, *variis Legationibus inclytus*, *plurima eximiarum virtutum dedit documenta*, *monumentum hoc vidua conſecrauit.* Cum in plerisque Athenaei noſtri claſſibus ſedulo didiciſſet, ac habita Oratione publica *de Methodo Studendi & inprimis excolendi Iura* eidem decenti modo vale dixiſſet, Helmeſtadii, Tubingae & Ienae ſtudiorum tam philoſophicorum, quam iuridicorum ſtrenuus fuit cultor, & honoribus (quos ſibi gratulantes habuit viros celeberrimos Io. Franc. Buddeum, Chriſtian. Wilduogelium, Burc. Gotth. Struuium, ac alios) I. V. Licentiati poſt elaboratam & eximie defenſam *Diſputationem Inauguralem de Legatis ad pias Cauſas* auctus rediit in patriam, cuius CC. PP. an. 1717 Secretarii munia, laudabiliter adhuc adminiſtrata, ipſi detulerunt.

HENRICVS SAFFIVS.

Suſceptus eſt Lubecae an. 1599, & *tenellus puer*, ſunt verba Bangerti in Progr. funeb. p. 1, *in ludum patrium a parentibus miſſus eſt*, *quem tunc regebat Otto Gualtperius*, *vir egregia eruditione.* Anno 1619 Lipſienſem Academiam inuiſit, & an. 1622 Ienenſem, vbi ad iuris praecepta haurienda animum

mum

Digitized by Google

mum quidem adiecit, ita tamen, vt humanitatis ſtudia non negligeret. *Nec vero hoc tempore*, inquit Bangertus p. 3, *liberalium artium ſtudia omiſit. In primis vero hiſtoriam gentium & ſeculorum omnium a condito mundo, cuius initia doctore* Ioanne Roſino *antea hauſerat, indefeſſa cum tractabat. Huic antiquitatis indagatori ſolertisſimo ſolidam ſemper vir optimus laudem tribuebat. Et memini, cum referret, Roſinum dixiſſe ſibi, ea, quae* Thomas Dempſterus *ad ſuas Antiquitates Romanas addidiſſet, quanquam docta ſatis, ſibi minus probari. Si enim ſibi animus fuiſſet, eo modo iſtud argumentum tractare, non defuiſſe ſibi ad eam rem facultatem & rerum ſcientiam. Verum aliud ſe in opere illo conſcribendo ſecutum eſſe conſilium.* Anno 1623 abiit Roſtochium, vbi *de Succesſionibus ab inteſtato* publice diſputauit. Annis ſequentibus in patria cauſarum egit patronum. *In his tuendis*, teſtatur Bangertus p. 4, *ita clientibus ſuam probauit induſtriam & fidem, vt iam nullam cauſam ita grauem putarent, quam non illius committere auderent fidei. Erant, quorum in Spirenſi Iudicio magni momenti cauſae agitabantur, ſed fideli egebant patrono. Horum igitur precibus & promisſis adductus Saſſius eſt, vt Spiram proficiſceretur. Menſibus tribus ibi exactis, re bene geſta lares patrios repetiit.* Quae eius Senatoria dignitate ornati actiones, quae merita, qui vitae exitus, ex ſequentibus Bangerti verbis, quae tanquam fide dignum teſtimonium adduduco, apparebit: *Ea iam erat integritatis, prudentiae, rerum experientiae & grauitatis fama Saſſius,*

vt patriae regendae adhiberi recte poſſe iudicaretur. Quare anno 1644. 17 *Febr. a patriae Patribus in Senatorum numerum cooptatus eſt, vt, quam hactenus ſcientiam & rerum recte gerendarum vſum ſibi comparaſſet, ad patriam ornandam conſiliisque & opera iuvandam conferret. Inde ſtatim graues & honorificae legationes decretae ei ſunt, in quibus vna ad ciuitatem Hamburgenſem: alia ad Illuſtrisſimos Duces Cellenſes, Hannoueranos & Wolfferbytanos: alia item ad Carolum Guſtauum Wrangelium, Suedorum ſupremum rei armamentariae Praefectum. Anno* 1652 *poſt alias functiones in Senatoria dignitate fideliter adminiſtratas Praetor, ſeu Iudex deſignatus eſt. Et cum anno* 1659. 19 *Dec. Conſul & noui Senatores eligerentur, Defunctus noſter Camerarius factus eſt. Anno autem* 1663. 21 *Febr. cum Magnificus vir Io. Marquardus Conſul renunciatus eſſet, ipſe in eius locum in Camera adſcendit. In ea ſtatione vitam beato exceſſu finiit* 16. *Febr. an.* 1665.

IOANNES SCHRÖDER.

Hunc Senatorem publicae ſalutis valde ſtudioſum Auctor Vitae eius & Elogii, in exequiis an. 1714 d. 27 Mart. ipſi annorum 75 ſeni factis, vernacula lingua euulgati, Libro Integrorum (dicto 2. Sam. 1. 18. ספר הישר) inſcribendum eſſe exiſtimauit. Ego vero Athenis meis inſerendum cenſeo, quoniam in noſtro Athenaeo per fidelem inſtitutionem pietati, artibus liberalibus & praeſertim Latinae lingue (*deren zulängliche Wiſſenſchafft Ihm nachgehends wol zu ſtatten gekommen*, teſte eodem) fuit aſſuefactus. Deinceps

ceps quidem mercandi ſcientiam ſibi reddidit familiarem adeo, vt perfecte eam calleret, neque tamen vale ſtatim omni cum Muſis commercio dixit. Atque hac re non parum fuit adiutus in adminiſtrandis negotiis, quae requirebantur ab ipſo ampliſſimo Senatorio muneri an. 1703. d. 24 Iul. admoto. Citatus Auctor his ideo eum afficit laudibus: *GOtt hat Ihn zu höheren Ehren bringen wollen, indem er es alſo geſchicket, daß derſelbe an. 1703. den 24 Jul. durch ordentliche Wahl zu Rath erkohren worden. Welches beſchwerlichen Amptes Er ſich nicht geweigert, ſondern aus Liebe ſeines Vaterlandes und des gemeinen Beſtens, Ihm ſolches willig aufbürden laſſen, auch alle und jede mühſelige Raths-Officia (nur allein die Cämmerey ausgenommen) aus allen Kräfften und mit ſonderbahrem Fleiß bedienet hat. - - - Er hat überall in der Stadt ein gutes Zeugniß, und nimmt das ihm zuvor beygelegte ſchöne Praedicat eines* Redlichen *mit ſich in die Grube.*

CHRISTOPHORVS SIRICIVS.

Augere hic poteſt Ἰδιοβιογράφους (p), quia ipſe de vita ſua memoriae aliqua prodidit. In his refert, quod Lubecae an. 1632 natus ſit: *poſt ingreſſum*

R 4

(p) Ita voco eos eruditos, qui ipſi vitas ſuas deſcripſerunt. Eiusmodi viros olim animi cauſa haud exiguo numero collegi, atque iuuenili opera de iisdem tam moraliter, quam hiſtorice quaedam luſi. Si merebuntur, poterο haec iuuenilia, dudum elaborata, in lucem producere. Nam pauca mihi praeripuit Cl. Godofred. Wagnerus, cuius Diſſertatio de Scriptoribus, qui de ſua ipſi vita expoſuerunt, Witteb. 1716 edita eſt.

greſſum in hanc vitam, retineo eius verba, *haeſerit ſub parentum & tutorum educatione in patria, vsque ad annum Chriſti* 1651, *intra quod temporis ſpatium ſub praeceptoribus Bangertis & Kockertis, magnae eruditionis viris, elegantis litteraturae ſemina hauſerit:* Legatis Lubecenſibus Dauidi Gloxinio, Syndico, Henr. Kirchringio & Hermanno a Lengerken, Senatoribus, in Daniam miſſis Secretarius ſit adiunctus, deinde iuerit in Galliam, ibidemque per biennium ſit commoratus. De honoribus, quibus paulo poſt fruitus eſt, ipſum iuvat audire. *Spiram*, inquit, *migraui, vbi Sereniſſimus Princeps, ADOLPHVS IOANNES, Comes Palatinus ad Rhenum ſecretis me epiſtolis adhibuit, in quo officio per duos annos multos labores exantlaui. Cum vero Sereniſſimus ille mihi Conſiliarii intimi munus gratisſime offerret, id honoris modeſte declinaui. At nihilominus vsque ad extrema Principis fata Ipſi, quamvis procul & abſens, a Conſiliis fui. - - - Reuerſus ſum Lubecam an.* 1671, *ibique ſubſequenti anno ab inclytis patriae Patribus ad Secretarii munus ſum vocatus.* Haec ipſe Siricius in Vita ſua, cui amici manus addidit Elogium, his verbis finitum: *Curia in illo viro miniſtrum dignisſimum, Ciuitas ciuem egregium perdidit.* Obiit an. 1692. aet. 60.

IOANNES WOLTER.

Lubeca, quae hodieque Viro hoc meritisſimo gaudet, ipſum per optimos parentes *Michaëlem Wolter*, negotiatorem honeſtisſimum, & *Catharinam Burmanniam*, feminam ſexus ſui ornamentis conſpicuam, an. 1666. V Id. Aug. produxit, & eius litteras (quas alii etiam praeceptores augere labo-

laborarunt) in aliquot Scholae publicae claſſibus nutriuit. Iactis prope fundamentis facile potuit a ſummis artificibus *Morhoſio* in Academia Kilonienſi, *Strykio*, *Schulzio*, *Schöpfero* & *Becmanno* in Viadrina Academia maior eruditio ſuperſtrui. Acceſſerunt itinera Germanicum & Italicum, quibus ſapienter confectis debet haud exiguam partem litterarum cognitionis & rerum gerendarum peritiae. Induſtriae praemiis duobus in primis fuit ornatus. Primum eſt V. I. Doctoris dignitas, qua inſignitus eſt in Academia Wittenbergenſi, cum in examinibus pariter ac defenſione [quae praeſide *Io. Henr. Bergero* an. 1692. d. 23 Ian. facta] docte ac copioſe elaboratae *Diſputationis Inauguralis Iuridicae de Poteſtate Perſonae publicae in ſe ipſam* praeclare ſtetiſſet. Alterum eſt ſplendidum Senatoris munus, quod an. 1708. d. 30 April. in patria Republica obtinuit, eodemque ita eſt defunctus, vt patriae commodum tam in Legatione, quam obiit, Suecica, quam aliis rebus omnibus quouis tempore promouere ſtuduerit. Vnde, qui patriae benecupiunt, mecum etiam illum per multos porro annos cupiunt feliciſſimam agere vitam.

LAVRENTIVS WOLTERSDORF.

Curſum ſcholaſticum viri huius meritis inclyti, qui an. 1651 natus eſt, his verbis deſcribit B. Suantenius in Progr. Funebr: *Transegit pueritiam atque adoleſcentiam per omnium honeſtarum liberaliumque artium cultum, iactis a praeceptoribus priuatis doctrinae fundamentis primis: quibus ſolidior mox acceſ-*

ſit cognitio, ductu & adiumento virorum perquam eximie & celeberrime tunc merentium de ludo litterario publico, inque Gymnaſio & Schola ſolertiſſime laborantium Franckii, Brüggii, Polzii & Nottelmanni. Academica ſtudia tractare coepit Wittenbergae, cui memoriam ſui reliquit habita Oratione publica *de Germanorum Victoriis a Gallis reportatis* & defenſa ſub *Wilh. Lyſeri* praeſidio Diſſertatione *de Actione Aquae publice arcendae*; Gieſſae deinceps continuavit. Cum porro Germaniam, Belgium & Angliam peragraſſet, & multa vtili prudentia ac prudenti vtilitate cognita ſibi reddidiſſet, recreauit ipſum ſummis in iure honoribus Kilonienſis Academia, quippe ibi an. 1681 poſt habitam ſub Schultziano praeſidio *de Amicabili Compoſitione* inauguralem Diſputationem V. I. Doctor fuit renunciatus. Lubecam quoque vidit labores largiter remunerantem. Nam non ſolum Reu. Capitulum Lubecenſe eum Syndicum conſtituit, ſed &, interiectis ſeptem annis, an. 1708 d. 21 Febr. ampliſſimam ſpartam Senatoriam adeptus eſt, & ad an. 1712, quo vitam amiſit, ornauit. *Quam grauis*, inquit Suantenius I. c., *iuſtitiae in munere perarduo cultor fuerit, qua ratione variis commiſſi partibus officii perfunctus ſit vir conſultiſſimus, quo virtutum ornatu exſplenduerit, quam ſatis occupatum impeditumque iſtum vehementer tenuerit praeturae vrbanae iurisdictio, non ſurdae poſteritatis commendationi vberrima praedicabitur commemoratione.*

SECTIO III.

Digitized by Google

SECTIO III.

EXHIBENS
THEOLOGOS.

Meritum Athenai noſtri haud exiguum eſt, quod omnia fere totius Venerandi Miniſterii noſtri (quod Deus ſeruet & omni fortunae genere beet!) membra olim eius alumni fuerint, qui in eo ad altiora cum fructu percipienda ita praeparati, vt posſint vtilisſimam Eccleſiae operam nauare. Solus ſumme Reverendus Praeſul noſter eſt excipiendus, qui iuuenis in ciuitate patria Lipſienſi didicit. Praeclarisſimum noſtrum Mellium excludere horum numero non poſſum. Licet enim ſchola publica eum non agnouerit ciuem, agnouere tamen publici doctores Hermannus Nottelmannus & Io. Polzius eum auditorem. Vt autem Lectoribus, rem ſacram Lubecenſem amantibus, de meritis inclytisſimo ordine noſtro ſacro, qui hodie eſt, eo melius posſit conſtare, coniunctim hic nominabo omnia ipſius membra, quae ſunt

D. GEORG. HENR. GOETZE, Superintend.
CHRISTOPH. WENDT, Senior & Paſt. Cathedral.
M. IACOB. a MELLE, Paſt. Marian.
CHRISTOPH. ROHN, Paſt. Iacob.
IOAN. RITTER, Paſt. Petrin.
IOACH. HENR. CARSTENS, Paſt. Aegid.
GODOFR. BEISNER, Archi-Diac. Marian.

M. BALTH.

M. BALTH. GERH. HANNEKENIVS, Archi-Diac. Cathedr.

HERMANNVS BLATZEN, Symmyſta Cathedr.

IO. DAN. BVRGHARDI, Symmyſt. Marian.

IO. GEORG. REINESIVS, Archi-Diac. Iacob.

M. IO. PHIL. ERASMI, Symmyſt. Ioan.

IO. PETR. STEIN, Symmyſt. Iacob.

IO. FRID. ALBRECHT, Symmyſt. Iacob.

BERNH. HENR. VON DER HVDE, Symmyſt. Marian.

IO. REICH, Symmyſt. Aegid.

CHRISTOPH. ANTON. ERASMI, Symmyſt. Petr.

M. HENR. SCHARBAV, Symmyſt. Templ. Arcis & S. Spirit.

IOACH. IOAN. SCHNOBEL, Symmyſt. Petr.

THOM. HENR. BRANDT, Symmyſt. Laurent.

M. SAM. GERH. a MELLE, Symmyſt Aegid.

Hunc conſpectum in gratiam exterorum, noſtrum Miniſterium noſſe cupientium, praemittere placuit. De omnibus ſuo loco, quem vnicuique alphabeticus ordo aſſignat, plura dicentur.

IOANNES FRIDERICVS ALBRECHT.

Patria Lubecenſis, defendit in Colloquio Theologico D. *Ge. Henr. Goetzii*, Praeſulis noſtri ſumme venerandi, *Quaeſtionum e Theologia Caſuali excerptarum Specimen*, ex quo Specimine copioſa excerpta leguntur in Nou. Lit. Mar. Balth.

Balth. 1707. p. 222. ſq. Electus an. 1712. d. 3 Nov. Symmyſta Iacobaeus eiusd. Goetzii *Exercitationem Theologicam in illud Lutheri: Peſtis eram viuus, moriens ero mors tua Papa!* d. 10 Nov. pro ſacris ordinationis Eccleſiaſticae rite capeſſendis tuitus eſt.

SEBASTIANVS BACMEISTER.

Eccleſiae Trauemûndenſis Presbyter, ex antiqua & celebri Bacmeiſteriana familia oriundus. Natus eſt 1646. d. 9. Aug. Otterndorffii in Hadelia, vbi pater eius *M. Lucas Bacmeiſterus*, qui deinceps ſpartam Paſtoris & Superintendentis Raceburgenſis nactus eſt, ſanctiori coetui tum praeerat. Doctores in Gymnaſio noſtro *Henricum Bangertum* & *Io. Polzium* veneratus eſt. An. 1676 d. 6. April. Magnificus Senatus Lubecenſis Eccleſiae Trauemundenſi eum praefecit. Mortuus eſt an. 1704. d. 14 Maii. Edidit

Diſſertationem veram Meſſiae exhibitionem & θεανθρωπίαν, ex Mich. V. I. oſtendentem. Roſtoch. 1669. 4. Defendit eam publice ſub praeſidio B. Aug. Varenii.

Septuplicem Coronam Senectutis, occaſione Iubilaei Nuptialis M. Bernh. Krechtingii, Sen. & Paſt. Mar. Lubecenſis. Lubec. 1700. 4.

Reliquit MSS.

Academiae Roſtochienſis, Conſeruatorum, Cancellariorum & Rectorum, ceterorumque in ea illuſtrium ac praeclarorum Virorum, videlicet Theologorum, ICto-

ICtorum, Medicorum & Philoſophorum Hiſtoriam ab ipſis incunabulis ad annum 1700 *productam.*

Mareſchalci Thurii Annales Herulorum ac Vandalorum cum continuatione & Tabulis Genealogicis ad hodiernum Ducem Mecklenburgenſem producta.

Plura de hoc viro eiusque conatibus dabunt Nov. Lit. Mar. Balth. 1700. p. 347. 1701. p. 98. 213. 1705. p. 29 ſqq.

ALBERTVS BALEMANN.

Theologus Lubecenſis, de Eccleſia Mariana, cuius Symmyſta & Paſtor fuit, bene meritus. Patre *Henrico Balemanno*, Senatore Lubecenſi optimo, quem diuturna peregrinatione Galli, Itali & plures externi populi etiam nouerunt, an. 1615 III Id. Maii in lucem editus eſt. Munia ſacra an. 1643 ſuſcepit: an. autem 1672 beata morte defunctus reliquit. Laudatur ob eruditionem in noſtro Athenaeo pariter ac Academiis comparatam, pietatem, facundiam, incredibilem in aduerſis conſtantiam & alias virtutes a B. Nottelmanno ap. Goetz. in Elogg. German. Theologg. p. 426 ſqq. Epitaphium eius in templo Mariano hanc habet inſcriptionem:

Memoriae Viri admod. Reuer. & Praecell. Dn. ALBERTI BALEMANNI, Paſtoris huius Templi meritisſimi, nati an. MDCXV. 13 Mai. denati MDCLXXII. 25 Iunii.

Talis

Digitized by Google

Talis erat BALEMANN, Mariani Paſtor ouilis,
Corporis hanc vmbram picta tabella refert.
Dona viri referent PAVLI praecordia, PETRI
Os, & ſincero pectore NATHANAEL.

GEORGIVS BALEMANN.

Alberti filius, an. 1647 luce frui coepit. *Vt primum*, inquit B. Suantenius in eius Memor. ap. Goetz. l. c. p. 636 ſq., *ex pueris exceſſit, literis humanioribus eruditus & probe excultus eſt ſub auſpiciis & inſtitutione fideliſſima virorum tunc in perpoliendis adoleſcentum animis enixe elaborantium & in Ephebeo noſtro deſudantium meritiſſimeque inſignium Dnn.* Meieri, Bangerti & Polzii, *vsque eo, vt, qualia in ſtudiis & artibus, quae ad humanitatem pertinent, incrementa feciſſet, vno alteroque ſpecimine oratorio ſub moderatione viri praeclariſſimi Dn. Bangerti luculentiſſime declararet.* Gieſſae deinceps creatus eſt Magiſter, cum antea defendens Philoſophicam Diſputationem praeclare ſtetiſſet. Ibidem quoque praeſide *Siricio*, & deinceps Kilonii praeſide *Muſaeo* ſacrae doctrinae argumenta diſputando excusſit, quod ex illius Decade, & huius Faſciculo Diſpp. apparet. Poſt obitum patris an. 1673 Symmyſta Marianus fuit conſtitutus. Obiit an. 1688. Reliqua vid. l. c.

FRANCISCVS BALEMANN.

Filius eiusdem *Alberti*, an. 1661. lucem aſpexit. *Cum diſciplinae*, ſunt verba B. Suantenii in Memoria eius Lubec. 1712. f. *capax euaſiſſet,*

ſiſſet, doctae committebatur curae & inſtitutioni virorum tunc de publico Ephebeo praeclare ac inſigniter merentium Nottelmanni, Hinckelmanni, Polzii, Lipenii, Brüggii, Scheuii, Franckii, Lüderi, Lippii, Tribbechouii, vt, per omnes ludi literarii claſſes ſolerter procedens, literaturae politioris compos exiſteret. Roſtochii adhaeſit in primis *Schomero*, atque eius auſpiciis *de controuerſiis huius ſeculi: de Ritibus Eccleſiaſticis: de Controuerſiis Anti-Socinianis* haud raro cum aliis erudite conflictatus eſt. Argentorati quoque vires ſuas tentauit ſub praeſidio *Seb. Schmidii* publice *de Circumciſione Spirituali e Coloſſ. II.* 11. 12. diſputando. Perluſtrauit deinde Galliam, Angliam ac Belgium, & patriae redditus an 1689 m. Aug. denato fratri *Georgio* ſucceſſit, eidemque Eccleſiae Marianae operam ſuam dicauit, quae parentem ac fratrem ſacros miniſtros habuerat. Anno 1706 Archi-Diaconus euaſit & poſt ſex annos vitae laudabiliter actae finem impoſuit.

GODOFREDVS BEISNER.

Lubecam dulciſſimam accepit patriam & ſimul fideliſſimam iuuenilium ſtudiorum nutricem, quae eo magis creuerunt, quo melius in Athenaeo publico ſe geſſit. Teſtem habeo B. Suantenium, qui eum ideo commendauit in Programmate praemiſſo ipſius *Orationi de Symbolo Maximiliani II: Dominus prouidebit* an. 1692. d. 17 Mart. habitae in publico ſpectatiſſimorum virorum conſeſſu. Finitis deinceps Academicis ſtudiis, in patria expertus eſt laborum

rum fructum, an. 1701 admotus ſacro muneri peragendo in aede Mariana, quae eum hodie videt Archidiaconum animarum curam agentem.

IOACHIMVS BERINGIVS.

Patria huius celebris Theologiae Doctoris, Profeſſoris & Paſtoris Gryphici fuit Straleſundia, vbi an. 1574 natus eſt. *Aetatis anno decimo quinto*, ſunt verba Io. Eberhardi apud Goetzium in Elogg. citatt. p. 94 ſq, *Lubecam concesſit, in quo Gymnaſio Ciceronem euoluendo & declamatoriis Orationibus ſe exercendo in ſeptennium vsque ſubſtitit, nec contemnendum futurae eruditionis fundamentum iecit.* Obiit 1627, cum ſingula, quae geſſit, munera probe ornaſſet. Reliquae ipſius vitae rationes l. c. prolixius legi poſſunt. Innotuit

Diſſertatt. de Ieſu Chriſto θεανθρώπῳ, vnico humani generis Redemtore.

- - - de Sacramentis.

- - - Anti-Photinianis.

Non confundendus eſt cum IOANNE BERINGIO, filio, qui Gryphiswaldiae eadem egregia munera adminiſtrauit, & ex variis ſcriptis Theologicis, *Collegio Anti Caluiniano: de S. Scriptura: de Fide Infantum: de Omnipraeſentia carnis Chriſti, Deſcenſu Chriſti ad inferos & Angelis*, aliisque, famam nactus eſt.

CHRISTIANVS BILEFELD

Agnouit patriam Lubecam, & patrem *Herman-*

mannum Bilefeld, Scholae Lubecenſis Collegam. Cum Facultatis Philoſophicae Wittebergenſis Adiunctus eſſet, Eccleſiae Wernigerodenſis Paſtor & Antiſtes, ſiue Superintendens, vocatus eſt. Quod inſigne munus auſpicaturus, *Fidem Veterum & in primis fidelium mundi ante-diluviani in Chriſtum verum Deum & hominem, eiusque paſſionem meritoriam* Diſputatione ſolemni pro licentia aſſumendi ſummum in Theologia gradum, praeſide Abrah. Calouio, Wittebergae 1655 defendit. Studiorum egregium ſubſidium habuit Stipendium Schabbelianum. Quare ipſe in Dedicat. ſuae *Diſputationis Theologicae de Conuerſione Hominis.* Witteb. 1651. 4 ad Dau. Gloxinium, D. & Syndicum Lubecenſem, ac Henr. Schabbelium, D. & Dicaſterii Megapolitani Advocatum ſcribit: *Veſtrae munificentiae poſt Deum debeo, quod per tot annos ſtudiis meis Theologicis inſeruire, eademque indefeſſa cura perſequi potuerim. Vos enim ex ampliſſimo ſtipendio illo Schabbeliano ſumtus non minimos & ad viuendum & ad quaedam neceſſaria ſtudiis inſeruientia media comparanda ſuppeditaſtis, ſine quibus in Academiis diutius viuere mihi denegatum fuiſſet.* Edidit etiam *Quaeſtionem Politicam: An diuerſae religionis homines foedus ferire poſſint, & an etiam illud frangere licitum ſit?* Witteb. 1654. 4.

HERMANNVS BLATZEN.

Doctoribus publicis Athenaei patrii ita vſus eſt, vt humanioribus litteris perpoliretur: ita pla-

placuit, vt B. *Suantenius* eius cum laude meminerit in Programmate, quo ad ipſius *Orationem de HENRICI II Imperatoris Romani Symbolo: NE QVID NIMIS* an. 1695 d. 24 Octobr. publice habitam Auditores inuitauit. Multa in primis ſe debere B. *Heiſio*, grata mente fatetur. Finitis deinde ſtudiis Academicis in patriam ſe recepit, vbi an. 1705 ſacro in Cathedrali Aede muneri admotus eſt. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1706. p. 124.

IOACHIMVS CHRISTOPHORVS BODENIVS.

Wismarienſis, Philoſophiae Magiſter & Roſtochii ad D. Mariae Diaconus. Didicit domi, Lubecae, Roſtochii & Wittebergae, plus ſimplici vice eruditum certamen ingreſſus. Vita eius breuiter conſignata legitur in Nou. Lit. Mar. Balth. 1701. p. 257.

ERNESTVS CHRISTIANVS BOLDICHIVS.

Sunderburgum, inſulae Alſiae, oppidum patriam accepit, patre *Io. Boldichio*, Concionatore aulico & Praepoſito, matre *Anna Hergeria*, ciuis Auguſtani ob religionem exulis, filia an. 1657. d. 9 Nov. prognatus. *lactis in ſchola patria*, vtor verbis Clariſſ. Auctor. Nou. Lit. Mar. Balth. 1704. p. 380, *doctrinae & fidei fundamentis ad Gymnaſium Lubecenſe miſſus, bienniam ibi ſub Herm. Nottelmanno, Rect. exegit; inde vero Ienam an.* 1669 *pro-*

ſectus eſt. In hac Academia ſtudiis Theologicis philoſophica, oratoria & philologica prudenter admodum praemiſit. Summos deinceps in Philoſophia honores conſecutus ciues quosdam Academicos Logicam, Metaphyſicam & Hebraeas litteras docuit. Continuauit bene coepta in Academia Kilonienſi, vbi excellentiſſimi doctores Muſaeus & Wasmuthus eo illum amore dignum iudicarunt, quo deinceps Hafniae Noldius & alii doctiſſimi viri eum ſunt complexi. Conſtitutus poſtea eſt Eccl. Reg. Aulicus in arce Coronaeburg. & Eccleſiae Teutonicae Helſingoranae Paſtor. Edidit

Diſſ. de Pontifice Ebraeorum maximo. Ien. 1672. 4.

Diſſ. de Concurſu cauſae primae cum ſecundis, contra Heerbordium. ibid.

Diſſ. de Facto C. Mutii Scaeuolae. ibid.

Entdeckung Calviniſcher Betrüglichkeit. 1684. 8.

Schlechte Hoffnung beſſerer Zeiten, contra Speneri Hoffnung beſſerer Zeiten. 1696. 12.

Sabbathum Animae ſanctum. 1703. 8.

Des ewigen Vaters IEſu Chriſti liebreiches Teſtament in dem hoch-heiligen Gedächtniß-Mahl ſeinen gläubigen Kindern eröffnet. 1704. 12.

Conciones funebres. fol.

IOANNES BOTSACCUS.

Hunc magni nominis Thologum, qui primum fuit illuſtris Athenaei Gedanenſis Rector, Theologiae & Linguae Hebraeae Profeſſor, nec non

non ad S. Trinitatis Aedem Paſtor, deinde primi Templi Paſtor ibidem primarius & ſacri ordinis Senior, omnes norunt, qui viros de ſacra Republica immortaliter meritos non ignorant. *Quantus enim fuerit Botſaccus ille, ὁ μακαρίτης, heu! quondam noſter, in ſolis menſa poſitum, totique Eccleſiae Ieſu Chriſti, quae ſibi hunc veritatis coeleſtis vindicem ac venerandum ſenem, pium, ſolidum, neruoſum ac ſubactisſimi iudicii Theologum ereptum acerbe dolet, nimis quam compertum eſt*, ſcribit verisſime B. Io. Ad. Scherzerus, idoneus maxime iudex, in Praef. praemiſſa edit. Francof. & Lipſ. 1699 f. *Moralium Gedanenſium*, quae in eadem Praefatione *opus re vera aureum* appellat. Quare non opus eſt multa de eo in medium proferre, praeſertim, quoniam eius Memoria ſtudioſe a *Chriſtiano Omuthio* eſt litteris tradita. Reperitur illa cum ſcriptorum huius praeſtantisſimi Theologi prolixo indice in Wittenii Memor. Theologor. Dec. XIV. p. 1815 - 1826. Ea tamen tacere non posſumus, quae ad ſcholaſticam eius vitam peregregie Lubecae, quam, relicta patria, Herfordia, conceſſit, actam. *Anno*, inquit Omuthius l. c. p. 1817, *ſupra milleſimum ſexcenteſimum decimo tertio genitalem cum genitoribus locum liquit, ſeque ad Patruelem, Fridericum Botſaccum, mercatorem Lubecae florentem, contulit. In hac Imperiali Liberaque vrbe ludi litterarii limina ſedulo calefecit, ſuamque moderatoribus induſtriam, diſcendi ardorem atque obedientiam probauit.* Ipſe Vrbis atque Athenaei Lubecenſis gratus alumnus animo beneficiorum

memori in Praefat. Moral. Gedanenſſ. iſthaec ſcripſit: *Non dicam, admodum (citra iactantiam dictum, quaeſo) gratam extitiſſe ſtudioſae iuuentuti operam contextarum Allegoriarum, cuius iam quinta editio adornabitur, quamque iuuenis iudicio ſummi Theologi p. m. D. D. Nicolai Hunnii, Superintendentis Eccleſiarum Lubecenſium olim meritiſſimi, Domini Praeceptoris, hoſpitis atque affinis mihi ſempiterna memoria honorandi, munitam Lubecae edidi, primae & almae ſtudiorum meorum nutrici, liberalitate ampliſſimorum Schabbelianorum lactatorum.* Valet igitur omnino ad gloriam Vrbis & Scholae noſtrae, quod iuuerit ac docuerit virum, cuius effigiei non nemo, qui eum *incomparabilem Theologum* vocat, hanc epigraphem adiecit:

Botſaccus hic eſt, volta cuius affabre
Ceruſſa ſiſtit luminata poſteris.
Sunt cana candoris character tempora,
Auguſta zelum frons repandit pectoris,
Oculique commonſtrant grauitatem ſeriam,
Quin format oris ipſa Suada gratiam,
Sed ſcripta dotes arguunt magis viri,
Seu veritatis illa clarant dogmata,
Seu detegunt eadem Sophiſtarum ſtrophas
Aut moribus cunctos honeſtis inſtruunt.
Curatius ſi noſſe geſtis, perlegas:
Botſaccus hic eſt, Gedanenſium decus,
Et lumen orbis Chriſtiani, dixeris.

BARTOLDVS BOTSACCVS.

Ipſa Lubeca filiis ſuis hunc magnum Theolo-

logum accenſet, natum an. 1676. d. 24. April., parentibus *Conrado Botſac*, Capit. Lubec. Vicario ac mercatore, & *Roſina von Claſſen*. Inter maiores ipſius fuerunt multi Nobiles ac Barones, quod annotauit V. C. Phil. Iul. Rehtmeyerus in Antiquitat. Eccleſ. Brunſuic. P. IV. c. 10. p. 697, exiſtimans, Cl. Rolli Bibliothecam Nobilium Theologorum eius exemplo eſſe omnino augendam. Laudatisſimus fuit Athenaei noſtri diſcipulus, quod ex his Rethmeyeri l. c. p. 699 ſq. verbis apparet: *Da ſeine Eltern bemercket, daß er ein Kind guter Art, ſo von der Hand des gütigen Gottes feine Gaben bekommen, ſo haben ſie ihn auch in das Gymnaſium ſeiner Vaters-Stadt unter die Hand der damahligen Lehrer gethan, unter deren embſige Anweiſung er ſich denn ſo lange aufgehalten, biß er tüchtig geſchätzet worden, an auswärtigen Oertern höhere Schulen zu betreten. Wie er aber in ſolchen Schul-Jahren keinen Mangel gehabt an den Fleiß ſeiner Praeceptorum, alſo hat er es auch an ſeinem eigenen Fleiß nicht ermangeln laſſen, weil er wol wuſte, was Antiphanes beym Stobaeo ſagt, daß nehmlich alles einer fleisſigen Bemühung unterwürffig gemachet werde. Dannenhero iſt er unermüdet in dem Lauff ſeiner Studien fortgefahren, den er angefangen. Er hat ſich als ein unverdroſſener Schüler in den Sprachen und Wiſſenſchafften, ſo getrieben wurden, geübet, und hat es an der Hitze ſelbige zu erlernen, durch göttlichen Seegen vielen andern, ſo gleichfals darnach ſtrebeten, zuvor gethan. Ja ſein Fleiß ging nicht bloſſerdings auf ſein Wolſeyn und auf die Vermehrung ſeiner Wiſſenſchafft, ſondern gleichfals auf das Wolſeyn und auf die Vermeh-*

rung der Wiſſenſchafft anderer. Denn, als er kaum funfzehen Jahr alt war, und ihm ſein Vater durch den zeitlichen Tod war entriſſen worden, die Güte Gottes aber das Hertz des damaligen Paſtoris an S. Ægidii in Lübeck und eines Ehrwürdigen Miniſterii Senioris, Johannis Reichii, dergeſtalt lenckete, daß er ſich ſeiner an Vaters-Stadt an- und ihn in ſein Hauß aufnahm, ſo erwieß er an deſſen Sohne gleiches Nahmens, welcher nachhero Prediger an St. Jacobi Kirchen genannter Stadt geworden, in Unterweiſung ſolche Treue, daß gedachter Mann, da er zu Jahren gekommen auch zum öfftern durch Trieb ſeines danckbahren Hertzens geſtehen müſſen, daß er ein gutes Theil ſeiner Gelehrſamkeit unſerm Botſac, nechſt dem Geber aller guten Gaben, zu dancken. Dixit Gymnaſio patrio honeſtisſima ratione vale an. 1669. d. 15 April. habita auſpiciis *Herm. Nottelmanni* Oratione publica, qua *Diſcordiam e patria eiectam in perpetuum exilium miſit.* Non minori laude curſum Academicum primum audiendo, deinceps docendo & diſputando abſoluit, illuſtri Schabbeliano ſtipendio egregie ſubleuatus, & honoribus tandem Theologicis ſummis inſignitus. Virum eximiis donis ornatum Gieſſenſes deinde coluerunt Eccleſiaſten, Brunsuicenſes Paſtorem & Praeſulem, Hafnienſes Eccleſiae Teutonicae Antiſtitem, Theologiae doctorem publicum & ſanctioris Conſilii, quod Conſiſtorium vocant, membrum. Mortuus eſt Theologus meritisſimus an. 1709. d. 16 April. De ſcriptis eius recte iudicat Clar. Raupachius in eleganti Commentat. de Rei Sacr. & Litterar. in Dania

ſtatu

ſtatu p. m. 45, quod *infinitam plane lectionem ſagaxque in omni re Theologica iudicium oſtendant.* Idem etiam l. c. p. 45 ſqq catalogum ſcriptorum (quorum praecipua ſunt (1) *Vindiciae Fewrbornianae* in argumento de reali Corporis & Sanguinis Chriſti in S. Coena praeſentia contra *Io. Heinium* Gieſſ. 1676. 4 & contra *Non neminem*. Hafn. 1697. 4. (2) *De Formula Liturgica: Surſum corda.* Hafn. 1698. (3) *Commonitorium triplex Evangelicum, Epiſtolicum & Catecheticum de fugiendo Papiſmo.* Francof. & Lipſ. 1702. 8. (4) *Medulla Theologiae Moralis*. ibid. a. e. 8. (5) *De Peccato in Spiritum Sanctum.* Brunſu. 1703. 8) exhibuit. De ſcriptis Anti-Pontificiis egit Goetzius in Biblioth. Anti-Pontif. Claror. Lubecenſſ. p. 8 ſq. Fuſiſſime de noſtro commentatus eſt Rehtmeyerus l. c. pag. 696-718. Conf. quoque Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 140. 1699. p. 108. 1700. p. 84. 1701. p. 345 ſq. 1702. p. 296. 341. 1704. p. 378. 1708. p. 26.

THOMAS HENRICVS BRAND.

Lubecenſis, poſt abſoluta ſtudia Scholaſtica pariter ac Academica ſumme reu. Goetzii noſtri *Diſſertationem Theologicam de Caecis* an. 1715. d. 5 Iul. & *διασκεψιν de Salute Lutheri* an. 1718. d. 10 Febr. defendit. Electus eſt Symmyſta Laurentianus d. 3 Febr. 1718.

IOANNES DANIEL BVRCHARDI.

Prudenti conſilio fuit miſſus in Scholam noſtram

ſtram publicam, in qua tum *Martini Lipenii*, quem ſibi diſcipulo ereptum carmine edito doluit, tum aliorum praeceptorum inſtitutione aptus euaſit ad Academicos doctores cum fructu audiendos. Hac ratione litteris imbutus in patria an. 1706 ſacro Mariani Symmyſtae muneri eſt admotus, cum antea in conſeſſu Reuerendi Presbyterii laudati *Goetzii* noſtri *Diſſertationem Theologico-Moralem Officium Liberorum erga Parentes expendentem* defendiſſet. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1706. p. 381 ſq.

IOACHIMVS HENRICVS CARSTENS.

Tres meritisſimi viri ac Fratres THOMAS CARSTENS Symmyſta Aegidianus, IOACHIMVS FRIDERICVS CARSTENS, Senator Lubecenſis & NICOLAVS CARSTENS, Praefectus Mölnenſis reliquerunt Filios, qui hodieque Lubecam ornant. De *Ioachimi Friderici* filiis iam actum eſt. *Nicolai* filii deinceps occurrent. Hic memorandus eſt *Thomae* filius, quem noſtri Lycei doctores dignum reddiderunt Academiae candidatum. Cum autem finem impoſuiſſet ſtudiis Academicis (ad quae pertinet etiam Diſſertatio, qua Gieſſae an. 1686 *Io. Matth. Englerto* Praeſide *Natalitia Chriſti* propoſuit) atque patriam repetiiſſet, haec laboris praemium conceſſit. Etenim in ea Templi Aegidiani an. 1694 Symmyſta, an. 1711 ArchiDiaconus & an. 1718 Paſtor eſt renunciatus.

DA-

DANIEL COTHENIVS.

Brunſuicenſis, ex ſchola patria an. 1594 venit in noſtram Lubecenſem, quam tum regebat Otto Gualtperius. Ab ipſo de meliori nota commendatus, inſigni ciuis Lubecenſis hoſpitio fuit exceptus, & ad Academiam Roſtochienſem an. 1599 abiturus largis muneribus ab *Henrico Paschen*, Senatore, affectus. Abſolutis ſtudiis factus eſt an. 1607 ſcholae patriae Aegidianae Conrector &, biennio interiecto, Templi Mariani Eccleſiaſtes. Haec & alia non ſine Cothenii, an. 1637 mortui, laude affert Rehtmeyerus l. c. p. 345 ſqq.

HERMANNVS DAKENDORFF.

Patria Lubecenſis, an. 1623. 20 Iul. natus, Arithmetici filius, quem diſcipuli Athenaei patri habuerunt olim commilitonem & ſimul filii M. *Iacobi Stolterfohti*, Paſtoris Mariani (cuius gener deinceps factus eſt) paedagogum, poſtea, abſolutis ſtudiis Academicis, Bibliotheca publica praefectum, & tandem Eccleſia Petrina ab an. 1654. 8 Iun. vsque ad an. 1671. 20 Iul. Symmyſtam & Archidiaconum. Pereximiis laudibus afficitur in Ad. Laur. Nicolai comto carmine, quod inſcribitur *Daphnis* & his verſibus finitur:

Conditur

Conditur hoc tumulo virtus, ſapientia, candor,
Relligio, pietas, ſuada, camoena, fides.
Creditur Euſebie moerens oracla dediſſe:
Daphnidi vix referent luſtra futura parem.
Solus enim Daphnis repararet Daphnida terris,
Daphnida ſed quantum moribus, ore, ſtilo.

IACOBVS DAKENDORFF.

Patris exemplum imitatus eſt filius, eandemque Scholam patriam litterarum nutricem elegit. Hodie eſt Philoſophiae Magiſter & Paſtor Retſchovienſis. Publici fecit iuris *Scholam Biblicam Meditationes quasdam ſacras, ſeu breuem ac dilucidam locorum aliquot Scripturae ſacrae occurrentium expoſitionem & hinc deducta, quaedam Moralia Tabulis Schematicis delineata exhibentem & ad Homileticorum praxin inſeruientem.* Lipſ. & Roſtoch. 1710. 8.

HIERONYMVS DATHE.

Hamburgenſis, Theologiae Doctor & Praeſul Annaebergenſis in Misnia, ex Scholae & Gymnaſii patrii ciue noſtri Athenaei ciuis factus eſt. Rem enarrant eius, vt vocari ſolent, Perſonalia Concioni Funebri a *M. Io. Chriſtoph. Genſeln*, Archi-Diacono Annaebergenſi, habitae annexa p 52 ſqq his verbis: *Er fand bey ſich einen unermüdeten Trieb zu einer ſoliden Gelehrſamkeit, dazu ihm denn die beyden gelehrten Männer, der damahlige Hr. Rector Schultze und Hr. Henning, als wolverdienter Conrector, durch gründliche Anweiſung zur Lateini-*

Lateiniſchen und Griechiſchen Sprache, Hiſtorie und Geographie, Oratorie und Poëſie die erwünſchte Gelegenheit gaben, darinnen er denn ſo herrlich proficirte, daß er sehr viele Specimina ſeiner darinnen gefaßten Wiſſenſchafft pro cathedra ablegte, und allbereit in ſeinem 13ten Jahr mit groſſem Ruhm die Primus Stelle in beſagter Stad-Schule bekleidete, dabey ihn denn die ſonderbahre Liebe ſeiner Hrn. Praeceptorum in die 4 Jahr erhalten, biß er darauf um ſeine Studien zu proſequiren in den 17ten Jahr ſeines Alters, nehmlich Anno 1684 unter die Ciues des Hamburgiſchen Gymnaſii ſich einſchreiben ließ. Woſelbſt er denn ebenfalls mit ungemeiner Luſt ſowohl die publicas als privatas Lectiones derer Hrn. Profeſſorum beſuchet und ſich ſonderlich der Inſtruction des damahligen gelehrten Hamburgiſchen Polyhiſtoris, Hrn. Vincentii Placcii, imgleichen Hrn. Licent. Anckelmanns, wie nicht weniger des ſehl. Siuers und Hrn. Vagetii mit allem Fleiß bedienet, bey deren erſteren, nehmlich Hrn. Placcio, er ſich ſo inſinuiret hatte, daß er ihn vor andern wohl um ſich leyden kunte. Seine koſtbahre Bibliothec ſtund unſerm ſeel. Herrn Doctor iederzeit offen. Hatte Hr. Placcius gelehrten Zuſpruch, ſo muſte auch ſein geliebter Dathe darzu gehohlet werden, worüber ſich denn unſer ſeel. Hr. Doctor ſo vergnügte, daß er offt biß in die ſinckende Nacht ihren geelhrten Diſcurſen beygewohnet. Doch kunte er nicht allezeit bey ſeinem Placcio ſeyn, wie er ſichs wohl wünſchete. War alſo drauf bedacht, wie er gantz zu einem gelehrten Mann ins Hauß kommen, und deſſelben bey Tiſch und überall genieſſen könne. Und weil der damahlige Archidia-

cun*

conus bey der St. Catharinen-Kirche, Hr. M. Henricus Elmenborſt wegen ſeiner vortrefflichen Erudition in Hamburg damahls in groſſen Eſtim war, ſo erwehlete unſer ſeel. Hr. Doctor dieſen gelehrten Theologum zu ſeinem Hoſpite, welches ſich denn ſeine geliebteſten Eltern alles ſehr wohl gefallen lieſſen, ohnangeſehen der groſſen Koſten, ſo dißfalls erfordert wurden. Hier fand nun unſer ſeel. Hr. Doctor alles dasjenige, was er ſich längſten gewüntſchet: Einen unermüdeten und fidelen Lehrer; Eine auserleſene Bibliothec und allen heilſahmen Unterricht; wie denn dieſes Mannes Treue unſer ſeel. Hr. Doctor iederzeit gerühmet, auch zum öfftern ihn gar ſeinen andern Vater genennet. Von hier hätte nun unſer Hieronymus auf Vniverſitäten ziehen können, ſintemahl er ſchon ſo viel rühmlichſt begriffen, daß er nicht ohne Nutz ſeine Studien auf Academien hätte fortſetzen können. Allein auf Einrathen ſeines Elmenborſts und anderer Patronen, (welche wohl wuſten, quod non omnis ferat omnia tellus, und kein Gymnaſium ſo vollkommen wohl eingerichtet ſey, daß nicht auch andre mit Nutzen frequentiret werden könnten) nahm er ſich, iedoch nicht ohne Conſens ſeiner lieben Eltern vor, das Lubeckiſche Gymnaſium erſt eine Zeit noch zu beſuchen, ehe er von einem Pruritu Academico was wiſſen wolte. Es hatte damahls bemeldtes Gymnaſium zu Lubeck einen vortrefflich gelehrten Rectorem an dem nachmahls hochberühmten Hamburgiſchen Theologo Hrn. D. Abraham Hinckelmannen, und wie dieſes Lumen mundi damahls viele nach Lubeck zog, alſo vermeynte auch unſer ſeel. Hr. Doctor bey dieſen abſonderlich in Rabbinicis grundgelehrten Manne vollends ſeine Studia alſo

zu

zu tractiren, daß er dereinſt vor andern mit ſonderbahren Ruhm die Vniuerſitæt zu beziehen capabel gemacht wurde. Und es ward auch der ſeel. Hr. Doctor in ſeiner Meynung nicht betrogen. Denn ſo bald er nach Lubeck kam, ward er gleich vom hochgedachten Hrn. Rectore ins Hauß und an den Tiſch genommen, der ihn nachmahls als ſeinen Sohn liebete, und aus ſeinem Geſichte etwas ſonderliches leſen wolte, wie er ihn denngleich bey der erſten Anrede mit dieſen Worten empfieng: Mein Sohn, du wirſt einmahl ein groſſer Mann werden. *Wie nun unſer ſeel. Hr. Doctor es an ſeinem Fleiß niemahls ermangeln laſſen; alſo fehlte es auch in Lubeck daran nicht, und delectirte er ſich ſonderlich an des hochberühmten Mannes erbaulichen und gelehrten Diſcurſen, nichts mehr wünſchend, als, ſo es möglich wäre, die gantze Zeit ſeines Lebens mit dem Herrn Rectore zuzubringen. Allein es gefiele dem groſſen GOtt ein anders. Denn es wurde bald darauf Herr Doctor Hinckelmann nach Hamburg zum Paſtore an der Kirche zu St. Nicolai beruffen, welche mutation unſern ſeel. Herrn Doctor nicht wenig betrübete. Doch gab er ſich in etwas zu frieden, da offtgedachter Herr Doctor* Hinckelmann *bey ſeinem Abzuge ihm einen andern wegen ſeiner ſonderbahren Gelehrſahmkeit wohlbekandten Lubeckiſchen Theologum, Herrn* M. Iacob von Mellen, *Prediger bey der Kirchen zu St. Marien daſelbſt recommendirte, der ihm ebenfals in ſein Hauß und an ſeinen Tiſch nahm, auch alles, wodurch ſeine Studia befordert werden konten, willigſt beytrug. Hiernechſt wurde er von ſeinen Herrn*

Prae-

Digitized by Google

Praeceptoribus, nehmlich dem Herrn Schwanten, *dem berühmten* Lipenio *und* Brüggio *dermaſſen angeführet, daß, nachdem er zwey Iahr zu Lübeck frequentiret, er endlich mit groſſem Ruhm und Lobe, nach abgelegter Oration,* de patientia Chriſti, *valediciret.* Cum his conſentientia habet Chriſtian. Frid. Wiliſchius, Lycei Annaemontani Rector, in Progr. quo ad orationes parentales memoriae Dathii noſtri ſacras inuitauit Lipſ. 1709. f. Non repetam inde totum curriculum ſcholaſticum Dathii noſtri, ſed Lubecenſe tantum pag. 9 ſq his verbis deſcriptum: *Longe alio erat animo Dathius noſter, quam adoleſcentuli in Scholis & Gymnaſiis hodie victitantes, quorum mores viuo colore ita depictos Ioach. Camerarius vir ὁ πάνυ dedit, vt ſi omnes eruditio in lacte tepido vna vice infundi poſſet, vix exſpectaturi tantiſper eſſent, dum quis infunderet. Etenim, ne propter aetatem quidem, feſtinandum ad Muſas Academicas ſibi eſſe prudenter ratus, Parentum ſuorum & laudati modo Elmenhorſtii, hoſpitis ſui fidisſimi, conſilio optimo, Lubecenſe Gymnaſium, honeſtisſimum quippe ac celebratisſimum manſuetiorum Muſarum domicilium, ſalutare decernebat, percelebri potisſimum fama allectus* Abrahami Hinckelmanni, *ad clauum iſtius Gymnaſii eadem tempeſtate maxima cum laude ſedentis, facti demum ſacrarum litterarum Doctoris & Paſtoris ad S. Catharinae Aedem apud Hamburgenſes celeberrimi, cuius contubernio atque conuictui ex voto adſociatus, in tanti Viri animum adeo ſe illatebrabat, vt nunquam diſcedere a latere ipſius videretur. Accidit etiam ipſi, quod aliis pueris adhuc*

ac

ac adoleſcentibus, ſed in magnos viros aliquando euaſuris, accidiſſe non ita pridem eleganti Schediaſmate ad Virum Magnificum D. Henr. Pippingium, Summum, de quo omnes boni mecum laetantur, in Saxonia Electorali Theologum, de Praeſagiis Eruditorum de Eruditis conſcripto, ſcite admodum recenſuit V. Cl. M. Ioachimus Manzel, Phrontiſterii Parchimenſis in Ducatu Megapolitano Con-Rector. Cum enim primum Lubecam, ad laudatiſſimum modo Hinckelmannum *adduceretur, morum aeque ac litterarum huic ſpecimen editurus, eodem ore, quo olim Rudolphus Agricola in Alexandri Hegii Scholam Dauentriae perueniens, Deſid. Eraſmum; & quo Io. Chriſtfriedum Sagittarium Auguſtiſſimus quondam* AVGVSTVS, *Dux Brunſuicenſis atque Luneburgenſis, alloquebatur, Hinckelmannus quoque ipſum appellabat:* mi Fili, eris aliquando magnus. *Cum itaque non vulgarem expectationem ſuſtinere ſe, ipſe videret, cui reſpondere neceſſarium, vincere pulcherrimum fuerit, fallere autem ſine ſummo dedecore eam certe non poſſet, in eo dies noctesque conſumebat, quo & ingenii & induſtriae laudem amoremque Praeceptoris ſui amantiſſimi integrum vbique ſibi conſeruaret. Haec autem laetitia adeo non erat huic diuturna. Nam a pedibus tanti Gamalielis mature admodum auellebatur, cum doctiſſimus Hinckelmannus a Scholaſtica ad Eccleſiaſticam cathedram, diuina ſorte, euocatus, Lubecam relinqueret & Hamburgum abiret. A cuius latere aegerrime & vi quaſi maxima abreptus, aliquantum adhuc Lubecae noſter perſtitit, traditus poſtmodum conuictui atque hoſpitio* Iacobi a Mellen, *Theologi apud Lubecenſes & Sacri Oratoris ad S. Ma-*

riae aedem celebratiſſimi: diligenter etiam induſtrieque Suantenii, Lipenii & Brüggii, *publicorum ibidem docendi Magiſtrorum quamplurimis eo tempore in rem litterariam meritis in dies magis, magisque inclareſcentium, fide, doctrinaque dexterrima vſus biennio integro inter blandisſima fortunae obſequia elapſo, vitae Scholaſticae, ſermone cum omnium eruditorum applauſu* de Patientia Chriſti *habito, vale vltimum dixit, nomen ſuum ciuibus Academicis quamprimum bonis ominibus daturus.* Continuavit deinceps ſtrenue litterarum ſtudium in Academiis Gieſſenſi ac Wittebergenſi. An. 1692 Ordo Philoſophus Wittebergenſis eum membrum ſuum eſſe voluit, admiratus in eo ingenium praecox, induſtriam & eruditionem, quam in primis praedicarunt illi, qui eum Wittebergae numero haud exiguo docentem audiuerunt. Annus milleſimus ſexcenteſimus nonageſimus & quartus (qui erat aetatis ſeptimus & viceſimus) eum auxit honoribus Doctoris Theologiae & Praepoſiti ac Superintendentis Kembergenſis: annus autem milleſimus ſeptingenteſimus & ſecundus dignitate Praeſulis Annaemontani, quod munus ad annum vsque 1707, quo vita exceſſit, ſumma fide, dexteritate, humanitate, prudentia adminiſtrauit. Valde ideo laudant hunc Theologum tum citata Perſonalia & Wiliſchianum Programma, tum B. Io. Deutſchmannus in Vita ipſius occaſione Diſputationis inauguralis conſcripta. Labores Dathii Academici exantlati tum publico ſpecimine oratorio: tum in Diſputationibus vel Re-

Reſpondentis, vel Auctoris & Praeſidis munere fungendo, ſunt

Diſſ. de Terrae Immobilitate. Gieſſ. Praeſ. V. C. *Balthaſ. Mentzero*, hodie in Hamburgenſi Gymnaſio Mathematum Prof. celeberrimo.

Oratio de Statu triſtiſſimo deuaſtati Palatinatus. ibid.

De Sacramento Baptiſmi. Praeſ. Ph. Lud. Hannekenio.

De Peccato & Libero Arbitrio. Praeſ. Kil. Rudrauffio.

Poſitiones Miſcellaneae ex Humanitate Poëtica. Witteb. 1690 Praeſ. Io. Georg. Neumanno.

De Geniis Veterum.

De Liberarum Imperii Ciuitatum poteſtate, Maieſtatis aemula. Wittenb. 1692. 4.

Conſenſus Orthodoxorum orthodoxus in Loco de Chriſto, Diſputatione Inaugurali defenſus, Praeſid. Caſp. Loeſchero. Wittenb. 1694. 4.

GEORGIVS DEDEKENNVS.

Hunc clariſſimum & inſignis iudicii Theologum, patria Lubecenſem, Eccleſiaſten autem Hamburgenſem, an. 1628 defunctum, vix dubito iis accenſere, qui in Schola noſtra publica didicerunt. Quamuis enim in eius Vita ap. Wittenium Memor. Theologor. Dec. VII. p. 922 fiat praeceptorum priuatorum mentio, haud obſcure tamen ex his verbis: *Mater nihil vnquam permiſit, quod ad cariſſimi filii dexterrimam in ſt... informationem faceret,* colligitur, eum etiam pu...e fuiſſe eruditum, adeoque cum publica

priuatam inſtitutionem coniunctam. Celebrem hunc in primis reddidit *Theſaurus Conſiliorum & Deciſionum*, quo, iudice B. Io. Frid. Mayero, *Eccleſiae Chriſti commoda inſigniter iuuit auxitque*, in Biblioth. Scriptor. Theol. Moral. p. 6, vbi p. ſq. plura de hoc Theſauro eiusque continuatoribus *Io. Ern. Gerhardo* & *Chriſtian. Grubelio* annotata reperiuntur. Reliquorum Dedekenni ſcriptorum notitia hauriri poteſt ex Wittenio l. c. p. 923 ſq.

BALTHASAR DEHNS.

In ſacro Wagriae portu an. 1672 natus & ineunte aetate priuata inſtitutione fruitus *ad publicum*, ſunt verba B. Suantenii in eius Memoria, *proceſſit Ephebeum Lubecenſe, iactisque ibidem primis litterati ſtudii fundamentis ductu virorum in docenda tunc temporis pueritia pereximie ac clare verſatorum Chryſii, Lippii, Widae (cuius praeſertim ſibi accommodatam fidelem praedicare ſolertiam conſueuerat), commiſſus eſt deinde vlteriori curae eruditae virorum praeclare ac inſigniter meritorum Hinckelmanni, Lipenii, Freudii, Pagendarmii.* Petiit poſtea Ienam, vbi praeſide Velthemio *de Indifferentismo Religionum* diſputauit. An. 1704 deſignatus eſt Symmyſta Petrinus in noſtra Ciuitate Lubecenſi. Obiit an. 1713. d. 19 Octobr. laudem ſanctioris officii bene adminiſtrati relinquens.

IOANNES DIECMANNVS.

Huius Theologi Stadenſis ideo hic mentio iniicienda, quoniam in eius Perſonal. legitur:

Er

Er hat ſeinen Fuß weiter fortgeſetzet, und ſich nach Stettin begeben, daſelbſt drey Jahr ſubſiſtiret und an. 1630 *nacher Lübeck gereiſet, und ſich bey dem berühmten Hn. M. Iohanne Kirchmanno, Scholae Lubecenſis Rectore, zwey Iahr lang aufgehalten.* Patria eius eſt Anclamenſis in Pomerania vrbs, in qua an. 1611 lucis vſura frui coepit. Stadae an. 1644 munia Symmyſtae Wilhadini & Paſtoris Mariani obtinuit, quae geſſit 37 annos magna fide nec minori diligentia vsque ad finem vitae, qua an. 1681. d. 24 Iun. priuatus eſt. Patruus fuit ſumme venerandi IOANNIS DIECMANNI, ſupremi Eccleſiarum Ducat. Brem. & Verd. Praeſulis, hodie (faxit Deus diu!) Stadae ſuperſtitis, de cuius Vita ac eruditisſimis ſcriptis commentatus ſum in Stad. Literat. p. 24. ſqq. Addo hac occaſione ſcriptis viri ſummi *Inquiſitionem in genuinos natales vocis Teutonicae* Kirche, *qua eos non in Graecia, ſed Germania, conſtituendos eſſe probatur.* Stad. 1718. 4.

PETRVS DREIERVS.

Hunc Theologum, patre opifice Lubecenſi honeſto ac pio natum, Theologis maximas calamitates pasſis poſſumus accenſere. Inſtitutus eſt in Athenaeo patrio: Regiomonti, vbi etiam in Schola Lobenichtenſi Collega, & in officina typographica Georgii Oſterbergeri corrector fuit: & Wittenbergae, vbi liberalium artium Magiſter fuit renunciatus. Anno 1695 patriam reuerſus & an. ſeq. Symmyſta Iaco-

baeus electus eſt. Hoc munus gerens peſtilentiae periculo non ſolum quater fuit exterritus (inprimis an. 1603, quo ipſe vna cum Collegis d. 21 Aug. nongentos & decem homines ſanctisſimarum epularum pignore confirmauit); verum etiam duabus vxoribus, nouem liberis, quinque nepotibus & tandem etiam oculorum lumine fuit priuatus. Huc ſpectat Epitaphii ipſius, quod eſt in templo Iacobaeo, inſcriptio:

In luctu naſcor, vario praeſente dolore,
In moerore animi voluo reuoluo dies.
Iam mea cum me fata vocent, haec gaudia vitae
Extrema his votis mente repoſta manent.
Viuit jo! viuit, rediuiuus, viuit IESVS,
Qui ſolus cunctis viuida vita piis.
Hic mihi dum viuit Ieſus, mea vita perennis
Vita mihi inuita morte ſuperſtes erit.

M. Petrus Dreierus, Lubec. an. 1563 natus, in Miniſterio Eccleſiaſtico ſacrae huius aedis non ſine multis magniſque laboribus, transegit annos 54, tandemque praemisſis nouem liberis & cum variis conflictatus aerumnis An. Chr. 1649. aetatis vero 87 die Natal. Dn. pie denatus, nunc in coelis aeternum triumphat.

Edidit, praeter *Carmen Gratulatorium in Aduentum Illuſtriſſ. Principis ac Domini IOANNIS SIGISMVNDI, Marchionis Brandenburgici* Regiom. 1593. 4, *Librum Sententioſum Latino-Germanicum, in qu[o] Aphoriſmi Euang. & Epiſt. ſelecti: Harmonia Pſalm[…]*

Em-

Euangelica anniuerſaria: Pſalmo-Catecheſis & Quaeſtiones Catecheticae pueritiae ſcholaſticae proponuntur. Lubec. 1617. 8.

HENRICVS DVRKOP.

Ornamentis ſuis hunc virum, qui eſt Theologiae Doctor, Profeſſor Regius & Eccleſiae Teutonicae Petrinae Paſtor primarius, Hafnia hodie accenſet. Genuit eum Lubeca & in Athenaeo noſtro pariter ac Academiis doctrina probe excultum vidit Eccleſiae Iacobaeae Symmyſtam. Qua ratione geſſerit haec munia, docent omnes ſacri ordinis Lubecenſis viri, qui eum Hafnia abiturum eximio teſtimonio, (cuius contenta indicata leguntur in Nov. Liter. Mar. Balth. 1706. p. 319) publicis litteris exſcripto, ornarunt. *De hoc Dûrkopio*, inquiunt p. 5 ſq, *veritatis permoti teſtimonio, affirmare poſſumus, quod partes boni Sacerdotis omni ex parte ſufficienterque impleuerit, omniumque oculos in ſe conuerterit. Nolumus nunc de ſtudiis eius Philologico-Theologicis, quae, poſtquam vltimum vale Scholae huic clariſſimae dixiſſet, in Academiis, Lipſienſi iuxta atque Kilonienſi, grauiter & feliciter tractauit, prolixum inſtituere ſermonem, hoc tamen reticere nobis integrum non eſt, quod, cum litteris probe excultum haberet pectus, atque in Colloquio* δοκιμαστικῷ *eruditionem dexteritatemque Ordini noſtro approbaſſet, ante undecim ferme annos ad Eccleſiae Iacobaeae Diaconatum, vnanimi Eligentium ſuffragio fuerit electus & probatus, inque Collegium noſtrum rite receptus. Quanta autem fide, quantaque diligentia & contentione*

tione ſpartam hanc demandatam, a primo temporis momento vsque ad extremum eius articulum, adminiſtrauerit, omnes illi norunt, qui Eum vel docentem audiuerunt, vel multorum officiorum vinculo ipſi fuerunt coniuncti. Hafniam an. 1706 delatus auſpicatus ſtatim eſt munus Com-Paſtoris Eccleſiae Teutonicae, quae diuo Petro eſt conſecrata. Regio iuſſu cum hac ſparta Catecheſeos Profesſionem primus coniunxit. *Sobald,* inquit ipſe in litteris humanisſime ad me perſcriptis, *als ich hie in Copenhagen kam, gefiel es GOtt und dem König, mir die Profesſionem Catecheſeos, ſo hie vorhin unbekand geweſen, freywillig ohn mein Begehren und Gedencken allergnädigſt zum erſten mahl zu gönnen.* Mortuo Botſacco, Petrini coetus Paſtor primarius fuit conſtitutus. Scripta eius ſunt

Tägliche Hauß-Schule, für ſich und ſeine liebe Beicht-Kinder aufgerichtet. Ratzeb. 1698. 8.

Chriſtlicher und nöthiger Vorbericht wegen des 1707 *d.* 12 *Ian. mit GOtt in der St. Petri Kirchen öffentlich zu haltenden Catechismus Examinis, ſo alle Mittwochen ſoll continuiret werden,* Copenhag. 1706. 8. Recenſetur hoc ſcriptum in Nou. Lit. Mar. Balth. 1707. p. 148 ſq.

Erſte Milch, welche er nicht nur denen jungen Kindern, ſondern auch denen Erwachſenen, und beſonders einfältigen Chriſten zu ihrer Seelen Beſten vorgeſetzet. ibid. 8. Edit. ſec. 1710, in cuius Dedicatione agit de novis Catechetis, qui B. Lutheri Catechiſmum vel plane non tractant, vel etiam contemnunt.

Feſter Grund der wahren ſeeligmachenden Religion. Copen-

Digitized by Google

Copenhag. 1707. 8. Edit. ſecund. auct. ibid. 1717. 8.

Otium Quadrageſimale, ſeu Meditationes de Paſſione Saluatoris IEſu Chriſti. Hafn. 1708. 4.

Diſputatio Inauguralis de diuino Concurſu in Sphaera Naturae. Gryphisw. 1711. 4.

Einige feurige Kohlen, welche von der unendlichen Glut Göttlicher Liebe, nach Anleitung zweyer Sprüche H. Schrifft in einer Hochgräfflichen Wochen-Stube an. 1711 zuerſt zuſammen geleget, nachgehends zu fernerer Erweiterung göttl. Ehren und Beforderung frommer Kinder GOttes Seelen-Vergnügen weiter aufgewecket. Copenhag. 1712. 8. Explicantur fuſe dicta Pſ. CXVIII. 5. & Rom. VIII. 14.

Elaborauit praeterea haec prelum exſpectantia ſcripta:

Diſputationem Barbariſmis Anti-Barbarbari Langiani oppoſitam. Vid. Praef. Diſſ. Inaug.

Otium Quadrageſimale Continuatum.

Concurſum diuinum in Sphaera Gratiae,

Quaeſtionem: Vtrum impii etiam vi meriti Chriſti reſurgant?

Lectiones Curſorias in Io. XX. 17.

CHRISTIANVS HENRICVS ab ELSWICH.

Rendesburgum habet patriam, in qua hodie ſanctiori Symmyſtae munere fungitur. Septem integros annos in Athenaeo noſtro exegit tam inſigni fructu, vt deinde doctores Academicos

Roſtochienſes, Lipſienſes & Ienenſes vtilisſime poſſet audire. Duplex edidit Roſtochii publicum ſpecimen, dum an. 1703 *Chriſtian. Henr. Tielcken*, Praeſide *Oratoriae Definitionem* publicae disquiſitioni exhibuit, & an. 1704 *Ahmet Ben Abdala Epiſtolae examinatae* partem primam (ſecundam noſtri frater, mox laudandus, vindicauit) auſpiciis B. *Grapii* defendit. Acceſſit Lubecae deinceps tertium, nimirum *Goetzii* noſtri *Diſſertatio Hiſtorico-Theologica errores, quos Io. Bannier, ſartor Stargardienſis, Lubecae an. 1625 propoſuit, exhibens & refutans* in Colloquio aſſerta. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1703. p. 196. 1704. p. 260. 1707. p. 255.

IOANNES HERMANNVS ab ELSWICH.

Chriſtiani Henrici modo laudati frater, vir maximis in rempublicam ſacram pariter ac litterariam meritis inclytus, & praeſtantisſimis hodie Theologis, Philologis ac Philoſophis accenſendus, lucem Rendesburgi in Holſatia aſpexit. Parentes habuit *Henricum ab Elswich*, Eccleſiaſten Rendesburgenſem meritiſſimum, & *Margaretam Molleriam*, feminam ornatisſimam. Patriam in ipſa iam pueritia permutauit cum ciuitate noſtra Lubecenſi, in qua & eruditus fuit, &, tum aliis rebus, tum illuſtri in primis Schabbeliano (quo per multos annos liberalitate Patronorum perſpicientium, beneficium hoc ita collocari, vt certisſime peregregius inde ad Eccleſiam

ſiam & rempublicam litterariam fructus redundet) ſtipendio eximie adiutus. Vtrumque, noui, gratisſima eum mente agnoſcere, & toti huic Ciuitati, omnibus in ea optimarum artium earumque cultorum Patronis, ac Athenaeo etiam noſtro optime cupere. Didicit in eo annos haud paucos fuitque claſsium plerarumque alumnus & pius & modeſtus & induſtrius. Supremae cum eſſet ciuis, publice dedit praeclarum eruditionis non vulgaris documentum, poſtea laudandum, quod vna cum aliis ſpeciminibus paullo poſt in Academiis editis inter eruditos praecoces locum egregium ei aſſignat. Magnum quoque doctrina eius cepit incrementum per Lectiones in Auditorio Cathariniano a ſumme reu. Praeſule noſtro *Goetzio* habitas, quarum honorifica in Progr. maxime reu. Wernsdorfii, vitam Noſtri enarrante, mentio iniicitur. Multa igitur iam eruditione perpolitum eum accepit Academia Roſtochienſis, cuius doctores praeſtantisſimos diligentisſime audiuit, & praeſertim *Io. Fechtium*, Theologum incomparabilem, qui eum non auditoris ſolum, ſed ſimul filii inſtar habuit, ac *Zach. Grapium*, famae immortalis virum, quo praeſide *Ahmet Ben-Abdala Epiſtolam ad Serenisſimos Auriacum & Portugalliae Principes* Diſſertatione Critico-Theologica an. 1704 examinauit. Continuauit ſtudium indefeſſum Lipſiae, quae Academia ſuis per biennium eum annumerauit, & Ienae, vbi magni nominis Theologo, *Foertſchio* in primis adhaeſit.

Tandem

Tandem venit Wittenbergam, *ab eaque*, ſunt verba Wernsdorfii l. c., *non ſolum doceri, ſed & cumprimis ornari voluit.* Reliquit enim mox diſcentium ſubſellia, &, accepta, quam dudum meruerat, laurea Philoſophica, alios docere coepit. Hoc faciebat tanta cum gloria, vt Philoſophicus Ordo, doctrinae & ingenii dotes admiratus, eum an. 1712 lubentiſſime ſibi adſciſceret. Quanto cum applauſu docuerit, & quam ſtupenda diligentia in litteras incubuerit, malo verbis Wernsdorfii, quam meis declarare. *Suo*, inquit, *exemplo teſtatum fecit, non male illum docere poſſe, qui bene didicit. Siue enim profana, ſiue ſacra praelegere vellet, ad eum audiendum iuuentus ſtudioſa confluxit, nouem quotidie horis in eam inſtituendam impenſis, cum interim de ſuo in perſequendis litteris feruore nihil remitteret, nocturnoque inſomnis oliuo, quod Poëta dicit, immoraretur. Illa ſane ſcholarum multitudo non obſtitit, quo minus & Diſſertationes numero plurimas ſcriberet & iuſtos libros conficeret, mirantibus omnibus, qui tot tantisque ferendis laboribus par eſſe poſſit, quod a natura accepit, corpuſculum.* Maximo igitur vſui fuit Wittenbergenſi Academiae, & porro fuiſſet, niſi diuinum Numen eum iuſſiſſet ſacrum munus obire. Equidem plus ſimplici vice doctor publicus, & paullo ante Stadenſem vocationem Iſenacenſis Seminarii Inſpector, fuit expetitus. Sed Stadam Deus reddere volebat adeo felicem, vt tantum virum an. 1717 ſacri ordinis decus & Antiſtitem primarium in Aede primaria SS. Martyrum Coſmae ac Damiani

ni acciperet, isque gloriam illuſtrium anteceſſorum *Michaelis Hauemanni*, poſtea ſummi per Ducat. Brem. ac Verd. Praeſulis, quem Superintendentem Generalem vocant, *Michaelis Rageri*, poſtea Superintendentis Verdenſis, *Ioan. Chriſtoph. Ottonis*, SS. Theologiae Doctoris & antea ſanctiorum litterarum Profeſſoris publici Roſtochienſis, *Sam. Baldouii*, Theologiae Doctoris & deinceps Superintendentis Verdenſis, aliorumque, propagaret atque amplificaret. Noſter diuinae voluntatis manifeſtisſima indicia cernens, dulcisſimam Wittenbergam, cum pro licentia ſummos in Theologia honores conſequendi non ſolum praeſide ſumme reuerendo *Georg. Frid. Schroero* de *Iure Epiſcoporum in Gallia a Papa ad Concilium prouocandi* ſumma cum laude diſputaſſet, verum etiam reliqua omnia, quae ab horum honorum candidato requiruntur, ſimili ratione confeciſſet, reliquit & contulit ſe Stadam, vbi hodieque ſacro munere laudatisſime fungitur. Scriptorum eius, in quibus limatum iudicium, cum profunda eruditione certat, hae ſunt inſcriptiones:

ישועה בן־אוני *i. e. Ieſus Dolorum Filius, quos vt in triſtisſima crucis ara ſalutem repararet Adamigenis re & vere* בן ימין *i. e. Filius Dextrae, ſuſtinuit; heroico metro ex cathedra Gymnaſii Lubecenſis inferiori an. 1703 memoriter decantatus.* Lubec. 4. Poëma hoc Notis Philologico-Theologicis illuſtratum eſt. Mentio eius fit in Nou. Lit. Mar. Balth. 1703. p. 96.

Breuiarium Controuerſiarum praecipuarum ac modernarum.

narum. Ien. 1706. 4. Defendit hoc ſub praeſidio laudati Foertſchii.

Melchiſedecus ab iniuria Petri Iuriaei defenſus, Wittenb. 1710. 4. Diſſertatio haec tam a Cl. Starckio in Nott. ad Epiſt. ad Hebr., quam a Ven. Deylingio in Obſeruatt. Sacr. adſcribitur Clarisſimo Philologo *Io. Chriſtoph. Wichmannshauſio*, ſub cuius tamen praeſidio, more in Academiis recepto, eſt tantum defenſa, ceterum tota, quanta quanta, ab Elswichio elaborata, quod vel ſolus ſtilus, a ſcriptis Wichmannshauſianis eam ſatis diſtinguens, oſtendit. Vti vero ſequentes de Melchiſedeco Diſſertationes Elswichianae Deylingio non diſplicuerunt, ita prima ei adeo placuit, vt eius contenta fere omnia (vna cum typographico errore, quo auctor Hiſtoriae Criticae Melchiſedeci *Ludouicus Burgeſius* ſcriptus eſt *Burgiſius*), l. c. P. II p. 54 ſqq inſeruerit. Comp. p. 48. 49.

Melchiſedecus ab Henr. Hulſio minus feliciter in Henocho detectus. ibid. 1710.

Melchiſedecus ab Henr. Hulſio in gentili Mythologia fruſtra quaeſitus. ibid.

Diſſertatio de Recentiorum in Nouum Foedus critica. ibid. 1711. 4.

De Formula Concordiae in Dania nunquam combuſta, aduerſus quorundam, & in his Godofredi Arnoldi criminationes Diſputationes duae. ibid. 1711. Has Diſputationes deinceps valde auxit & integrum ex iis fecit Tractatum, hoc titulo inſignitum: *De Formula Concordiae, num in Dania*

nia ſit combuſta, Diſquiſitio Hiſtorica, ante hac publicis Diſputationibus exhibita, nunc recuſa multisque acceſſionibus aucta. Wittenb. 1616. 4. In hac Diſquiſitione etſi attulerit argumenta, quae niſi admittantur, actum eſt de omni fide hiſtorica, ac quaeuis ineptisſima putidiſſimaque fabula pro vera hiſtoria habenda, nuper tamen facetus quidam cenſor in Hiſtoria Danica infringere ea laborauit. Auctor pro candore ſuo in Praefat. monuit, *ſe facile qualemcunque Diſquiſitionem cuiuslibet, ſed extra partes poſiti, iudicio ſubmittere.* Vtrum hic cenſor ad eos, qui partium ſtudio non ſunt addicti, pertineat, iudicent, qui eum norunt. Ego plane non dubito, quin Elswichius ſit ſufficientibus praeſidiis inſtructus, quibus ſententiam defenſam porro queat defendere ac munire, ſi velit cenſorem cenſura excipere & reſponſione dignum iudicare.

Obſeruationes Philologicae ſuper clarisſimi viri Bernh. Henningi Witteri Commentatione in Geneſin. Witteb. 1712. 4. Obſeruatio 1 eſt *de Eloquentia Moſis: 2 de Scopo Librorum Moſis: 3 de Lingua Hebraea non Cananaea: 4 de Auctore Cap. I. Geneſ. 5 de Origine Nominis* אלהים: 6 *de* רוח אלהים. Witteri, prementis Clericana, Hardtiana, Spenceriana, Marshamiana veſtigia & receptas adhuc ſententias audacter reiicientis, nouaturientes & temerariae ſacri codicis interpretationes licet ſumma modeſtia a Noſtro eſſent confutatae, ille tamen mox ſingulari ſcripto ſuas hypotheſes defendere contendebat

bat & modeſtiam ac ſtudium perducendi ipſum ad veritatem non modeſtia ac gratia, ſed conuitiis compenſabat. Quare a Noſtro publici deinceps iuris fiebat

Epiſtola Apologetica ad Henning. Bernhardum Witterum, Paſtorem Hildeſienſem, in qua Obſeruationes Philologicae ante hac editae a criminationibus eius & cauillationibus vindicantur. Witteb. 1713. 4. Reſpondit Witterus, ita tamen, vt non veritatis, ſed calumniae ſtudio delectaretur. Quare noſter eum merito habuit indignum, cui nouum ſcriptum opponeret. Generatim modo quaedam regesſit in Philoſophumenis mox adducendis p. 21 ſqq. De tota hac controuerſia Elswichio-Witteriana euolui poſſunt Relatt. Innox. 1713. p. 1020 ſq. & 1714. p. 843 ſqq.

Vindiciae Diaſcepſeos Hunnianae aduerſus D. Sam. Strimeſium. Wittenb. 1712. 4. Vid. Relatt. Innox 1712. p. 659.

De Fanaticorum Palinodia Diſſertatio Hiſtorica. ibid. 1714. 4. Contenta leg. l. c. 1714. p. 336 ſq.

De Inſcriptione Apocalypſeos Ioanneae. ibid. 1715. 4.

Philoſophumena viris ſanctis temere affiсta. ibid. 1715. 4.

Diſſertatio, qua communior de Magis Stella duce Bethlehemum profectis ſententia propugnatur. ibid. 1716. 4. Refutatur in ea nouaturiens ſententia Philologi Iulii, Magos pro Iudaeis, aut Iudaeorum potius in Perſia aut Syria commorantium legatis habentis.

Sermo

Digitized by Google

Sermo funebris ad tumulum Iacobi Woldiccii, Sommerſtadia-Cimbri habitus. ibid. 1716. 4.

Maturini Simonii de Literis pereuntibus libellus Praefatione & Annotationibus illuſtratus. Francof. & Lipſ. 1716. 8.

Controuerſiae de Anima recentiores. ibid. 1717. 4.

Das Bild und die Uberſchrifft rechtſchaffener Lutheraner, an dem Lutheriſchen Jubel-Feſt der Gemeine GOttes in der Haupt-Kirchen zu SS. Cosmae und Damiani in Stade vorgetragen und erkläret. Stad. 1717. 4. pl. 12½. Haec concio elegantibus ac copioſis Annotationibus eſt exornata.

Epiſtolae familiares varii, Theologici potisſimum argumenti, nunc primum ex Manuſcriptis editae Notisque illuſtratae. Wittenb. 1719. 8.

Exſpectare nos viri celeberrimi induſtria, praeter alia, haec praeclara ſcripta iubet:

Hiſtoriam Eccleſiaſticam Holſatiae, de qua ipſe in Praef. Disquiſ. de Form. Concord. ſcribit: „Dudum eſt, ex quo animum induxi meum „Hiſtoriam Eccleſiaſticam Holſatiae, ratio„ne non disſimili, qua Prusſiacam Hartkno„chius perſecutus eſt, conficere. Scio, in „eundem laborem incumbere celeberri„mum quendam Cimbriae noſtratis Theo„logum, quem maioribus inſtructum eſſe „ſubſidiis, non eo inficias. At forſan & hic „obtinebit, quod Auguſtinum dixiſſe, quam„vis in alio argumento, conſtat, vtile eſſe, „plures libros a pluribus fieri, diuerſo qui-

„dem ſtilo, ſed re vna eademque, vt ita ve-
„ritas & rerum geſtarum memoria ad plures
„transmittatur. De hac Hiſtoria merito op-
„tima quaeque ſibi promittit Cl. Raupachius
l. c. p. 44.

Hiſtoriam Philoſophicam. Hanc non vulgari modo pertractabit, ſed magno ſemper ſtudio eruet Philoſophorum dogmata praecipua, e quibus reliqua deinceps emanarunt. Contigit mihi quaedam eius initia legere, in quibus ingenium pariter ac eruditionem ſum admiratus. Erit huius operis in Theologia quoque vſus inſignis. Praeclara de eo ſibi iam ante aliquot annos polliciti ſunt Celeberr. Auct. Relatt. Eruditar. 1716 m. Aug. p. 277 ſcribentes: *Der Herr Joh. Hermann von Elswich, ein gelehrter Adiunctus, wird eine Hiſtoriam Philoſophicam ans Licht ſtellen. Seine Philoſophumena Viris ſanctis temere afficta und viele andere wol ausgearbeitete Diſſertationes zeigen zur Gnüge, daß man ſich etwas gutes in dieſem Stücke von ihm zu verſehen habe.*

Andreae Hyperii de Theologo, ſeu de Ratione Studii Theologici Libros, Quos *libros*, inquit ipſe in Nott. ad Conc. Iubil. p. 15, *elegantes plane & aureos cum acceſſionibus non paucis, formis iterum deſcribi curabo.*

Pſelli Librum de Operationibus Daemonum. Huius non ſolum textum ex MSS. emendatum accurate exhibebit, ſed loca etiam haud pauca illuſtrabit.

IOAN-

IOANNES HENRICVS ENGENHAGEN.

Lubecenſis, poſt abſoluta Scholaſtica pariter ac Academica ſtudia (in quibus commemoranda eſt ſub praeſidio *Vit. Henric. Haſenmülleri* ab ipſo ventilata *Diſſertatio Philologico-Hiſtorica Opera Sabbathum depellentia ex mente Ebraeorum explicans* Ien. 1708) an. 1715 in Colloquio ordinario defendit ſumme reu. *Goetzii*, Praeſulis noſtri, *Eclogam de Reliquiis Pharaonis indurati.* An. 1717 demandata ipſi ſunt munia Paſtoris Genienſis, prope Lubecam.

CHRISTOPHORVS ANTONIVS ERASMI.

Prodiit in lucem Lubecae an. 1649, & *vt primum*, ſunt verba B. Suantenii in Progr. Funebr. ap. Goetz. in Elogiis Theologor. Germanor. p. 698, *e pueris exceſſit, ſolertiſſima parentum cura ad egregium pietatis morum & doctrinae ſtudium perdiligenter aſſuefactus, tam contento bene profecit curſu, vt vlteriori ac ſolidiori ſcientiae adultioris cultu perpoliendus traderetur fideliſſimae inſtitutioni virorum tunc in Gymnaſio & Ephebeo Lubecenſi enixe deſudantium meritiſſimeque inſignium Bangert, Nottelmanni & Polzii.* Continuauit deinceps ſtudia bene coepta in Academia Iulia, quam an. 1669 permutauit cum Wittenbergenſi, in qua D.

Ioannem Diecmannum contubernalem habuit & an. 1670 ſummos honores Philoſophicos adeptus eſt. Patria tandem iuſtum laboribus eius ſtatuit pretium, quippe in ea an. 1676 Symmyſta Petrinus & an. 1687 Archi-Diaconus fuit renunciatus. Obiit an. 1703, laude muneris pie ac diligenter geſti condecoratus. Plura vid. ap. Goetz. l. c. p. 697 ſqq. Collectores Nouor. Liter. Mar. Balth. 1703. p. 47 ſq, qui eum *virum optimum atque iudicii acrimonia & candoris laude valde conſpicuum* appellant. Auctor eſt

Diſſertationis de Moralium Virtutum Vitiorumque Gradibus. Witteb. 1670. 4. Praeſ. Sim. Frid. Frenzelio.

Diſſertationis Theologicae de Certitudine Salutis. ibid. 1672. 4. Praeſ. Io. Andr. Quenſtedio. De hac Diſſertatione quaedam annotauit Goetzius in Biblioth. Anti-Pontif. Presbyter. Lubecenſ. §. 5. p. 8.

IOANNES PHILIPPVS ERASMI.

Filius *Chriſtophori Antonii* modo commendati, qui poſteaquam per Lycei noſtri doctores ſcholaſticos & deinceps Academicos fideliter eſt inſtitutus, Wittebergae liberalium artium Magiſter euaſit, auſpiciis *Phil. Lud. Hannekenii*, magni nominis Theologi, *de Conſummatione morientis in Cruce Seruatoris vere repraeſentata & a variis corruptelis vindicata* an. 1700 publice diſſeruit, & in

in patria ſumme reu. *Goetzii* noſtri *Disquiſitionem Hiſtorico-Theologicam, Quantum Moniales debeant Luthero?* an. 1707 d. 4 Aug. defendit, ſanctarum Virginum in Coenobio D. Ioannis Eccleſiaſtes fuit initiatus. Vid. Nov. Lit. Mar. Balth. 1707. p. 319.

CHRISTOPHORVS ANTONIVS ERASMI.

Eiusdem *Chriſtophori Antonii* filius, qui electus an. 1714 m. April. Petrinus Eccleſiaſtes paterna preſſit veſtigia. Fundamenta litterarum, quibus ſtudia Academica feliciter potuit ſuperſtruere, in noſtro quoque Athenaeo iecit. Mentio eius fit in Nou. Lit. Mar. B. 1707. p. 352 ob laudati *Goetzii* noſtri *Vindicias Formulae Baptismalis contra Chriſtianum Bullum, Femarienſem, Laicum & Helciarium inſtitutas* an. 1707 in Colloquio ordinario vindicatas. Defendit quoque, iura ordinationis eccleſiaſticae prenſaturus, an. 1714 d. 12 April. eiusdem *Goetzii Diſſertationem Theologicam de Auctore Fidei Magorum ex Matth. II,* 1-12. An. 1716 Archi-Diaconus conſtitutus eſt.

HENRICVS ESCHER.

Paſtor Travemündanus an. 1705 defunctus, cum ſeptuageſimum aetatis annum ageret. Fuiſſe eum olim Gymnaſii noſtri ciuem, inde luculenter apparet, quod in Nou. Lit. Mar. Balth. 1705. p. 190 affirmatur, eum *in Lyceo Lubecenſi gymnaſtico bonis artibus imbutum eſſe.* Quod

non infelix extiterit humanitatis cultor, oſtendunt ipſius *Carmina*, ob quae l. c. p. 191 *de ſtudio poetico inſigniter meritus* dicitur. Plura de eo vid. l. c vbi ipſius vita. Conf. quae in laudem eius ſcripſit B. Caſp. Lindenbergius.

IOANNES FISCHER.

Patriam agnouit Lubecam, & ſtudiorum etiam nutricem. Cognoui hoc certisſime ex Teſtimonio an. 1666 dato B. Auguſti Varenii, quod exſtat in ſcripto eriſtico Stadenſi, cuius titulus: *Aergerliche Zänckereyen in Religions-Sachen* 1669. 4. In hoc teſtimonio inter alia ſcribit Varenius: *Decimus tertius iam nunc labitur annus, quando e ſchola patria, in qua ſub accuratisſimo Bangerti p. m. oculo eleganter profecerat, in noſtram immigrauit Academiam.* Idem docet Gratulatio Bangerto, Rectori renunciato, Hamburgo transmiſſa. Huius dabo vltimos verſus, quia de ſtatu, qui fuit iſto tempore, Scholae quaedam etiam docent:

Ille Deus noſter, cuius ſunt cura Lycea,
Adſiet, O Bangerte, Tibi, praecor, augeat illa
Quae dudum dederat mentis pulcherrima dona,
Det vires vegetas, det ſucceſſusque laborum
Felices, creſcat per Te laus, gloria Ibovae.
Turpis barbaries, atque illa licentia morum
Per Te tollatur feliciter; ἔργα Lycei
Veſtri ſint pietas, virtus, cultusque Iebovae.
Ominor hoc certo; quia tu moderaris habenas

Vir

Vir ſupra doctos doctus, pietate celebris;
Et precor, huic voto pondus velit eſſe Iehova!

Inter plurimas diſtractiones Praeceptori meo fideliſſimo Lmque gratulabundus deproperabam, ei felices & perennes honores ex animo apprecatus

M. Ioh. Fiſcher.

Curſum Academicum emenſus, vixit etiam aliquamdiu Stadae tanquam ordinis ſacri candidatus, vbi ob Baxterianum libellum ex Anglico in Germanicum ſermonem transfuſum in fanaticismi ſuſpicionem incidit, de quibus turbis citata ſcripta eriſtica euolui poſſunt. Factus eſt deinceps SS. Theologiae Doctor, Superintendens Sulzbacenſis & tandem Superintendens per Liuoniam Generalis, Supremi Conſiſtorii Regii Praeſes & Academiae Dorpatenſis Pro-Cancellarius. Auſpicii cauſa Rigae an. 1674. d. 23. Iul. pro ſacra concione Ier. XV. comm. 19. 20. 21 interpretatus eſt. Edidit.

Libellum de Abnegatione ſui Richardi Baxter in ſermonem popularem translatum. Hamb. 1665. 8. Francof. ad Moen. 1682. 12.

Verſionem S. Scripturae V. & N. T. Letticam. Rig. 1689. 4. Hanc *inſigne prorſus opus & ob Eccleſiae commodum aeternis laudibus dignum* vocant Auctores Novor. Liter. Mar. Balth. 1699. p. 194.

Dogmatum fidei Chriſtianae ex S. S. iuxta ſeriem Aug. Conf. repetitorum Decadem primam. Rig. 1676. 4. *Secundam.* ibid. 1690. 4.

Preces & Suſpiria ad Io. Arndii libellum de genuino Chriſtianiſmo. ibid. 1679. 8.

Concionem de Chriſtiane fidelium ſubditorum officio ex 2. Reg. XI. 17. ibid.

Imaginem boni feliciſque Monarchae. ibid. 1697. fol.

Reſponſionem ad Epiſtolam C. Conſcientioſi ſub nomine *Chriſt. Aletophili.* Vid. Franckius de Studioſ. Theol. p. 70.

Conf. de hoc Fiſchero B. Zach. Grapius, vel potius Ionas Ioan. Phragmenius in Rig. Literat. Roſtoch. 1699. 4. pag B 2 ſq. Ioach. Meierus in Diſſ. de Claris Fiſcheris p 33.

GABRIEL FITZMANN.

Lubecenſis, Abrahami Hinckelmanni & Enoch. Suantenii olim fuit diſcipulus. Sub huius auſpiciis an. 1688. d. 25 Octobr. *de Effato Flau. Claud. Conſtantini: Difficilia, quae pulchra* pro concione PP. CC. & aliorum honeſtiſſimorum virorum dixit. Ex Athenaei noſtri alumno factus eſt Academicus ciuis. Sacrum munus Travaemundae, cuius Eccleſiae nunc primo loco praeeſt, an. 1704 ſuſcepit. Vid. Mellii Nachricht von Lûbeck p. 242.

IOANNES FLEEG.

Patrium Lyceum Lubecenſe poſteaquam eum habuit alumnum, Academico itineri ſe accinxit.

accinxit. An. 1705 Kalchorſtenſis in Mecklenburgico Ducatu Paſtor fuit electus. Euulgauit

Statum Fidelium ſub Veteri & Novo Teſtamento. Lubec. 1705. 4. Philologi Iulii ſententia de Exod. XIII. 21 paradoxa hic etiam examinatur ac refutatur:

Den ſeine Kirche ſchützenden Meſſiam ex Pſ. II. 7. 8. Lubec. 1705. 4. Adiectae ſunt variae eruditae Obſeruationes Theologico-Philologico-Hiſtoricae, quas inter notabilis eſt ea, qua de *Carolo Catzio*, ſub cuius nomine circumlata eſt *Verſio N. T.*, p. 26 ſq. his verbis exponit: *Eſt ille Carol. Catz natione Belga Hiſp. prope Traiect. ad Moſ. e nobili proſapia & in Pontificia religione natus & educatus, a patre vero exhaeredatus, vel, vt ipſe dicebat, deſerens patrimonium propter Chriſtum. Domi enim cum duriter tractaretur propter enthuſiaſmos & alia, aufugit. Revocatus, Romamque miſſus eſt cuſtodiae ibi datus, effractis repagulis, abiit, exceſſit. Hinc exhaeredatus circumuagatus dein in Belgio, vbique reperit ſocios, in primis Oligero Pauli, Dano, ipſiusque aſſeclis ſe adiunxit. Habebat enim ille Oliger, de quo ſuſtentaret eiusmodi homines, quippe qui vltra ſeptem millia thalerorum Amſtelodami conſumſit. Quocum etiam tandem carceres publicos Amſtelodami ſubire debuit, cognitaque cauſa ex vrbe proſcriptus. Latebat tamen meo tempore hinc illinc, crebriusque cum eo ſermones caecidi. Homo, facie totus melancholicus, ceterum rudis, Latina*

parumper doctus, Graeca nec intelligere, Ebraica nec ſcribere recte, nec legere poterat. Vnde nec ipſe auctor eſt verſionis Noui Teſtamenti, ſed pleraque opera Wilhelmi Hommae, concionatoris quondam Mennoniſtarum Amſtelodami (cui & Oliger ille potiora ſua debet) aliorumque, ſecundum editionem Chriſtiani Hartſockers, miniſtri Eccleſiae Remonſtr. apud Rotterodamenſes, prodiere. Quae tum ipſe mihi, tum intimi ipſius ſocii retulere. Conf. Nou. Lit. Mar. Balth. 1705. p. 254.

Das Wolſeyn einer beharrlich bey JEſu bleibenden Seelen. 1706. fol. pl. 15. Vid. cit. Nou. Lit. 1706. p. 383 ſq.

AVGVSTVS HERMANNVS FRANCKE.

Hunc Theologum Halenſem Lubecae natum & in ſchola patria eruditum eſſe ſatis notum eſt. Noti ſunt etiam ipſius conatus non ſolum eruditis, ſed & ipſis hominibus plebeiis, vt adeo non opus ſit, eos hic prolixe commemorare. Noti praeterea ſunt doctis, indoctis eius libelli vernaculo ſermone editi & paſſim recenſiti a Relationum Innoxiarum Auctoribus, qui laudanda conſueuerunt laudare, ſcapham autem appellare ſcapham. Vid. recenſiones

Offentlichen Zeugniſſes von dem Worte GOttes. Hal. 1702. 4. an. eod. p. m. 425 ſq.

Buß-Predigten. Hal. 1706. 4. an. eod. p. 461 ſq.

Abbildung eines Studioſi Theologiae. Hal. 1711. 12. an. 1712. p. 164. ſq.

Gnade

Gnade GOttes in Chriſto JEſu. Hal. 1714. 12. an. eod. p. 802. ſq.

Cum eſſet Orientalium Linguarum Profeſſor, edidit nonnullas Diſſertationes Philologicas *de Praefixis Hebraeorum eorumque diuerſa ſignificationis ratione: de Emphaſibus Scripturae* &c. quae, vna cum aliis, ſine dubio enumeratae ſunt in edito Scriptor. Profeſſ. Halenſſ. Catalogo, qui mihi nunc non eſt ad manus.

IOANNES GOLDSTEIN.

Ruthena-Gueſtphalus, tenuioris conditionis parentibus editus & in iuuentute ac adoleſcentia cum paupertate, multis vix ac ne vix quidem toleranda, conflictatus, adeo vt in Progr. Funebr. Nicolai Schûtzii D. & Prof. Iuris Roſtoch. ap. Celeberr. Goetzium in Elogg. Theologor. p. 142 *trium aſſium dominus* & p. 143 *ſaepe nunc fame, nunc ſiti, nunc aliarum rerum penuria vexatus* dicatur. Didiciſſe eum quoque Lubecae ex l. c. p. 142 apparet. Eluctatus ſua virtute & Dauidis Chytraei Theologi, Polyhiſtoris, ope e miſeria, & res ſuas in Roſtochienſi Academia egregie exſecutus, primum munus Rectoris Scholae Wismarienſis, poſt elapſum dimidium annum an. 1595 Paſtoris Nicolaitani Roſtochienſis & tandem etiam an. 1618 Praeſulis Roſtochienſis adeptus eſt. Excesſit vita an. 1635. Plura vid. l. c.

IACO-

Digitized by Google

IACOBVS GÖTTEN.

Lubecae natus eſt an. 1629 d. 26. Iul. parentibus honeſtis *Anboldo* & *Anna Götten.* Athenaei noſtri ab an. 1638 vsque ad 1648 ciuis fuit, *Henr. Bangerti* gratus auditor, vt apparet ex Epitaphio, quod in honorem Bangerti an. 1665 ex crurifragio mortui iuris fecit publici, in cuius titulo ſe, licet iam per ſeptennium Ioanneus Eccleſiaſtes fuiſſet, Bangerti diſcipulum vocare non erubuit. Etſi vero per hunc & alios magiſtros eſſet humanioribus litteris ſatis inſtructus, fama nihilominus *Io. Micraelii* (cuius conuictu vſus eſt) eum pertraxit Sedinum, in cujus Paedagogio annum fere conſumſit. An. 1649 Roſtochienſis Academiae doctoribus, & praeſertim *Caſp. Mauritio*, vſus eſt. Idem fecit an. 1650. 51 & 52 Lipſiae, vbi *Io. Hülſemanno* in primis ſe addixit; vti ſubſequenti anno Argentorati *Io. Georg. Dorſcheum* ſuſpexit. Neque voluit praetermittere occaſionem audiendi celeberrimum Philologum & Hebraeae linguae ſtatorem *Io. Buxtorſium*, cuius cauſa an. 1653 Baſileam accesſit. Inde profectus eſt in Belgium, vbi per doctisſimos viros ipſius litterae creuerunt. Grati, quem erga praeceptores bene meritos habuit, animi indicium fecit luculentum in Praef. L. 1 Obſeruatt. his verbis: *Non poſſum, quin ſtudiis & deſiderio diſcendi meo gratuler de benignitate praeceptorum, qui Lipſiae, Argentinae, Baſileae & in Belgio ſufficientem & liberam ſupellecti-*

pellectilis ſuae librariae ad vſum fructum mihi copiam conceſſerunt, quod primarium iſtorum beneficium lubens praedico & iſtius nomine grati animi indicia circumfero. Kilonii eum quoque litteris nauaſſe operam certum eſt, licet tempus definire nequeam. Ita enim ipſe ſcribit in Dedicat. L. II Obſervatt: *Φιλομαθίαν vt declararem publiceque iterum teſtarer, Kilonium, Muſarum ſedem, acceſſi adiique, vt diſcerem.* Cum in Belgio eſſet, Ieſuitae periculo plenas ei inſidias ſtruere non ſunt veriti, eundem ad ſua ſacra, non ſuaſores, ſed tortores, perducere conati. Docet hoc *Ioannes Koenius* in breui Vitae Gottenianae deſcriptione, quae in titulo Carminis funebr. German. exhibita, his verbis: *Zu Antwerpen hat Er viel Trübniß und Widerwärtigkeit von denen Jeſuiten erlitten, die ihn in einem verſchloſſenen Gemach verwahret, und hiedurch aufs äuſſerſte ſich bemühet, ihn von der reinen Evangeliſchen zur Römiſch-Catholiſchen Religion zu bringen, wie wol GOtt endlich ihn wunderlich herausgeholffen.* Ipſe Gottenius in Praef. L. II Obſeruatt. *niſi*, inquit, *Spiritus Dei cor meum rexiſſet, Φιλομαθία diſcendi ardor conſcientiae vim attentaſſet, cum Societatis IEſu, vt dicuntur, fratres omnem lapidem mouerent, vt me a patriae confesſione fidei ad ſuam traducerent: cuius rei indicium adhuc ſeruant in celebri Brabantiae ciuitate libellum, in quo Praeceptorum & Amicorum nomina, amoris indicia, ſcripta ſunt, quem mei loco obſidem ſeruent, cum fruſtra antehac de reddendo illo, etiam cum ſumtibus, laboraverim.* Conf. ſaepius

pius laudati Goetzii Parallelism. Iudae Proditor. & Roman. Eccleſ. p. 17. An. 1658 d. 10. Iun. Ioanneus Eccleſiaſtes in patria eſt electus, quo munere non ſine laude geſto an. 1671 d. 1 Febr. (vid. etiam Wittenii Diar. Biogr. ad h. a. & d.) cum vita ipſa eſt priuatus. Quaedam eius elogia in Goetzii egregia Commentat. de Staupitio p. 46 & Frid. Thomae Analect. Guſtrou. p. 51 deprehenduntur. Maximum ei impertivit Io. Georg. Dorſcheus, ſcripto hoc ei mnemoſyno:

Ire ſacros fontes guſtatum, coelitus ortis
Imbuere ingenium ſufficienter aquis;
Ire vetuſtatis Graecae ſimul atque Latinae
Per ſpatia immenſis obuia diuitiis.
Atque illinc ritus veteres moresque ſacrorum
Primitus exhibitos ſuauiter eruere;
Conſuetudinibusque nouis oſtendere matrem,
Vt lux antiquis rebus & inde fluat;
Detegere errorum ſimul incunabula, queis ſe
Nunc Latium magna ſedulitate comit;
Hoc, Gôttene, tuum ſtudium, tua cura perennis,
Qua mihi iam dudum cognitus, ardet adhuc.
Auctum demonſtrat ſpecimen, quam plurima noſcas,
Et magis atque magis noſcere diſcupias.
Ardor is in coelum protenſus, denique Iovam
Ad variae accendet proſperitatis opes.

Ingenii eius monumenta ſunt

Obſer-

Obſeruationum Theologo-Hiſtoricarum Decas. Lubec. 1655. 4.

Obſeruationum Liber I, in quo ex Patribus Graecis & Latinis, Conciliis, Antiquariis, Theologis, Hiſtoricis, Philologis, varia ad condimentum ſtudiorum grauiorum. Lubec. 1661. 8. In hoc Libro Decas integra, cum multis Acceſſionibus, eſt repetita.

Obſervationum Liber II. Sleſuic. 1667. 8. Liber III promiſſus quidem eſt, ſed nunquam editus.

Spaar-Stunden kurtzer Betrachtungen, wie man ſich gottſelig gegen GOtt, züchtig gegen ſich ſelbſt, gerecht gegen den Nechſten in der täglichen Ubung des thätlichen Chriſtenthums zu verhalten habe. Lubec. 1663. 12. 1670 & Lipſ. 1691. Pars II harum Meditationum, quae non contemnenda ex Hiſtoria & Antiquitate legenda dant, poſt mortem auctoris per *Franc. Woergerum* prodiit Lubec. 1671. 12.

HENRICVS ANHOLD GÖTTEN.

Didiciſſe eum in Lyceo patrio Lubecenſi, ex Albo noſtro cognoui. Redditus patriae poſt confectum ſtudiorum Academicorum curriculum an. 1707. d. 30. Mart. *Goetzii* noſtri *Exercitationem Theologicam de Remiſſione Peccatorum per Chriſtum fide apprehenſum conſequenda ex Act. X. 43* in Collo-

Colloquio Ordinario defendit. Hodie Neoſtadii in Holſatia Paſtoris munere fungitur.

DANIEL GRANOVIVS.

Paſtor quondam fuit templi primarii Ploenenſis, obiitque an. 1704. Vita eius extat in Nou. Lit. Mar. Balth. 1704. p. 314, vbi etiam haec ad noſtrum inſtitutum ſpectantia verba deprehenduntur: *Iactis in ſchola patria Ploenenſi ſub manuductione Simonis Chelii fundamentis, miſſus fuit ad Lyceum Lubecenſe, in quo docentibus tum temporis Praeceptoribus M. Sebaſt. Meiero, M. Henr. Bangerto & Io. Polzio induſtriam ſuam integram ſexennium probauit.*

PHILIPPVS LVDOVICVS HANNEKENIVS.

Etſi neque in Memoria huius meritisſimi Theologi ap. ſumme Vener. Pippingium in Triad. Decad. p. 1652 ſqq, neque in eleganti Oratione, quam in funere eius habuit maxime reu. Klauſingius, commemoretur, quod Gymnaſii noſtri fuerit ciues, per certa tamen indicia & teſtimonia non fallacia virorum fide dignisſimorum ſum edoctus, quod Athenaei noſtri illuſtribus alumnis hic magnus in ſacra republica vir ſit accenſendus. Etenim Marpurgi an. 1637 natus cum parente MENONE HANNEKENIO, Praeſule nunquam ſine veneratione nominando, Lubecam an.

1646

1646 profectus publicae inſtitutionis particeps factus eſt, vſus eadem vsque dum an. 1657 Gieſſam accederet. Gieſſa venit Lipſiam, Lipſia Wittenbergam, Wittenberga Roſtochium, ſummos Theologos *Fewerbornium, Haberkornium, Mislerum, Hülſemannnm, Kromayerum, Caluium, Meisnerum, Quistorpium, Wasmuthum* nactus praeceptores. Ingenium, quo gaudebat, acutisſimum excellentisſimumque ad edenda varia elegantisſima ſpecimina eum non poterat non impellere. His viam ſibi parabat ad munus Profeſſoris litterarum humaniorum, quod an. 1663 Gieſſae obtinuit. Cum vero humanitatem ita excoleret, vt ſacrorum ſtudiorum non penitus obliuiſceretur, fiebat, vt, interiecto aliquo tempore, ipſi demandaretur prouincia Theologiam extra ordinem docendi, quam an. 1670 inſignia ordinarii Theologiae Profeſſoris & Eccleſiaſtici Senatus Aſſeſſoris, mortuo autem Mislero Profeſſoris primarii & Antiſtitis ſacrorum generalis munia exceperunt. Fama eius longe lateque vagata migrauit etiam ad IOANNEM GEORGIVM IV Saxonem, qui eum an. 1693 vocauit Wittenbergam, quam illuſtrem ſacrorum puriorum ſedem & vindicem ad annum vsque 1706, quo aetate pariter ac meritis grauis mundum reliquit, fidelisſime docendo, accuratisſime ſcribendo, fortisſime hoſtes veritatis refutando, tanquam magnum Eccleſiae Lutheranae lumen, colluſtrauit. Vnde etiam maxima laudum eius copia apud citatos eius praecones deprehenditur.

Has laudes poſſem facile aliis augere, ſi opus eſſet. Malo hic repetere, pace laudati Pippingii, indicem ſcriptorum, ordine fere eodem, vna tamen alteraue obſeruatione auctum, quo huius excellentisſimi Theologi, cuius nomen Lubecae, quae eum olim fouit, hodieque Hannekenianam poſteritatem inter ornamenta ſua refert, tam gratum quam honorificum, labores & merita etiam ex Athenis Lubecenſibus posſint plene cognoſci. Perpauca enim tantum in Lexic. Erud. Germ. p. 922 afferuntur. Sunt autem ſcripta edita

Conſtantius Sophus, ſ. de Conſtantia Sapientis Tract. Fabuloſus. Gieſſ. 1658. 8.

Epitome Hiſtoriae Arianae, in qua vita, mores & mors Arii traduntur. Gieſſ. 1660. 8.

Ieſuita Conuerſus, dolens ineptias traditionum ſpuriarum. Roſtoch. 1662. 12.

Annotata Philologica in Ioſuam, cum Eruditione de Accentibus. Gieſſ. 1665. 1668. De vltimo ſcripto nonnulla afferam in *Oratione de Meritis Clarorum Lubecenſium in Linguam Ebraeam*, ante annum habita, quae, multum poſtea aucta, poterit commoda occaſione data in lucem produci.

Rudis Latii. Gieſſ. 1668. 4.

Diſſertatio de Abſurdo Dubitationis. ib. 1668. 4. Reperitur illa quoque T. IX Diſputatt. Gieſſ. p. 1174 ſqq.

Ianus Iuris. 1669. 4.

Diſſ. IV de Cura Domeſtica Roman. 1669. 4. Has Diſſertationes *Bartoldo Botſacco*, Hannekenii

nii diſcipulo & Reſpondenti, tribuit Cl. Raupachius l. c. p. 45.

Hierophanta, cuius prima pars eſt Solitudo ſacra, & pars ſecunda Congregatio ſacra. Gieſſ. 1671. 8.

Bonus hominis Chriſtiani animus, ſeu Commentar. de Puritate Conſcientiae. Gieſſ. 1672. 4.

Theologiae Polemicae tentati Receſſus, ſecundum ſeriem locorum Chriſtianae doctrinae. Gieſſ. 1675. 4.

Diſcuſſio repetita iudicii famoſi, quo ſanctum Concordiae librum infamare olim conabatur Cardin. Bellarminus. ib. 1675. 4.

Hodegeticus Mareſianus. ib. 1676. 4.

De Conſenſu fundamentali Lutheranorum & Pontificiorum, contra auctorem Aurorae Pacis Religioſae. ib. 1678. 4.

Hebdomas Diſſp. de Neceſſitate Doctrinae Chriſtianae. ib. 1678. 4.

Placida conſideratio fundamentorum ſapientiae Chriſtianae, quam tribus officiis diſtinxit, totidemque libris tradidit Lucas Opalenus. ib. 1679. 4.

Exercit. Acad de Vita beata militantium ſub regno gratiae Chriſtianorum. ib. 1680. 4.

Paralyſis fidei Papaeae iuxta Analyſin fid. Cathol. Greg. de Valentia. ibid. 1681. 4. Vid. Act. Er. Lipſ. 1683. p. 321 ſq. Conf. Goetzii Biblioth. Anti-Pontif. Claror. Lubecenſſ. p. 7.

Catena Doctrinae Chriſtianae, 4.

Diſſ de Prouidentia. Gieſſ. 1684. 4.

De Poteſtate Magiſtratus Politici circa Sacra, ib. 1688. 4.

Ectypa diuinae voluntatis circa ſalutem humanam, ex clariſſimo & infallibili verbo Dei in compendio tranſſcripta. Gieſſ. 1686. 4. 1688. 8. Hic libellus exhibet

bet egregium Theologiae compendium, quod pie, ſolide & docte eſt conſcriptum. Quam praeclare etiam in ſcriptis Patrum verſatus fuerit Hannekenius, vel hoc opuſculum oſtendit, cuius fructus multo maior eſt, cum nanciſcitur lectorem intelligentem ac ſagacem, quam cum a ſtupido atque rudi legitur.

De Veritate Iuſtitiae noſtrae imputatiuae. Gieſſ. 1687. 4.

De Turbelis Phantaſiae. ib. 1689. 8.

Obſeruationes fideles in Syſtema Mareſii. ib. 1691. 4.

Commentatio de Myſteriis Kalendarum Ianuarii Chriſtianorum. ibid. 1691. 4.

Contemplatio reſurgentium ex morte hominum, capto proſpectu per meritum Chriſti. Gieſſ. 1692. 4. Wittenb. 1702. 4.

De Quaeſitis nonnullis circa Lapſum Angelorum. Wittenb. 1693.

Spes optimorum temporum ſ. de Vita aeterna. ib. 1693.

Meditatio inauguralis de Repraeſentatione Dei cum adoratur, ex primitiuae Eccleſiae methodo. ib. 1694.

De Baptiſmo primarum Chiliadum ad Chriſtum conuerſarum. ib. 1695.

De Contemplatione ruinarum Babylonis, iuxta anachoriſin Apocalypticam Iohannis. ib. 1695.

De Amore Dei ſalutari in Iudam proditorem. ib. 1695.

Logi euagantes, quibus diſtinctionem poenitentiae Legalis & Euangelicae defendere conatus D. Spenerus. ib. 1696.

De praeſtantia hominis ſecundum geminum regenerationis ſtatum ex 1. Io. III. 1. 2. ib. 1696.

De Gradibus Sanctitatis Viatoris Chriſtiani. ib. 1696.

De

De vero verae pietatis exercitio. ib. 1696.

De vera Aug. Conf. aeſtimatione. ib. 1697.

Diſſ. Inaug. de Sublimitate variae unionis in Myſterio SS. Coenae. ib. 1699.

Addictio Foederalis ex Gen. XVII. 7. ib. 1699.

De Beatitudine paradoxa fidelium Chriſtianorum, quod attinet paupertatem Spiritus. ib. 1699.

Diſſ. Theol. de Poenitentia ſeria nunquam ſera. ib. 1700.

De Abſolutione priuata formula categorica exercenda. ib. 1700.

De Conſummatione morientis in cruce Seruatoris. ib. 1700.

Meditatio Carolina ad cauendum errorem de Termino Gratiae peremtorio in Regno Gratiae; adiecta eſt Diſſ de Ductibus Veritatis. ib. 1700.

De Iure Gratiae Principis Chriſtiani in reos noxae capitalis. ib. 1701. Ob hanc Diſſertationem aduerſarium nactus eſt D. *Adam. Rechenbergium,* Theologum Lipſienſem. Scripta vtriusque prodierunt hac inſcriptione: *Phil. Lud. Hannekenii & Ad. Rechenbergii de Iure aggratiandi circa homicidium Ventilationes publicae.* Lipſ. 1712, 4. Conf. Relatt. Innox. 1712 p. 1108.

Myſterium Anti-Chriſti tribus dogmatis de Adoratione SS., de Purgatorio, de Mutilatione S. Coenae oſtenſum. 1701.

De Moribus Regni Chriſti, illisque oppoſito Pietiſmo & Chiliaſmo. Witt. 1701.

De Sanguinae Chriſtianorum Eſcario, contra Th. Bartholinum. Gieſſ. 1673. Witteb. 1702.

Specimen examinandi Theologiam Remonſtrantium contra Limborchium. Witt. 1702.

Diſſ. Inaug. Sylloge Theol. controuerſiis maxime nouis referta ex Loco de Theologia, eiusque Principio. ib. 1703.

Diſſp. III de Deo Trinuno. ib. 1704.

Diſſ. Theol. de Creatione & Angelis. ib. 1705.

Catecheſis de Morali Sabbatico Chriſtianorum. Coburg. 1705.

De Declaratione Aug. Conf. Diſſp. II. Witteb. 1704.

De vere religioſi adoratoris ſpiritu & veritate ad Io. IV. 24. ib. 1705.

De Regno Dei in nobis ex Luc. XVII. 29. ib. 1705.

De Miſericordia Dei fortuita. ib. 1705.

Diſſ. Theol. de Trinitate.

Haſſia Exſultans. 4.

Send-Schreiben von denen ſo genannten Collegiis Pietatis. 4.

Ziemende Antwort auf das ſeltſahme Anſchreyen gegen ſein ſchlechtes und rechtes Send-Schreiben von denen illegalen Collegiis Biblicis Gieſſ. 1690. 4.

Diſſ. de Tranquillitate Animi.

Scripta nondum edita ſunt *Catecheſis priuata, ſ. Quaeſtiones ſelectae Theologicae ad examinandos auditores Syſtematis Scherzeriani: Introductio in Theologiam Moralem per Aphoriſmos conſcripta: Collegium Theticum in Caſus Conſcientiae: Colleg. in Exegeſin Scripturarum: Memorabilia Aug. Conf. praelect. publ. Gieſſ.* 1682.: *Theologia Thetica Koenigii explanata: Confutatio Catecheſis Racouianae: Vindicatio Dictorum Scripturae S. Canonicae, quibus abutuntur Reform. Eccleſiae Doctores ſecundum ordinem Syſtem: Vindiciae Dictorum Script. S. ad aſſerendam Theſin Orthod. contra Ieſuitas & Reformatos Lectionibus publ.* pro-

propoſitae: Quaeſtiones Iſagogicae in LL. Gerbardi: Medulla Chemnitiana & Exam. Concil. Trid: Repetitio LL. Chemnit: Collegium Anti-Caluinianum: Anti-Papiſticum contra Becanum: in librum Concordiae: Enchiridion Controuerſſ. Papiſtic. per Theſin vna cum declaratione & confirmatione, addita obſeruatione Anti-Syncretiſtica contra Ieſuitarum & aliorum fraudulentam, quam offerunt, Concordiam: Praelect. publ. in Controuerſias Theol., quae Eccleſ. Latinis intercedunt cum Graecis: Collegium in Hiſtoriam Eccleſiaſticam: Introductio in Hiſtoriam reſtauratae per Lutherum Eccleſiae Chriſti: Introductio in Politicam Eccleſiaſticam: Colleg. in Caranzae Summam Conciliorum: Annotationes MSS. ad N. T. Bezae Hannekeniorum, Patris & Filii: (q) *Colleg. in Inſtitutiones Dieterici Catecheticas: in Epiſtolam Pauli ad Galatas obſeruationes cum paraphraſi Latina & ſedibus doctrinarum: Theologiae Polemicae Memoriale controuerſiis maxime nouis ſecundum Locc. ſeriem inſtructum.* His addantur *Obſeruationes Adamo Burghabero opponendae*, de quibus leg. Praef. Diſcuſſioni Repetitae Iudicii famoſi praefixa: & in primis *Notae in Auguſtinum de Ciuitate Dei* (quem librum in deliciis habuit), quas plane eſſe abſolutas, ex laudato M. Hannekenio cognoui.

(q) Annotationes has ad prelum paratas, quas ſeruat Vir doctiſſimus *Alb. Meno Verpoorten*, Antiſtes Neoſtadienſis in Coburgenſi Ducatu, eſſe ſolius *Menonis Hannekenii*, ipſius nepos, vir admodum reu. & praeclariſſ. M. Balth. Gerh. Hannekenius, Archi-Diaconus Cathedralis, mihi ſignificauit.

Digitized by Google

BALTHASAR GERHARDVS HANNEKENIVS.

Philippi Ludouici frater, qui an. 1641 Marpurgi in lucem eſt productus. *Parentum prouida cura*, ſcribunt Auctores Novor. Literar. Mar. Balth. 1706. p. 287, *commiſſus primum inſtitutioni Gymnaſii Lubecenſis &, qui huic iſto tempore praeerant, Praeceptorum Lippii, Meieri, Bangerti, Kockerti, prouectioribus inde ſtudiis an. 1659 Academias ingreſſus eſt Gieſſenſem, Lipſienſem, Roſtochienſem, in quibus & ſcientiarum fundamenta hauſit, & induſtriae quoque ſpecimina varia edidit.* Perluſtratis deinceps prudenter Germaniae ac Belgii potioribus vrbibus, rediit, artium liberalium Magiſter creatus, Lubecam, quae ciuitas, eum ab an. 1667 Symmyſtam Marianam, & ab an. 1701 vsque ad 1706 Paſtorem Marianum laeta conſpexit merita paterna ſtrenue propagantem. Iure igitur laudatur a B. Suantenio in eius Memoria, quam Goetzius. Elogg. Germanor. Theologor. p. 706-713 inſeruit. Honorifica quoque eius mentio fit a B. Nottelmanno in elegantisſima Orat. de Menone Hannekenio p. E 3. Scripſit *de Miniſterio Spiritus* ad Io. XXIV. 26, Lubec. 1702. 4 occaſione ſumme reu. Praeſulis noſtri *G. H. Goetzii* ab ipſo inaugurati. Vid. cit. Nou. Lit. 1702. p. 300. Effigies Theologi fidelisſimi ornat templum Marianum, atque hanc inſcriptionem habet:

M. BALTHASAR GERHARDVS HANNEKENIVS, Paſtor dieſer Gemeine, iſt

im

im Jahr 1641. d. 2 Aug. zu Marpurg in Heſſen gebohren, allhie aber 1667 d. 25 Iul. zum Prediger an hieſiger Kirchen, und 1701. d. 14 Apr. zum Paſtoren ordentlich beruffen. Nachdem er nun ſeinem GOtt darinnen in die 39 Iahr treulichſt gedienet, iſt er 1706 d. 24 April. Abends gegen 6 Uhr in ſeinem Erlöſer ſeelig entſchlaffen. Seines Alters 64 Jahr, 8 Monat und 22 Tage.

BALTHASAR GERHARDVS HANNEKENIVS.

Filius *Balthaſaris Gerhardi*, modo laudati, anno 1697. in Gymnaſio noſtro Oratione publica expoſuit effatum CONRADI II. Imperatoris Romani: *Omnium mores, tuos in primis obſeruato*, cuius ſcholaſtici ſpeciminis cauſa a B. Suantenio in praemiſſo Programmate commendatur. Laborum Academicorum, praeter alia, retulit ſummorum in Philoſophia honorum praemium. Duplex autem Kilonii edidit ſpecimen: primum an. 1701 defendendo ſub *Chriſtophori Franckii* praeſidio *Diſputationem Theologicam de Numero Sacramentorum N. T. & de Natura Sacramenti*, ob quam eum quoque commemorat Goetzius in Biblioth. Anti-Pont. Presb. Lubec. p. 8: alterum an. 1702 elaborando & *Henr. Opitio* praeſide publico examini ſubmittendo *Diſſertationem Theologicam de Oraculo Iohannaeo ex I. Epiſt. II. 1. 2.* Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1702 p. 176, vbi Diſſertatio haec recenſetur. An.

1705 m. Ian. Symmyſta, & m. Nouembr. Archi-Diaconus Cathedralis fuit electus.

EMANVEL SEBASTIANVS HARDER.

Natus eſt an. 1662 Grömſiae in Holſatia patre *Ioanne Hardero*, Paſtore. *Adultior paulo*, teſte B. Suantenio in eius Memoria, *conſortioni Lubecenſis Gymnaſii traditus, praeclaro ductu atque fideli auſpicio virorum tunc a ſiduam iuuentuti erudiendae operam impendentium Hinckelmanni, Lipenii & Brüggii, politioris ac ſolidioris litteraturae compos euaſit. Octodecim natus annos Kilonium perrexit.* Lubecenſi denuo ciuitate receptus an. 1698 m. Mai. Symmyſta Templi Arcis & S. Spiritus deſignatus eſt, quod munus an. 1714 cum ipſa vita reliquit. Laudes eius reperiuntur in Celeberr. Goetzii noſtri Orat. an. 1715 d. 19 April. in Athenaeo noſtro habita ac deinceps edita, qua ipſius Symbolum: ERIGIT SERVATOR HVMILES, expoſuit, & in citato Progr. Suanteniano.

ADAMVS HELMSIVS.

Lubecae an. 1579 18 Iul. lucis vſura coepit frui. *Anno* 1586, vtor verbis B. Seb. Meieri in Progr. Funebr. ap. Goetz. in Elogg. Germ. Theol. p. 225. ſq, *cum feliciſſime, vt ingenio erat minime hebete & obtuſo, omnia arripuiſſet, Praeceptorum, qui id temporis publice docebant, fidei commiſſus & in Societatem eorum, qui in quinta claſſe a M. Nico-*

M. Nicolao Iungio (cuius ſidem, induſtriam inque docendo dexteritatem adhuc omnes loquuntur, quotquot eo praeceptore vſi ſunt) informabantur, adſcriptus eſt. Et cum ſingularem Praeceptoribus probaret induſtriam, in litteris domi gnauiter elaboraret, & quae a Praeceptoribus propoſita erant, ſedulo ruminaret, memoriae infigeret & in ſuccum & ſanguinem quaſi conuerteret, iugi & aſſiduo labore, vt ſingulis ſesquiannis de claſſe in claſſem ſuperiorem tran.ferretur, obtinuit. Qua ratione deinceps inuita Minerua mercaturae ſit conſecratus, & tandem, victrice eadem, litterarum ſtudia continuandi occaſionem nactus ſit, non ſine iucunditate l. c. p. 226 ſq legitur relatum. Academica ſtudia Wittenbergae & Roſtochii (vbi Magiſter Philoſophiae renunciatus eſt) pertractauit. In patria an. 1610 Symmyſta Iacobaeus & an. 1613 Paſtor Petrinus fuit conſtitutus. Tandem Reu. Miniſt. Lubec. Senioris dignitas, qua per annos haud paucos fuit conſpicuus, acceſſit. Mortuus eſt an. 1653. Plura vid. l. c. vbi ob multas virtutes, ſacri ordinis viro dignas, laudatur. Epitaphium eius in Petrino Templo hanc habet inſcriptionem:

יהוה

Qua facie cernis ſpirauerit Helmſius olim;
Dextra Viri ingenium pingere nulla poteſt.
E cathedra docuit bene quadraginta per annos
Ore loquens ſacro mella roſasque gregi.
Dum ſenio & multa confectus mole laborum
Hic poſuit tenuis corporis exuuias.

Huius

Huius tu poſcas, vt molliter oſſa quieſcant
Haec qui forte legis. Caetera morte carent.

M. Adamus Helms, Paſtor und Senior, gebohren 1579. ward Prediger 1610. iſt ſel. geſtorben 1653. Alters 74.

Conſcripſit

Diſſertationem de Conciliis. Vid. Wittenii Diar. Biogr. ad an. 1653.

Concionem Funebrem ex Pſ. LXXIII. 25. 26. Lubec. 1639. 4.

Unterricht und Troſt für Schwangere und Gebärende Frauen. Lubec. 1645. 8.

MICHAEL HENRICI.

Othonienſis, didicit in Scholis Vratislauienſi, Hamburgenſi ac Lubecenſi, & in Academia Hafnienſi, in qua ob eruditionem ac facundiam adeo inclaruit, vt Serenisſimus Rex eum 1652 Concionatorem Aulicum clementisſime vocarit: quam ſplendidam ſpartam an. 1660 munus Paſtoris Nicolaitani excepit. Obiit an. 1701 quadrageſimo nono officii anno, aetatis autem tertio & ſeptuageſimo, Danorum, a quibus praecipuis ſacris oratoribus accenſitus, Chryſoſtomus. Probant hoc ipſius *Conciones* magno numero Danica lingua elaboratae, quae partim editae ſunt, partim prelum exſpectant. Vid. omnino Nou. Lit. Mar. Balth. 1706. p. 313 ſqq. Conf. de Vita Henrici l. c. 1701. p. 116 ſq.

MICHAEL HENTSCHEL.

Lucis vſuram an. 1660 Lubecae accepit, vbi exegit etiam ſcholaſticum curriculum, quod his verbis deſcripſit Suantenius in eius Memoria: *Vt a teneris ſenſim annis proficeret in pietatis, doctrinae ac morum ſtudio, tradebatur conſortioni Lubecenſis ludi litterarii, & aſſiduo praeclaroque ductu magiſtrorum ac moderatorum tunc meritiſſimorum Nottelmanni, Hinckelmanni, Lipenii, Polzii, Brüggii alleuabatur atque promouebatur, poſtquam prima ſtudii literati fundamenta probe iecerat fideliſſimis auſpiciis virorum in docenda tunc temporis pueritia egregie verſatorum Franckii & Lippii.* Perrexit in litterarum ſtudio Wittebergae ac Roſtochii, vbi praeſide Habichhorſtio *de Melchiſedeco* & auſpiciis *Varenii* an. 1682 *de Presbyterorum Clericorum Dignitate poteſtate & ordine e iure diuino & antiquo Eccleſiaſtico*, nec non *de Epiſcopis, Presbyteris & Chorepiſcopis* diſputauit. Reliqua docebit inſcriptio Epitaphii, quod eſt in templo Iacobaeo:

MICHAEL HENTSCHEL, Paſtor dieſer Gemeine, iſt allhie gebohren An. 1660. den 21 Iun. Er ward zum Prediger erwehlet An. 1690. am 24 Iul. Hierauf erlangte er An. 1706 am 30. Sept. die Paſtorat-Stelle. Weil er nun jederzeit ſein Ampt mit aller Treue zu verwalten bemühet war, hat er andern auf den Weg zum Himmel vorleuchtend, ſich endlich ſelbſt darüber verzehret. Dahero er ſchon An. 1711. am 25. Ian. zum groſſen Leidweſen, nicht nur der lieben Seinigen,

ſondern

Digitized by Google

ſondern auch ſeiner werthen Gemeine ſelig im Herrn iſt entſchlaffen, da er ſein mühſahmes Leben nur gebracht auf 50 Jahr, 7 Monat, 4 Tage.

Hie ſteht Nathanael, Apollo nach den Gaben,
Der mit dem ſanfften Stab konnt müde Seelen laben.
Sein Wehſtab ſchlug und macht die harten Felſen weich:
Er war ein brennend Licht, dort glântzt er Sternen gleich.

ADAMVS HEROLDVS.

Patria Dresdenſis an. 1659 natus, auſpiciis *Abrahami Hinckelmanni*, cognati ſui, primum in ſchola Gardelegienſi, deinceps Lubecenſi humaniores elegantioresque litteras egregie percepit, duplici ſpecimine oratorio Gymnaſtico Lubecae edito celebris, ſiquidem an. 1675. d. 18 Maii *de Neceſſitate multarum Legum in Republica* & an. 1676. d 6 Iun. *de Eloquentia Veterum & eius Dignitate* publice pro concione dixit. Lubeca hunc a parentibus iam ante natiuitatem ſanctioribus litteris conſecratum illuſtri Schabbeliano ſtipendio ſubleuauit, quo in Academiis Wittenbergenſi (vbi moderante Io. Deutſchmanno *de ſanctiſſimo SS. Trinitatis Myſterio ex articulo Creationis oſtenſo* diſputauit), Kilonienſi (vbi habita ſub Henr. Opitii praeſidio Diſſertatione *de Iudaeorum Excommunicatione*, Magiſtri titulum adeptus eſt), Lugdunenſi item in Batauis & Oxonienſi religioſe vſus eſt. An. 1683 Gymnaſii Reualienſis Rector

Rector & Inſpector vocatus eſt; poſt triennium Antiſtes ſiue Superintendens Hertzbergenſis & 1692 Ileburgenſis. Vltimum munus aggreſſurus Wittenbergae ſummis in Theologia honoribus auctus eſt, cum *Caſp. Loeſchero* praeſide *Inaugumlem Diſſertationem de Fidei Vita & Morte* contra diſſentientes vindicaſſet. Vitam cum morte an. 1711 d. 2 Mart. permutauit. Plura dabunt excellentiſſ. noſter Goetzius in erudita Epiſtola ad Antiſtitem Pirnenſem D. Io. Gottl. Lucium de nonnullis Dresdenſibus extra Dresdam Francof. & Lipſ. 1712. 8. p. 77 ſqq. Ierem. Simon in Chron. Ileburg. p. 403. 407. 817. Auctores Lexic. Erud. German. p. 971. Scripſit

Diſſ. de Tempore Paſchatis vltimi Chriſti. Witteb. 4.

Diſſ. de Neceſſitate Hypothetica. ibid. 4.

Palladium Reformatorum a ſede ſua deſtructum, i. e. Doctrinam de abſoluta Dei gratia vel Decreto ex Cap. IX Epiſt. ad Rom. per Analyſin, Exegeſin, LL. CC. & Paraphraſin explicato, Apodixi Logico-Theologica, habita ratione veri ſcopi Apoſtolici in hoc capite & tota Epiſtola euicti, ſubrutam & euerſam, vbi ſimul variae arduae doctrinae enodantur, & non pauca difficiliora SS. loca explicantur. Lipſ. 1706. 4. Vid. de hoc libro Relatt. Innox. 1706. p. 727 ſq. Act. Erud. Lipſ. 1707. p. 74 ſqq.

Meditationes Exegetico-Practicas in octo praecedentia eiusdem Epiſtolae capita, quas molitus eſt, morte impeditus non abſoluit.

IOANNES HESSE.

Vitam ſuam ipſe deſcripſit, in qua *Studia*, ait, *tri-*

triuialia abſolui in patrio Lyceo, ubi diligentiam & dexteritatem in erudiendo praeceptorum Nottelmanni, Hinckelmanni, Polzii, Brüggii, Franckii, Tribbechouii & Scheuii praedico. Dixit Gymnaſio noſtro vale habita an. 1676 d. 23 Iun. *de Eloquentia Theologi* ſolemni Oratione. Specimini ſcholaſtico addidit Academicum, conſcripta Wittenbergae & ſub *Abr. Calouii* praeſidio defenſa *de Fluxu Sanguinis & Aquae Chriſti laterali* ad Io. XIX Diſputatione. In patria an. 1692 Symmyſta Laurentianus, an. 1693 Symmyſta Petrinus & an. 1713 Paſtor fuit electus.

RVDOLPHVS HILDEBRANDVS.

Rector quondam Oſnabrugenſis, Herfordienſis & Brunſuicenſis, tandem Paſtor Catharinianus Brunſuicenſis, vir multorum meritorum & magni ſua aetate nominis, de quo legendus omnino Cl. Rehtmeyerus P III. Hiſt. Eccleſ. p. 508 ſqq. Didiciſſe eum circa an. 1562 Lubecae, p. 509 annotatur. Morbo lethali in ipſo ſacro ſuggeſto fuit correptus an. 1608 d. 30 Octobr., cuius diei triſtis mihi eſt memoria, quoniam an. 1698 eodem die ſimilia fata beatus parens meus habuit.

IOANNES STEPHANVS HILDERMANN.

Paſtor Palaeo Crempenſis, in Vita Io. Langemakii, poſtea adducendi, Scholam Lubecenſem

ſem matrem ſuorum ſtudiorum appellat. Viri eruditionem non ſpernendam declarant Sermones Germanici, quorum inſcriptiones ſunt:

Die Pflicht derer Zuhörer gegen ihre verſtorbene Lehren. Lub. 1706. 4.

Pauli Gewißheit von ſeinem Glauben und ſeiner Seeligkeit. ib. 1713. 4.

IOANNES HILMERS.

In Athenaeo patrio Lubecenſi eum fuiſſe humanitatis ſtudiis imbutum, Album noſtrum me docuit, ſicut ex Nov.Lit. Mar. Balth. 1704. p. 158 cognoui, eum an. 1702 ad munus ſacrum apud Burgenſes in Inſula Femaria adminiſtrandum eſſe vocatum. Edidit, gratum animum patriae teſtificaturus,

Die von GOtt gewürdigte LOB-ECK, als die heilſame Reformation Lutheri in der Kayſerlichen Freyen, und des H. Römiſ. Reichs-Stadt LUBECK im Jahr Chriſti 1529 einen wunderbaren Anfang genommen, jedoch im folgenden Jahr herrlich hinausgeführet; Nebſt Benennung derer Lutheriſchen Prediger von der Zeit an, bis auf den heutigen Tag. Lub. 1716. 8.

Communicabit aliquando cum erudito orbe librum hiſtoricum multa notatu digna complexurum, nimirum

Femariam Hiſtoricam, oder Hiſtoriſches Andencken der Inſul Femern. Aget cap. I. *von dem Nahmen Femern.* II. *von der Benennung Cimbria und Cimbern.* III. *von denen Heidniſchen Einwohnern in Femern.* IV. *von denen Heidniſchen Regenten über*

ber Femern. V. von denen Chriſtlichen Regenten über die Heyden in Femern. VI. von der Eroberung Femern und Austreibung der Heyden durch den Däniſchen König Woldemar II. VII. von der Beſetzung der Inſul Femern mit Chriſten. VIII. von denen Päbſtiſchen Regenten biß an die Verſtörung Femern. IX. von denen alten Priuilegiis. X. von der Verſtöhrung Femern durch König Ericum XI. XI. von denen neu-beſetzten Einwohnern der Inſul Femern. XII. von ihren Vetterſchafften und Gilden. XIII. von denen wieder erbauten Kirchen, geſchenckten Indulgentien, Walfahrten &c. XIV. von dem Femeriſchen Land-Recht und was dem anhängig iſt. XV. von dem der Stadt Burg mitgetheilten Lübeckiſchen Recht, Hochfürſtl. Conſtitutionibus und verordnetem Stadt-Voigt. XVI. von der Reformation Lutheri. XVII. von den Lutheriſchen Regenten. XVIII von denen Ampt-Männern und Befehlhabern, item Land-Voigten und Land-Schreibern; ſo auch von etlichen Bürgermeiſtern. XIX. von denen Pröbſten, oder Inſpectoribus, Predigern und Cantoribus. XX. von den Kirchen-Ceremonien und GOttes-Dienſt, item, was in denen Kirchen und an denen Glocken zu mercken iſt. XXI. von etlichen auswertig gelehrten Landes-Kindern, dazu gehören der geweſene Hr. Bürgerm. zu Lübeck D. Gloxin, item D. Kortholt zum Kiel. XXII. von allerhand Landes-Plagen, als Peſt, Krieges-Beſchwerden, Mißwachs, Feuers-Brunſt und Waſſerfluth. XXIII. von unterſchiedenen Merckwürdigkeiten. XXIV. von dem jetzt lebenden Femern.

mern. Appendix: von dem alten Femeriſchen Liede.

THOMAS HONSTEDT.

Memoriam Theologi Lubecenſis clarisſimi ab Enoch. Suantenio ſcriptam ſumme Ven. Pippingius Triad. Decad. p. 1519 ſqq inſeruit. Ex ea obſeruamus, quod Lubecae an. 1642 in lucem ſit productus atque in Athenaeo patrio educatus. Docet hoc Suantenius p. 1521 his verbis: *A prima ſtatim pueritia coepit imbui ſalutaribus ſtudiorum, ſapientiae & morum praeceptis, commiſſus ſolertisſimae tunc curae virorum in ludo literario Lubecenſi probatisſimam ac praeclarisſimam iuuentuti perpoliendae operam deſtinantium Iuſti Tribbechouii, Mart. Linckii, Polzii, Bangerti & Meieri.* Bangerto in primis permulta ſe debere, faſſus eſt in eleganti Carmine heroico Lub. 1665. 4, in cuius titulo eum vocat *Praeceptorem olim ſuum optimum.* Proſecutus eſt egregie coepta litterarum ſtudia Wittebergae ac Gieſſae, rebus in vtraque Academia laudatisſime geſtis, adeo vt Gieſſenſes pereximio eum ornarint teſtimonio, in quo praeter ſummos Philoſophicos, quos habuit, honores, ſummis etiam honoribus Theologicis dignus iudicatur. Vid. honorifica verba, quae ex hoc teſtimonio adduxit Pippingius l. c. p. 1522 ſq. Sponte currenti calcar addidit beneficium Schabbeliani Stipendii, quod vtilisſimo conſilio ei fuit ſuppeditatum. Ex Altdorfina Academia an. 1670 vocabatur in patriam, vt Templo Arcis & S. Spiritus ſacer miniſter

niſter praeeſſet. Hoc munere cum ad annum 1684 ſumma cum laude eſſet functus, Templi Cathedralis Paſtor, & an. 1700 Reu. Miniſterii Senior declarabatur. Obiit an. 1704, *poſtquam*, teſtibus Celeberr. Auctorib. Nouor. Lit. Mar. Balth. 1704. p. 95, vbi Vita Honſtedtiana etiam in compendio legi poteſt, *annos* 61 *&* 8 *ferme menſes innocenter & pie vixiſſet.* Iidem p. ſq. celebrant merita Honſtedtii & ſimul ſcriptum Goetzii, occaſione mortis Honſtedtianae editum, quod *Bibliothecam Mortuorum* inſcripſit, inque eo egit de libris illis, quos demortui quidam in vita ſic dilexerunt, vt poſt fata loculis ſuis includi iuſſerint. Merebatur hunc honorem vir optimus, cuius effigiem oſtendit templum Cathedrale cum hac inſcriptione:

M. THOMAS HONSTEDT Reuer. Miniſt. Senior & Paſtor, iſt allhier zu Lübeck Anno 1642. *den* 11 *Iun. gebohren, an.* 1670 *aber zum Predig-Ampt an der Burg, zum H. Geiſt und am Pockenhauſe erwehlet, nachdem er nun daſelbſt in die* 15 *Jahr dem Willen GOttes nach allen Vermögen gedienet, iſt Er An.* 1684 *durch einhellige Wahl zum Paſtorat am Dom beruffen worden: woſelbſt Er in die* 20 *Jahr ſein Ampt redlich ausgerichtet, biß er zu groſſem Leidweſen ſeiner lieben Gemeine An.* 1704

den

den 5 Febr. in ſeinem Erlöſer ſelig entſchlaffen, als er gelebet ins 62 Jahr.

Scripta eius, quae in cit. Nou. Lit. 1704. p. 95. *nitidisſima* vocantur, ſunt

Diſputatio Phyſica de Cauſis Corporis Naturalis in genere. Wittenb. 1664. 4. Praeſ. *Conſtantin. Ziegra.*

Diſputatio Theologica de Chriſto Archiatro Spirituali ex Eſ. LIII. 4. Gieſſ. 1669. 4. Praeſ. *Petr. Haberkornio.*

Sylloge Poſitionum Philoſophico-Philologicarum. Reſp. *Io. Dan. Arculario*, poſtea Theol. D. & Reu. Miniſt. Francof. Seniore. ibid. 1669. 4.

Palaeſtra vere Chriſtiana. Lubec. 1675. 8. Quae fata habuerit hic liber egregius, dicta Biblica de Spiritualibus militibus, certamine, hoſtibus, victoria ac brabeis ſolide explicata complectens, & quomodo tres diuerſos titulos an. 1675. 1680 & 1686 acceperit, exponit Pippingius l. c. p. 1527 ſq.

Diſſertatio de Vita Fidei. Lubec. 1685. 4. pl. XI.

Treuhertzige Warnung an die Chriſtlichen Gemeinen in Lübeck; ſich für der Reformirten Predigten wol zu hüten, aus Veranlaſſung einer von Johann Melchior Fueſslin gehaltenen und darauff zum Druck beforderten Predigt, genannt: Pauli hertzlicher Wunſch für ſeine geliebte Epheſer. Lubec. 1701. 8.

Schrifftmäſſige Rettung des Lübeckiſchen Reſponſi, in der

Digitized by Google

der entſtandenen Streitigkeit des von GOtt geſetzten Gnaden-Termins, von deſſelbigen ſo genannten Scrifftmäſsigen Prüfung (Tit.) Herrn Adam Rechenbergs, SS. Theol. D. & Prof. Primar. in Leipzig. Lub. 1702. 4.

Einfältige, doch gründliche Catechismus-Erklärung, inſonderheit nach den Worten des Catechismi aus heiliger Göttlicher Schrifft fürgeſtellet, und auf Obrigkeitliche Verordnung zum Druck befodert. Lub. 1703. 12. Haec explicatio Catechiſmi Lutheri in Scholas pariter atque Eccleſias Lubecenſes, publica Magiſtratus auctoritate, fuit introducta.

Gründlicher und deutlicher Beweiß, daß in der Schrifftmäßgen Rettung des Lübeckiſchen Reſponſi über der entſtandenen Streitigkeit des von GOtt geſetzten Gnaden-Termins, die Warheit und Unſchuld nicht ſey beleidiget worden, wider (Tit.) Hn. Ad. Rechenbergs, Th. D. & Pr. Prim. in Leipzig, der Zeitziſchen Schrifft beygefügte Vorrede, ſamt der verlangten Vorſtellung aller in dieſem Streit zuſammen gehöriger und an einander hängenden Warheiten, zu dienſamer Nachricht von denen in derſelbigen gezeigten Friedens-Mitteln, auf Gutbefinden E. E. Miniſterii, und mit deſſelbigen einhelliger Ubereinſtimmung verfaſſet. Lub. 1703. 4. Argumentum huius ſcripti paucis indicatur in N. L. Mar. Balth. 1703. p. 95, vbi hoc de eo iudicium fertur: Scriptum hoc nec ſcommata ſpirat, nec aculeata continet verba, ſed rotunde omnia ac placide, ceu pium addecet Theologum, proponit, vt quilibet, a praeconceptis opinionibus liber, haud diffi-

difficulter animaduertere queat, illud veritatis coeleſtis defendendae cauſa fuiſſe euulgatum.

ANDREAS zur HORST.

Eccleſiaſtes Marienbergenſis, vir, licet ſcriptis non inclaruerit, ob pietatem tamen, fidem, diligentiam, liberalitatem, humanitatem, & alias virtutes, ob quas in vitae curriculo, annexo *Andr. Kahnen*, D. & Superint. Annaeb., *Obeliſco Paſtorali*, mirum in modum laudatur, ſempiterna memoria dignus. Hic quoque locum meretur, quoniam praeclarus olim in Gymnaſio noſtro fuit diſcipulus. Patet hoc ex eius Vita, in qua p. E 4 iſthaec narrantur: *Sein lieber Vater hat ihn A. 1642 im 19 Jahr ſeines Alters ſelbſt nach Hamburg, von dar nach Lüneburg, von dannen nach Lübeck gebracht, allwo er ein hoſpitium und Hn. Joh. Conradi, des Stadt-Secretarii Sohn, zum Diſcipul bekommen, und darauf den 6 Julii von dem berühmten Schul-Rectore Herrn Epicharmo* (Gualtperium intelligit) *und deſſen Adiuncto, M. Iohann Kirchmanno, welcher vor ein Lumen ſcholarum gehalten ward, und ſtattliche Leute erzogen, in das Gymnaſium und deßelben primam claſſem introduciret worden. Nachdem der ſeel. Hr. Pfarr in dieſem Gymnaſio ſich wol verhalten, hat er auf Einrathen Hr. M. Kirchmanni und Meieri valediciret.* Ex multis memorabilibus ipſius Vitae pauca ſeligam. Notatu digna eſt religioſa diuini nominis veneratio, de qua auctor Curric. Vit. p. F 3 *den Nahmen GOttes,* inquit, *hat er ſo hoch gehalten, daß er nicht das geringſte Zettelgen, darauf der Nahme GOttes teutſch*

oder Lateiniſch geſtanden, beyſeit geworffen, davon er nicht zuvor den Nahmen GOttes ausgeſchnitten, und auf ſein Studir-Tiſchgen gelegt hätte. Dahero ſolcher Zettelchen nach ſeinem Tode eine groſſe Schachtel voll geſamlet worden. Meretur annotari, quod ſibi & collegae ſuo mortem non vane praedixerit. Quod eodem die 16 Sept. quo ante 31 annos nuptias celebrauerat, obierit, ac alia, taceo, & addo tantum, quod vitam auſpicatus ſit Brunsvici 1623, finiuerit Marienbergae an. 1681.

BERNHARDVS HENRICVS VON DER HVDE.

Lubecenſis, didicit olim auſpiciis *Suantenii* & Collegarum in Athenaeo noſtro, in quo an. 1701 d. 15 Mart. laudabili more pro ſpectatisſimorum virorum concione ſplendidisſima dixit *de Imperatoris LEOPOLDI Symbolo: Conſilio & Induſtria.* Ipſe induſtriam, quam publice commendauit & in Schola quoque exercuit, deinde, Academicis ciuibus adſcriptus, minime paſſus eſt languere. Nouum eius in patria, poſt finita ſtudia Academica, dedit ſpecimen, in venerando virorum ſacri ordinis Lubecenſis conſeſſu ſumme reu. *Goetzii*, Praeſulis noſtri ſaepius laudati, *Exercitationem Theologicam de Baptiſmo in Domo Cornelii peracto ex Act. X.* 47. 48 an. 1713 propugnando. Eodem anno m. Iun. Symmyſta templi Mariani eſt vocatus.

BARTOLDVS KEMPE.

Lubeca ei dedit an. 1655 d. 31 Mart. lucis vſuram

Digitized by Google

ram, & poſtea, labore ac diligentia Abrah. Hinckelmanni Collegarumque eius, in publico Muſarum domicilio ſolidae eruditionis fundamenta. Gieſſa ac Wittenberga litterarum maiora incrementa ſunt largitae. Idem Belgium, quod deinceps adiit, feciſſe dicendum eſt. Munus honorificum tradere volebat Hafnia, niſi mater filium domum reuocaſſet. Etenim in *praeſentia*, inquit Mantzelius loc. mox citand. p. 114, *Regis Daniae CHRISTIANI V e ſuggeſtu verba fecit tanto cum applauſu, vt Rex dimittere eum noluerit, ſed Concionatoris Aulici ſpartam ipſi obtulerit.* Accepit autem munia Antiſtitis Parchimenſis an. 1685, Doctoris Theologi honoribus eodem anno Kilonii condecoratus. Obiit coelebs an. 1691, cum aetatis annum trigeſimum & ſeptimum modo agens, bene mereri primum inciperet. Extat, praeter *Concionem Funebrem ad* 1. *Io.* 1. 7, ipſius elegans *Diſſertatio Inauguralis oppoſita Andreae Wiſſowatii Tractatui de Religione Naturali, ſeu rationis vſu in controuerſiis etiam Theologicis ac religioſis adhibendo.* Kilon. 1685 4. Praeſidem habuit Chriſtianum Kortholtum. Reliqua vid. in B. Ioach. Mantzelii Schediaſm. Hiſtorico-Liter. de Superintendentib. Parchimenſſ. p. 111 ſqq.

HVBERTVS KOEN.

Huius Theologi & Archi-Diaconi Mariani Lubecenſis, nati Lubecae an. 1607. d. 26 Febr., electi Symmyſtae an. 1639, mortui 1668, memoriam hic conſeruare iubeor ab Henr. Lubberto, qui breui vitae Koenianae deſcriptioni, carmini

 funebri

Digitized by Google

ſunebri praemiſſae, haec verba inſeruit: *Durch ſonderliche Schickung GOttes iſt er, weil ein ſonderlich Ingenium in ihm verſpüret, zum ſtudiren angeführet, da er denn hie in der Lateiniſchen Schul ſolche fundamenta in der Lateiniſchen, Griechiſchen und Hebräiſchen Sprache geleget, daß er mit Ruhm An. 1627 den 2 Mart. auf die Uniuerſität Roſtock gereiſet, ſeine Studia Philoſophica und Theologica fortzuſetzen, nachgehends A. 1630 den Tag vor Weynachten auf Wittenberg, da er auch An. 1631 iſt Magiſter geworden. A. 1632 auf Leipzig, und hat auf dieſen Univerſitaeten ſeine Studia mit allem Fleiß getrieben, daß er in Philoſophia und Theologia publice und auch priuatim praeſidendo diſputiret, Collegia Philoſophica und Theologica gehalten.*

BERNHARDVS KRECHTING.

Natus eſt Lubecae an. 1622, & cum per aetatem liceret, *in diſciplinam* (vtor verbis B. Suantenii in Memor. eius ap. Goetz. in Elogg. Germanor. Theol. p. 690) *ludi literarii Lubecenſis traditus eſt. Per omnes deinde diſcentium claſſes ſolerte perrexit cognitionis egregiae incremento, uſque dum idoneus perornatusque euaderet gymnaſticae eruditionis aſſecla, cui & contubernium & conuictus & inſtitutio celeberrimi Kirchmanni ſalutariter accommoderetur.* Ex Athenaeo noſtro abiit Helmeſtadium, & inde Wittenbergam, in qua Academia, Philoſophiae Magiſter renunciatus, Mathematicas diſciplinas docuit. In patria an. 1649 Symmyſta, an. 1673 Paſtor Marianus & an. 1688 ſacri ordinis

nis Lubecenſis Senior eſt electus. Cunctis his muneribus ita praefuit, vt an. 1700 defunctus laudem non vulgarem relinqueret. Paulo ante mortem celebrauit Iubilaeum Gamicum cum vxore *Margaretha*, filia *Iacobi Stolterfohti*, Theologi Lubecenſis celeberrimi, ſuo loco laudandi, quod cohoneſtatum non ſolum variis ſcriptis gratulandi cauſa editis, verum etiam nummo argenteo, in cuius vna parte duo colligata corda, inſignia Krechtingiana & Stolterfohtiana oſtendentia, additis verbis: IRRVPTA. COPVLA. In altera vero haec Inſcriptio: IN. MEMORIAM. IVBILÆI. GAMICI. A. M. BERNH. KRECHTING. MIN. LVB. SEN. ET. PAST. MAR. POST. L. ANNORVM. CVM. VXORE. MARG. STOLTERFOHTIA. CONIVGIVM. LVBECÆ. CELEBRATI. ANNO. MDCC. D. XXIX. APR. Vide omnino Nou. Lit. Mar. Balth. 1700. p. 159 ſq. 346 ſq. Add. Hilmeri Lob-Eck p. 52 ſqq, vbi varia notabilia, ab ipſo Krechtingio annotata, exhibentur. Mihi in primis laudandus videtur Krechtingius ob auxilium, quod tum docendo, tum ſubſidia ſubminiſtrando praeſtitit tribus viris exellentiſſimis, quorum fama longe lateque per orbem vagatur. Primus eſt *Caſp. Sagittarius*, qui ideo luculenta grati animi dedit indicia in Praefat. Harmon, Hiſtor Paſſ. I. C. Secundus eſt *Henr. Meibomius*, illuſtris Polyhiſtor Iulius, cui iuueni ſtudiorum moderator praefectus fuit, & ab eo deinceps valde dilectus, imo in deliciis habitus. Vid. Suantenius l. c. p. 691.

Ter-

Tertius denique eſt *Iacobus a Melle*, Theologus & Polyhiſtor Lubecenſis, de quo mox pluribus commentabimur. Memoria Krechtingii viget in templo Mariano, quod habet eius effigiem cum hac inſcriptione:

Memoriae viri pl. reuerendi M. BERNHARDI KRECHTING, Eccleſ. huius Paſtoris & Senioris, nati Lubecae A. 1622. 11. Febr. vocati ad Miniſt. 1649. 18 Octob. ad Paſt. 1673 27 Febr. denati 1700. 22. Octob.

HERMANNVS LEBERMANN.

Debet Lubecae ortum, quia in hac ciuitate an. 1645 d. 3 Ian. natus eſt: primam inſtitutionem, quia in Gymnaſio noſtro Bangertum, Polzium, alios, habuit fideles magiſtros, vsque dum ab ipſis Praeceptoribus dignus iudicaretur Academiae candidatus: honores, quia an. 1679 Cathedralis templi Symmyſta & 1704 Paſtor fuit renunciatus. In laudem eius Auctores Nou. Lit. Mar. Balth. 1705. p. 256 iſthaec ſcripſerunt: *In ipſo ſancto munere, quod per XXVI. ferme annos magno cum Eccleſiae emolumento ſuſtinuit, inter alia Prophetiam & Threnos Ieremiae 465 Homiliis expoſuit, atque ſingulis fidem ſuam, induſtriam precesque probauit, vt memoria eius auditoribus ſuis nunquam non manſura ſit gratiſſima.* Ibidem de morte eius non ſine animi motu lego ſequentia: *Cum d. 18 Iun. ipſi verba e Lutheri Catechiſmo eſſent facienda ad populum & in terram ante in via publica cecidiſſet, quam ipſum templum petiiſſet, vertigine quadam*

quadam in loco ſacro ita opprimebatur, vt, concione nondum finita, Cathedram deſerere fuerit coactus. Praefixit ideo Zach. Haſſelmannus Vitae Lebermannianae titulum: *Ein auf der Cantzel geſtorbener Prieſter.* Effigiem eius ſiſtit Templum Cathedrale. Ipſe Lebermannus digitum in apertum codicem Biblicum intendit, & quidem ad verba Eſ. XXXVIII. 16: *Herr, davon lebet man.* Addita eſt inſcriptio:

Herr HERMANN LEBERMANN, Paſtor dieſer Kirchen, gebohren zu Lübeck 1645. den 3 Ian. ins Predig-Ampt vociret 1679. den 6 Nov. und von einem Schlagfluß mitten in ſeiner heiligen Arbeit überfallen den 18 Jun. 1705. darauf den 26 eiusd. ſelig verſchieden, ſeines Alters 60 Iahr, 5 Monat, 15 Tage.

Herr, davon lebet man; *So hat* Herr Lebermann
Gelebet und gelehrt, und ſo iſt er geſtorben
Hat damit Ehr und Lob bey ſeiner Kirch erworben,
Lehr, leb' und ſterbe ſo, wer dieſes leſen kan.

HENRICVS LEMMICHIVS.

De hoc Theologo inſigni pauca quaedam attulit Wittenius in Diar. Biogr. ad an. 1674: plura autem hic merentur annotari. Vidit lucem in noſtra Lubecenſi ciuitate an. 1601. d 31 Dec. parentes nactus *Hieronymum Lemchen*, ciuem ac negotiatorem honeſtisſimum, & *Elſabe Hübings*, feminam virtutibus praeclaris ornatam. In Athenaeo noſtro pietatis, artium & linguarum fuit cultor egregius, quia diligentia eius nunquam

quam ceſſauit: prudens, quoniam non cruda Academiae intulit ſtudia, ſed ea paſſus eſt pervenire ad maturitatem, quippe anno demum aetatis ſecundo & viceſimo Academicum iter meditatus eſt. Profectus autem eſt Roſtochium, vbi delicium fuit, vt doctorum omnium, ita in primis B. *Quistorpii*, qui eius commodis optime proſpexit. Commoratus hic ſex annos, an. 1629 Wittenbergam contendit, &, poſt elapſos duodecim menſes, Ienam, vbi ſummum Theologum *Gerhardum* praeceptorem habuit fideliſſimum, patronum maximum. Cum poſtea denuo Roſtochienſem Academiam inuiſeret, an. 1632 Philoſophiae Magiſter eximia cum laude creatus eſt, & ſcholas priuatas multis non ſine inſigni vtilitate aperuit. A. 1638 a Magnifico Senatu Lubecenſi Paſtor Bergenſis in Norwegia fuit electus, quod munus religioſe geſtum conciliauit ei hanc imagini ipſius ſubſcriptam laudem: *Viua imago admod. reuer. clariſſ. & religioſiſſ. viri Dn. M. HENRICI LEMMICHII, Bergis Norweg. ad Templ. D. Martini per XXXV an. Paſt. quondam fideliſſ. Theologi & voce & ſcriptis de Eccleſia Chriſti bene meriti, nati* 1602. *vlt. Decembr. media nocte, ad Miniſt. vocati* 1638. *denati* 1674. *d.* 7. *Mart.* Conf. celeberr. Goëtzii noſtri Biblioth. Anti-Pontif. Claror. Lubecenſſ. p. 11 ſq. Henr. Oldenburgii, Lubecenſis, Paſtoris itidem Bergenſis, Εὐθανασία Chriſtiana p. 89, vbi laus eius recenſetur & libri praedicantur. Qui mihi innotuerunt, ſunt

Vindicatio generalis & ſpecialis Librorum Apocryphorum & Veteris & Noui Teſtamenti, magnorum Theologorum

logorum Cenſurae ſubiecta. Lubec. 1638 8. Libri huius Anti-Pontificii non eruditi ſcopum declarant haec ipſius auctoris verba in Dedi- „cat. p. b3: Pontificios & grauiter & turpiter „errare in hoc opuſculo, ſubſidio Bibliothe- „cae praeclariſſ. Theologi D. Nicolai Hunnii „per aetatem ſumme colendi, noſtraque, di- „vina iuuante & fauente clementia, opera e- „laborato perſpicuum euadit, vbi Syracides, „Sapientia, Tobias, Iudith, primus & ſecundus „Maccabaeorum &c. nobis Apocryphi dicti a „cenſu Canonicorum librorum vindicati in „ſuam dignitatis, vtilitatisue ſedem collocan- „tur, quibus nonnulli libri N. T. improprie „Apocryphi dicti agglutinantur.

Reformirte Calviniſche Schule, darin gelehret wird, was der Calviniſten Religion, oder Glaubens-Bekänntniß, und wie dieſelbe aus GOttes unfehlbarem Worte zu reformiren und zu widerlegen ſey, nebenſt gutem Bericht, wie, und wann mit ihnen geiſtlicher Vertrag und Brüderſchafft könne gemacht werden. Lub. 1648. 8.

Delineatio oder Abrieß etlicher Laſter, verfaſſet in 20 Predigten, welchen ſehr wichtige Laſter-Fragen annectiret und beygefüget ſind. Roſtoch. 1664. 8. Praefixum eſt honorificum ordinis Theologici Roſtochienſis iudicium.

Vindicatio Incarnati veri Meſſiae promiſſi ex Talmud & Rabbinorum ſcriptis deſumta & contra refractarios peruicacesque Iudaeos directa, quae ſibi adiunctas habet nonnullarum Theologico-Politicarum Quaeſtionum, de quibus in Chriſtianorum Reb. publi-

publicis diſceptatur, enodationes. Cui annexa eſt Diſſertatio Lutherano-Catholica de nomine CATHOLICO Lutheranis attribuendo, Pontificiis auferendo. Roſtoch. 1666. 8.

Antidotum Melancholiae. Vid. Witte l. c.

Reformirte Papiſtiſche Schule, darinnen gelehret wird, was der Papiſten Religion oder Glaubens-Bekänntniß, und wie dieſelbe aus GOttes unfehlbahrem Worte zu reformiren und zu widerlegen ſey. Nebſt einer Tabula de Gradibus in Ehe-Sachen wider des Pabſts Diſpenſation. Ratzeburg. 1680. 8. Moderatum valde Lemmichii ſcribendi genus omnibus modeſtis non poteſt non placere.

CASPAR LINDENBERG.

Theologus hic Lubecenſis multarum rerum ſcientia celeberrimus inter maiores ſuos non ſolum generoſa proſapia Luneburgia & Reuteria oriundos numerat, ſed & virum clariſſimum *Petrum Lindenbergium*, quem *Chronicon Roſtochienſe*, *Poëmata* & alia ſcripta immortalem reddiderunt. Natus eſt Lubecae an. 1665. d. 6 Ian. & a Patre in ipſa prima iam pueritia ſacrarum litterarum ſtudio fuit conſecratus. Digna ſunt repetitione, quae hanc in rem ſcripſit Auctor Vitae Lindenbergianae p. 2: *Inſonderheit hat ihn ſein ſeel. Vater, als einen werthen Benjamin, den er im Alter gezeuget, ſehr geliebet, und nicht allein öffters geſeegnet, ſondern auch weil er von Prieſterlichen Stamme, und ein beſonderer Prieſter-Freund geweſen, von Jugend auf dazu gewidmet, daß er dem*

Herrn

Herrn dermahleins als ein Prediger in ſeiner Kirchen dienen ſolte. Daher er einsmahls, als er denſelben geſehen, wie er ſich als ein Kind mit Büchern getragen, zu der Mutter geſprochen, er würde zwar für ſeine Perſohn die Zeit nicht erleben, daß er dieſen ſeinen lieben Sohn zu dem Studio Theologico anhielte, und auferzöge, allein Sie, die Mutter, ſolte Sorge tragen, daß er keine andere Profeſſion erwählete, ſo würde es Ihnen Beyderſeits wol gehen. Hic finis obtineri non poterat, niſi fideli inſtitutione egregia ipſius indoles iuuaretur. Factum hoc eſſe, B. Suantenius in Memoria eius his verbis teſtatur: *Eniteſcebat perquam eximia indoles in tenera prole, cui, cum paterna mors triſte pupulli nomen daret, ſuccurrebat mature prouida viri nobiliſſ. & ampliſſ. Laurentii Peterſen, Senatoris prudentiſſ., iam vitrici ipſius, cura, vt fideli committeretur inſtitutioni Paſtoris Slutupenſis meritiſſimi Io. Köenen, ac litteraturae politiori moribusque concinne adornandis aſſuefieret. Sed enim, quando altera iam vice dolens vidua, cariſſima genitrix, an. 1676 nubebat viro nobiliſſimo atque conſultiſſimo Henrico Balemanno, V. I. D. excellentiſſimo & Senatori ac Camerario Lubecenſi celeberrimo, indulgente huius ac vere paterna cura reuocatus Slutupio, viris praeclare ac inſigniter merentibus tunc de publico Lubecenſi Ephebeo, tanquam vbere bonorum genitrice ingeniorum, Hinckelmanno (cuius per integrum annum priuatiſſima vſus eſt inſtitutione) Lipenio, Brüggio, Franckio, ſolidiori imbuendus intelligentia tradebatur.* Publicum induſtriae & profectuum inſignium ſpecimen dedit an. 1683. m. Martio, habita Hinckelman-

nianis auſpiciis in Gymnaſio noſtro *de Morte Meſſiae* Oratione. Eodem anno Roſtochium ſe conferebat, vbi, praeter alios, *Varenium* & *Schomerum* praeceptores ſibi elegit. An. 1685 eum, linguarum orientis cupidisſimum, celeberrimum Edzardianum nomen, quod hoc litterarum genere hodieque inclytisſimum eſt, Hamburgum pertrahebat, quod, Hebraicis & Rabbinicis litteris probe imbutus, cum Wittenberga, & tandem Lipſia, permutauit, vbique virorum optimorum ductu ad ſolidam eruditionem contendens. Neque aliam ob cauſam an. 1688 petebat Belgium, &, hoc perluſtrato, Angliam, in cuius Academia Oxonienſi non ſolum Bodleiana Bibliotheca vſus eſt, ſed etiam inſtitutione *Abendanae*, Iudaei doctisſimi, qui reconditam Rabbinicam & Talmudicam doctrinam ipſum docuit. Intra patriae fines receptus an. 1692. d. 28 Ian. Eccleſiaſtes Ioanneus vocatus eſt, an. autem 1707. d. 31 Mart. Paſtor Petrinus. Memoria Theologi πολυγλώττου (nam praeter linguas orientales, Graecam ac Latinam, callebat quoque, teſte Anonymo Vitae ipſius Germanica lingua conſcriptae auctore, Anglicam, Belgicam, Gallicam, Italicam & Hiſpanicam) ſupereſt in Templo noſtro Petrino, vbi eius effigiei ſequentia verba addita:

CASPARVS LINDENBERG, Paſtor dieſer Gemeine, ward gebohren An. 1665. den 6 Ian. Prediger an S.

Johan-

Johannis erwehlet 1692. den 28 Jan. zum Paſtorat dieſer Kirchen beruffen 1707. den 31 Mart. ſtarb in dem Herrn ſeliglich 1713. 27 Apr.

Du ſiehſt, mein Leſer, hier ein Bild und Schatten ſtehen,
Denn Mann, dem GOtt verlieh viel Geiſt und Muth und Stärck:
Laß, was er lehrte, dir an Hertz und Seele gehen,
Es war das reine Wort, kein Bild noch Schatten-Werck.

Supereſt etiam merito in orbe erudito, quia non ſolum celeberrimi Nouorum Literariorum Maris Balthici & Septentrionis auctores eum diligentem laboris ſocium habuerunt, ſed etiam haec eius ingenii monumenta poſſunt citari:

Erbauliche Abend Stunde, oder kurtze Anleitung zur täglichen Selbſt-Prüfung. Lub. 1700. Hunc vtilem librum edidit ſub nomine Chriſti Liebhaber.

Geiſtliches Exempel-Buch für Kinder, das iſt: Ein ausführlicher Bericht von der Bekehrung, heiligem und exemplariſchen Leben, wie auch frölichem Tode, unterſchiedlicher jungen Kinder. 1700. 12. Hunc librum ex Anglica in Germanicam linguam transfudit. Titulus Anglicus eſt: *James Janneway Holy Token for Children.*

Scholion de Vitris & Poculis ominoſis. Nou. Lit. Mar. Balth. 1700. p. 166. ſqq.

Epiſtola ad Albertum Balemannum, Paſtorem Kirchwerderanum, de loco quodam Talmudico: שלשיה עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות *h. e. Tres ſunt impudentes, Iſraëlita inter gentes, canis inter animalia, gallus inter aues.* Vid. l. c. 1701. p. 28 ſqq.

Epiſtola ad Henricum Balemannum, Reip. Lubecenſis Secretarium (hodie Senatorem, ſupra iam laudatum), *fratrem vterinum, de non contemnendis ex Lingua Hiſpanica Vtilitatibus Theologicis.* Prodiit illa primum ſeorſum in 4., deinde inſerta eſt citatis Nouis Liter. 1702. p. 301 ſqq. *Eximia pariter ac erudita* merito vocatur a Chriſtian. Henr. Poſtello in Epiſtola de Linguae Hiſpanicae Difficultate, Elegantia ac Vtilitate l. c. 1704. p. 112.

Scholion de Erroribus Typographicis. l. c. 1706. p 12-32.

IACOBVS LIPPIVS.

Filius *Danielis Lippii*, viri de Schola noſtra per multos annos optime meriti, de quo infra in *Hiſtoria Athenaei*, Numine annuente, plura dicam. Editus eſt Lubecae an. 1638 inque Athenaeo patrio auſpiciis optimorum praeceptorum praeclare didicit. Creuit litteris ex animi ſententia Ienae, vbi an. 1658 *Io. Andr. Boſii* Diſſertationem *de Characteribus beatae Reipublicae e prooemio Vitae Agricolae a Cornelio Tacito ſcriptae* tuitus eſt; & Roſtochii, vbi doctoris ſui *Auguſti Varenii*

nii Diſp. XXI *Scholae Iſaianae* an. 1659 pro roſtris Academicis defendit. An. 1667 d. 12 Sept. in patria Cathedralis Eccleſiaſtes fuit deſignatus, laudeque inſignis an. 1674 mundum reliquit. Fidem verbis meis faciet inſcriptio Epitaphii in Cathedrali templo hodieque apparentis:

In effigiem admodum reuerendi & clariſſimi viri, Domini IACOBI LIPPII, nati anno 1638. 1 *Sept. denati anno* 1674. 24 *Dec. ad Cathedrale hoc Templum verbi diuini Miniſtri ſeptem per annos optime meriti.*

En, Lector, ſanctam faciem, corpusque ſubactum
LIPPIADAE, Chriſti ſpiritus ore micat.
Gloria, fama, decus, virtus, doctrina, voluptas,
Diuitiaeque ipſi ſolus IESVS erat.
Ardens & ſplendens lumen diuina docendo,
Viuendique modo praeuia flamma fuit.
Aedes haecce memor ſacrataque concio ſemper
Lippiadae iuſti labra beata colet.

Scripta eius, quae mihi innotuere, ſunt

Oratio de Literis Principi & Reip. ſumme neceſſariis, Ien. 1658. 4.

Bellarminus deuius in Articulo de Bonis Operibus. Roſtoch. 1661. 4.

De Vrbibus Germanicis, & praeſertim Lubeca eum quoque litteris nonnulla conſignare voluiſſe, patet ex Epiſtola Boſiana Characteribus Beatae Reipublicae praefixa, digna omnino, quae hic etiam legatur:

 Cl. Vi-

Digitized by Google

„ Cl. Viro
„ *Henrico Bangerto*
„ Polyhiſtori eximio
„ *Io. Andreas Boſius*
S. D.

„Redit ad Vos, Bangerte Clariſsime, quem ſub
„finem anni ſuperioris ex illuſtri Iulia ad nos
„tranſeuntem commendatum nobis voluiſti,
„*Iacobus Lippius*, iuuenis, vt ex vero praedica-
„bas, optimus, nec ſolum ingenio, quod ei
„diuino munere praeſtantisſimum obtigit, ſed
„pietate etiam ac modeſtia, morumque recti-
„tudine egregius; verbo, is, quem nemo bo-
„nus non amet. Redit autem cum doctrina
„non parum auctus, tum & vno alteroque in-
„genii atque induſtriae ſpecimine comitatus.
„Cum enim compertum haberet, vix quen-
„quam (vt nunc ſunt mores) bene tempus in
„Academia collocaſſe credi, niſi conſcenſa ca-
„thedra fidem profectuum ſuorum publice fe-
„cerit, ſibi quoque, etſi alioquin minime va-
„nus aut praecox, hunc morem ſequendum
„duxit, non tam vt rumori ſeruiret, quam ne
„diffidere ingenio ſtudiisque ſuis videretur.
„Ceterum cum Tuo ductu, ſingularique ani-
„mi propenſione, ea maxime doctrinae gene-
„ra, quae ab humanitate nomen adepta ſunt,
„in his eloquentiam, hiſtorias & politicen, a-
„mauerit ac coluerit, in iisdem & conſpici vo-
„luit. Ac dicendi quidem facultatis haud ru-
„dem ſe oſtendit eleganti oratione *de literarum*
„*in repub. neceſſitate*, quam non ita pridem fre-
quenti

„quenti Auditorio, ſecundo Procerum Acade-„micorum ſtudioſaeque iuuentutis adplauſu „vſus, memoriter recitauit. Quos autem in „hiſtoria ciuilique doctrina progreſſus feciſſet, „monſtraturus erat *Exercitatione de Vrbium Germa-„nicarum, praeſertim Imperialium ac ſigillatim incli-„tae patriae LVBECAE, origine ac progreſſu*, ab „ſe adornari coepta, niſi interueniſſent, quae „hoc eius conſilium turbarent, animumque a-„lio verterent. Ne tamen nullum operae huic „ſtudiorum generi impenſae ſpecimen ederet, „hanc Diſſertationem Academiarum more pro-„pugnandam ſuſcepit, ratus, ſic quoque ſe dili-„gentiam ſuam, ſaltem aliquam, patronis „ſuis adprobare poſſe. In cuius frontiſpicio „haec ad te non ideo tantum praefari volui, vt „praeſtantisſimi iuuenis conatus debito ipſis „elogio ornarem; ſed etiam vt hoc veluti pi-„gnore nuper inter nos initam amicitiam alerem „pariter & apud alios teſtarer. B. V. Vir erudi-„tisſime, & poſt Helmoldum, quem cupide ex-„ſpectamus, ſubinde alios aliosque cultisſimi in-„genii Tui foetus bono rei literariae enitere. Scri-„beb. raptim IV. Kal. Iul. Anno cIↄ Iↄc LIIX.

HENRICVS LVBBERTVS.

Lubecae vidit lucem an. 1640. d. 19 Iun ſuſceptus patre *Henrico Lubberto*, ſtatuario & matre *Catharina Warneckenia*. Parentum voluntate eſſet facillime a litterarum ſtudiis retractus, niſi ipſe ab ineunte pueritia incredibili earum cupiditate flagraſſet, re domi valde anguſta mini-

me impeditus. Imo vero in noſtra eruditae pietatis & piae eruditionis officina ducibus Seb. Meiero, Henr. Bangerto & aliis adeo feliciter didicit, vt ipſe valde iuuenis alios cum fructu potuerit docere. Audiamus ipſum Lubbertum in Dedicat. Lutherani Paganizantis (quem librum SS. Trinitati dedicauit) ita de ſe ſcribentem: *Meiner lieben ſeeligen Eltern Rath und feſte Meynung war, mich, nach wolgelegtem Grunde in der wahren Gottesfurcht und Lateiniſchen Sprache bey ihrem Hand-Werck anzuführen; allein nach deinem Rath, mein GOtt, leiteſt du mich anders, nemlich durch eine innerliche Neigung und innigliche Luſt zum ſtudiren, und daß ich nicht lebloſe Bilder ſchnitzen, und im Holtze, ſondern künfftig im Worte und in der Lehre arbeiten ſolte, dadurch lebendige Menſchen wieder in dein heilig Bild und in die Geſtalt Chriſti zu verklären. Meine lieben ſeeligen Eltern wuſten keinen Rath, und woher die Koſten, ſo das Studium erfordert, kommen ſolten: ſuchten demnach aus Menſchlicher Schwachheit auf alle Wege deinen damahls noch ziemlich verborgenen Rath zu hintertreiben, und mich, mit häuffiger und heimlicher Vergieſſung meiner Thränen, in den freyen Schul- und Lehr-Stunden bey ihrem Hand-Werck zu gebrauchen. Allein dein Rath, mein GOtt, weil du mich, ehe ich von der Mutter gebohren bin, zum Predig-Ampt ausgeſondert haſt, muſte doch beſtehen, und denſelben zu vollführen erweckteſt du den ſeeligen Herrn M. Henr. Bangertus, Schol. Conr. Dieſer liebe Mann nahme ſich meiner an, und gabe mir einige Privatiſten, unter welchen ſonderlich der (Tit.) Herr Obr. Bernhard Plönnies, und die beyden Brüder*

(Tit.)

(*Tit.*) *Henrich Dieterich und Anton Iohann Kerckring, ietzo noch meine wehrte Freunde, auf ſeiner Stuben und unter ſeinem directorio zu informiren. Da hieß es faſt: Ein Kind* (*aet. anno* 14) *lehret das andere, doch halffeſt du mir, mein GOtt, glücklich damit fort.* - - Adiutus autem in primis eſt ab *Henr. Wedemhoſio*, Patricio & Senatore, qui eum, cum in Athenaeo noſtro diſcens fuiſſet filiorum ſuorum paedagogus, lauto deinceps ſtipendio ornauit. Vnde etiam poſt mortem Wedemhofii beneficia ſibi praeſtita gratisſimo animo agnouit. Etenim an. 1674. d. 24 Sept. ei *Panegyricum parentalem* in Auditorio Cathariniano publice dixit. In Progr., quo ad hanc ſolemnem Orationem auditores inuitauit, inter alia Wedemhofium alloquitur: *Quam tibi, beate vir, hoſpes quondam per triennium beneuolentisſime, fautor de me meisque ſtudiis ſplendide merite, quam tibi debeo, pietas & gratus in te animus has mihi dicendi partes impoſuit. Fauſtus mihi laetusque dies extitit, quo ante ſeptendecim annos in aedes tuas primum fui delatus, filiorum, quos virtutum tuarum aemulos habebas, paedagogus. Nutabant tunc temporis in ipſo ferme initio ſtudia mea, iam iam collapſura, ſed tua* (*ſi a Deo diſceſſero*) *benignitate atque munificentia ſubleuata ſunt atque confirmata. Non hoſpes mihi, ſed pater eras, paterno me complectebaris amore, cum te ſemper fui expertus, qualem nec vota vlla optatiorem elegiſſent; quot quantaque collata in me benefactorum officiorumque merita, nullo non tempore, dum ſuperſtes ero, grato pectore praedicanda.* Ex Athenaeo noſtro an. 1660 Wittenbergenſem Academiam adiit. *Wittenberg*, inquit in cit. Dedicat.

dicat. Lutheran. Paganiz., *war die Academie, wohin du mich von unſer Stadt-Schule leiteteſt.* Ibi vti diligentiam praeſtantiſſimis doctoribus publicis probauit, ita inprimis *Georgio Meiero*, celebri Philoſopho, adhaeſit. Anno 1663 patriam repetiit, interiectis ſeptem annis a Magnif. Senatu Lubecenſi muneri ſacro Behlendorfii obeundo admotus. Quantopere hic ſit afflictus atque tentatus, haec eius verba in cit. Dedic. occurrentia declarant: *Bâhlendorff mir wol ein rechtes Quâlendorff. - - Bâhlendorff iſt geweſen in gewiſſer Maaſſe mein Sodom, da man mich gequâlet: mein Egypten, da man mich gedrücket: mein Babel, da man mich gedrânget hat. Bâhlendorff iſt mir geweſen eine Wild-Bahn, da man mich verfolget: ein Schweiß-Bad, da man mich geängſtiget, und faſt ein Folter-Hauß, da man mich gemartert hat.* Non deſeruit tamen miſerrimam ſtationem, ſed vsque ad vitae finem, quem habuit an. 1703. d. 23 Mai. in eadem permanſit, ſtrenuus ſemper Ζηλωτὴς & accerrimus vitiorum cenſor. Demonſtrant hoc etiam nonnulla eius ſcripta, vitia eorumque ſectatores acri valde cenſura caſtigantia. His male vſus eſt Godofredus Arnoldus, quem, conſtat, ſaepe ad eadem prouocare. Ita e. c. in Declarat. vom Secten-Weſen p. 21 ſcribit: *Ich kan mich ſo wenig vor einen Lutheraner im gemeinen Verſtand, als vor einen Türcken, Heyden und Barbaren bekennen, weil vorlängſt in gantzen Büchern von Luthero, Fritſchio,* Lubberto *und andern bewieſen iſt, daß die Lutheraner noch ärger als Heyden und Türcken ſeyn und leben.* Quam falſo & peruerſe autem Lutherus & Fritſchius

ſchius

ſchius hic citantur, tam longe etiam ab Arnoldi ſententia Lubbertus fuit remotus. Teſtes adſunt Clariſſ. Auctores Nouor. Liter. Mar. Balth. qui Lubbertum melius, quam Arnoldus nouerunt. Illi vero an. 1703. p. 168 hoc Lubberto teſtimonium dederunt: *God. Arnoldum in Hiſtor. Eccleſ. & Haereſ. ſaepisſime ad B. Lubberti ſcripta prouocare deprehendimus, ſed noſtrum abs Arnoldi mente fuiſſe alienisſimum, his ipſis aſſeueramus.* Scriptorum Lubberti multam & eruditam lectionem oſtendentium, adiiciam plenum catalogum. Sunt autem

Puſillus Grex Electorum, das iſt: Einfältige doch Schrifftmäsſige Betrachtung der wichtigen und nothwendigen Frage: Woher es komme, und wer deſſen Urſach, daß der gröſte Hauff der Menſchen verdammet werde? Lub. 1666 & 1667. 12.

Adamus Theo-Phyſiologus perfectus ſ. Diſcurſus Theol. de Adami perfecta in rebus diuinis & naturalibus ſcientia concreata. ibid. 1669.

Diſcurſus Philologicus de antiquo lauandi ritu ex probatisſimis tam Graecis, quam Latinis ſcriptoribus ſacris ac profanis formatus. ibid. 1670. 4.

Θανατολογία, *das iſt: XV Gottſeelige Todes-Betrachtungen, worin die eigentliche Beſchaffenheit des Todes, und wie man ſich zum ſeligen Abſchied in JEſu ſtets bereiten ſoll, aus GOttes Wort einfältig wird vorgeſtellet.* ibid. 1670. 12.

Bonus Paſtor, das iſt, kurtzer Bericht, was von einem jeden rechtſchaffenen Prediger, der ohne Aergerniß zu GOttes Ehren und zu ſeiner ſelbſt eignen, wie auch derer ihm höchſt-anvertraueten Seelen Beſeeligung ſein

Digitized by Google

ſein Ampt mit gutem Gewiſſen führen wil, erfordert werde. Ratzeb. 1671. 12.

Ηλιωλατρεια, *hoc eſt, Exercitatio Philologica de Solis Cultu Gentilibus, Iudaeis & haereticis nonnullis vſitato, ex probatiſſimis tam ſacris quam profanis ſcriptoribus.* 1672. 12.

Αναθεματολογία, *das iſt, Einfältiger, doch Schrifftmäſſiger Bericht vom Kirchen-Bann, was derſelbe ſey, wie er im alten und neuen Teſtament nach GOttes Ordnung und Willen heilſamlich gebrauchet, auch von Juden und Papiſten ſchändlich mißbrauchet, wie auch deſſen rechtmäſſiger Gebrauch zu dieſen letzten gottloſen Zeiten wieder einzuführen hochnothwendig wäre.* Lub. 1672. 12.

Sabbatum profanatum Chriſtiani orbis exitium, oder wie der heilige Sonn-Tag in der erſten Kirchen hoch und heilig gehalten, jetzt aber von den Evangeliſchen Chriſten faſt ärger als von Juden, Türcken und Heiden geſchändet, und eben dadurch alles heutige Krieges-Elend und Verderben, wie der gerechte GOtt längſt gedräuet hat, über die gantze Chriſtenheit gezogen werde. ibid. 1673. 12.

Faaß-Nachts Teuffel, das iſt kurtzer doch Schrifftmäſſiger Unterricht, daß das Faaſs-Nacht-ſchwermen, Sauffen, Tantzen, Herümb-lauffen, Raſen &c. nichtes anders als eine heidniſche und ſchändliche Anbetung des Teuffels ſey. ibid. 1673. 12.

Schrifft- und Vernunfft mäſſiger Unterricht von der Waffen-Cur, wie dieſelbe wider GOtt und alle Vernunfft ſtreite, ein hauffen abergläubiſche und unchriſtliche Poſſen mit ſich führe, und auf nichtigen, fal-

falſchen, ungereimten, Zauberſchen und unverantwortlichen Gründen beſtehe. ibid. 1675. 12.

Calviniſcer Sauerteig von Martin Müller in der Erklärung der Sonn-und Feſt-tägigen Evangelien mit untermenget, aber zu GOttes Ehren und Unterrichtung ſeines Mit-Chriſten nach der geoffenbahrten reinen Evangeliſchen Wahrheit ausgefeget. 1686. 12.

Einfältige Gedancken über etliche Mängel in Evangel. Kirchen- und Lehr-Stand, nach dem Theologiſchen Vorſchlag ſeel. Hn. D. Balth. Meisneri. 1686.

Das weyland verkehrte und bekehrte Teutſchland in ſeiner vorigen Heidniſchen Abgötterey, und nachmahliger Bekehrung zum Chriſtlichen Glauben. Ratzeb. 1691. 8.

Der Heyden Beruff im A. T. das iſt, Einfältiger, doch Schrifftmäſſiger Bericht, wie und welcher Geſtalt die Heyden zur Zeit des Alten Teſtaments von GOtt, als einem Lebens-Liebhaber, zur wahren rechtgläubigen Kirchen und zu ihrem ewigen Seelen-Heyl beruffen ſind. ibid. 1691. 8.

Das Bekehrte Heidenthum in dem allgemeinen Beruff, da nemlich GOtt zu Anfang des Neuen Teſtaments das Wort des Evangelii zur Seeligkeit in der ganzzen Welt allen und jeden Völckern hat predigen und kund thun laſſen. ibid. 1693. 8.

Lutheranus Paganizans, das iſt, der Lutherſche Heyde in denen Sünden, die nach der Heyden Weiſe wider das Heil. Geſetze GOttes in unſerm Lutherthum begangen werden. ibid. 1693. 8.

Der

Der von den erbahren Heyden verdammte Lutherſche Schein-Chriſt, in denen Stücken, die zum GOttes-Dienſt und Kirchen-Stand gehören. Lub. 1698. 8. Capita huius libri enumerantur in Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 147.

Der von den ehrbaren Heyden verdammte Lutherſche Schein Chriſt in den Stücken, die zum Weltlichen und Regier-Stande gehören. Ratzeb. 1699. 8. Contenta libri dantur l. c. 1699. p. 127.

Der von den ehrbaren Heyden verdammte Lutherſche Schein-Chriſt in denen Stücken, die zum Häuſslichen und Nehrſtande gehören. Lub. 1700. 8. Recenſetur l. c. 1700. p. 288.

Der von den ehrbaren Heiden verdammte Lutheriſche Schein-Chriſt in denen Tugenden, die die andere Taffel des Geſetzes im gemeinen Leben erfordert. Ratzeb. 1701. 8.

HECTOR GODOFREDVS MASIVS.

Theologum hunc fama meritisque clariſſimum pagum Ratzeburgenſem Slagsdorfium natiuitate ſua an. 1653. d. 13 April. illuſtraſſe, Legationi Danicae in Galliam ſuſceptae an. 1682 Paſtorem adfuiſſe, deinde, cum an. 1685 in Daniam eſſet reuerſus, Theologiae doctoris publici, Concionatoris Aulici & ſanctioris Senatus membri honoribus fuiſſe auctum, eruditiſſimisque ſcriptis erudito orbi ſumma cum laude inſeruiiſſe, a Celeberr. Lintrupio, Academiae, Haf-

Hafnienſis perinſigni ornamento in Vita B. D. Maſii, quae vna cum Maſii *Diſſertationibus* (pro quarum editione litterata reſpublica ſe valde obſtrictam nomini Lintrupiano fatebitur) mox prelo liberabitur: Cl. Raupachio in Commentat. de Rei ſacr. & litter. in Dan. Statu p. 47 ſqq, vbi ſemicenturia fere ſcriptorum Maſianorum numeratur: Auctoribus Lexic. Erud. Germ. p. 1289 & aliis iam eſt memoriae proditum. Ephemeridum quoque ſcriptores paſſim foetuum ingenii Maſiani honorificam mentionem iniiciunt. Nolo igitur actum agere, ſed ea tantum, pace laudati Lintrupii, ex eius Vita Maſiana, Programmate Academico enarrata, exhibebo, quibus laudatiſſimum Maſii curriculum ſcholaſticum Lubecenſe deſcribitur. *Quem* (patrem, *Nicolaum Maſium*, Paſtorem Slagsdorfenſem, primum filii ſui praeceptorem, intelligit) *cum facilitate mira non admitteret tantum, ſed & properata, praeter aſſueti temporis legem, celeritate praeuerteret pectus, fauente Prometheo, de nobiliore argilla ad vnguem formatum ac perpolitum, accedente ad hanc indolis bonitatem ſancta educationis ſeueritate & ſedula Praeceptorum dexteritate ita in religionis defaecatae litterarumque humaniorum tirociniis ſubito adoleuit excitatiſſimus Muſarum & Charitum Amaſius, vt vix dum duodecennem publica Lubecenſium palaeſtra viderit, diligentia & profectu primum cum aliis, tum ſecum ipſo certantem. Vbi facem praeferente* Nottelmanno, *viro de his ſtudiis praeclare merito, totum elegantioris litteraturae circulum,*

culum, inferioris orcheſtrae ſpatiis definitum, tam citato vnius triennii curſu abſoluit, vt volaſſe crederes, qua alii repunt, aut ſi felicior genius, ſubſultim eunt, & nondum tertio aetatis ſuae luſtro expleto, dignus Magiſtris & Fautoribus cenſeretur, qui aliis, impari greſſu ad eandem metam tendentibus, ſe ducem atque auctorem induſtriae praeberet, & commilitones non tantum exemplo atque adhortationum celeuſmate ſtimularet languentes, ſed & filo praeceptionum Ariadnaeo duceret haeſitantes Omni igitur iure praecocibus eruditis eſt addendus.

CASPAR MAVRITIVS.

Huic Theologo praeclariſſimo locus etiam eſt hic aſſignandus, quoniam *cum ageret annum ſextum decimum* (vtor verbis, quae leguntur in Memor. Mauritian. ap. Witten. Dec. XV Memor. Theolog. p. 1860) *Lubecam mittebatur magis erudiendus. Ibi loci I. Kirchmanno, Scholae moderatori longe celeberrimo, adeo probabatur, vt eum filii ſtudiis praeficeret.* Natus autem eſt in oppido Tunderenſi an. 1615: Academica ſtudia tractauit Roſtochii & Regiomonti: munia Conrectoris Bordesholmenſis, Profeſſoris Logices, Archi-Diaconi Mariani, Profeſſoris Theologiae, Paſtoris Mariani & Superintendentis Roſtochienſis, ac tandem Paſtoris Iacobaei Hamburgenſis ea fide ac prudentia adminiſtrauit, vt an. 1675 vna cum vxore lamentabili funere elatus magnum ſui deſiderium relinqueret. Nota ſunt eius ſcripta Philoſophica, Anti-Caluiniana,

na, Anti-Sociniana, Practica & alia, quorum index apud Wittenium p. 1868 reperitur. Ex praeconibus eius nominaſſe ſufficit ſolum Morhofium, in ipſius effigiem hos verſus pangentem:

En tibi Mauritium color hic pictoris adumbrat,
Cui pietas nullo picta colore placet.
Pingite Mauritium pictores, ſcribite vates:
Mauritium pingit non niſi Mauritius.
Noſter eras quondam, noſtri pars magna Roſeti;
Hammopolis myſtam nunc fouet alta ſuum.
Non tua fama loco nomenque tenetur ab vno,
An teneat tantum parua tabella virum?

Plura de Mauritio dabunt citatus Wittenius in Diar. Biograph. ad an. 1675. d. 14 April. Freherus in Theatr. p. 711 ſq. Lexic. Erudit. Germ. p. 1302.

IACOBVS a MELLE.

Virum hunc de Lubeca eiusque hiſtoria & antiquitatibus praeclariſſime meritum (qui ideo *bonos Lubecae noſtrae* audit B. Andr. Langio in Introduct. in Notit. LL. Nauticar. & ſcriptor. Iur. reique marit. p. 39) noſtiis Athenis eſſe inſerendum, ſupra iam euici ex eo, quod *Herm. Nottelmanni*, Rectoris, & *Io. Polzii*, Conrectoris, diligens fuit auditor. Vitam ſuam ipſe conſignauit in Notit. Maior. p. 7 ſq, ex qua breuiter obſeruamus, quod an. 1659. d. 17 Iun. Lubecae

 editus

Digitized by Google

editus ſit in lucem: an. 1674 (aet. 15) in Academiam Kilonienſem ſe contulerit: an. 1676 Ienam conceſſerit, ibidémque perpetuo *Caſp. Sagittarii* contubernio vſus ſit & an. 1680, ſummis in Philoſophia honoribus Ienae inſignitus, Roſtochium petierit. Ibidem docet, quod vtrumque Belgium, Angliam, Galliam ac Germaniam peragrauerit, & Argentorati aliquantiſper ſubſtiterit, vt ſummum Theologum, *Seb. Schmidium* audiret. Ad tam egregia perficienda vſui ſibi maximo fuiſſe larga ſubſidia Krechtingiana, ipſe non diffitetur. Gratum in primis animum declarat in ſcripto Germanico, occaſione Iubilei Gamici Krechtingiani edito, his verbis: *Solche Freude und Augen-Luſt hat zwar der liebe GOtt unſerm Hn. Seniori und deſſen Eheliebſten nicht gegönnet, indem er ihren funffzig-jährigen Eheſtand mit keinen Leibes-Früchten geſeegnet hat; doch hat es ihnen gleichwol nicht an Wahl-und Pflege-Kindern gemangelt, von denen ſie noch auf dieſe Stunde als Eltern und Groß-Eltern geliebet und geehret werden. Zu deren Zahl ich dann mich billig rechne, und meine Schuldigkeit zu ſeyn erachte, bey ſolcher Gelegenheit öffentlich für aller Welt zu rühmen, was ich dieſem werthen Paare ſchuldig bin; als welchem ich zwar nicht das Leben, aber viel ein mehrers als das natürliche Leben iſt, nemlich meine Erziehung von Kindes-Beinen an, alle meine zeitliche Wolfahrt, ja ſolche Gutthat und Liebe, als wie der tauſendſte von ſeinen leiblichen Eltern nicht geneuſt, zu dancken habe.* Patriae an. 1683 redditus, ſtatim an. ſubſequente d. 10 April. Symmyſta Marianus fuit electus

&

& an. 1706. d. 26 Aug. ad Paſtoris dignitatem aſcendit. Scripta eius ſunt

Hiſtoria antiqua, media & recentior Lubecenſis. Ien. 1677. 78. & 79. 4. Quatuor omnino ſunt Diſputationes (ad hiſtoriam enim mediam duae pertinent), quibus, praeſide inclyto Polyhiſtore *Caſp. Sagittario* pro Academicis roſtris defenſis ac ventilatis, in Lubecenſem Hiſtoriam ita inquiſiuit, vt ipſe Sagittarius in Dedicat. Diſſert. Inaug. de Natalitiis Martyrum eum dixerit *iuuenem, vti ad omnes elegantiores litteras, ita ad conſcribendam hiſtoriam patriam ſuo iudicio natum; qui, ſi qua coepit via, per diuinam gratiam perrexerit, non modicae ſibi fuerit voluptati ad illuſtrandam Lubecam lampada ei tradidiſſe.* Conferatur Cl. Reimannus in Hiſt. Lit. German. Nou. p. 549, vbi iudicat, *daß er allen, die ſich vor ihm dergleichen unterfangen, den Preiſs weggenommen habe.* Add. omnino Biblioth. Hiſtor. Hamb. Cent. III. p. 159 ſqq, cuius meritiſſimi Auctores (r) non minus honorifice ſentiunt. Nec aliter cenſet Cl. Mollerus in Iſagog. ad Hiſt. Cherſoneſ. Cimbr. p. 438.

Epiſtola ad Caſp. Sagittarium, de antiquis quibusdam Nummis Germanicis, Hiſtoriam Thuringicam illuſtrantibus. Ien. 1678. 4.

Hiſtoria Vrnae ſepulchralis Sarmaticae. Ien. 1679. 4.

Diſſertatio de Salutandis atque Salutantibus ex Epiſtolis D. Pauli Apoſtoli. Roſtoch. 1681. 4.

(r) Hi ſunt tria Hamburgi ornamenta *Ioannes Albertus Fabricius, Michael Richey* & *Ioannes Hübnerus.*

Digitized by Google

Lumen Hiſtoriarum noſtri temporis. Lubec. 1696. 8. Recenſetur in Biblioth. Hiſtor. Hamb. l. c. p. 166 ſq.

Specimen Sylloges Nummorum ex argento vncialium. Hamb. 1696. 4.

Sylloge Nummorum ex argento vncialium, vulgo Thalerorum ſeu imperialium, quos Imperatores & Reges Romanorum, nec non Auſtriae Archiduces ſignari iuſſerunt. Lubec. 1697 & 1698. 4. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 44 ſq. In Biblioth. Hiſtor. Hamb. l. c. p. 161 ſqq non ſine multa laude recenſetur.

Curieuſes Thaler-Cabinet. Lub. 1697. 4.

Lubeca Litterata anni 1698. 1699 & 1700. Lub. 8. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 16 1699. p. 32. Honor coepti primum huius inſtituti eſt omnino Mellio noſtro tribuendus. Is enim aliis, & mihi quoque, qui pluribus in locis ſimile quid tentarunt, facem praetulit.

Noua Literaria Maris Balthici & Septentrionis anni 1698. 1699 & 1700 *Lubecae edita.*

Relatio de curioſis nonnullis circa Tumulos Sepulchrales Cimbricos Obſeruationibus, quas cum illo communicauit V. Cl. Chriſtianus Dethleuus Rhodius, Eccleſiae Barmſtettenſis in Comitatu Ranzouio Paſtor. Inſerta eſt Nou. Lit. Mar. Balth. 1699. p. 88 ſqq.

Series Regum Hungariae e Nummis aureis, quos vulgo Ducatos appellant, collecta & deſcripta ac Imp. Caeſ. LEOPOLDO, P. Fel. Aug. P. P. Optimo Principi humili ac deuota manu oblata. Lubec. 1699. 4. Vid. Nou. L. M. B. 1699. p. 126 ſq. Biblioth. Hiſt. Hamb. l. c. p. 164 ſqq.

Archon-

Archontologia Pugillaris, aeri inciſa. Lubec. 1699. 16. De hoc Compendio Hiſtorico-Genealogico-Heraldico leg. ead. Bibl. Hiſt. Hamb. p. 167 ſq. In Academia Roſtochienſi D. *David. Henr. Koepkenius*, Profeſſor, in hanc Archontologiam publicas habuit praelectiones. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1705. p. 4.

Deſcriptio antiquiſſimi cujusdam Luci, ſuperſtitioſis gentilium Cimbrorum Sacrificiis deſtinati. Leg. Nou. Lit. M. B. 1699. p. 286 ſqq.

De Ludis Saecularibus veterum Romanorum ſcriptum Germanicum, Iubilaeo Gamico Krechtingio-Stolterfothiano conſecratum. Lub. 1700. fol.

Scholion de Reliquiarum Cultu, inſertum Nou. Lit. M. B. 1700. p. 294 ſqq.

Cornu Septentrionale antiquum, affabre caelatum, e muſeo ipſius deſcriptum in cit. Nou. L. 1701. p. 60 ſqq.

Seruatoris crucifixi Signum aeneum antiquum, e muſeo ipſius deſcriptum. l. c. 1702. p. 29 ſqq.

Teſtamentum antiquum curioſum, ab Hermanno Hoſe, Presbytero Lubecenſi, anno MCCCL conditum, edidit l. c. 1705. p. 381 ſqq.

Teſtamentum antiquum, Lubecae an. 1383 *conditum, cum Notis* euulgauit l. c. 1706. p. 281 ſqq.

Notitia Maiorum, plurimas Lubecenſium, aliorumque clarorum virorum, de Eccleſia, Republica, & litteris egregie meritorum Vitas, ab aliquot ſaeculis repetitas & documentis authenticis illuſtratas, comprehendens. Lipſ. 1707. 4. Prolixa ex hac Notitia excerpta leguntur l. c. 1707. p. 187 ſqq. Quaedam etiam de ea habentur in Biblioth. Hiſt. Hamb. p. 168 ſqq.

De Balneis Animarum Lubecenſibus Epiſtola. Lubec. 1710. 4. Vid. Relatt. Innox. 1710. p. 253. Bibl. Hiſt. Hamb. l. c. p. 169 ſq.

De Itineribus Lubecenſium ſacris, ſeu de religioſis & votiuis eorum Peregrinationibus, vulgo Wallfarthen/ *quas olim deuotionis ergo ad loca ſacra ſuſceperunt, Commentatio.* Lubec 1711. 4.

Chronici minoris Lubecenſis, Germanica lingua conſcripti, ſupra p. 24 iam eſt mentio facta.

De Echinitis Wagricis ad V. Cl. Ioh. Woodwardum Epiſtola. Lubec. 1718. 4. Leg. Act. Erud. Lipſ. 1718. m. Iul. & ex iis Neue Zeitungen von gelehrten Sachen 1718. m. Iul. n. 55. p. 439 ſq.

Lubeca Religioſa plane eſt abſoluta, & multis antiquis documentis inſtructa. Vt mox prodeat in lucem, multi mecum optant.

Haec ſunt ſcripta Mellii noſtri, iis accenſendi, qui mortui crediti ſunt ante mortem. Etenim Auctor der Vergnügung Müſſig. Stund. P. XI. p. 45. diſertis verbis ſcribit, eum an. 1707 ſpiritum emiſiſſe, cum tamen hodieque (faxit Deus per multos porro annos!) ſit corpore & animo vegeto ſuperſtes. Error ſine dubio natus eſt tam ex hac inſcriptione, qua ipſe Mellius ſacellum ſuum ſepulchrale, quod eſt in Templo Arcis, reddidit conſpicuum:

VT. EXANTLATIS. VITAE. LABORIBVS
AC. IMMORTALI. MENTE. COELO. REDDITA
DEFATIGATO. ET. EXANIMATO. CORPORI

SIT

SIT. COMMODVS. QVIESCENDI. LOCVS
VNDE. SVPREMA. SERVATORIS. VOCE.
EVOCATVM
AD. VITAM. MELIOREM. PRODEAT
INEVITABILIS. LETHI. MEMOR
AT. GLORIOSO. VITAE. PRINCIPIS. TRIVMPHO
IMMOTA. RESVRRECTIONIS. SPE. SVFFVLTVS
SACELLVM. HOC. SEPVLCHRALE
SIBI. SVISQVE. HEREDITARIVM. FECIT
IACOBVS. A. MELLE
PASTOR. MARIANVS
ANNO. MDCCVII.

quam ex verbis Hilmeri, qui ad hoc ſepulchrum reſpiciens, l. c. p. 55 *pie*, inquit, *mortuus eſt an.* 1707 *ante mortem*. Non ſatis caute igitur Hilmerum, quem citauit, inſpexit & ſenſum verborum eius moralem attendit. Idem auctor Mellium in Gymnaſio noſtro ſtrenue ſe exercuiſſe affirmat. *Daſiges beruhmte Lyceum*, ait, *war ſein Tummel-Platz, auf welchem er ſich hurtig erwieß.* Cum quibus verbis ſunt comparanda, quae de ſe ipſo ſcribit in Notit. Maior. l. c. & quae nos iam monuimus. Ceterum rectisſime iudicat idem ſcriptor, dum noſter ab eo vocatur *der gelehrte und in der Müntz-Wiſſenſchafft und Antiquitäten höchſt erfahrne Paſtor zu St. Marien in Lübeck.*

SAMVEL GERHARDVS a MELLE.

Iacobi filius, qui Athenaei noſtri alumnus an.

 1709.

ſein Ampt mit gutem Gewiſſen führen wil, erfordert werde. Ratzeb. 1671. 12.

Ηλιωλατρεια, *hoc eſt, Exercitatio Philologica de Solis Cultu Gentilibus, Iudaeis & haereticis nonnullis vſitato, ex probatisſimis tam ſacris quam profanis ſcriptoribus.* 1672. 12.

Αναθεματολογία, *das iſt, Einfältiger, doch Schrifftmäsſiger Bericht vom Kirchen Bann, was derſelbe ſey, wie er im alten und neuen Teſtament nach GOttes Ordnung und Willen heilſamlich gebrauchet, auch von Juden und Papiſten ſchändlich mißbrauchet, wie auch deſſen rechtmäsſiger Gebrauch zu dieſen letzten gottloſen Zeiten wieder einzuführen hochnothwendig wäre.* Lub. 1672. 12.

Sabbatum profanatum Chriſtiani orbis exitium, oder wie der heilige Sonn-Tag in der erſten Kirchen hoch und heilig gehalten, jetzt aber von den Evangeliſchen Chriſten faſt ärger als von Juden, Türcken und Heiden geſchändet, und eben dadurch alles heutige Krieges-Elend und Verderben, wie der gerechte GOtt längſt gedräuet hat, über die gantze Chriſtenheit gezogen werde. ibid. 1673. 12.

Faaß-Nachts Teuffel, das iſt kurtzer doch Schrifftmäsſiger Unterricht, daß das Faaſs-Nacht-ſchwermen, Sauffen, Tantzen, Herümb-lauffen, Raſen &c. nichtes anders als eine heidniſche und ſchändliche Anbetung des Teuffels ſey. ibid. 1673. 12.

Schrifft- und Vernunfft mäsſiger Unterricht von der Waffen-Cur, wie dieſelbe wider GOtt und alle Vernunfft ſtreite, ein hauffen abergläubiſche und unchriſtliche Poſſen mit ſich führe, und auf nichtigen, fal-

Digitized by Google

falſchen, ungereimten, Zauberſchen und unverantwortlichen Gründen beſtehe. ibid. 1675. 12.

Calviniſcer Sauerteig von Martin Müller *in der Erklärung der Sonn-und Feſt-tägigen Evangelien mit untermenget, aber zu GOttes Ehren und Unterrichtung ſeines Mit-Chriſten nach der geoffenbahrten reinen Evangeliſchen Wahrheit ausgefeget.* 1686. 12.

Einfältige Gedancken über etliche Mängel in Evangel. Kirchen- und Lehr-Stand, nach dem Theologiſchen Vorſchlag ſeel. Hn. D. Balth. Meisneri. 1686.

Das weyland verkehrte und bekehrte Teutſchland in ſeiner vorigen Heidniſchen Abgötterey, und nachmahliger Bekehrung zum Chriſtlichen Glauben. Ratzeb. 1691. 8.

Der Heyden Beruff im A. T. das iſt, Einfältiger, doch Schrifftmäſſiger Bericht, wie und welcher Geſtalt die Heyden zur Zeit des Alten Teſtaments von GOtt, als einem Lebens-Liebhaber, zur wahren rechtgläubigen Kirchen und zu ihrem ewigen Seelen-Heyl beruffen ſind. ibid. 1691. 8.

Das Bekehrte Heidenthum in dem allgemeinen Beruff, da nemlich GOtt zu Anfang des Neuen Teſtaments das Wort des Evangelii zur Seeligkeit in der gantzen Welt allen und jeden Völckern hat predigen und kundthun laſſen. ibid. 1693. 8.

Lutheranus Paganizans, das iſt, der Lutherſche Heyde in denen Sünden, die nach der Heyden Weiſe wider das Heil. Geſetze GOttes in unſerm Lutherthum begangen werden. ibid. 1693. 8.

Der

Der von den erbahren Heyden verdammte Lutherſche Schein-Chriſt, in denen Stücken, die zum GOttes-Dienſt und Kirchen-Stand gehören. Lub. 1698. 8. Capita huius libri enumerantur in Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 147.

Der von den ehrbaren Heyden verdammte Lutherſche Schein Chriſt in den Stücken, die zum Weltlichen und Regier-Stande gehören. Ratzeb. 1699. 8. Contenta libri dantur l. c. 1699. p. 127.

Der von den ehrbaren Heyden verdammte Lutherſche Schein-Chriſt in denen Stücken, die zum Häuſslichen und Nehrſtande gehören. Lub. 1700. 8. Recenſetur l. c. 1700. p. 288.

Der von den ehrbaren Heiden verdammte Lutheriſche Schein-Chriſt in denen Tugenden, die die andere Taffel des Geſetzes im gemeinen Leben erfordert. Ratzeb. 1701. 8.

HECTOR GODOFREDVS MASIVS.

Theologum hunc fama meritisque clariſſimum pagum Ratzeburgenſem Slagsdorfium natiuitate ſua an. 1653. d. 13 April. illuſtraſſe, Legationi Danicae in Galliam ſuſceptae an. 1682 Paſtorem adfuiſſe, deinde, cum an. 1685 in Daniam eſſet reueſſus, Theologiae doctoris publici, Concionatoris Aulici & ſanctioris Senatus membri honoribus fuiſſe auctum, eruditisſimisque ſcriptis erudito orbi ſumma cum laude inſeruiiſſe, a Celeberr. Lintrupio, Academiae, Haf-

Hafnienſis perinſigni ornamento in Vita B. D. Maſii, quae vna cum Maſii *Diſſertationibus* (pro quarum editione litterata reſpublica ſe valde obſtrictam nomini Lintrupiano fatebitur) mox prelo liberabitur: Cl. Raupachio in Commentat. de Rei ſacr. & litter. in Dan. Statu p. 47 ſqq, vbi ſemicenturia fere ſcriptorum Maſianorum numeratur: Auctoribus Lexic. Erud. Germ. p. 1289 & aliis iam eſt memoriae proditum. Ephemeridum quoque ſcriptores paſſim foetuum ingenii Maſiani honorificam mentionem iniiciunt. Nolo igitur actum agere, ſed ea tantum, pace laudati Lintrupii, ex eius Vita Maſiana, Programmate Academico enarrata, exhibebo, quibus laudatiſſimum Maſii curriculum ſcholaſticum Lubecenſe deſcribitur. *Quem* (patrem, *Nicolaum Maſium*, Paſtorem Slagsdorſenſem, primum filii ſui praeceptorem, intelligit) *cum facilitate mira non admitteret tantum, ſed & properata, praeter aſſueti temporis legem, celeritate praeuerteret pectus, fauente Prometheo, de nobiliore argilla ad vnguem formatum ac perpolitum, accedente ad hanc indolis bonitatem ſancta educationis ſeueritate & ſedula Praeceptorum dexteritate ita in religionis defaecatae litterarumque humaniorum tirociniis ſubito adoleuit excitatiſſimus Muſarum & Charitum Amaſius, vt vix dum duodecennem publica Lubecenſium palaeſtra viderit, diligentia & profectu primum cum aliis, tum ſecum ipſo certantem. Vbi facem praeferente* Nottelmanno, *viro de his ſtudiis praeclare merito, totum elegantioris litteraturae circulum,*

culum, inferioris orcheſtrae ſpatiis definitum, tam citato vnius triennii curſu abſoluit, vt volaſſe crederes, qua alii repunt, aut ſi felicior genius, ſubſultim eunt, & nondum tertio aetatis ſuae luſtro expleto, dignus Magiſtris & Fautoribus cenſeretur, qui aliis, impari greſſu ad eandem metam tendentibus, ſe ducem atque auctorem induſtriae praeberet, & commilitones non tantum exemplo atque adhortationum celeuſmate ſtimularet languentes, ſed & filo praeceptionum Ariadnaeo duceret haeſitantes Omni igitur iure praecocibus eruditis eſt addendus.

CASPAR MAVRITIVS.

Huic Theologo praeclariſſimo locus etiam eſt hic aſſignandus, quoniam *cum ageret annum ſextum decimum* (vtor verbis, quae leguntur in Memor. Mauritian. ap. Witten. Dec. XV Memor. Theolog. p. 1860) *Lubecam mittebatur magis erudiendus. Ibi loci I. Kirchmanno, Scholae moderatori longe celeberrimo, adeo probabatur, vt eum filii ſtudiis praeficeret.* Natus autem eſt in oppido Tunderenſi an. 1615: Academica ſtudia tractauit Roſtochii & Regiomonti: munia Conrectoris Bordesholmenſis, Profeſſoris Logices, Archi-Diaconi Mariani, Profeſſoris Theologiae, Paſtoris Mariani & Superintendentis Roſtochienſis, ac tandem Paſtoris Iacobaei Hamburgenſis ea fide ac prudentia adminiſtrauit, vt an. 1675 vna cum vxore lamentabili funere elatus magnum ſui deſiderium relinqueret. Nota ſunt eius ſcripta Philoſophica, Anti-Caluiniana,

na, Anti-Sociniana, Practica & alia, quorum index apud Wittenium p. 1868 reperitur. Ex praeconibus eius nominaſſe ſufficit ſolum Morhofium, in ipſius effigiem hos verſus pangentem:

En tibi Mauritium color hic pictoris adumbrat,
Cui pietas nullo picta colore placet.
Pingite Mauritium pictores, ſcribite vates:
Mauritium pingit non niſi Mauritius.
Noſter eras quondam, noſtri pars magna Roſeti;
Hammopolis myſtam nunc fouet alta ſuum.
Non tua fama loco nomenque tenetur ab vno,
An teneat tantum parua tabella virum?

Plura de Mauritio dabunt citatus Wittenius in Diar. Biograph. ad an. 1675. d. 14 April. Freherus in Theatr. p. 711 ſq. Lexic. Erudit. Germ. p. 1302.

IACOBVS a MELLE.

Virum hunc de Lubeca eiusque hiſtoria & antiquitatibus praeclarisſime meritum (qui ideo *bonos Lubecae noſtrae* audit B. Andr. Langio in Introduct. in Notit. LL. Nauticar. & ſcriptor. Iur. reique marit. p 39) noſtris Athenis eſſe inſerendum, ſupra iam euici ex eo, quod *Herm. Nottelmanni*, Rectoris, & *Io. Polzii*, Conrectoris, diligens fuit auditor. Vitam ſuam ipſe conſignauit in Notit. Maior. p. 7 ſq, ex qua breuiter obſeruamus, quod an. 1659. d. 17 Iun. Lubecae

A a editus

Digitized by Google

editus ſit in lucem: an. 1674 (aet. 15) in Academiam Kilonienſem ſe contulerit: an. 1676 Ienam conceſſerit, ibidemque perpetuo *Caſp. Sagittarii* contubernio vſus ſit & an. 1680, ſummis in Philoſophia honoribus Ienae inſignitus, Roſtochium petierit. Ibidem docet, quod vtrumque Belgium, Angliam, Galliam ac Germaniam peragrauerit, & Argentorati aliquantiſper ſubſtiterit, vt ſummum Theologum, *Seb. Schmidium* audiret. Ad tam egregia perficienda vſui ſibi maximo fuiſſe larga ſubſidia Krechtingiana, ipſe non diffitetur. Gratum in primis animum declarat in ſcripto Germanico, occaſione Iubilei Gamici Krechtingiani edito, his verbis: *Solche Freude und Augen-Luſt hat zwar der liebe GOtt unſerm Hn. Seniori und deſſen Eheliebſten nicht gegönnet, indem er ihren funffzig-jährigen Eheſtand mit keinen Leibes-Früchten geſeegnet hat; doch hat es ihnen gleichwol nicht an Wahl-und Pflege-Kindern gemangelt, von denen ſie noch auf dieſe Stunde als Eltern und Groß-Eltern geliebet und geehret werden. Zu deren Zahl ich dann mich billig rechne, und meine Schuldigkeit zu ſeyn erachte, bey ſolcher Gelegenheit öffentlich für aller Welt zu rühmen, was ich dieſem werthen Paare ſchuldig bin; als welchem ich zwar nicht das Leben, aber viel ein mehrers als das natürliche Leben iſt, nemlich meine Erziehung von Kindes-Beinen an, alle meine zeitliche Wolfahrt, ja ſolche Gutthat und Liebe, als wie der tauſendſte von ſeinen leiblichen Eltern nicht geneuſt, zu dancken habe.* Patriae an. 1683 redditus, ſtatim an. ſubſequente d. 10 April. Symmyſta Marianus fuit electus

&

& an. 1706. d. 26 Aug. ad Paſtoris dignitatem aſcendit. Scripta eius ſunt

Hiſtoria antiqua, media & recentior Lubecenſis. Ien. 1677. 78. & 79. 4. Quatuor omnino ſunt Diſputationes (ad hiſtoriam enim mediam duae pertinent), quibus, praeſide inclyto Polyhiſtore *Caſp. Sagittario* pro Academicis roſtris defenſis ac ventilatis, in Lubecenſem Hiſtoriam ita inquiſiuit, vt ipſe Sagittarius in Dedicat. Diſſert. Inaug. de Natalitiis Martyrum eum dixerit *iuuenem, vti ad omnes elegantiores litteras, ita ad conſcribendam hiſtoriam patriam ſuo iudicio natum; qui, ſi qua coepit via, per diuinam gratiam perrexerit, non modicae ſibi fuerit voluptati ad illuſtrandam Lubecam lampada ei tradidiſſe.* Conferatur Cl. Reimannus in Hiſt. Lit. German. Nou. p. 549, vbi iudicat, *daß er allen, die ſich vor ihm dergleichen unterfangen, den Preiſs weggenommen habe.* Add. omnino Biblioth. Hiſtor. Hamb. Cent. III. p. 159 ſqq, cuius meritiſſimi Auctores (r) non minus honorifice ſentiunt. Nec aliter cenſet Cl. Mollerus in Iſagog. ad Hiſt. Cherſoneſ. Cimbr. p. 438.

Epiſtola ad Caſp. Sagittarium, de antiquis quibusdam Nummis Germanicis, Hiſtoriam Thuringicam illuſtrantibus. Ien. 1678. 4.

Hiſtoria Vrnae ſepulchralis Sarmaticae. Ien. 1679. 4.

Diſſertatio de Salutandis atque Salutantibus ex Epiſtolis D. Pauli Apoſtoli. Roſtoch. 1681. 4.

(r) Hi ſunt tria Hamburgi ornamenta *Ioannes Albertus Fabricius, Michael Richey & Ioannes Hübnerus.*

Lumen Hiſtoriarum noſtri temporis. Lubec. 1696. 8. Recenſetur in Biblioth. Hiſtor. Hamb. l. c. p. 166 ſq.

Specimen Sylloges Nummorum ex argento vncialium. Hamb. 1696. 4.

Sylloge Nummorum ex argento vncialium, vulgo Thalerorum ſeu imperialium, quos Imperatores & Reges Romanorum, nec non Auſtriae Archiduces ſignari iuſſerunt. Lubec. 1697 & 1698. 4. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 44 ſq. In Biblioth. Hiſtor. Hamb. l. c. p. 161 ſqq non ſine multa laude recenſetur.

Curieuſes Thaler=Cabinet. Lub. 1697. 4.

Lubeca Litterata anni 1698. 1699 *&* 1700. Lub. 8. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1698. p. 16 1699. p. 32. Honor coepti primum huius inſtituti eſt omnino Mellio noſtro tribuendus. Is enim aliis, & mihi quoque, qui pluribus in locis ſimile quid tentarunt, facem praetulit.

Noua Literaria Maris Balthici & Septentrionis anni 1698. 1699 *&* 1700 *Lubecae edita.*

Relatio de curioſis nonnullis circa Tumulos Sepulchrales Cimbricos Obſeruationibus, quas cum illo communicauit V. Cl. Chriſtianus Dethleuus Rhodius, Eccleſiae Barmſtettenſis in Comitatu Ranzouio Paſtor. Inſerta eſt Nou. Lit. Mar. Balth. 1699. p. 88 ſqq.

Series Regum Hungariae e Nummis aureis, quos vulgo Ducatos appellant, collecta & deſcripta ac Imp. Caeſ. LEOPOLDO, P. Fel. Aug. P. P. Optimo Principi humili ac deuota manu oblata. Lubec. 1699. 4. Vid. Nou. L. M. B. 1699. p. 126 ſq. Biblioth. Hiſt. Hamb. l. c. p. 164 ſqq.

Archon-

Archontologia Pugillaris, aeri inciſa. Lubec. 1699. 16. De hoc Compendio Hiſtorico-Genealogico-Heraldico leg. ead. Bibl. Hiſt. Hamb. p. 167 ſq. In Academia Roſtochienſi D. *Dauid. Henr. Koepkenius*, Profeſſor, in hanc Archontologiam publicas habuit praelectiones. Vid. Nou. Lit. Mar. Balth. 1705. p. 4.

Deſcriptio antiquisſimi cujusdam Luci, ſuperſtitioſis gentilium Cimbrorum Sacrificiis deſtinati. Leg. Nou. Lit. M. B. 1699. p. 286 ſqq.

De Ludis Saecularibus veterum Romanorum ſcriptum Germanicum, Iubilaeo Gamico Krechtingio-Stolterfothiano conſecratum. Lub. 1700. fol.

Scholion de Reliquiarum Cultu, inſertum Nou. Lit. M. B. 1700. p. 294 ſqq.

Cornu Septentrionale antiquum, affabre caelatum, e muſeo ipſius deſcriptum in cit. Nou. L. 1701. p. 60 ſqq.

Seruatoris crucifixi Signum aeneum antiquum, e muſeo ipſius deſcriptum. l. c. 1702. p. 29 ſqq.

Teſtamentum antiquum curioſum, ab Hermanno Hoſe, Presbytero Lubecenſi, anno MCCCL conditum, edidit l. c. 1705. p. 381 ſqq.

Teſtamentum antiquum, Lubecae an. 1383 *conditum, cum Notis* euulgauit l. c. 1706. p. 281 ſqq.

Notitia Maiorum, plurimas Lubecenſium, aliorumque clarorum virorum, de Eccleſia, Republica, & litteris egregie meritorum Vitas, ab aliquot ſaeculis repetitas & documentis authenticis illuſtratas, comprehendens. Lipſ. 1707. 4. Prolixa ex hac Notitia excerpta leguntur l. c. 1707. p. 187 ſqq. Quaedam etiam de ea habentur in Biblioth. Hiſt. Hamb. p. 168 ſqq.

Digitized by Google

De Balneis Animarum Lubecenſibus Epiſtola. Lubec. 1710. 4. Vid. Relatt. Innox. 1710. p. 253. Bibl. Hiſt. Hamb. l. c. p. 169 ſq.

De Itineribus Lubecenſium ſacris, ſeu de religioſis & votiuis eorum Peregrinationibus, vulgo Wallfarthen/ *quas olim deuotionis ergo ad loca ſacra ſuſceperunt, Commentatio.* Lubec 1711. 4.

Chronici minoris Lubecenſis, Germanica lingua conſcripti, ſupra p. 24 iam eſt mentio facta.

De Echinitis Wagricis ad V. Cl. Ioh. Woodwardum Epiſtola. Lubec. 1718. 4. Leg. Act. Erud. Lipſ. 1718. m. Iul. & ex iis Neue Zeitungen von gelehrten Sachen 1718. m. Iul. n. 55. p. 439 ſq.

Lubeca Religioſa plane eſt abſoluta, & multis antiquis documentis inſtructa. Vt mox prodeat in lucem, multi mecum optant.

Haec ſunt ſcripta Mellii noſtri, iis accenſendi, qui mortui crediti ſunt ante mortem. Etenim Auctor der Vergnügung Müſſig. Stund. P. XI. p. 45. diſertis verbis ſcribit, eum an. 1707 ſpiritum emiſiſſe, cum tamen hodieque (faxit Deus per multos porro annos!) ſit corpore & animo vegeto ſuperſtes. Error ſine dubio natus eſt tam ex hac inſcriptione, qua ipſe Mellius ſacellum ſuum ſepulchrale, quod eſt in Templo Arcis, reddidit conſpicuum:

VT. EXANTLATIS. VITAE. LABORIBVS
AC. IMMORTALI. MENTE. COELO. REDDITA
DEFATIGATO. ET. EXANIMATO. CORPORI

SIT

SIT. COMMODVS. QVIESCENDI. LOCVS
VNDE. SVPREMA. SERVATORIS. VOCE.
EVOCATVM
AD. VITAM. MELIOREM. PRODEAT
INEVITABILIS. LETHI. MEMOR
AT. GLORIOSO. VITAE. PRINCIPIS. TRIVMPHO
IMMOTA. RESVRRECTIONIS. SPE. SVFFVLTVS
SACELLVM. HOC. SEPVLCHRALE
SIBI. SVISQVE. HEREDITARIVM. FECIT
IACOBVS. A. MELLE
PASTOR. MARIANVS
ANNO. MDCCVII.

quam ex verbis Hilmeri, qui ad hoc ſepulchrum reſpiciens, l. c. p. 55 *pie*, inquit, *mortuus eſt an.* 1707 *ante mortem.* Non ſatis caute igitur Hilmerum, quem citauit, inſpexit & ſenſum verborum eius moralem attendit. Idem auctor Mellium in Gymnaſio noſtro ſtrenue ſe exercuiſſe affirmat. *Daſiges beruhmte Lyceum*, ait, *war ſein Tummel-Platz, auf welchem er ſich hurtig erwieß.* Cum quibus verbis ſunt comparanda, quae de ſe ipſo ſcribit in Notit. Maior. l. c. & quae nos iam monuimus. Ceterum rectiſſime iudicat idem ſcriptor, dum noſter ab eo vocatur *der gelehrte und in der Müntz-Wiſſenſchafft und Antiquitäten höchſt erfahrne Paſtor zu St. Marien in Lübeck.*

SAMVEL GERHARDVS a MELLE.

Iacobi filius, qui Athenaei noſtri alumnus an. 1709.

1709. d. 21 Mart. *de Studio Immortalitatis* ductu B. Suantenii, eius non ſine laude in Progr. mentionem facientis, pro concione PP. CC. & aliorum honoratisſimorum virorum dixit. Cum Wittenbergae & Ienae (vbi an. 1713 Philoſophiae Magiſter eſt renunciatus) Academica ſtudia abſolviſſet, itinera in Belgium, Angliam, Galliam, Helvetiam & Daniam prudenter ſuſcepit atque inſigni cum fructu confecit. In patria an. 1717 ſumme Reu. Praeſulis noſtri Goetzii *Diſſertationem Theologicam in Salutem Moribundorum* Jeſus *Maria ingemiſcen[illegible] inquirentem* & an. 1718 Eiusd. *Diſſertat. Theol. de Euangelii Miniſtris a D. Mart. Luthero ordinatis ad Art. Smalcald. P. III. Art. X.* defendit. Vocatus eſt eodem anno ſuperiori Symmyſta Aegidianus. Elaborauit

Diſſertationem Theologicam de Commercio Dei & Hominum. Witteb. 1712. 4. Huic ſumme venerandus *Wernsdorſius*, ſub cuius praeſidio publice eſt ventilata, in laudem noſtri egregie praefatus eſt.

Exercitationem Theologicam de Prudentia Iuſtorum in cauendo hoc tempore ſchiſmate circa pietatem orthodoxe docendam & rite promouendam. Ien. 1714. 4. Praeſide ſumme reu. *Foertſchio* publice eſt defenſa haec Exercitatio.

IVSTINVS MEYER.

Archi-Diaconus Oldenbrocenſis in Hadelia, breue vitae ſuae curriculum in Epiſtola nuper ad me ſcripta his verbis dedit: *Ich bin an dieſem Orte, alwo ich ietzo ſtehe, an.* 1673 *gebohren, zu Lubeck in*

meines

meines Seel. Vaters Bruder, MARCI MEYERS, Raths-Herrn; Hauſe erzogen, und habe die Ehre gehabt, das Lübeckiſche Gymnaſium IV Iahr zu frequentiren. Von Lübeck bin nach Jena gereiſet, daſelbſt 4 Iahre ſtudiret. Von Jena habe mich nach Roſtock begeben, alwo anderthalb Jahr verweilet. Von dannen bin nach Schweden und Dännemarck gereiſet, alwo die Academien und gelehrte Männer beſuchet. Von Schweden bin nach Engelland gangen, und habe zu Oxfort 3 viertel Jahr zugebracht: darauf durch gantz Holland gereiſet, und ſo wieder nach Hamburg gekommen, von wannen nach Greifswald gegangen. An. 1708 bin vociret nach meinem Vaterlande zum Archi-Diaconat. Was ich wehrendem Ampte gelitten, iſt GOtt bekannt. Haec ipſe Meyerus. Adiicio eius ſcripta

Diſſertationem de Sacerdote Androgyno, ſeu Quaeſtione: Num Androgynus ſalua conſcientia poſſit fungi Miniſterio Eccleſiaſtico? Gryphiswald. 1705. 4. Praeſ. I. F. Mayero.

Defenſionem verae doctrinae de Contritione ex ſola Lege, aduerſus Primitias Auguſtanas Cl. Viri D. I. Phil. Treuneri, Paſtoris apud Auguſtanos Minoritani & Miniſt. Euang. Senioris. 1709. 8. Recenſetur haec Defenſio cum approbatione in Relatt. Innox. 1709. p. 347 ſq.

Daſs der Binde-Schlüſſel noch feſt ſtehe, wider Thomaſii defenſorem, Carol. Rudolph. Ruſtium, Iuris Cand. klärlich gezeiget. Nebſt beygefugten Anmerckungen über ein zu Helmſtedt publicirtes Programma. Francf. 1709. 8. Innuitur Progr. de licito a religione Lutheranorum ad Romano-Catholicam tranſitu.

Diatribam Hiſtorico-Theologicam de Bugenhagii Lapſu Adiaphoriſtico, qua oſtenditur, optimum alias virum tempore Certaminis Adiaphoriſtici grauiter quidem impegiſſe, nullum tamen inde praeſidium tepidis mollibusque Theologis prognaſci. Accedunt ex codice quodam MSCto Articuli A. 1556 *Vinariae ex occaſione legationis Palatinae & Wirtebergenſis deliberati: vna cum perquam memorabili reuocatione Ioannis Stoltzii, paulo poſt lethaliter decumbentis.* Hamb. 1710. 8. Vid. Relatt. Innox. 1710. p. 317 ſq.

IOANNES MICHAELIS.

Celeberrimum hunc Theologum, patria Straleſundenſem, qui *Gryphicum oraculum* dicitur aliisque ſummis ornatur laudibus. ap. Witteni-um in Memor. Theologor. Dec. XIV. p. 1806, ſedecennem a parente miſſum eſſe Lubecam, ibidemque in muſeo Vrbis publico didiciſſe ex l. c. p. 1807 apparet. Linguae ſanctae Foederis antiqui adeo fuit gnarus, vt *Pſalmum XLV Hebraica Diſſertatione* potuerit illuſtrare. Pro impetrando Doctoris gradu *de Myſterio SS. Trinitatis e ſolius V. T. libris demonſtrabili* diſputauit. Inter ceteras eius Diſputationes ſingularis eſt ea, quam *de Voce Selah* conſcripſit, ſtuduitque demonſtrare, per eam *nomen DEI* eſſe intelligendum (s). Reliqua

(s) Diſputationem hanc ſub praeſidio Michaelis noſtri in Gryphica Academia defendit B. *Iodocus Hackmannus* ICtus, imo Theologus etiam & Philologus quondam Stadenſis, quem vti ſcripta iuridica *de Iure Albinagii*; *de Confinatione* & *de Iure Aggerum* immortalem reddiderunt, ita quoque cognitio ſacrarum litterarum & orientalium linguarum valde ornauit. Dixi plura de hoc ICto, Theologo & Philologo in

Digitized by Google

Reliqua eius ſcripta Philoſophica, Philologica & Theologica ap. Witt. l. c. p. 1813 enumerantur. Addendae ſunt omnino *Notae Exegetico-Criticae in N. T.*, quae cum Praefatione incomparabilis *Fechtii* Roſtoch. & Lipſ. 1706. 4. prodierunt. Virtutes Michaelis his verſibus comprehendit Io. Pomereſchius, celebris ICtus:

Eoae Graecaeque potens Latinaeque loquelae,
Et quae Socratico fonte ſepulta latent,
Sionias pariter perdocta celebriter artes,
Plena polo & ſuperis mens Michaelis erat.
Os niueum, ficti mores meliore metallo
Aevi in praeſentis praeteritique decus.
Vt nil poſſideat vulgaris nobile funus,
Et deſiderii vix modus eſſe queat.

IACOBVS MVLLER.

Hic Theologus inſignis, viri ſummi Menonis Hannekenii, Praeſulis Lubecenſis, gener, Paſtoris Kirchwerderani munere per duos & viginti annos laudabiliter functus, Lubecam, quae eum an. 1621. d. 31. Ian. natum ſuſcepit, patriam agnouit. Huic vt permulta alia retulit accepta, ita quoque fidelem inſtitutionem, cuius Ioan. Kirchmannus, Iac. Kockertus & alii doctores publici Lubecenſes eum participem reddiderunt. Auxerunt eius literas Roſtochium, Regiomontum, Lipſia, (quae eum vidit ſub Praeſidio ſummi Theologi *Io. Hülſemanni*, qui illum amici-

in Stad. Literat. p. 52. ſqq. Ceterum Michaelis veſtigia quodammodo preſſit, quodammodo deſeruit *Io. Paſchius* in Diſſ. *de Selah philologice enucleato.* Witteb. 1685. 4.

Digitized by Google

amicitia ſua & fauore digniſſimum iudicauit, *di Incarnatione Meſsiae & Officio Redemtoris* diſputantem ſummisque in Philoſophia honoribus an. 1647 ornatum) & tandem Argentoratum, vbi conſcripta & praeſide acutiſſimo Theologo *Ioan. Conr. Dannhawero*, Hoſpite ſuo, defenſa erudita *Diſputatione Theologica de Concilio primo Apoſtolorum Hieroſolymitano ex Act. XV* ſtudiis Academicis finem impoſuit. Haec condecorauit peregrinationibus, quarum ope, cum iam antea vidiſſet celebre iſtud Colloquium Thorunienſe, Heluetiae, Galliae, Germaniae, Belgii res memorandas luſtrauit, Bibliothecas in vſus ſuos conuertit, & viros doctisſimos ſibi reddidit familiares. Anno 1654 d. 12 Iul. cunctis Magnifici Senatus Lubecenſis ſuffragiis Paſtoris Kirchwerderani impetrauit munia, optime ab ipſo geſta vſque ad vitam an. 1676 d. 8 Mart. beata morte finitam. Monumentum aere perennius erexerunt illi honorificis Epicediis *Balth. Mentzerus, Guil. Verpoorten, Phil. Lud. Hanneckenius, Io. Reiche, Henr. Phaſianus, Balth. Gerh. Hanneckenius, Balth. Mentzer* (Mathem. hodie Prof. Hamb. celeberr.), *Bart. Botſaccus, Meno Reiche, Hect. Godofr. Maſius* & alii.

CHRISTIANVS MVNDEN.

Vitam viri clariſſimi & variis iam ingenii monumentis famam nacti lego in Celeberr. Juſti a Dransfeld, Theol. Prof. & Rectoris Elect. Gymnaſii Gôttingenſis programmate, quo ad eius, Hebr. & Gr. Ling. Prof. inaugurandi, Orationem *de Prouidentia Dei circa Hebraeas Graecasque litteras paria expertas*

pertas fata d 24 April. 1708 habendam, Auditores „inuitauit, his verbis conceptam: Natus eſt pa- „rentibus non vulgaris loci, patre *Bernh. Münden,* „totius Femariae inſulae prope Wagriam ſitae „praefecto & inſpectore, matre *Anna von der Thien.* „In celebri Gymnaſio, quod Lubecae eſt, tres ip- „ſos annos audiuit clariſſimos primae claſsis ma- „giſtros *Enoch. Suantenium,* Rectorem, *Mart. Chriſt.* „*Gôldelium* & *Sixt. Chriſtian. Lipenium.* In Acade- „mia celeberrima Chilonienſi, in qua ordini Stu- „dioſorum an. 1701, Prorectore Magnif. *Nic. Môl-* „*lero,* Hiſt. & Antiq. Eccl. P.P. adſcriptus eſt, & hu- „ius hoſpitis & praeceptoris longe aeſtumatisſi- „mi, ac reliquorum Profeſſorum *Chriſtoph. Franckii,* „*Henr. Opitii, Theod. Daſſouii, Georg. Paſchii* &c. lectio- „nes Theologicas, Philologicas ac Philoſophicas „tam publicas quam priuatas, animo in primis „ad ſtudium Theologicum & litterarum ſacra- „rum ſcrutinium applicato, gnauiter viſitauit. „Duas Diſputationes publicas in eadem Acade- „mia defendit, vnam ſub praeſidio Chriſtoph. „Franckii *de Iuſtificatione & Fide iuſtificante* Mart. Be- „cano oppoſitam, alteram praeſide Theodoro „Daſſouio *de Votis Monaſticis & Naſiraeorum inter ſe* „*collatis.* Inclytae Lipſienſis Academiae fama „pellectus an. 1705 illam petiit, & Rectore Ma- „gnifico *Iohanne Oleario* IV Non. Iun. in ciuium A- „cademicorum numerum receptus, Viros cele- „berrimos *Seligmannum, Ittigium, Rechenbergium,* „*Schmidium, Cyprianum, Ludouici,* vtrumque *Olea-* „*rium,* patrem & filium, & alios excellentisſimos „viros doctores & patronos habuit, a quorum ore pendere

„pendere ſumma ei fuit voluptas. In eadem A-
„cademia anno ſequente ſummos in Philoſophia
„obtinuit honores, quo alios docendo diſceret &
„plures in ſtudiis profectus acquireret. Collegia
„inde Philologica & Philoſophica aliis commili-
„tonibus aperiendi facultatem impetrauit, habita
„Diſſertatione Grammatica *de HE demonſtratiuo*,
„cuius interiorem naturam, punctationem & ſi-
„gnificationem ſcientifice demonſtrare allabora-
„vit. Sueco milite circulos illius Academicos
„turbante, Hannoveram iter faciendi illi anſa da-
„ta, ibi, benigniſſimo Numine ſic dirigente, offi-
„cium Profeſſorium in Gymnaſio Gôttingenſi
„eidem inopinanti oblatum & Electorali aucto-
„ritate curae fideique eius eſt commiſſum. Haec
Dransfeldius. Cuius verbis iſtud modo adden-
dum, quod noſter an. 1716, habita Oratione *de iis, quae non ſunt in hominis vel peritiſſimi & fideliſſimi poteſtate*, profeſsionem Scholaſticam cum munere Eccleſiaſtico permutarit, Διακονία Ioanneae in eadem vrbe Goettingenſi admotus. Scripta eius extant

הא הידיעה *ſiue He Demonſtratiuum*. Lipſ. 1706. 4.

Progr. de Literis Hebraeis & Graecis iuſto habendis pretio. 1708.

Epiſtola Gratulatoria ad Andr. Leop. Borckenſteinium, Comitatus ſuperioris Hoienſis Superintend. & Paſtorem Stoltzenauienſem de Felicitate Litteratorum. 1709. 4.

Chryſoſtomi Homilia I ad pop. Antiochen. in 1. Tim. V. 23 Graece, cum verſione Germanica & notulis quibusdam critico-philologicis. 1710. 4.

Das betrübte, aber doch ſeelige Oculi, in fun. b. Annae Cathar.

thar. Wohlfeldiae, Dom. Oculi defunctae. 1710. fol.

De Templo Mortis in fun. Margar. Eliſ. Mehlhaumiae, uxoris Iuſti a Dransfeld. 1710. fol.

De Columna Nubis & Ignis Commentatio, in qua primum Moſis de ea oraculum ex veris exegeſeos ſacrae principiis explicatur & a παρερμηνείᾳ recens inuenta modeſte vindicatur, nec non varia Scripturae loca ſubinde illuſtrantur. Goslar. 1712. 8. Hermanno von der Hardt in Ephemeridib. Philol. exiſtimanti, columnam fuiſſe ignem ſacrificii, in primis oppoſita eſt haec Commentatio, quae laudatur in Relatt. Innox. 1712. p. 153 his verbis: *Das iſt ein feines Specimen der redlichen intention und nicht geringen Gelehrſamkeit des Hn. Auctoris.* Conf. Celeberr. Buddei Hiſt. Eccleſ. V. T. P. I. p. 578. Fam. Erud. P. XXI. p. 625.

Die Dreyfache Reiſe in fun. b. Maederiae. 1714. fol.

Progr. de GEORGIO I. Magnae Britanniae gubernaculis admoto. Goetting. 1715. fol.

Etymologicum Sacrum, ſiue omnium vocum Noui Teſtamenti Liber memorialis, in quo praeter reliqua in primis Phraſeologia N. T. exemplis ſolerter conquiſitis docetur, cum Tabulis Grammaticis & indice Graeco ac Latino. Gotting. 1715. 8.

Progr. in fun. Dieterici Ierem. Riepenhauſen, ad D. Iohan. Eccleſiaſtae & Reu. Min. Senioris. Gotting. 1716. fol.

Evangeliſch Lutheriſche Jubel-Predigt über die Sonntägl. Epiſt. Dom. XXIII. p. Tr. Phil. III. 17-21 an dem andern Evangeliſchen Lutheriſchen Jubel-Feſt a. 1717. d. 31. Octobr. der Chriſtlichen Gemeine zu S. Iohannis

in

in Göttingen öffentlich vorgetragen, darinn die vornehmſten Lehren und Pflichten, welche Evangeliſche Lutheriſche Chriſten an ihrem Jubel-Feſt, und ſonſten bey jedesmahliger Erinnerung der geſeegneten Reformation Lutheri in ſchuldigſter Danckbarkeit billig zu bedencken und auszuüben haben. Gotting. 1717. 4.

Die allerſeeligſte Vorbereitung zum ſeel. Sterben. 1719.

Hiſtoriae Columnae Nubis & Ignis plenioris edendae ſpem fecit in Comment. de hac Columna ſupra laudata.

Subſiſtendum hic eſt, Beneuole Lector!, etſi conſtitueram, cum abſoluta Theologorum Sectione Partem I. demum finire. Oborta enim ſunt nonnulla, quae impediuerunt, quo minus typographus ante nundinas Lipſienſes, quibus bibliopola hunc qualemcunque laborem deſtinauit, omnia abſoluere potuerit. Reſtant in hac Theologorum Sectione nonnulli (quos ordo alphabeticus nondum tangere potuit) ad Venerandum Lubecenſe Presbyterium pertinentes, quorum nomina ſupra pag. 267 ſq dedi: nunc autem addo, quod, calamo praecurrente mentem, omiſi, viros admodum reuerendos & praeclariſſimos Ioan. Reich & Chriſtoph. Anton. Eraſmi Archi-Diaconis eſſe accenſendos. Superſunt praeter hos multi, & in his non pauci, qui annumerantur ipſis ſacri ordinis luminibus. De omnibus in Parte II, proxima aeſtate, ſi Numinis permiſerit benignitas, euulganda, quantum fieri poterit, accurate agetur. Nunc iubet neceſſitas, vt filum abrumpam & primae huius Commentarii parti imponam

FINEM.

Emendanda.

PAg. 39 lin. 24 pro *anno* l. *annum*. p. 104 l. 18 *olis* l. *alis*. p. 110 l. 8 *Lubecenſis* l. *Lubecenſi*. p. 136 l. 18 *meretur* l. *mereatur*. p. 138 l. 12 *eſt* l. *&*. p. 140 l. 17 *fuerunt* l. *fuit*. p. 158 l. 7 *teſtantur* l. *teſtatur*. p. 197 l. 29 *Eliſabethae* l. *Eliſabetha*. p. 238 l. 31 *conceret* l. *coniiceret*. p. 246. l. 10 *anos* l. *annos*. p. 265 l. 2 *prope* l. *probe*. p. 283 l. 18 *patri* l. *patrii*. p. 302 l. 18 *Burgeſius* l. *Borgeſius*. p. 328 l. 16 *Marianam* l. *Marianum*. Reliqua, quae facile propter Auctoris abſentiam & temporis penuriam potuerunt irrepere, corriget, pro humanitate ſua, benignus Lector.

MAG 2012235

Digitized by Google